

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

XXXIX

D

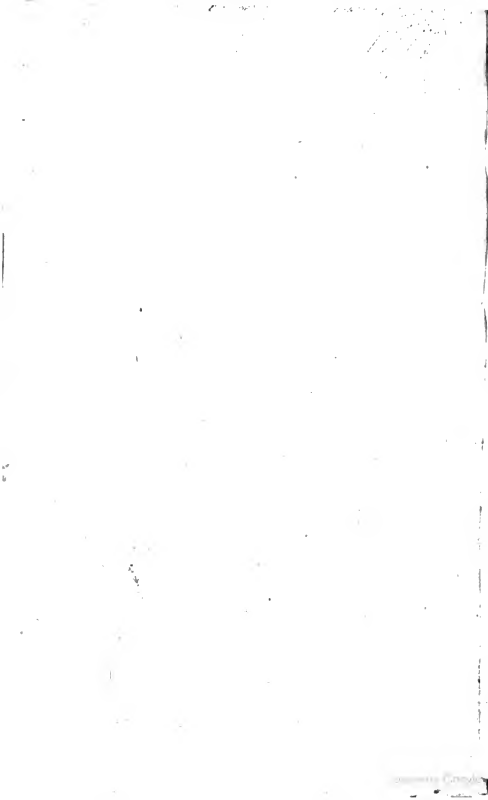
20

NAPOLI

XXXIX

D

~~58~~ 4 20

27
D I D A C I
JOSEPHI ABADII
M E X I C A N I

INTER ACADEMICOS ROBŒRETANOS

A G I O L O G I

DE DEO , DEOQUE HOMINE
H E R O I C A

E D I T I O S E X T A

Cæteris castigatior .

C Æ S E N Æ M D C C X C I I I .

Apud Hæredes Blasinius sub Signo Palladis.
Superiorum Permissu .

T I B I.

3

O. ADONAI.

TER. SANCTE.

INCOMPREHENSIBILIS.

BENEFICENTISSIME.

O. M.

TE. SUADENTE:

H Æ C.

EX. ANIMO.

QUEM. TU.

SOLUS. INTROSPLICIS.

INTER. ANGUSTIAS.

¶ Nomen meum *ADONAI*. *Exod* 6. v. 3.

A 2

ACKNOWLEDGMENTS

[illegible][illegible]

FLORENTISSIMÆ MEXICANÆ JUVENTUTI

EMMANUEL FABRI

S. P. P.

N ad vos revertitur, JUVENES ORNATISSIMI; annorum fere tredecim postluminio, æternumque apud vos in imagine victurus, Cl. DRACUS JOSEPHUS ABADIUS: ABADIUS nempe ille, quem totos decem annos in humanioribus literis, in Philosophia, Theologia, & utroque Jure Duce habuistis præstantissimum; ut ad omnem scientiam, sub ejus disciplina informati, Urbi nostræ, Patriæque dulcissimæ, in supremo honorum fastigio constituti, maximo in præsentī ornamento esse possētis. ABADIUS, inquam ille, qui sub eo mitissimo Cælo natus, altus, & eruditus; in eoque dignissimum hoc opus excogitatum, ac fere perfectum; in Italia vero auctum, & expolitum plaudentibus cunctis edidit; adeoque sui memoriam immortalitati consecravit. ABADIUS denique ille, qui cum videret, sanctissima CHRISTI dogmata a vesana istorum turba, qui se Philosophos dici volunt, novis quotidie machinis scelerate impeti, omnibusque stili illecebris in auxilium vocatis, avitam Religionem fœdum in modum deturpari; veritatis amore incensus, eam pro viribus tueri, inconsultæque in primis JUVENTUTI, ne incauta abriperetur, quanta posset earminis venustate, antidotum offerre, suarum esse partium existimavit. Vobis præsertim, JUVENES amabilissimi, quibuscum tot vinculis illum, meque etiam Natura Parens arctè conjunxit; vobis vigilias ille suas, laboresque jure optimo consecratos voluit: ut quam a majoribus nostris,

singulari Numinis beneficio, incorruptam Fidem accepistis; retinuistisque hæcenus; eam tot inter infelicis hujus sæculi pestiferos errores, ac deliria, intactam tectam conservaretis. Vobis, inquam, fortunatissimi mortalium, quos donis suis adeo large cumulavit Deus, munificaque adeo liberalitate distinxit; ut cum benignissima Cœli temperie, frugumque immensa, vel ultra delicias ubertate, generosa etiam indole, suavissimis moribus, ingeniisque ad omnem scientiam aptissimis locupletaverit. Quid enim enumerem, quot ex vobis olim insignes Viri prodierint; prædeantque hodie dum, quos in Templis, in Scholis, in Foro, Toga, Militiæque, Oratores eloquenrissimos, sublimes Theologos, subriles Philosophos, Legum interpretes, ac Peritos, invictos Duces, dignissimos item Præsules, ac Pastores novus vester orbis toties veneratus est? Quis ignoret, quot ea insignis Regia, ac Pontificia MEXICANA Academia, scientiarum omnium in America Lyceum, illustriumque Heroum Seminarium, quot, inquam, floruerit semper, floreantque etiamnum Doctoribus, ac Magistris, sub quibus ad omnem disciplinam primores Juventutis informati, & ad magnarum artium decora exculi, vel amplissimis pares Dignitatibus adolescunt, ut literariam deinde Republicam doctrina, atque eruditione sua illustrent? Teneatis profecto magna illa in Mexicanis fastis Nomina, quæ; ut æternum Patriæ decus, illiusque Academiæ ornamentum maximum, nulla unquam ætas oblitterabit, nimirum *Davila-Padillas, Siguenzas, Alarcones, Roxos, Nunnezius, Nietos, Eguaras, Seguras, Villas, Lascanos, Portillos*, aliosque bene multos, quos vel doctrinæ excellentia ad summam Dignitatum amplitudinem apud vos evexit; vel omnigena plenis eruditione editis libris, apud exterarum gentes immortalitati fama consecravit: ut eos præteream, qui, vel clarissimis, ut *Casatus*, apud Europæ Principes sancti legationibus, immortale Mexicanæ Academiæ, atque Urbis decus pepererunt; vel summis etiam, ut *Vertizius*,

zius, Præfecturis, militari gloria partis insignes, illustrissimæ familiæ, totique adeo genti nostræ maximo semper erunt ornamento. Quæ dum vobis in memoriam revoco, novissimumque, ac domesticum in ABADIO latinæ venustatis, atque elegantissimæ Poeseos exemplar propono, quidni ad ea potissimum studia vos accendam, ad quæ & ingeniorum vestrorum mira præstantia, & amabilis morum æquabilitas, dulcissima denique illius Cœli clementia, quod nec tetra noctium caligine, glacie, ac nive fere perpetuis per hiemem riget; neque intolerandis Solis ardoribus torret per æstatem, vos maxime alliciunt, immo etiam (ut ita dicam) nolentes impellunt? ad humaniores nempe literas, latinitatis præsertim cum in prosa, tum in ligata oratione culturam, quæ in amœnissimum, omnibusque delictis affluentem campum vos deducet, & cæterarum omnium scientiarum adyta patefaciet. Ea nempe muniti in augustissima eloquentiæ & Sacræ, & Civilis Sanctuaria penetrabitis: quo quid sublimius, quid adolescente liberaliter instituto dignius, quid ad patrium splendorem augendum aptius reperire fas est? Hoc uno studio instructus MARCUS ille TULLIUS homo, ut de se ipse fatetur, novus in Republica, ac nullis majorum imaginibus, nulla generis claritate conspicuus; ad supremum tamen gloriæ fastigium, atque amplissimos in Senatu honores evehctus est: & quam *Camilli, Scipiones, Marij, Pompeii, Cæsares*, alique invicti Duces, nobilissima stirpe, ac bellica virtute clari, sibi, ac Pop. R. illustribus victoriis gloriam pepererunt; eandem ille, immo & maiorem, diuturniorem certe, scilicet eloquentiæ majestate, propeque divino dicendi genere in potentissimo Populo sibi comparavit. Agite igitur, Mexicani JUVENES, in idque totis viribus incumbite, ut puram, tersamque latinitatem e Tulliano potissimum fonte, cæterisque ætatis aureæ Principibus petitam, serio, & constanti studio, multorumque annorum labore, & perseverantia possideatis. Id enim a vobis in primis carissima Pa-

tria expectat, ut quas in ejus sinum, opes plenis naturæ manibus profudit: preciosiores apud exterarum Gentes efficiatis: Id familiarum vestrarum dignitas exigit; sic enim avitam gloriam, majorumque decora, virtute parata, hoc etiam clarissimo honore auctam, posteris vestris magis, magisque augendam hæreditatem relinquetis: Id denique Religio Sancta postulat, ut hoc potentissimo gladio muniti, illius hostes, novis semper armis instructos, ac literarum sæpe insolentia præferoces infringere, ac debellare, eorumque sacrilegos impetus retundere latinæ majestatis splendore, Atticæque salubritate dictionis feliciter possitis. Quod si amœno huic humaniorum literarum studio, assiduam etiam Scripturam sanctarum lectionem adhibeatis; Deus immortalis! quem vobis ditissimum thesaurum, inexhaustumque veræ, ac germanæ eloquentiæ flumen comparabitis? „ In eis nimirum, ut cum CYPRIANO loquar, „ (a) condigna Fidei spectacula invenietis: videbitis, „ „ stituentem Deum mundum suum, & cum cæteris animalibus Hominis illam dignam fabricam, melioremque „ „ facientem: spectabitis mundum in delictis suis, juxta „ „ naufragia, piorum præmia, impiorumque supplicia: maria populo siccata, & de petra rursus maria porrecta: „ „ spectabitis de Cælo descendentes messes, non ex arcis: „ „ inspicietis flumina transitus siccos, refrænatis aquarum „ „ agminibus, exhibentia: Fidem cum igne luctantem, Religionem superatas feras, & in mansuetudinem conversas intuebimini. “ In sacris itidem libris magnificos Divinæ Sapientiæ satus, augustæque ac veræ sublimitatis speciem, frustra alibi quærendam, abunde reperietis: Quæ profecto *Æmilium Apamensem*, *Dionysium Longinum*, aliosque Deorum inanium cultui, sædæque superstitioni addictos ita perculit, ut nobilem sententiarum majestatem, planeque divinum, & sua simplicitate nitentem figurarum splendorem sæpius admirarentur. Et sane præcipuus hic semper,

(a) *Libr. de Spectaculis.*

9

per, uberrimusque fuit ABADIO fons, unde magnificas illas, ac digna gravitate plenas formas, quæ in hoc Carmine passim nitent, sese hausisse sæpius profitebatur: quippe qui cum latinorum Principum non interrupto studio, attentam etiam Scripturarum sanctarum lectionem perpetuo conjunxerat. Eaque propter, JUVENES ornatissimi, majus nullum, certiusve amoris mei, gratique erga vos animi pignus offerre possum, quam hoc ipsum præclarum opus, quod de morientis amici manibus inter lærimas exceptum, & commendatum, vestris sub auspiciis nunc tertio in lucem profero: in eo siquidem & exquisitæ latinitatis saporem, & Poeseos sublimitatem, eruditionis delicias, & quod caput est, sanctissimæ nostræ Religionis arcana, quantum homini mortali fas est, pro dignitate expressa, magno quidem vestro emolumento reperietis. Illud igitur æquis animis accipite, assiduæque lectione diu, noctuque evolventes, tamquam scholæ, atque educationis librum præ manibus habete; filiis deinde vestris, carisque nepotibus divitiis omnibus pretiosorem hereditatem in ipso relicturi. Mihi interea illud unum reliquum est, ut quando amici, civisque etiam muneri pro meis viribus satisfeci, DEUM Opt. M. orem obtesterque, ut vos incolumes, florentem Patriam, venturamque olim ex vobis Juventutem (quæ spes altera Mexici est) sospitet, conservetque. Valete.

Dabam Bononiæ Cal. Ju. MDCCCLXXX.

SPECIMEN VITÆ AUCTORIS

Multorum votis expetita tandem prodit in lucem sexta, secunda vero postuma editio præclarissimi Poetæ DIDACI ABADII, seu *Jacobi Josephi Labbè*, quo se ille nomine celatum voluit duabus primis editionibus. Vix ille quidem, magna latinæ Poeseos jactura, e vivis excesserat, amici complures, gnari, cum supremis vitæ suæ diebus quinque nova Carmina, eodem prorsus stilo, argumentique majestate primo Operi addidisse; quin & editis jam Carminibus, tertio ad limam revocatis, alia non pauca hinc illinc inferenda reliquisse; me, quem penes MSS. omnia reperiabantur, etiam, atque etiam instare, immo &, symbola collata, urgere, ut in universum Opus tertio edendum, quanta maxima possem Diligentia, insumerem; & absolutissimum Carmen, anrea ætate dignum infertis opportunis locis novis additionibus, publici juris facerem: Id a me amicitiz, communis Patriæ, ac Religiosis jura, quicquid, nempe sacrosanctum apud homines est, omnino exigere. Adeo igitur justis amicorum votis, meoque muneri facturus satis operi me accinxi, nullo alio sane labore, nisi ut quæ nova, eaque dispersa additamenta ABADIUS reliquerat, in unum cogerem, collatis numeris ordinarem, ordinataque in suum quæque locum aptarem opportune. Antea vero quam de toto universum Opere quæ premonenda sunt, loquor, Auctorem ipsum inspicere, deque ipsius vita, moribus, studiis, quantum locorum longinquitas patitur, nonnulla prælibare operæpretium existimavi.

DIDACUS JOSEPHUS ABADIUS honestis, & copiosis Parentibus maximus natu Filius editus est, Calendis Jun. an. S. MDCCXXVII. in Paterno prædio prope Oppidum Novæ Hispaniæ, quod Vallisoletanam ditionem a Guadalaxarensi determinat, nomine *Xiquilpan*. Et primam quidem pueritiam apud Aviam egit, quæ ab uberibus Matris avulsam Infantem domum asportavit: nimirum Filiis, Filiabusque quo decebat honore, jam pridem collocatis, orbitati suæ solatium in Neposti carissimi educatione habitura. Eam vero ab ipsa disciplinam ABADIUS nactus est, quam Dionysius olim Longinus excelsis quibusque mentibus præoptabat: liberalissimam, & (quantum Chris-
tianis

stianis moribus fas est) indulgentem, generosam, qua scilicet sublimiora puerorum ingenia instructa altius assurgere, & magnanima semper cogitare assuescerent: interdum quippe nimio timore, ac severitate oppressa, quasi vilescunt, & ad servilia solum inclinant, propriæ oblitæ dignitatis. Id unum ex ea educatione cepit detrimenti, quod ipse postea, grato tamen semper erga Aviam animo, subinde lamentabatur: quod tanta indulgentia, ac benignitate a puero habitus, non satis ad patientiam eruditus esset, neque ad labores, & durissima, quæ deinceps sibi supervenerunt incommoda, ut vellet, occallisset.

Septennium prætergressus, cum magnæ illius mentis scintillæ identidem emicarent, evocatus a Patre domum est, ut studiis illis, quibus prima ætas impertiri debet, mature erudiretur. Cum autem in natali solo rari invenirentur Præceptores, aut certe non optimi; longe eos acciri Pater iussit, eisque informandum Puerum tradidit; nequa erumpenti Filij ingenio, atque uberrimos promittenti fructus, cultura deesset. Et sane singularis beneficii loco numeravit semper ABADIUS paternam hanc de se sollicitudinem: cui perpetuam illam in studio constantiam, amoremque discendi, quem ad extremum usque vitæ retinuit, debere fatebatur. Primis Grammatices rudimentis domi, nec sine laude, perceptis, ratus haud immerito Pater, felicius multo, uberiusque in publica palæstra, quam in privato ludo Filium exercendum, eum a complexu Matris, suorumque avellere, Mexicumque deducere, opportunum existimavit. In qua nimirum, ut pote totius Novæ Hispaniæ Urbe Principe, & Doctorum copia, & Auditorum frequentia literarum studia quam maxime florerent; tum ad omnes scientias, & ad bonos item mores præcipue Nobilitatis Adolescentes in Collegiis accuratissime imbuerentur. Hic igitur ad D. Ildefonsi Collegium inter Alumnos adscriptus ABADIUS, quod reliquum erat Grammaticæ, tum Poeseos, Rhetoricesque studium ita contempsit, ut memoriz facilitate, atque ubertate ingenij æquales suos longe anteciperet, ac Princeps omnium facile haberi jam tum merito cœperit. Grammatica eo modo absoluta, nondum duodecennis, Philosophiam aggressus est, peregitque maxima laude: paucisque deinde interjectis mensibus, cum ætatis suæ annum quartum decimum explevisset, mundo nuntium remittere, seque totum DEO uni in Soc. JESU consecrare optavit, ac voti compos effectus est. Incredibile est, quanto omnium plausu in eam adscitus sit; totius Provinciæ Præsidi, qui eum admiserat, tum & ipsius Præceptori, sub quo meruerat, universis

con-

congratulantibus, quod tantæ spei Juvenem, Patriæ, ac Societatis ornamentum certissime futurum, fauils sane omnibus, adlegissent.

Tirocinium itaque ingressus in pervigilio D. JACOBI Apostoli, anno MDCCXLI, quantum antea literarum studijs curæ impenderat, tantum, ijs nunc intermissis, virtutum, ac perfectioris vitæ studio cœpit impendere. Morum scilicet innocentia, oculorum modestia, sui contemptu, exactissimaque legum vel minimarum observantia ad moderandos animi impetus, & ad libertatem, voluntatemque abnegandum unice cum cæteris exercebatur. Ex hac nimirum Sanctitatis Schola, Sociorum exemplis accensus, assidua sacrorum librorum lectione imbutus, ac frequenti rerum cælestium, nostræque Religionis contemplatione inflammatus hausit ABADIUS mentem illam, quam toto vitæ suæ cursu constanter tenuit, quamque in hoc de DEO Carmine, ut legenti cuique in promptu est, cumulatissime effudit. In his interea pijs exercitationibus expleto biennio, ad humaniores literas, ac mansuetiorum Musarum commercium translatus est: idque aviditate tanta, atque ardore arripuit, utpote in quod toto naturæ impetu ferebatur. Duos, eoque amplius annos, vix enim pubertate excesserat, huic amœnissimo studio intentus, ad exquisitum illum saporem Latinitatis, quem semper præ se tulit, & ad poeticam elegantiam sese formavit: aureæ quippe, argenteæque ætatis principes scriptores, non solum identidem evolvere, sed attenta etiam lectione meditari; & quicquid sublime præsertim, ac magnifice dictum in iis repererat, in commentarios referre, jam tum sollemne habuit. Fuit enimvero præcipuus hic semper ABADIJ scopus, maximaque in scribendo laus: ut in Atticum, quem vocant, stilum, pressum nimirum, & proprietate verborum, granditate sensuum, pondere sententiarum, vividarumque formarum sublimitate ornatum nervos omnes intenderet, eumque pro viribus consecraretur: fustum autem illud, atque æquabile dicendi genus, quod verborum copia, atque orationis flumine nitet imprimis, velut enerve, popularibus solum causis, ac multitudini aucupandæ proprium fastidiret. Usque eo porro nervoso hoc dicendi genere ABADIUS trahabatur, ut si in familiari sermone ipsum loquentem audisses, nihil nisi grande, & gravitate plenum concipere; nihil non per sublimes imagines efferre videretur. Hac etiam de causa (ut id obiter attingamus) in hoc de DEO Carmine condendo, cum tantæ magnitudinis, & quo augustius nullum reperiri fas est, sibi argumentum proposuisset, ad res potius, quam ad verba in-

intentus, numerum illum, ac versus facilitatem, qua plurima delectantur, *consulto, consulto*, inquam, interdum neglexit: arbitratus haud immerito, illam summam argumenti sui maiestatem, *Scripturamque* simplicitatem omnino dedecere. Et sane quis æquo animo ferat, nedum postulet, Poetam ad Divinitatis, ut ita dicam, fastigium evectum, & quæ in DEO Opt. Max. supra humanam mentem penitiora sunt, fixis oculis contemplantem, verba quærere, captare semper numerum, sensuque deserto in re adeo gravi, suavitatem illam sectari, qua nonnullorum auribus unice, atque importune blandiatur? Cæteroquin vèro nullus negat harum rerum peritus, ibi locorum, ubi ABADIUS judicavit, e re sua non fore istam deditæ operæ negligentiam, fluxisse sibi numeros, ut volupe erat, vel ad ubertatem, vel ad dulcedinem, vel ad pulcritudinem, vel ad maiestatem. Nulla est enim dicendi forma, quam non suo loco facile usurpet: ut non stili sui vel servus, vel corrafor, sed plane Dominus fuisse videatur, tanquam haberet omnes dicendi formas in potestate.

Primis Theologici studij exactis annis, Grammaticam traditurus Urbem *Zacatecas* missus est: eo quidem consilio, ut cum magnificum ibi Templum denuo extractum esset, summaque Civium celebritate, ac plausu dedicandum, Epicam totius Operis, magnifice ornatus Descriptionem, & quam in illis partibus, vocant *Panegyrim* (Poematis genus in summo populi conventu a Puero aliquo pronuntiandum) ipse pro dignitate componeret, exultationemque Civium expectationi, ac lætitiæ publicæ satisfaceret. Fuerunt hæc enim vèro prima Abadianæ Poeseos rudimenta, quæ, typis edita, ac per eam urbem, aliasque etiam novi orbis ipsa, magnum ubique plausum, atque admirationem reportarunt; majora jam tum, sublimioraque ac ditissima illa vena, felicique ingenio omnibus jure merito augurantibus. Quo de Poemate ABADIUS postea, maturescen-
te iudicio, adeo pudore suffundebatur, ut nollet illud in memoriam, nisi cum censura revocare. Fatebatur enim, vitio ætatis tunc fere puerilis, ac præservidæ semper mentis; sed tum maxime per ætatem fervidissimæ, luxu nimio, ac tumore, falsique dicendi luminibus peccavisse. Lectione scilicet Jo: *Barclaii*, *Gongoræque* tunc temporis misere seducebatur: quos Auctores, & similes, postea grandior factus, a manibus Juventutis volebat quam longissime sepositos: cum *Garcilassum*, *Zurizam*, *Parram* & similes horum, pro literis hispanicis; pro latinis vèro *Virgilium*, *Terentium*, ac *Tullium* unice, & im-
pen-

penfissime commendaret. Abruptum interea Theologiæ curriculum perfecturus, facrisque initiandus, Mexicum post biennium remigravit: Angelopolim deinde missus est, ut primarias, quas vocant, universæ Theologiæ, ac Juris etiam *Theses* in florentissimo Doctorum congressu, horis ante, & pomeridianis sustineret, ultimamque eo publico periculo studiorum suorum metam pertingeret.

Nec vero diu Mexicus ABADII doctrina, atque eruditione caruit: vix namque biennium absuerat, iterum repente vocatus est, Philosophiam ibi, etiam intempestive numerofo Adolescentium cœtui traditurus: cum enim designatus eo anno Philosophiæ Professor, adversa implicitus valetudine, commissum sibi munus exsequi impediretur. ABADIUS unus ante alios electus est, qui, vel imparatus, eam provinciam debito cum honore susciperet, expectantemque, ac Doctore orbatam Mexicanam Juventutem scholæ præceptis, ut par erat, erudiret. Possem hic enim vero in ABADII commendationem complures nominare, qui summa ab eo diligentia instituti, & ad literarum amorem Magistri verbo, & exemplo tracti, varijs nunc scientiarum laureis in urbe florentissima insignes, Præceptori non minus, quam Patriæ splendori sunt, atque ornamento. Præsertim cum ex ijs plurimi, non in Philosophicis tantum disciplinis, sed in humanioribus etiam literis, Theologia, & Juris utriusque scientia eum audierint, & ad omnem, ut ita dicam, literaturam sub illius disciplina sese formaverint. Philosophiæ enim curriculo maxima cum laude confecto, ad Regale, & antiquius D. Ildefonsi Seminarium missus est: quod Seminarium, frequentissimum Novæ Hispaniæ, & inter frequentissima totius Orbis Collegia educandæ juventuti destinata numerandum, fere trecentos e prioribus Juventutis alebat: ex his erant, qui tum Mexici, tum in alijs Novæ Hispaniæ urbibus, scientijs naturalibus imbuti, partim Theologiæ, partim Pontificio, ac Civili juri, sub Sec. olim J. PP. operam darent, Doctores deinde, multorumque Magistrum in sua quisque Patria aliquando futuri. Ex primis quidem triusque solum Juris Præfecturam, vel eam sane difficilem ABADIUS suscepit; mox etiam sacræ Theologiæ, quam utramque spartam simul strenue susceptam ea ille laude ornavit, ut Præfectura sua Exemplar dici possit castigatissimorum pro Juris prudentia, atque Theologia in eo Collegio studiorum. Accesserat enim huic provinciæ capeffendæ, purgatis jam hoc tempore suis ipse studijs omnibus. Quod enim de Poesi, & Eloquentia diximus, id ipsam ABADIO in cæteris omniibus contin-
gerat,

gerat, per ætatis, atque ardentioris ingenij temperamentum : ut raperetur nimirum primis annis, mirandis potius, quam veris rerum, ac nativis formis. JOSEPHI vero CAMPOI familiaritate multum profecit; hanc condiscipulum habebat, eundem semper suspexit, ejus studia æmulatus est, ac mortuum publico scripto laudavit. (a) Cum videret igitur, CAMPOJUM (qui summo erat studio, summo judicio) summa semper, & exquisitissima in omni studiorum genere, sectari; ipse hæc secum probans, & secum tacitus æmulatus, studia ita composuit sua, ut omnia de integro renovaret. Accessit etiam ANTONIJ GALLIANI (optimæ spei juvenis, quem præmatura mors musis eripuit) atque aliorum id ætatis qui *ex se nati* (quod de Curtio ait Tacitus) (b) Musis bonis restaurandis videbantur, exemplum. Quibus de rebus libenter diceremus, cum sint ad Historiam literariam Mexicanam conducibilia, nisi nos heic brevitatis impediret. His itaque, in absolutissimum optimi Literati exemplar informatus ABADIUS instillavit Juventuti sibi commissæ mentem per omnia purgatissimam. Ac primis sane fuit, qui in illis partibus *Origines* JANI VINC. GRAVINÆ, in tradendis Jurisprudentiæ Civilis elementis, urereur. Conabatur deinde omnibus eam mentem inducere, quæ excussis quicquilijs, veram, & antiquam *Papiniani*, & Instauratoris *Cujacij* Jurisprudentiam revocaret. Idem in Theologia præstitit, ut procuraverit primum eam è sincerissimis fontibus deducere, *Scriptura* scilicet, PP., Conciliorum, Historiæ, cæteris, deinde hanc sacram facultatem, omnium Reginam, debitis sibi elegantijs omnibus (sinceris nempe, & regalibus, non plebeijs, atque fucatis) julte, & convenienter ornare. Neque his porro contentus ABADIUS ex Convictoribus nonnullos, qui in id potissimum propendere videbantur, ad humaniorum literarum, Latinitatis præsertim optimæ, culturam privatis institutis informabat. Porro ex hac nimia contentione, assiduoque labore, fractis omnino viribus, diversis subinde morbis conflictari cœpit: & cum nullo unquam tempore de ea constantia remitteret, debili semper, atque obnoxia valetudine ad ultimum usque vitæ deinceps usus est. Id quod in causa fuit, cur implorata sæpe vel præstantiorum Medicorum ope, sibi que semper, ut ajebat, inutili reperta, serium, ac laboriosum Medicinæ studium, præter cætera, quibus indefessus vacabat, aggressus sit, colueritque in posterum, optimis quibusque ejus Artis Auctoribus in auxilium voca-

(a) *Opusc. de Exteror. Latinitate.*

(b) *Anal. libr. XI.*

vocatis: solitus proinde dicere, huic sese studio, quod fracta adeo valetudine, utcunque viveret, referre omnino acceptum; si penes Medicos stetitisset, jam pridem se ex hujus vitæ miserijs ereptum iri.

Cæterum sic affectæ ABADIJ valetudini consulere, atque ipsum ex nimia ea contentione recreare, æquum jam videbatur: quocirca ab ijs tantæ molis præfecturis remotus, Divi Francisci Xaverij Queretarensis Seminario Rector præficitur: in quo, & G illius Juventutis educationi invigilandum ipsi erat, simulque tradenda Theologia, haud ita tamen magno labore utrique muneri posset satisfacere. Ubi primum igitur illi tot ex incommodis respirare licuit, quicquid ex injuncto sibi officio supererat temporis, ad privata illico studio totum transtulit. Mathematicis propterea disciplinis (nam & eum eruditum pulverem pridem attigerat) impensius vacare; tum & subcivis horis Virgiliani Poematis hispano carmine versionem, quæ vel sola insigne decus, *Abadiana* quæ sublimitatis monumentum esse poterat, exequi instituit; denique præclaro huic de DEO operi, quod jam dudum mente conceperat, manus admove; ut qua par erat dignitate, augustissima quæque nostræ Religionis Arcana, immo totam DEI HOMINIS vitam de divino *Scripturarum* fonte unice decerptum, heroico carmine complecteretur. In eum porro finem, divino implorato auxilio, attentam in primis sacrorum Librorum lectione, quam in delicijs semper habuerat, divinarumque Veritatum assiduam contemplationem necessariam sibi esse existimavit; qui Latini stili ornamenta, ac Poeticæ Veneres multorum annorum non interrupto studio, possideret. His igitur intentus curis totos quatuor annos in ea urbe tranquille exegerat, donec communi naufragio in Italiam delatus, Ferrariam, Atestinis olim Ducibus florentissimam Sedem, in Sociorum partitione sortitus est. Hic posteaquam ex longissimæ navigationis, peregrinandique molestiis respiravit; quanquam temporum, hiemis præsertim insolito rigore, vir sub mitissimo cœlo editus, neque ad horum locorum patientiam generatus, supra modum vexaretur, pro DEO tamen susceptum olim laborem iterum amplecti, & quæ sibi Deus otia fecerat, in Catholicæ Religionis obsequio sanctissime collocare, totis viribus anxius est.

Comperto vero paulo post, prima illa Carminum fragmenta, quæ imperfecta adhuc, neque ad severiorem, ut par erat, limam revocata, Mexici reliquerat, ipso omnino inconsulto, divulgata esse, præque omnium manibus ferri; complectam eo-

rum éditionem adornare, amicorum consilium iteratis precibus, quin etiam facultatibus in sumptus ipse oblati, demum decrevit. Anno igitur MDCCLXXIII. hæc de DEO HEROTICA triginta tribus solum Carminibus comprehensa primum edidit Venetis prælis: *Labbeumque* se paullo immutato nomine, & *Selenopolitæum*, seu Urbis Lunæ (id enim patria lingua Mexicus sonat, ut plerique credunt) Civem appellavit. Eo porro omnium plausu ubique illa excepta sunt, ut nobilem *Scripturarum* simplicitatem, ac maiestatem vere divinam cum latinæ Poe eos sublimitate, ac venustate conjunctam nemo non admiraretur, magnificisque elogiis in cælum efferret. Inwar multorum sic CL. FRANCISCUS MARIA ZANOTTUS Bononiensis Licæi ornamentum maximum, Mathematicorum Doctor insignis, ac Musarum delicias: cui nuper in emerita senectute, Litterarum omnium lacrimis extincto, Bononia magnorum Virorum fecunda Parens, Cultrixque eximia, moestissimo luctu, ac tanto Viro apparatu digno parentavit. Hic profecto *Divini*, ut aiebat, *Pœmatis* pulchritudine raptus, illius Auctorem, hominem exterum, ac sibi ignotum, aspiciere, amplecti, ac tenerime dissuaviari, tanquam *de Religione, deque Literaria Republica benemerentem*, instantèr desideravit. EUSTACHIUS pariter ZANOTTUS præaudato ex Fratre Nepos, & SEBASTIANUS CANTERZANUS, Bononiensis item Licæi duo maxima Lumina, *Abadianam* Pœsim, puramque Latinitatem verbis commendarunt quam amplissimis. Tum & CLEMENS VANNETTIUS Eques perillustis, Angustissimæ Roboretanæ Academiæ a secretis, qui generis claritatem cum exquisita doctrina, admirabilique eruditione coniungens, Patriam suam, Musasque amœniores Latinitate aurea ætate digna maxime illustrat. Hic nimirum, ut primum ABADIJ Carmina, sibi ab Amico dono missa, videre licuit, *in magnam statim*, ut ipse fatetur, *de Auctoris ingenio adductus est opinionem*. Etenim videbantur (VANNETTI verba sunt in Epistola ad ABADIUM) non solum tersa, plena, poetica; sed etiam ejusmodi, ut Imaginum sublimitate, gravitate sententiarum, Argumenti Divinitatem mirifice subsequerentur... In præsentia quidem nullum nec animi mei, nec alienæ approbationis majus testimonium tibi dare possum, quam hoc ipsum *Diploma*, quod ab Accademæ nostræ Principibus, consensu libro, tibi vel facillime impetravi... Perge veterum Christianorum Heræum exemplo, sanctissima quæque gravibus numeris exornare, ut non tam ipse a Musis, quam a te

B

» Mu-

„ Musæ dici aliquando *illustrata possint*. Cum his simul literis honorificum remisit Diploma, quo perinsigni Academiæ, sub augustissimæ Romanorum Imperatricis Bohemiæ, Ungariæ, quæ Regiæ MARIE THERESIE auspicijs *Reboreti* pridem erectæ plenis suffragiis AGIOLOGI nomine ABADIUS adscribebatur. Mitto Hispanos SERRANUM, LAMPILLAS, HERVAS, Patriæ gloriæ; ac literaturæ clarissimos in Italia Assertores, quibus ABADIJ opus egregium, immortale, ac felici Augusti sæculo dignum visum est.

His porro honoribus, tantorumque Virorum, subacti certe iudicii, maximique in hac re momenti, tum & aliorum complurium, omnium ordinum testimonijs auctus ABADIUS; sibi tamen minime satisfecerat. Qui opus suum etiam, atque etiam relegens, multaque in eo ut sibi videbatur emendata digna; multa etiam, eaque dignissima, plane, desiderari animadvertens, illud incudi reddere, omnia ad limam revocare, ac nova demum, sane nobilissima Carmina adjuungere aggressus est: quibus peractis, cum in volumen, fere dimidio majus, opus jam excrevisset; iterumque prælis subicere, Amicis denuo faventibus cogeretur, Ferrariæ secundo prodijt in lucem, eisdemque, immo & majores plausus reportavit. Cæterum cum fractæ valetudinis incommoda augerentur in dies, novisque etiam morbis subinde vexaretur; salubrioris Cæli captandi gratia, Bononiam petijt: in qua annum ferme integrum ita commoratus est, ut aliis ex aliis increbrescentibus malis, de ipsius vita, magno quidem amicorum dolore, actum esse crederetur. In eum nempe atrum mœrorem, sensuumque quasi hebetudinem inciderat vi morbi, ut vitæ etiam, sibi molestissimæ, tæderet sæpius: nec libros, delicias olim suas, & unicum a Puero curarum levamen, aspicere, nedum evolvere fas erat: immo mortem solam, quæ se ex tot miseriis aliquando eriperet, atque æternæ tranquillitati, omnis agonis immanem, redderet, vehementissime anhelaret. Sex, eoque amplius, menses in hac animi pariter, & corporis agitudine cum exegisset, sanitati demum, Deo sic volante, restitutus est; tandiuque in ea perseveravit, dum supremam operi suo manum feliciter imponeret, quo in absolutam, ut ita dicam, sacræ Theologiæ *Summam* evaderet; in qua nihil ultra ad magnificam sublimiorum veritatum expositionem desideraretur. Quod cum perfecisset, trigintaque octo Carminibus Ferrariæ secundo editis, denuo ad trutinam vocatis, alia quinque nova addidisset, & reliqua omnia accuratissime limasset, (ut in accessione, quam inter MSS. Præloqui-

suo

suo inferendam reliquit, testatur Ipsemet) dicere auditus est : *Votorum* se nunc compotem, quod sibi praefixerat muneri fecisse satis; libenterque jam mortem obituro, cum Religioni sanctae, quam tueri, exorareque sibi proovauerat, vigiliarum suarum debitum, quo posset modo, exsolvisset.

Nec vero perquam utili huic labori ABADIUM diu superstitem voluit DEUS, quin ad ea sanctissima Arcana, quae prope divino expresserat versu, aeternum fruenda, ac propius, ut pie credimus, contemplanda, demum, ut opaverat, evocaretur. Valerudine, ut nunquam alias, vegera utebatur, ac prospera: neque ulla impendens mali inerat suspicio; cum postridie idus Junias, violentissimo alvi profluvio ad defectionem ex improviso correptus, & ad extrema brevi reductus, laborum suorum metam demum attingere existimans, ad aeterna jam, mortalibus valere iussis, sese comparabat. Conveluit tamen, non ut mortem effugeret, sed ut prolixo agone, diuturnoque patientiae certamine immortalitatis coronam augere, aeternaeque Beatitudinis gloriae consors effici posset. Tres ipsos menses inter acutissimos dolores ab effervescente bili, quae viscera urebat, sitique torrebatur ardentissima ita transegit; ut misericordis in se DEI benignitatem gratus agnosceret, venerareturque, ac sese majoribus etiam tormentis dignum appellaret. Deficiebant vires in dies, cibos omnes respiciente stomacho: ac proinde tardeo gressu adventantem mortem tranquillo, ac placido vultu excipiebat, compellabaturque interdum ipsdemmet illis verbis, quae ex ima certe pectore olim expresserat. (a)

Pigra venis, pigra & est tibi falx, pigraeque sagittae:

O quoties te suspiravi, teque vocavi!

O bene, quod tandem venisti! Vincula rumpe

Corporis, ut possim, tristi hoc e carcere missus,

Usque meum contemplari Dominumque, Deumque;

Et coram aspicere, & coram placidissimo amore

Usque frui, & sanctos propius bibere ebrius ignes.

Dum his interea pijs amoris Divini affectibus largiter indulgebat ABADIUS, invalescente quotidie morbo, ac prostratis omnino viribus, in supremum vitae discrimen vocabatur. Impendentis igitur periculi admonitus, deque aeterna solum salute iam sollicitus, Immortalitatis Viatico petiit muniri; eoque inter liquidissimas gaudij lacrymas ita relictus est, ut, cum integram fere noctem duxisset infirmam, sitique adureretur ad mortem, totas tamen decem horas, ne frigida quidem illa gustata, per-

fliterit, in Magnifici, ut ex vero dicebat, Hospitiſ, Supremique humanæ vitæ, ac mortis Arbitri expectatione. Triduum supervixit, atrocioribus ſemper doloribus vexatus: donec pridie Kalend. Octobris, omnibus Eccleſiæ Sacramentis pie ſuſceptis, in Crucifixi amplexu, interque amicorum lacrimas, fauſtum iter precantium ſato conceſſit, hora ante meridiem, anno Rep. Sal. MDCCCLXXIX. ætatis ſuæ LII. M. IV. Obijt Divo HIERONYMO ſacro die, quem pietate præcipua coluerat ſemper; & cui feliciſ ingenij laude, tum peracri naturæ temperamento, ſublimi denique *Scripturarum* expoſitione, videri poſſet non abſimilis omnino. Poſtridie elatus eſt, ac debito cum honore juſta perſoluta: Exterorum etiam nonnullis, alijs magnum Theologum, alijs ſublimem, ac plane divinum Vatem immatura morte extinctum lugentibus. Fuit ABADIUS ſtatura mediocri, corpore gracili, cælijs oculis, naſo depreſſo, & lato, capillo circa verticem raro, ac præcano: valetudine, viginti præſertim ante obitum annis, obnoxia, ut ſupra diximus, ac debili ſemper uſus eſt: quæ ipſum, natura etiam auſteriore, ac difficilem, ſtudijs præterea ſuis perpetuo intentum, hominum commercia effugere, ac ſolitudinis amore teneri conſtanter effecit; eaque propter, cum ab eruditis nonnullis illius Poematis, atque ingenij fama permotis ejus amicitia ſæpius expeteretur, Vir ab inſolentia gloriæ alieniſſimus, ac temporis perquam avidus ejusmodi frequentiam omnino recusavit. Neque aliter proſecto tot res ſimul amplecti, adeoque diverſis ſtudiis vacare ille poſuiſſet, qui tam infirma præſertim valetudine, præter humaniorum literarum, Latinitatiſque culturam, quam nunquam intermiſit, Theologia etiam ſacra, SS. PP. lectione, utraque Hiſtoria, Juris utriuſque Scientia; Philoſophia iſdem, Medicina, Mathematiciſque diſciplinis excultus, perindeque eruditus eſſet, ac ſi earum quamlibet ſingulariter profiteretur: quibus omnibus linguarum ſtudium, lectionemque omnis generis, maxime Criticorum ſemper conjunxit. Plura item ABADIUS ſcripſit hiſpana, latinaque: In hiſ ſunt *Difſertatio Ludrico-ſeria de Exterorum Latinitate*, quam anno ante obitum edidit: *Nodus intricatior Mathæſeos ſolutus, ſeu Ratio compoſita expedita, & ad Tironum captum accommodata*: quæ quidem earum peritis ita probata eſt, ut publica etiam luce dignam exiſtimarent, immo ad id etiam hortarentur. *Livini Meyer Anima minuscolo corpore conſecluſa, ſeu Epitome Hiſtoriarum Controverſiarum de Auxillis*, quam & latinus utilis, & mira brevitæ maxime commendant, Hiſpana vero ſunt: *Oſtava Ecloga e Virgilii Bucolicis*, quam hiſpa-

hispano olim carmine donavit, tum cum totam, ut supra diximus, *Aeneidos* versionem aggressus est; immo magnam etiam ex singulis libris partem delibavit; perfecissetque porro, nisi & adversa valetudo, & graviores etiam cogitationes alio animam avocassent. *Algebra Compendium: Tractatus de cognitione Dei: Geographia Hydrographica*, seu de orbis terrarum Fluminibus præcipuis, &c. quæ duo imperfecta adhuc, neque ad exitum perducta reperta sunt: præter alia minora opuscula, & ligata, & soluta oratione, in quibus *Abadianam* sublimitatem, exquisitumque in latinitate fastidium agnoscere fas est. Ex his tantum subnectimus, Lectori, uti speramus, Amicis certe illius gratum facturi, duplicem Hymnum Inclyto Martyri, ac Patrono Mexicano Divo Philippo a JESU e S. Francisci Familia, qui apud Japones pro Christi Fide effuso sanguine, felicissima adhuc Matre superstite in Beatorum numerum relatus est, in ejus, ut ajunt, *Offitio* nuperrime a S. Sede approbato insertum, æternumque in Ecclesiastica Historia ABADII monumentum.

Salve, triumphalis Pugil,
Decus novi orbis maximum,
Qui morte fecisti tua
Beatorem Patriam.
Athleta Princeps Mexici
Trophæa celsa Martyrum,
Dignamque Cælo lauream
Tu primus inferis Patriæ.
Quicquid Juventus fervida
Peccaverat licentia,
Libenter in mortem ruens
Sancta expiasti Victima.
Tui fac, ut nos æmuli
Dolore cordis intimo
Jugique poenitentia
Nostra eluamus crimina.

Philippe, Martyr inclyte,
JESU fidelis affecta,
Quem prætulisti nomine
Ad usque vis mortem sequi.
Consolus hæc triplici,
Fusoque torrens sanguine,
Distenus expirans cruce,
JESU refers Imaginem.
Sodalium tu Martyrum
Primoris is, & Signifer,
Agmenque ducens Cœlitum
Prior profundis sanguinem.
Audi precantum Civium
Voces, piæque lacrimas;
Ductorque noster, sedibus
Tu nos beatis infere.

Et hæc quidem de ABADIO: quem si minus digne, nec quibus par erat coloribus expressimus; amor tamen nostræ, dolori certe, quem ex Doctoris, Amici, Sociique carissimi luctuoso interitu cepimus satisfacere conati sumus: eoque benignius hæc nobis temeritas condonanda, quod Cl. Mexicani Poetæ memoriam, ad Religionis, Patriæque immortale decus, Posteris, Civibus præsertim nostris voluerimus commendare: quibus dum hæc in pretio certe fore crederemus justo etiam fortasse longio-

res aliquanto fuimus. Ad ejus denique tumulum, tota Patria
leucatum millibus effusum, cum lacrymis consistentes, caros no-
bis cineres exoscuimus, illi usque sortem invidemus, quod ex
hac iniquissima conditione ereptus, atque æternæ (ut spes est)
Electorum societati adscriptus, exilium suum cum beatissima
Patria commutavit. Utque Bononiensibus, æque ac Mexicanis
perennis illius memoria stet, hæc Viatori legenda ad ejus se-
pulcrum liceat apponere.

D. O. M.

Hic ex Orbe novo Labbeus jacet, inclyta Vatum

Gloria, Mexicæ par Decus Imperio.

Non hominum curas, vanæ aut deliria mentis,

Vel cecinit tinctus ille cruore Duces.

Altius assurgens, gratitur super æthera penna;

Rimaturque oculis abditiora DEI.

Religio, Pietas, sacrarum & turba Sororum

Vati moerentes hæc posuere suo.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM AUCTORIS²³

E DEO, ac Divinis dicere, Lector Benevole; quam sit operosum, & arduum, agnoverunt illi Philosophi, qui cæteroqui minus digne de DEO cogitabant. [a] Ipsamet Divinitatis amplitudo, & incomprehensibilis excellentia humanæ mentis aciem fulgore suo perstringit: adeoque tenebras facit impenetrabiles, & venerabilem circum caliginem offundit. Nihilofecius, in hoc nimirum nati sumus, tantum ut DEUM nostrum cognoscere, & amare, & laudare etiam, pro virili annitatur. Quod ut rite, atque ordine, & ut par erat, facere possemus; lucem, qua regeremur accendit, & quasi faciem quamdam, præ manu nobis dedit, in divinis Libris, benignissimus DEUS. Et vero

(b) *Quid dignius omni
Et cura, & studio, & nostræ conamine mentis,
Quid si metimur vires magis arduum, & audax,
Quant rem infinitam brevibus comprehendere chartis?
Rem, causam verum, veram Rem.*

Et tamen vidi ego neminem, qui de DEO, & *Attributis*, ut ajunt, singillatim, heroica scripserit. Quod propterea ego fieri desiderabam, quia carmina illa pondere suomet, & quasi ingenita magniloquentia, rebus divinis tractandis accommodatissima mihi esse videbantur.

B 4

Lau-

(a) Roges me: Quid, aut qualis sit Deus? Auctore utar Simonide: de quo cum quævisset hoc idem tyrannus Hiero; deliberandi causa sibi unum diem postulavit. Cum idem ex eo postridie quæreret; biduum petivit. Cum sæpius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero quæreret: cur ita faceret? Quia quanto, inquit, diutius considero; tanto mihi res videtur obscurior. Cic. de nat. Deor. L. 1.

(b) *Antiluct. L. 1. v. 3.*

(c) *Laudate eum in sono tubæ:*

Bene psallite ei in vociferatione:

De DEI Filio, & Servatore nostro JESU-CHRISTO scripserunt heroica multi. Præ cæteris autem merito suo, & communi eruditorum suffragio palmam tulerunt *Marcus Hieronymus Vida*, & *Actius Syneerus Sannazarius*: quibus nihil est ad veterum Poetarum, nominatim *Virgilii* majestatem, proximius. Scio quæ passim nuperi, & severiores Critici in ipsis reprehendunt. Neque excuso omnia. Sed tamen laudandos magis, quam reprehendendos esse existimo Viros præclarissimos, qui primi omnium Latinam elegantiam, Religioni ut famularetur, arcessere, ea canere aggressi sunt,

Castaliis quæ nunquam audita sub antris

(d) *Musarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo:*

(e) *Nulla erat ante via: prærupta, atque aspera saxa;*

Et densi late obdusebant omnia vepres.

Neque vero tam sum ego temerarius, & excors, quàm crediderim posse de penu meo exhibere meliora, & par Poetarum, quos post literarum instaurationem tulit *Italia* nobilissimum, ingenii mei (quod profecto sentio quam sit exiguum) viribus superare. Sed (ut semel omnem consilii mei rationem aperiā) cum sublimitatem incomparabilem, & in dicendo vim prorsus divinam *Scripturarum* tacitus mecum meditarer; existimaui rerum divinarum translationem successuram felicius, si quis divinis libris, quoad fieri posset, inhærendo; non tam sua, quam divina, carmine loqueretur. Et huic nimirum ego proposito exsequendo totus incubui, & nervis omnibus contendi. Ac de verborum cultu, & elegantia (quam si minus assequutus; certe ubilibet confectatus sum) suo quique judicio libere

uta-

(c) *Pf.* 150. v. 3. *Pf.* 32. v. 3.

(d) *Sannaz.* Lib. 2. de *Partu Virg.* v. 301.

(e) *Vida.* Hymn. 1. v. 13.

utatur, nihil enim impedio. Quod autem ad sententiarum dignitatem spectat, cum fere omnia e divino *Scripturarum* penu deprompserim; videor mihi habere, cur diffidam minus.

(f) Huic tertiæ editioni, non solum ea omnia, quæ in secunda, sed alia bene multa de novo sunt addita: & præterea rursus omnia ad incudem, & ad limam revocata, & implorato Eruditorum complurium judicio, castigata omnia severius, & impensius, quoad potui elaborata: ut nunc de mum id quod animo destinaveram: [Dogmata præcipua omnia, adeoque Theologiam fere omnem, sinceram illam quidem ac genuinam carmine includere] pro virium mearum tenuitate, perfecisse jam videar. Quod præstiterunt olim *Juvenicus, Prudentius, Sedulius, Nonius*, multoque his, & sanctitate vitæ, & doctrinæ excellentia præstantiores *Paulinus, Damasus, Prosper, Nazianzenus*, Religionem nimirum Carmine decorare, atque etiam defendere; id ætate hac nostra, cum ii, qui *Philosophorum* nomen sibi arrogant, Religionem carminibus impetunt, & conditum Poeticæ lenociniis venenum spargunt ambitiosissime, non jam solum conducibile, sed quodammodo visum mihi est esse necessarium.

Et nunquid Poetæ necessaria fictio? Ajo enimvero, si *fictionis* nomine, Naturæ imitationem intelligas, tam vivis coloribus expressam, ut res non tam dici, quam coram fieri, & cerni oculis videantur.

(g) *Non tantum ut dici videantur, sed fieri res.*

Unde ipsis nomen Graji fecere Poetis.

Hoc autem quia difficile admodum est; ideo Poetæ paucissimi sunt: etsi versuum fabricatores fuerint omni ætate innumerabiles.

Neque enim concludere versum

(h) *Dixere esse satis.*

Quod

(f) *Leg. vit. Auct.*

(g) *Vida Lib. 2. Post.*

(h) *Horat. Lib. 1. Sat. IV.*

Quod si alioversum, ut communiter fieri solet, fictionem accipias pro fabula, aut commento aliquo, cerebro excusso, & ad libitum excogitato; tum vero assentior *Palingenio* (apud *S. Aubin L. 1. c. 5.*) reprehendenti eos,

*Qui solas tribuunt fabellas Vatribus, ac si
Vera loqui fœdumque foret, vetitumque Poetis.
Horum ego iudicium falsum, ac damnabile duco:
Nilque mihi melius, nil dulcius esse videtur
Quam verum amplecti: vetulis, puerisque relinquo
Has nugas... Pudet ab! pudet esse Poetam,
Si nugis opus est puerilibus inservire,
Et jucunda sequi, spreto mendacia recto.*

Nihilominus ut communi opinioni morem gererem, fictionem induco simplicissimam, affinemque iis, quas identidem *Ovidius* in *Metamorphosi*: Poësim acerbius flentem, captivam se, & servitio profano addictam: cui videlicet consolandæ, & quasi in dignitatem pristinam restituendæ, Carmina omnia destinata sint.

Neque ego video ecquod aliud fictionis genus ordiri possit quis; quin Sanctissimæ nostræ Religionis mysteria deterat. Exemplo, & documento mihi sunt iidemmet Poetæ duo præstantissimi, de quibus superius. Quorum alter *Mythologia* ridiculariis plus iusto delectatus; sacra profanis fœde miscuit: alter Sanctos *Jesepbum* & *Joannem* totis libris tertio, & quarto *Christiados*, introducit narrantes *Pilato* mysteria altissima Conceptionis, Nativitatis, ac Vitæ *JESUCHRISTI*, ut mortem illi deprecarentur. Quod nescio, an ulli iusto rerum æstimatori placere queat.

Quocirca fictionem optavi ego, quæ in hæc, aut his affinia non impingeret: in id præcipua quadam, & eminentiore cura intentus, ut veritatem divinam nelæderem; sed ut pro mea tenuitate adornarem: utque solatium aliquod, ut ita dicam, Religioni procurarem, nunquam fortasse magis, quam ætate hac nostra libris execrabilibus audacissime impetitæ.

Quanta

Quanta potui adhibita diligentia, Latinitatis Patres ; Auctores ætatis, ut Eruditi loquuntur, aureæ, & argenteæ sequutus sum, quos triginta jam annos in deliciis habeo. Sicui vox aliqua, aut vis, & significatio, quam voci attribuo, aut constructio, & orationis ductus aliquis scrupulum moverit ; id primum peto, ut ne temere, & sine discussione sententiam ferat, deinde ut erroris certo deprehensi me admoneat. Siquidem ego & amice admonenti gratiam habebo, & errorem agnoscam, & emendabo libentissime. Postremo, ut ante etiam, quam te, Lector humanissime, lectioni accingas ; ad typorum mendas, quæ postrema pagina emendantur, animadvertas. Et hæc habui, quæ præloqui operæ pretium, & necessarium existimaverim.

THO:

Sicuti suum iudicium sincere exponere, ac libere unquam licuit, mihi nunc certe licet. Cum enim rogatus sum, ut Cl. Labbei opus legerem, & quid in eo placeret, quid displiceret, candide aperirem; nihil dum Auctoris videram, nihil de illo audiveram; sic ut ignotus mihi plane esset. Ut igitur librum in manus sumpsi, maiestatem quidem argumenti, & dignitatem non potui non admirari. At verebar, ut hoc nostro in seculo, etsi erudito, esset Poeta ullus, qui tanto, & tam divino argumento par esse posset. Itaque cœpi attente opus evolvere, & prima carmina sic legi, ut nonnihil diffiderem de felici ignoti mihi Auctoris successu. At nescio quomodo fiebat, ut quo magis, & attentius legerem, ita carminis suavitas, vis, gratia me magis, ac magis alliceret; donec paulatim in admirationem divini poematis (nihil affingo veritati) totum raperet. Quid plura? Tam avide totum pœma percurri, ut librum e manibus non deposuerim, donec ad finem illius devenirem. Tum vero, quin gaudium meum possem diutius continere; illud cum amicis communicare, Poetam in cœlum ferre, opus absolutissimum, & hac præsertim tempestate valde necessarium prædicare. Tentaverant quidem antea nonnulli, iidemque Clarissimi Poetæ ejusdem argumenti partem, & si nævi aliquot illis condonentur, jure optimo probandi. At qui totum tam prudenter avimò conceperit, tam eleganter explicaverit, tam modesto, eoque qui rem tantam decebat cultu ornaverit, ego quidem vidi newinem. Nihil hic Poeta alienum, nihil profanum, nihil ineptum permiscet; & ut qui Musas colat
senio.

seueriores, omnia sacra, ac pene divina, & ex ipso Scriptu-
rarum divino penu, sive e Theologia Sacratio depromit.
Verbo: Si ipsa Pietas suo ore loqui vellet, vix alijs ver-
bis, ac sententijs uteretur. Nec puto, rem me lectoribus in-
gratam facturum, si ipsam Pietatem, qualis mihi inter le-
gendum identidem ante oculos obversari videbatur, loquen-
tem induxero. An satis eleganter, nescio; at plane ex vero
me illam inducere, totum poema, ut mihi videtur, vere e-
legans, pium, divinum testimonio erit. Versiculi autem,
quibus Pietatem loquentem inducere placuit, sunt hi

Labbei Pietas legens libellos
Pios, & faciles, & elegantes,
Sed & grandiloquos, & eruditos;
Piarum mera mella Gratiarum;
Suas delicias, suos amores
Admirans; ter ut ore basiauit;
Dixit: vos eritis mei calores,
Suaves, melliflui, pij calores,
Quos divinus Amor suos vocarit;
Illorum similes, quasi & gemelli,
Queis ussit nova corda Apostolorum
Tum cum rusticulosque, simplicesque
Lex amoris haberet ut magistros,
Disertos facere, & pios volebat.
Digni, quos recinant Chori beati
Illi, vertice, qui in sacro Sionis
Cantantes cytharis, sequuntur Agnum:
Et mox alma suo in sinu recondens,
Vos pro lacteolis mihi papillis
Este, o nectarei, novi libelli.
Seu quid dulcius est, suaviusque.
Felices satis, oh! satis beati,
Qui vos mente pia, & pijs oculis
Legent, & relegend, pioque sensus
Milleno capient litos sapore;

Qua-

Qualem de pluvio ante Solis ortum
Cœli rore legebat illa quondam
Gens electa, Deo parum fidelis.
Hæc, & talia mille dixit alma,
Labbei Pietas legens libellos
Pios, & faciles, & elegantes,
Sed & grandiloquos, & eruditos,
Piarum mera mella Gratiarum.

ARGUMENTA ³¹

I.

Poesis Origo, finis, luctus. a v. 1. ad 27. Propositio.
a 28. ad 30.

Invocatio. a 31. ad 44.

Deum esse manifestum fit ex ipsa rerum creaturarum structura, & unanimi gentium omnium consensu, a 45. ad 62.

Polytheismi, Præsertim Romani irrisio. a 69. ad 100.

Deus est unus. a 101. ad 125.

Deus est Qui est, & omnifariam perfectissimus. a 126. ad 145.

Deus est Trinus. a 146. ad fin.

II.

Seraphim ter Sanctum cantu prædicant Deum. a v. 1. ad 16.

Deus in se Sanctus omnimode. a 17. ad 30.

Lex Dei sancta. a 31. ad 44.

Domus Dei sancta. a 45. ad 52.

Deus nos ab origine inquinatos mundat, & sanctos efficit. a 53. ad 86.

Sanctos coronat Gloria. ab 87. ad fin.

III.

Excelsiora omnia ad Deum comparata nihil sunt. a v. 1. ad 21.

Dei Majestas. a 22. ad 59.

Arcana Dei non investiganda a 60. ad 92. Sed illius Benignitati, ac Misericordie acquiescendum. a 93. ad 119.

Timor Dei habendus; maxime autem amor. a 120. ad fin.

IV.

Rerum omnium, sub Luna inconstantia, & vicissitudo.
a v. 1. ad 20.

Solus Deus est Immutabilis, & Æternus. a 21. ad 56.

Homines, & humana, caduca omnia. a 57. ad 84.

Deus etiam mente immutabilis. a 85. ad fin.

V.

Amare absentem miserabile, & tristissimum est. a v. 1. ad 14.
Amare

Amare Deum, qui abesse non potest, dulcissimum. a 15. ad 37.
Nil est, quod nos possit separare a Deo. Nunquam nos
deserit Deus, neque in Vita, neque in Morte. a 38. ad fin.

VI.

Amare vehementer hominem tormentum est. a v. 1. ad 18.
Nusquam requies cordi nostro, nisi in Deo. a 19. ad 23.
Deus unus amat nos. a 24. ad 33.
Beneficia in nos Dei magis obvia. a 34. ad 48.
Dominatio in creata omnia a Deo Homini attributa a 49. ad 98.
Terra bono nostro divitiis innumeris ditata. a 99. ad 131.
Beneficia potiora: Humani generis reparatio per Christi
mortem. Eucaristia. a 132. ad fin.

VII.

Plerique hominum cogitatione sibi fingunt severissimum De-
um; cum sit benignissimus. a v. 1. ad 15.
Auditurum se spondet preces nostras. a v. 16. ad 33.
Orando Josue stare facit Solem, & Lunam. Orando Elias
pluvias abigit, &c. a v. 34. ad 55.
Cur nos interdum Deus non audiat. a 56. ad 60.
Quanta benignitate audierit Abrahami orationem. a v. 61.
ad 97.
Neque solum Sanctos, sed sceleratos etiam ad se rever-
rentes Deus excipit benignissime. a v. 98. ad fin.

VIII.

Die

1. *Creatio Abyssi, & Lucis, & Angelorum. a v. 1. ad 11.*
2. *Creatio Caelorum. 12. ad 15.*
3. *Aquarum congregatio. Terræ subitanea ubertas. a 16.*
ad 34.
4. *Solis, ac Lunæ & stellarum creatio. a 35. ad 56.*
5. *Creatio Avium, Piscium &c. a 57. ad 77.*
6. *Creatio Hominis. a 78. ad 103.*
- Fœmina e Viri costis fabricata. a 104. ad fin.*

IX.

Omnia in sapientia fecit Deus. a v. 1. ad 8.

Philo.

Omnia in sapientia fecit Deus. a v. 1. ad 8.

Philosophia, & sapientia humana imbecillitas, & audacia. Terra modo stans, modo errans, modo rotunda, modo instar ovi, modo instar cepæ mutans habitus, quasi luderet bacchanalia. a 9. ad 61.

Nihil scimus, ne quidem stellarum vera nomina, & ne quidem ea, quæ quotidiano usu familiarissima nobis sunt. a 65. ad fin.

X.

Deus omnium est & Pater, & Dominus. Omnia curat. a v. 1. ad 23.

Homines autem præcipua quadam, & magis paterna providentia complectitur. a 24. ad 53.

Futura, præterita, præsentia prospicit, & pro nutu temperat. Vindex Piorum est, & everfor impiorum. a 54. ad 122.

Sinit interdum Pios affligi, prosperari impios, Cur hoc? a 123. ad fin.

XI.

Angelos, Custodes, & Pedagagos nostros constituit Deus. a v. 1. ad 8.

Quam sit nobis salutaris custodia hæc, & quantis nos periculis ignaros eximat. a 9. ad 47.

Officia Tobie juniori exhibita ab Raphaele Archangelo. a 48. ad 70.

Officia Angeli Custodis, hora mortis postrema, & decretoria. a 71. ad fin.

XII.

Flagitiorum, quibus Deum homines ad iracundiam provocamus, compendiaria recensio. a v. 1. ad 47.

Indignatio. a 48. ad 50.

Infinita Dei Patientia. Cunctatio ad puniendum. Facilitas ad ignoscendum. a 51. ad 109.

Et tamen, ex quo Deus factus est, tardior est ad puniendum, facilius ad ignoscendum. a 110. ad fin.

XIII.

Deus est verax, & Justus; neque respicit personas, sed merita. a v. 1. ad 25.

C

Quo-

Quo tardior est ad puniendum, eo est terribilior. a 26. ad 38.
Carceris inferni descriptio. Pœnæ, quæ ibi exercentur.
 a 39. ad 83.

Pœna, quam Theologi damni vocant acerbior omnibus.
 ab 84. ad 97.

Gloria, & præmia parata Piis. a 98. ad fin.

XIV.

Exsibilaremus eum, qui non jam formosum hominem, sed illius umbram deperiret. Nos plerumque idem facimus. Dominum obliviscimur, umbras sectamur. Femina ruina generis humani. a v. 1. ad 42.

Pulchritudo corporis ab Anima. Animæ pulchritudo stilla quedam est divinæ pulchritudinis. a 43. ad 71.

Hæc tanta est, ut beatos faciat eos, qui intuentur coram, & vel sola spe aliquando videndi rapiat. a 72. ad fin.

XV.

Hiemis in Europa rigor. a v. 7. ad 11.

Ejusdem in America benignitas. a v. 11. ad 25.

Deus salus ubertatis Auctor. a 25. ad 48.

Tonitrua, fulgura, & grando. a v. 48. ad 73.

Nix, frigus, pluvia. a v. 73. ad 106.

Maritima procella. a v. 106. ad finem.

XVI.

Flendo nascimur, flendo morimur omnes. Mortalium nemo est felix. a v. 1. ad 39.

Obruimur malis, quasi fluctibus. a 47. ad 59.

Refugium in solo Deo est. Potest ille ventis, & fluctibus tranquillitatem verbo facere: & de ventre Cete incolumem representare. Potest Leonibus ferocitatem adimere. Potest in fornacem ardentem conjectum refrigerare, & oblectare. a 60. ad 93.

Potest vires addere, quibus, & flammæ, & mortem contemnamus. a 94. ad fin.

XVII.

Urbs, quam Dominus non tuebitur, corruiet; quam tuebitur, perenabit tuta. a v. 1. ad 10. Exer.

Exercitus Assyriorum deletus sub Ezechia. David puer inermis triumphans de Philistæo. ab 11. ad 61.

Frequentissimum est, fortiores vinci ab infirmioribus. a 62. ad 92.

Præclarissima victoria Joannis Austriaci de Turcis ad Naupactum. a 93. ad fin.

XVIII.

Bella, & prælia vulgare omnino, atque ignobile quid sunt. a v. 1. ad 39.

Scientiæ, & Artes omnes a Deo sunt, etiam illiberales. a 40. ad 80.

Scribendi Ars, Dialectica, Metaphysica a Deo manant. a v. 81. ad 101.

Item Geometria, Algebra, Mechanica. &c. a 102. ad 211.

Etiam inventa ea, quæ nobis videntur fortuita, in quibus Medicina, a 202. ad 236.

Etiam Juris Prudentia. a 227. ad 277.

Theologia utraque. a 278. ad 327.

Poetica. a 328. ad fin.

XIX.

Latebræ humani cordis impenetrabiles hominibus, imo & Angelis. a v. 1. ad 24.

Uni Deo manifesta sunt arcana cordium. a 15. ad 45.

Solus Deus legem indixit cordibus, quia solus ea intuetur. a 46. ad 66.

In die temporum postrema, secreta cordium denudanda omnia, & Orbi universo palam facienda sunt. a 67. ad fin.

XX.

Quia portentis continuatione assuevimus, & nihil movemur; miraculis interdum, sollicitudinem nostram excitat Deus. a v. 1. ad 17.

Virga Moysi. a 18. ad 31.

Plaga Ægypti 1. Nilus versus in sanguinem. 2. Ranae.

3. Sciniphes. 4. Musca. 5. Pests pecorum. a 32. ad 74.

Plaga 6. Ulcera. 7. Tonitrua, grando, fulgura. 8. Locusta

36
culta. 9. Tenebrae densissima. 10. Clades Primogenitorum
a 75. ad 136.

Pharao cum exercitu submersus. a 137. ad fin.

XXI.

Hominum in divinandi arte deliria. a v. 1. ad 28.

Solus Deus futura praevidet. a v. 28. ad 36.

Prædictiones Jacob, Joseph &c. a v. 36. ad 67.

Jeremie, & Danielis. a v. 67. ad 130.

Jesu Christi ortus, vita, mors a Vatis prædicta. a v.
130 ad 188.

Hebraeorum status ab iis prædictus oracula confirmat. a
v. 188. ad fin.

DEUS HOMO.

XXII.

Jam tum cum Deus orbem condidit, præludebat Christo
venturo. a v. 1. ad 14.

Oracula præclariora de reparatione humani generis per
Christum. a 15. ad 44.

Gabriel Archangelus ad Virginem a Deo missus. a 45. ad 73.

Deus in utero Virginis homo factus. a 74. ad 109.

Domus Nazareth ad Picenum ministerio Angelorum trans-
lata. a 110. ad fin.

XXIII.

Toto Orbe in pace composito, in obsequium nascituri Je-
su, MARIA Virgo venit Bethelem, & in stabulo hospita-
tur. a v. 1. ad 26.

Ibi Virgo manens in lucem edidit Servatorem. a 27. ad 38.

Genethliacum Puero. Oracula insigniora de pace per Chri-
stum. a 39. ad 68.

Congratulatio Matri. Prædictiones celebriores in Scrip-
pturis de Deigenitrice. a 69. ad 95.

Bos. Asellus. Pastores. Descriptio floris, quem Mexica-
ni vocant de la Passion. Vaticinium Sybillæ Cumæ de Chri-
sti Nativitate. a 96. ad fin.

XXXIV.

XXIV.

Sanguine voluit Jesus, Jesu nomen sibi comparare, & morti suæ quasi præludere. a v. 1. ad 29.

Nomina magnifica in Scripturis J. C. attributa, quæ quidem omnia Jesu nomen complectitur. Quam sit dulce hoc nomen, & Salutare ægris. a 30. ad 73.

Dæmonibus formidabile. a 74. ad fin.

XXV.

Gentes illuminantur; Judæi obcæcantur: Et quem Regem diutissime, atque avidissime expectabant, detrectant. a v. 1. ad 30.

Reges tres, ductu sideris, Hierosolymam eunt. Perturbatio Herodis, & dissimulatio. Inventum Puerum adorant, dona offerunt. a 31. ad 86.

Gentes omnes fidere illo vocatæ sunt, ab 87. ad fin.

XXVI.

Et Puer, & Mater sponte sua submitunt se legi. a v. 1. ad 8.

Simeonis senis Puerum ulnis suis excipientis lacrimæ præ gaudio. Vaticinatio, & mors placidissima. a 9. ad 40.

Herodis immanitas in Pueros. Luctus Rachel. Diræ in Herodem. a 41. ad 88.

Fuga in Ægyptum. ab 89. ad 100.

Puer annorum duodecim amissus; recuperatus. a 101. ad fin.

XXVII.

Subditus illis. Annales Vitæ private J. C. a v. 1. ad 27.

In stabulo natus, Affixus cruci, signis evidentissimis manifestat se Deum. Nunc autem prorsus latet Deus, & hoc unum præ se fert; Subditus illis a 28 ad 46.

Arbiter Orbis, & Rex Regum, & Lux Mundi est. Et tamen oculis hominum nihil est præterquam Subditus illis. a 47. ad 65.

Quid hac tam profunda sui demissione nos doceat. a 66. ad fin.

XXVIII.

Jesus baptismo Joannis abluitur. Jordanis gloriatio. a v. 1. ad 27.

Permittit tentari a demone . a 28. ad 60.

Vocat Apostolos, & e Piscatoribus facit Orbis Magistros.
a 61. ad 76.

Illuminat cecos natos . 77. ad 88.

Illuminat mentes doctrina . ab 89. ad 119.

Puer, & Anus rudimentis doctrinae Christianae imbuti ;
sapientiores longe sunt, quam cuncti Philosophi Graeciae .
Præcipua capita doctrinae Jesu Christi . a 120. ad 160.

Jesus transfiguratur . a 161. ad fin.

XXIX.

Nemo mansuetior, aut affabilior Jesu fuit. Dominus vitæ
& mortis neminem damnavit morti . a v. 1. ad 16.

Adultera . a 17. ad 36.

Samaritani inhospitales . a 37. ad 48.

Zaccheus, Samaritana, Magdalena . a 49. ad 109.

Etiâ expirans animam, postulat ut inimicis suis Pater
ignoscatur . a 109. ad fin.

XXX.

Amabilitas, & Boni Pastoris sollicitudo in querenda ove
perdita . a v. 1. ad 26.

Boni Pastoris cantilenæ . a 26. ad 55.

Septem Sacramentorum institutio, sub Allegoria Pastoris
Boni . a 56. ad fin.

XXXI.

Jesu Christi Hierosolyma intrantis triumphus, a v. 1. ad 45.

Christi miracula, tanquam si a turba circumfluente, &
ab iis ipsis, quorum bono facta erant, præcinerentur . a 46.
ad fin.

XXXII.

Amoris ergo, Jesus, manibus suis met lavat, & tergit
pedes Discipulis . a v. 1. ad 22.

Exempla profani amoris celebrationiora in Eucharistia insti-
tutione sordent omnia. Eucharistia institutio . a 23. ad 53.

Admonetur Jesus, quasi nesciret, quam sint homines ingra-
ti, & perfidi . a 54. ad 73.

Adbuc

Atque autem amat nos, perinde, imo & inpendio magis quam Mater amat filium. Sacramenti Ordinis institutio. a 74. ad fin.

XXXIII.

Iter in Gethsemani hortum. Admonetur Petrus futura imbecillitatis. Abnuat, gloriatur. Jesus patiendo desiderio mirorant etiam sponte sua subire voluit. a v. 1. ad 35.

Caussæ mæteris. a 36. ad 55.

Christi oratio ad Patrem. Caussæ aliæ secretiores angoris, & mæstitiæ. Sudor sanguineus. a 56. ad fin.

XXXIV.

Judæ perfidia. Diræ in ipsum. a v. 1. ad 22.

Jesus procedit obviam hostibus. a 23. ad 38.

Comprehenditur. Colapho ceditur. Ducitur ad Caipham. Oculos obnubitur. Irridetur. Petri imbecillitas. a 39. ad 79.

Jesus ducitur ad Pilatum. Calumniantur accusatores de seditione. Transmittit Jesum Præses ad Herodem. Silet Jesus, illuditur, remittitur ad Præsidentem. Nititur Præses Jesum liberare. Præoptant Judæi Barabbam. Diræ in ipsos. ab 80. ad 159.

Verbera, & ludibria barbara. Præses timore victus, dat Jesum morti. a 160. ad 183.

XXXV.

Dominatrix & quidem superbissima mortalium omnium Mors est. a v. 1. ad 14.

Jesus vero Dominus Mortis est, etiam moriendo. Postrema morientis verba. a v. 15. ad 66.

Centurio agnoscit Deum. Divisio vestium. Offa Agno non frangenda. a 67. ad 82.

Jesus Primogenitus mortuorum. ab 83. ad fin.

XXXVI.

Ingemiscit Orbis, & Auctori suo emorienti parentat. a v. 1. ad 17.

Aspectus miserabilis Dei ad crucem affixi, & lancea confossi. a 18. ad 41. *Dolores, & constantia Matris Virginis.* a 42. ad 54.

Sublatus de cruce, brachiis Matris excipitur. Affectus, lacrimæ. a 55. ad fin.

XXXVII.

Magdalene sepulcro anxie inharrenti, ne jam flect. a v. 1. ad 23.

Quantum superbiverat Mors de Immortalis morte. a 24. ad 43.

Iesus descendit ad inferos, SS. PP. animas carcere illo detentas asserit in libertatem. Mortem debellat. Triumphus. a 44. ad 78.

Canitur Jo. Victori. a 79. ad fin.

XXXVIII.

Manifestat se Iesus redivivum suis quam sæpiissime. Magdalene obviam fit specie olitoris. a 1. ad 31.

Post dies quadraginta, ascendit in cælum. Vestigia. quibus postremo institit, saxo imprimit. Orbis latitia, & plausus. a 32. ad 74.

Occurrunt Angeli obviam, & Regem agnoscunt. Acclamatio Patrum, Davide præeunte. Adami osculo pedum inharrentis affectus. a 75. ad fin.

XXXIX.

Christi Domini Sacerdotium. a v. 1. ad 42.

Idem Sacerdos, & victima. a v. 42. ad 61.

Iesus Christus in Cruce Hostia. a v. 61. ad 82.

Sacrosanctum Missæ Sacrificium. a v. 82. ad fin.

XL.

Humanam, non Angelicam naturam sibi copulat Deus. a v. 1. ad 38.

Angelorum admiratio, & stupor. a v. 38. ad 57.

Sponsi blanditiæ. a v. 57. ad 103.

Sponsæ comitatus, Apostoli, Martyres, Pontifices, Virgines. a v. 103. ad 195.

America ad Fidem vocator. a v. 195. ad 206.

Ecclesia Sancta Arca Noemi. a v. 206. ad fin.

XLI.

Apostoli promissum Spiritum Sanctum postulant, & expectant. a v. 1. ad 24.

Descen-

Descendit Spiritus Sanctus. Inflammantur Apostoli, & timere homines dediscunt. a 25. ad 46.

Recensio gentium, quæ ex toto orbe Hierosolyma tum confluxerunt. a 47. ad 81.

Apostoli organa Spiritus Sancti. Apostrophe. ab 82. ad fin.

XLII.

Christiana Religio Mysteriis incomprehensibilis est, & morum legibus severissima, a v. 1. ad 111.

Per Orbem universum propagandam asseveravit ipsius Auditor J. C. a 112. ad 121.

Magna miraculorum vi, plantata statim Hierosolymis. a 122. ad 155.

Pauli vocatio. ad 156.

Ab Apostolis Petro, & Paulo Christiana Religio Romam inuenta: ac per reliquum Orbem dilatata per Apostolos. a 167. ad 211.

Apostoli crudelissime interempti. ad 260.

Infectiones Tyrannorum, & Constantini Pax. a 261. ad 349.

Hæresum seditiones profligatæ omnes. Religio per utraque Americæ dilatata. 350. ad 649.

Turbæ posteriores refrenatæ. ad 753.

PIO SEXTO P. M. Acclamatio ad 766.

XLIII.

Mundi finis, & excidium. a v. 1. ad 12.

Tuba ante Tribunal omnes vocantur. a v. 12. ad 53:

Supremi Judicii aspectus, & terror. a v. 53. ad 76.

Locus. a v. 76. ad 92.

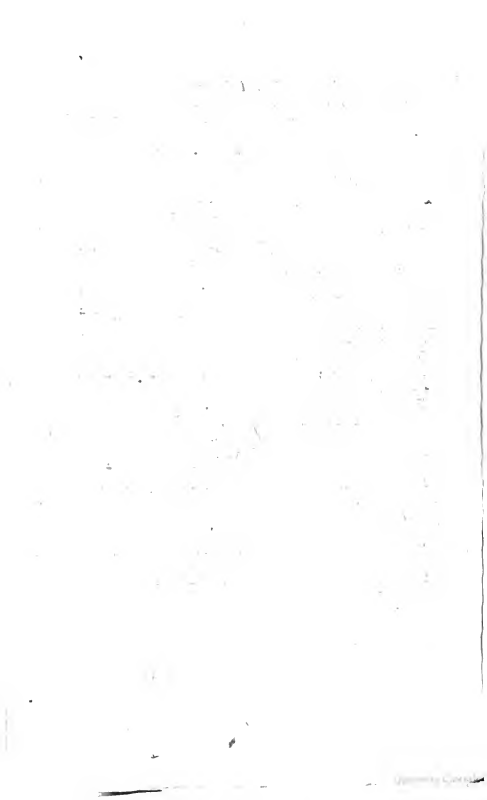
Necessitas. a v. 93. ad 149.

Expenduntur delicta. a v. 194. ad 168.

Felix justorum fors. a v. 168. ad 184.

Impiorum supplicium. a v. 184. ad 196.

Conclusio totius Operis. a v. 196. ad fin.

C A R M E N D E O N O S T R O.

- V* Ero, unique Deo laudando nata Poësis
Lamentabatur, sese ad vilissima quæque
Captivam, invitamque trahi, dicique parentem,
Esse sibi, illacrimans, indignabatur *Homeram*.
Divina sese jurabat origine natam,
Ante suas mendax pareret quam *Græcia* *Musas*,
Antequam quam *Græcus* foret ulli auditus *Apollo*.
De cælo ad *Mosen* delapsam se esse ferebat,
(a) Tum cum magnificum Maris ille in litore carmen
Prorupit, cecinitque Deo, quo vindice, jamjam 10
Terga premens *Pbarao*, fluctuque, iraque frementes
Et currus, & equi, tantusque exercitus, instar
(b) Plumbi, abiere deorsum, & subledere profundo.
(c) Soli nempe Deo natam se incendere odores,
Turaque, & humanas in cælum tollere mentes. 15

Ca-

(a) *Moyſes Homero prior eſt annis 567.*

Tunc cecinit Moyſes & filii Iſrael carmen hoc Domino.

Ex 15. v. 1. Et hæc omnino eſt quæ prima in Scripturis de Carmine mentio fit: Ideoque primam Poëſis originem ad Moſen refero.

(b) *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus. Ib. v. 10.*

(c) *Ut canteſ gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam, Pl. 70. v. 8.*

- Captivam prorsus, contrectatamque profanis
 (a) Jam manibus, temerare ausis cælestia dona,
 Traductam sese insana ad deliria amantum,
 Ad conflata meris mendacia anilia nugis,
 Ad portentosa, & vanissima somnia. Falsus 16
 Ex illo se numinibus, fœdisque subinde
 Sordibus incassum obnixam servire coactam.
 Hæc memorans, flebat sine fine: & fusa pudore
 Vultum avertibat retro, manibusque tegebat,
 Conspectum fugiens hominum, averсатаque lucem 25
 Invisam dudum sibi jam, mortemque præoptans:
 Usque & acerbabat flendo, urgebatque dolorem.
 Siqua ego lugenti possem solatia ferre;
 Vellem mendaces ad vera reducere Musas,
 Rursus & imbuere alma Religione Poësim. 30
- (b) Tu mihi ades, cujus tota est Sapientia: mitte
 De folio ipse tuo radios, lucemque benignus
 Menti da: & mecum fac sit, mecumque laboret.
 Tu modo quæ sanctis arcana oracula libris
 Obsignasti, aperi, septenaque solve sigilla. 35
 De te dicturus, divinos hos mihi fontes
 Optarim. Nam tu solus te digna loquutus.
 Nec niti huc omnes potuere *Aganippidos* undæ;
 Quas & *Romani*, *Græcique* bibere Poetæ.
 Incute carminibus vim tu his. Veluti imber in herbam, 40
- (c) Ut ros in gramen, descendant carmina in aures,
 Quæ te ubivis, nomenque tuum, laudesque sonabunt,
 Uni-

- (a) *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Judæ v. 4.
 (b) *Mitte illam de calis Sanctis tuis, & a sede Magnitudinis tue, ut mecum sit, & mecum laboret.* Sap. 9. v. 10.
 (c) *Fluat ut ros eloquium meum: quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina: quia nomen Domini invocabo.* Deut. 32. v. 2.
A magnitudine enim speciei & creatura poteris cognoscibiliter creator horum videri. Sap. 13. v. 5.

Unigenæque tui, quem tu mortalibus ægris
Misiſti natum de Virgine JESUM CHRISTUM.

UNUS EST DEUS

Ad Rom. 3. v. 3.

Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.

Et hi tres unum sunt. 1. Joan. 5. v. 8.

CARMEN I.

ARtificem magnum esse aliquem, qui sidera, cælum, 45
Qui mare, qui terras, totumque vocaverit orbem
E nihilo, tantaque aptaverit, ac regat arte,
Sponte sua res nos ipsæ informantque, docentque.
Mente aliqua suprema opus est, quæ dirigat alto
Tot simul astrorum tam constanti ordine gyrum 50
Tam varium, quin longa adeo turbaverit ætas,
Quomius alternæ redeant noctesque, diesque,
Semper & ad normam circumvolvantur in orbem,
Crescendo semper, deescedendoque vicissim.
Vel detraſtanti, & fugienti occurrit ubique, 55
Et se sistit ubique Deus, Jumenta docebunt
(a) Hoc te, si nescis, narrabunt hoc tibi muti,
Et stolidi pisces. Nulla unquam hoc ausa negare
(b) Gens, vel inaccessio septem subjecta trioni; 60
Quamlibet averſo Sole illac, segnius atræ
Incumbunt super, & regnant lugubrius umbræ.
Vel quæ gens ignota diu, male credita quondam
(c) Torreri; nullos æstus, neque frigora sentit,
Vereque perpetuo dives, ditissimaque auri

Est.

(a) *Interroga jumenta, & docebunt te... & narrabunt pisces maris. Job. 12. v. 7. & 8.*

(b) *Viderunt omnes populi gloriam ejus. Pl. 96. v. 6.*

(c) *Mexicanos indicat.*

Est: & erat quondam medio sub Sole tenebris 65
Obruta: nunc totis & luce, & Sole fruuntur.

Non homo, sed stipes, sed dura, & inhospita rupes,
Qui nullum sentit, nullum qui Numen adorat.

Peccarunt homines contra, nec mitius. Unum

(a) Divisere Deum in plures, deliria quæque, 70

Fabellasque anuum pro religione sequuti.

Non tot, cum fluctus tollit Mare, subrigit algas:

Nec tot in immenso exiguae sunt litore arenæ:

Nec totidem viles herbæ nascuntur in agris,

Quot sibi stulti homines fecerunt numina, quotque 75

Ridiculosos invexere deosque, deasque,

Quæis deridendis nulli satis esse cacchinni.

Ipse Pater Divum, qui fulmina librat ab aure,

Infames passim rixas, & jurgia miscet.

Ut miscere solent multa vi cornua *Tauri*, 80

Quis nemori imperitet, quem bacula pulchra sequatur.

Taurus & interdum, interdum fit *Jupiter* imber

Aureus: interdumque etiam plumescit, & alis

Prædatricem *Aquilam*, aut album mentitur *Glorem*

Subdolan: incassumque eadem conjuxque, fororque 85

Anxia circumfert sese, perque omnia versat.

Ingeniosa viro (fas hoc dixisse) libido est,

Nataque adulterio *Jovis* est bona turba deorum.

Tu quoque mutaris torvo, *Neptune*, juvenco,

Virginis *Æoliæ* malefano captus amore. 90

Et te, *Phœbe*, palam citharamque, deumque professum

Castà magis fugiens horret *Peneia Daphne*.

Quid *Venus*, & genitus *Maja*, & redimite corymbis

Baccho tu? At huic cœno piget ultra hære, pudetque

Hæccine propudia, hæc monstra, hæc portentosa colebat 95

Roma?

(a) Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem iniqui-
ginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum,
& serpentum. Ad Rom. 1. v. 23.

Roma? Ah probrosa humanæ deliria mentis!

Et quorum pupos bimos, pupasque puderet.

Usque adeo nisi sancta Deus sua lumina porgat;

- (a) Nos homines super his misere insanimus, & ipsum
Naturæ ingenitum tardamur cernere lumen. 100

Nonne dii plures altercarentur utrinque.

(Quandoquidem non mens una est, non una voluntas)

Utro posset uter plus? Qui non omnia possit;

Non erit ille Deus. Fac omnia possit uterque:

Este pares omnes. Pejus: tum viribus æquis 105

Concurrent, luctabuntur, poteruntque vicissim

Alternas rapere, & raptas avertere prædas.

Conflictu hinc, atque hinc tanto male diditus orbis

Debuerat vastam dudum traxisse ruinam.

Ceu *Troja* in cineres, abiit fundo eruta, tum cum 110

Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo.

Mimica sunt isthæc. Et qui fecere gregales,

Riduculos fecere deos. Unus sit oportet

- (b) Rex, Auctor rerum, quo præside cuncta gerantur:
Omnia cui subsint cælo, terraque, marique: 115
Quique regat solus quæ fecerit omnia solus.

Si plures; nullus Deus est. Similemve, paremve

- (c) Haud patitur. Nullum est, duo si sint numina, numen.
Nescia quo rueret, cum plures extulit; omnes
Cæca superstitio temeraria subruit aras. 120

Non secus ac nauta interdum male providus urget

Ad scopulum proram, tota quem mente cavebat

Sollicitus. Gemit abruptis compagibus alvus

Undi-

(a) Nam & si quis confirmatus fuerit inter filios hominem, si ab illo absuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Sap. 9. v. 6.

(b) Dominus Deus noster Dominus unus est. Deut. 6. v. 4. In manu tua virtus, & potentia: in manu tua magnitudo, imperium omnium. 1. Par. 29. v. 12.

(c) Non est similis tui Deus in cælo desuper, & super terram deorsum. Reg. 8. v. 23.

Undique, & errori insultans ruit undique pontus
Fervidus, absorbetque una navemque, virosque. 125

Mens mera, sublimis, supremaque, *Spiritus* inquam

- (a) Est Deus: haud ullo, veluti nos, corpore cretus,
Quod queat aut manibus contingi, oculisque videri
Humanis: neque fas illum comprehendere mente.
Non plus, quam parva mare circumscribere concha 130
Immensum, aut stellas digito deducere cœlo.

- (b) Magnificum hoc illi nomen *Qui est*. Scilicet ille
Ab sese est, & erat jam tum quando omnia quotquot
Sunt, nihili tenebroso, intricatoque profundo
Obruta erant, unusque est, qui non cœperit unquam 135
Esse, & qui fuerit retro, æternumque sine ullo

- (c) Principio, semperque erit idemmet sine fine.

A quo cunctarum surgunt exordia rerum.

Cunctaque sustentata manu constantque, manentque.

Quo sine nec folium queat abripi, & arbore labi, 140

Nec vultus nostro cadere ullus vertice crinis.

Unus sufficiens sibi, nihil indigus extra:

Mire autem bonus erga nos, ultroque benignus.

Nil aut optare, aut poteris confingere majus,

Nil simile: est que adeo, quoniam ille est Optimus Unus. 145

- (d) Sed non propterea est Deus infœcundus, & orbis.

Non ita. Quippe Pater Deus est, & compare gaudet

Progenie: estque iterum compar Genitoque, Patrique

Quod sanctum spirat Flamen Genitusque Paterque.

Arcanum o! Myſterium inenarrabile linguis! 150

Cum non ſint plures, ſit cum Deus unus, & idem;

Est

- (a) *Spiritus est Deus* Joa. 4. v. 24. *Quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest.* 1. ad Timot. 6. v. 16.

- (b) *Sic dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos.* Ex. 3. v. 14.

- (c) *Neque initium dierum, neque finem vite habens.* Ad Hæbr. 7. v. 3. *Habitans æternitatem.* Isa. 57. v. 15.

- (d) *Si ego, qui generationem cæteris tribuo sterilis ero, ais Deus minus Deus tuus?* Isa. 66. v. 9.

Est Pater, est Genitus, Sanctus quoque Spiritus ipse est.
Suntque hi tres unum, & numero Deus impare gaudet.
Omnino ingenitus Pater est, & originis expers.

- (a) Filius æternum genitus, genitusque hodie dum 155
A Patre est, alta dum semet mente tuetur:
Proptereaque Patris *Verbum* est, & vivida *Imago*:
Prorsumque est Patri æqualis, Patrique cœvus,
Deque Deo verus Deus, ac de Lumine Lumen.
- (b) Est & uterque æque Omnipotens, Æternus uterque. 160
Omnipotens Æternus item est qui Spiritus almus
- (c) A Patre, & Verbo procedit tamquam ab eodem
Principio sine principio. Non filius ille,
Nec genitus; Deus est tamen, & spirabile Numen,
Et Pattis, & Gnati dia *Aura*, reciprocus ardor. 165
Nec tres Dii, tresve æterni, rerumque potentes
Sunt, aut ttes Domini. Quin contra, est ut Deus unus;
Una est Majestas, eademque potentia, & unus
Quotquot sunt rerum, celsi & Moderator Olympi.
Sed quid ego hæc balbutire impurissimus ore? 170
Aligeri Juvenes, celeres sine corpore mentes,
Qui te, Trine Deus, tremebundi, & cernui adorant;
Cantu concelebrant ter sanctum, plura nec audent.

SANCTUS SANCTUS SANCTUS.
DOMINUS DEUS.

Isa. 6. v. 3. Apoc. 4. v. 8.

G A R M E N I I.

A Udiit *Esaïas* sacrum hunc præana canentes
Cælestes illos Genios, quibus undique senz

D

Sur-

(a) *Egressus ejus ab initio a diebus æternitatis Mich. 5. v. 2.*

Ego hodie genui te. Ps. 2. v. 7.

(b) *Omnia quaecumque habet Pater mea sunt. Joa. 16. v. 15.*

(c) *Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. Joa. 15.*

Surgebant alæ: velabant ora duabus,
 Velabantque pedes binis, binisque volabant:
 Audiit ingeminatum ipsum hunc præna *Joannes*;
 Alternans cælo exilium, *Patbmoque* beatus.
 Et quamvis alias sibi tum sumplere figuras
 Aligeri, speciemque aliam, vultusque ferebant
 Hic *Hominis*, *Bovis*, atque *Aquilæ* illi, atque ille *Leonis*;
 Carmen idem, sanctumque melos simul ore sonabant. 10

- (a) Hoc indefessi ingeminant noctesque, diesque,
 Et numquam cantu cessant nec voce quiescunt.
 Cum sint innumeræ, quas possint dicere laudes;
- (b) Prætereunt alias, placet hanc iterare canendo.
 Scilicet hæc tua Sancte Deus divina voluptas, 15
 Hoc te delectat carmen, laudumque tuarum
 Hoc tu præ reliquis acroama libentius audis.
 Sanctus es, & *Sanctus* rursusque, iterumque vocari
 Mavis, quam *Sapiens*, *Immensus*, quidquid & omne es:
 Quin malles non esse Deus, Sanctusque manere, 20
- (c) Si quis non sanctus, si quis Deus improbus esset,
 Quales mentita est, & quales esse volebat
 Fœda superstitio, stultaque adolebat acerra.
 Ante superfusæ genialia fœdera jungant,
 Cumque intermixtis habitent simul ignibus undæ. 25
 Ante superledeant odiis, seseque vicissim
 Pellere dediscant lucem nox, luxque tenebras:
 Ante suis & cardinibus, suo & axe revulsum
 Præcipitabit in ima ferens se Tartara Cælum;
 Quam te, sancte Deus, tangant contagia culpæ, 30
 Quam

Seraphim stabant super illud; sex ala uni, & sex ala alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Isa. 6. v. 2.

- (a) *Et requiem non habebant dies, ac nocte dicentia Sanctus, Sanctus, Sanctus. Apoc. 4. v. 8.*
 (b) *Magnificentiam gloriæ Sanctitatis tue loquentur. Ps. 144. v. 5.*
 (c) *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Ps. 5. v. 5.*

Quam tu non fueris, veluti es nunc, undique Sanctus.

Sanctus es, & cæli coram te sidera languent,

- (a) Nec sunt munda satis, prope sunt & sordida vultu,
 (b) Nemo ut tu sanctus. Sancti tu regula prima,
 (c) Et norma es. Tua Lex sancta indelebilis hæret 35
 Usque infixæ animis nostris, damnatque nocentes
 (d) Vociferans, quatiensque alte, intentansque flagellum,
 Siquid peccamus, siquid committimus; ipsa
 Supplicium sibi mens est pravi conscia facti.
 (e) Nam te sentimus præsentem, teque veremur: 40
 Et tua nimirum tua nos præsentia terret.
 (f) Quantumvis latebras sceleri quæramus, & umbras;
 Sitque sine humano teste ullo, & iudice crimen.
 Indeprensa etiam, obscurisque obducta latebris;
 Formidant tamen, & coram te crimina pallent. 45
 Sancta quoque est tua magna Domus, nec limina adire
 Fas ulli; sancto nisi vitæ sine quierit,
 Elueritque omnes, siquas dum vita manebat
 Admisit sordes. Quod si nondum eluit omnes,
 Siqua inolescit adhuc, superestve; arcebitur exul 50
 Ille Domo regnoque tuo, & cælestibus oris,
 (g) Exiguam donec maculam longo igne piarit,
 Fœdaque jam culpæ vestigia nulla supersint.
 Quam nobis labem primi aspersere Parentes,
 Tu carnem humanam indutus, moribundaque membra 55

D 2

San-

- (a) *Stella non sunt munda in conspectu ejus.* Job. 25. v. 5.
 (b) *Nemo sanctus ut est Dominus.* 1. Reg. 2. v. 2.
 (c) *Lex Domini immaculata convertens animas.* Ps. 18. v. 8.
 (d) *Semper enim præsumit Java perturbata conscientia.* Sap. 17.
 v. 10.
 (e) *Terrores tui conturbaverunt me.* Ps. 87. v. 17.
 (f) *Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondan-*
tur ibi, qui operantur iniquitatem. Job. 34. v. 22.
 (g) *Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in mon-*
te sancto tuo? Qui ingreditur sine macula. Ps. 14. v. 1.

- (a) Sanguine lavisti: nam sic infederat alte;
 Ut nisi divino non posset sanguine tolli.
 Nunc paucis verbis, modicisque absumitur undis
 Quæ macula Heroas veteres, sanctumque Senatum,
 Mille alios, alios ter mille, atque amplius annos 60
 Post mortem, extorres patria, regnisque beatis
 Carcere detinuit mæsto, & nigrantibus umbris.
 Quia etiam maculis, quas ultro admisimus ipsi
 Abluimur rursus verbo: dant verba salutem,
 Quæ prope divino Iudex tonat ore Sacerdos. 65
 Atqui conscelerari olim semel Angelus ausus
- (b) Supplicia exhaust, neque fas resipiscere: cælo
 Præceps, in rictus mutatus, & ora draconis
 Cauda stellarum magnam vim uno impete secum
 Contorquens: numquam extinguendis ignibus ardet. 70
 Ast homini infandis temerari sæpius auso
 Sordibus, & stygiis se ultro intinxisse venenis:
 Sanari satis est voluisse, parata medela est.
 Hæc tua, Sancte Deus, sunt munera, tu potes unus
- (c) Quamlibet infectos ab origine reddere mundos, 75
 Sanctosque efficere. Idem tu mortalibus ægris
 Auxiliator opem sanctam, viresque ministras:
 Queis nixi, quamvis gradimur per lubrica plantis
 Infirmis; uncti luctari, stareque firmi
 Possimus: mediasque acies, mediosque per hostes 80
 Ire tamen, vimque inferre, atque irrumpere cælo.
 Deinde triumphali victricia tempora lauro
 Ipse manu cingis. Quin plus concedis honoris:

Name

-
- (a) Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apoc. 1. v. 5.
 (b) Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni de-
 tractos in tartarum tradidit cruciandos. 2. Pet. 2. v. 4.
 (c) Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?
 Nonne tu, qui solus es. Job. 14. v. 4.
 (d) Violenti rapiunt illud. Matth. 11. v. 12.

- (a) Namque etiam Pugilem victorem tumet adoptas:
Filius ille tibi tuus est (dignatio mira!) 89
- (b) Heresque. Atque adeo titulo hoc, & jure paterno,
Sunt illi æterni tecum consortia regni.
- (c) Millia Sanctorum palmis, variisque coronis
Insignita implent quæ plura sedilia cæli
Seditiosa phalanx ad tartara, ad ima, per auras 90
Exturbata, sua liquere vaciva ruina,
Concolor Auroræ surgentis luce diei
Candidior cunctos vestit fulgorque, nitorque:
- (d) Sic nitidas, sic & pulcras fecere, lavando,
Occisique Agni saturando sanguine vestes. 99
Ut varios carne induti peperere triumphos;
Sic palmæ in manibus variant, variantque coronæ.
Queis depingendis nulli tatis esse colores,
Nulla manus, vox nulla. Silet stupefacta Poesis,
Castaliæ arefcunt rivis languentibus undæ. 100
Omibus in vultu est quæ pectore fusa redundat
- (e) Letitia: exultant omnes, Agnumque sequuntur.
Et Sanctum, Sanctum, Sanctum, ingeminantque canuntque.

-
- (a) Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. 1. Joa. 3. v. 17,
(b) Si filii & heredes. Ad Rom. 8. v. 17.
(c) Cum eo Sanctorum millia. Deut. 33. v. 2. Amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Apoc. 7. v. 9.
(d) Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni. Ibid. v. 14.
(e) Exultabunt Sancti in gloria... Exaltationes Dei in gutture eorum. Pl. 149. v. 5. & 6.

Jer. 32. v. 19.

*Quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles
viæ ejus? Ad Rom. 11. v. 33,*

C A R M E N I I I.

I Ncomprehensibilis DEUS est, Et si modo quisquam;
Exigua, ut nostra est, illum deprendere mente
Possset: vel si quis Cæli de gente, supremus,
Qui tanto est nobis mente excellentior, Ales;
En tibi de Re suprema actum. Nec DEUS esset, 5
Qui possset sic angustis, artibusque teneri
Cancellis. Viden' ut nostrum supereminet orbem
Cælum? Nil contra immanes potuere Gigantes;
Quantumvis super hos alios potuere superbi
Agglomerare una, vastosque involvere montes. 10
Quantus *Atbos*, & quantus *Eryx*, quantusque nivali
Vertice se attollens pater Apenninus ad auras:
Quantus qui cælos dictus Maurusius *Atlas*
Sustentare humeris, quantusque fragosus *Olympus*
Thessalus: & quantus, qui multo est celsior istis, 15
Orizabæus frontem mons tollit ad astra,
(a) Ostentans fere in immensum fastigia Nautis
Cana nive: hi montes, inquam, sunt instar arenæ
Exiguæ, pedibus quæ forte insensilis hæret:
Proficiasque nihil quamvis congefferis omnes 20
Insimul; hac scala & vis conscendere cælum.

Et

(a) *Orizaba pæus est opulentissimus Novæ Hispaniæ, nomenque
dat vicino Monti. Qui mediterraneus cum sit, & a Portu Ve-
ræ Crucis distet milliaria nonaginta; adeo est excelsus, ut a
Nautis totidem nonaginta alia milliaria a Portu remotis con-
spiciendum se det. Quæ vidi narro.*

- (a) Et vero ipsa DEUM infinita volumina cæli
Non capiunt. Æternæ Urbis radiantia stellis
Mœnia, constructæ solido ex adamante columnæ
Illius ad nutum titubant, pavidæque tremiscunt. 25
- (b) Quid Tellus? Solo aspectu tremefacta vacillat.
Vix Terræ est Orbis coram illo ut guttula roris.
Ast habitatores quot sunt, quos sustinet orbis,
- (c) Tot sumus exiles, non plus, miseræque locustæ.
Repimus. Ille autem graditur super astra, tonatque 30
- (d) Magnifice. Fugere feræ, & mortalia corda
Strata pavore jacent, Vocem magnam Omnipotentis
Vestigare nefas. Propius si forte tonantem
Sentires; fragor imbelles dirumperet aures,
Nonne vides? Cedros etiam dirumpit, & Ornos 35
- (e) Vox Domini. En ut dissiliunt, ut fragmina saltant!
Explorare nihil fas nobis aure: videre
Nec fas est oculis. Luci, quam cernere nostræ
- (f) Pupillæ haud possunt Deus insidet infinitæ.
Utque est ignorare nefas, nescireque Solem. 40
Et quamvis picea interdum se nube recondat:
Effundit radios tamen, impertitur & orbi
Lucem, datque etiam blandum, quem luce carentes,
D 4 Quem

- (a) *Cælum, & cæli calorum non te capiunt. 2. Par. 6. v. 18.
Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus. Job.
26. v. 11.*
- (b) *Qui respicit terram, & facit eam tremere. Pl. 103. v. 32.
Ante te orbis terrarum tanquam gutta roris antelucani. Sap. 11.
v. 23.*
- (c) *Habitatores ejus sunt quasi locustæ. Isa. 40. v. 22.*
- (d) *Vox Domini in magnificentia. Pl. 28. v. 4. Tonabit voce magnitudinis suæ: & non investigabitur cum audita fuerit vox ejus. Job. 36. v. 4.*
- (e) *Vox Domini confringentis cedros . . . & comminuet eas tanquam vitulum Libani. Pl. 28. v. 5. & 6.*
- (f) *Lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit; sed nec videre potest. 1. ad Tim. 6. v. 16.*

Quem vel cæci ipsi possint sentire calorem:

Sic Deus est. Harum, quas cernimus undique rerum, 45

Quæ tanto ingenio, tanto ordine, & arte reguntur;

(a) Artificem magnum, Auctorem ignorare nefas est.

Ast iterum ut Solem propiusque diuque tueri

Haud licet: & si quis tentet temerarius; ausus

Scilicet ille luet stolidos, perdetque superbos, 50

Audacesque oculos. Cæli scrutarier ignes

Tentans; perpetua, in pœnas, dein nocte jacebit.

Sic itidem, sic omnino, excæcabere luce

(b) Immensa, pœnasque lues caligine merfus

Horrida; si consilia explorare, viasque

Arcanas Domini, prorsusque impervia nobis

Secreta attentas demens penetrare, sequique.

Ne tu hoc: i retro, pronusque, & cernuus ore;

Quæ cernes ubicunque Dei vestigia adora.

(c) Ne tu quæsieris cur fortunantur iniqui? 60

Et choreas plaudunt, citharasque & tympana pulsan,

Sæpe humanorum ignari, expertesque laborum?

Cur contra Justi assidue lugentque, gemuntque?

(d) Immerisque jacent lacrimis plerumque, malisque?

Nec cur sede finat *Mosis* cathedraque sedere 65

Non-

(a) *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.* Ad Rom. 1. 20. *Omnēs homines vident eum, unusquisque intuetur procul.* Job. 36. v. 25.

(b) *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria.* Pr. 25. v. 27.

(c) *Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui pravaricantur, & inique agunt?* Jer. 12. v. 2. *Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.* Job. 21. v. 12. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Pl. 72. v. 5.

Multa tribulationes justorum. Pl. 33. v. 20. *Accedens ad* (d) *servitutem Dei prepara animam tuam ad tentationem.* Eccl. 2. v. 1.

Nonnunquam Scribas? neque quæras: cur *Pharaoni*
 Cor dedit e saxo? neque cur pendente latrone
 Hinc uno, hinc alio, cum crimina nostra lavabat,
 Divinum fundens vel prodigitate cruorem;
 Unum duntaxat cælesti lumine tactum

70

(a) Illustrans, cælo asseruit, cæloque locavit,
 Abjecitque alium: neque mentis dispulit umbras,
 Nec crucis, ac pœnæ socium salvabit utrumque?

(b) Gratia quippe fuit. Si gratia; debita nulli est,
 Sicut non faciat; nulli est injuria, nulli.

75

Sed pete, & accipies. Satis hoc sedare timorem,

(c) Hoc sat scire tibi, mihiq; est: ne cætera quære.

Undique inaccessibleis circumvallata tenebris
 Sunt hæc: nec fas hæc homini penetralia adire.

Num tu arcana Dei trutinari, & noctua Solem

80

Arguere, atque etiam censor, judexque sedere?

Et monstrare viam, qua lucem impertiat orbi?

(d) Quis Domini sensum unquam, consiliumve profundum,
 Divinans novit? Quis consiliarius illi,

Præcedensque, iter ostendit, primusque præivit?

85

(e) Nunquid figmentum jurgari, & poscere causas,

Aut altercari valeat, figulumque rogare:

Quid me fecisti tu sic? Hæc tota potestas

Est figuli, aut ignominiam, aut vero indere honorem

Argil-

(a) *Unus assumetur, & alter relinquetur. Luc. 17. v. 34.*

(b) *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ad Rom. 11. v. 6.*

(c) *Altiora te ne quæstieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Eccl. 3. v. 22.*

(d) *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Ad Rom. 11. v. 34.*

(e) *Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa aliud quidem vas facere in honorem; aliud vero in contumeliam. Ad Rom. 9. v. 20. & 21.*

Argillæ, ut volet. Id faciet quodcumque libebit; 90
Huic vasi purum, ac nitidum lautumque liquorem
Injiciet, vacuumque aliud, spretumque relinquet.

Respirare tamen licet, ac requiescere amore

Erga nos Domini, qui nil unquam odit eorum

(a) Quæ fecit: qui divitias, qui munera lucis 95

Alma salutiferæ, sanctumque, piumque calorem

(b) Sub cælo quot sunt homines effundit in omnes.

Vix tacitis illum lacrimis, gemituque vocamus;

Blandi instar Zephyri, volucrique volucrior aura, 100
Auxilio venit, atque animos viresque benignus

Sufficit. Optamus nosmet solatia nobis

Segnius; & properat, citior venit ille vocatus.

Ipse luto finxit nobis præcordia: novit

(c) Quam simus fragiles: quanta infecere Parentes
Nos macula: quantus nos undique circumit hostis. 105

Ipse reluctantes etiam accersitque, vocatque:

(d) Expandensque manus, & quam dulcissimus ore,

Nutu, oculis, claraque allestat voce rebelles.

Et semel, atque iterum foribus, portisque repulsus;

(e) Stat tamen ante fores, pulsatque, vocatque, rogatque, 110

Nemo est, cui non & vitam, regnumque beatum

(f) Impertire velit. Ne tu (quod perfidus olim

Calvinus docuit) timeas ne te ignibus ille

Æternis, ultro, & solum quia sic lubet illi,

Nulla alia & causa, diris te destinet umbris: 115

Luctus ubi, & stridor dentum, gemitusque perennes,

Tri-

(a) *Nihil odisti eorum quæ fecisti*: Sap. 11. v. 25.

(b) *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Jo. 1. v. 9.

(c) *Ipse cognovit figmentum nostrum*. Pl. 102. v. 14.

(d) *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona post cogitationes suas*: Isa. 65. v. 2.
& ad Rom. 10. v. 20.

(e) *Ego sto ad ostium, & pulso*. Apoc. 3. v. 20.

(f) *Omnes homines vult salvos fieri*. 1. ad Tim. 2. v. 4.

Tristiaque infandæ posuere cubilia curæ:

Nemo tenebrosa, atque æterna incendia quisquam

(a) It; nisi præcipitem sese ipse hos volvat in ignes.

Tu time, & attente, & sancto, castoque timore 120

(b) Concussus; totis nervis, ac viribus almam

Nitere nancisci, æternamque parare salutem.

Hic timor, assiduusque pavor vestigia firmant

(c) Nostra, & sustentant adeo, retinentque labantes.

Ne tu hos, ne comites unquam, sociosque relinque. 125

Sed cave, ne sensim vultu, specieque timoris

Casti; crudelis jam desperatio quædam

(Quam nempe horrificus tibi vult immittere Calvus)

(d) Obrepat. Suavis Deus, & dulcissimus ultro est,

Utque illam vitam assereret, regnumque beatum 130

(e) Nobis; ipse ultro ludibria, vulnera, mortem

Pertulit. En majora tibi mysteria *Amoris*.

His tu æqua, his libra mysteria magna *Timoris*.

ÆTERNITAS.

*Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis
obumbratio. Jac. 1. v. 17.*

CARMEN IV.

A Spice ut inconstans est, & mutatur in horas;
Et nunquam Lunæ est, nec vultus, nec color idem.
Æmula

(a) *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.*
Osee 13. v. 9.

(b) *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.* Ad
Philip. 2. v. 12.

(c) *In timore Domini declinatur a malo.* Prov. 16. v. 6.

(d) *Sperantem in Domino misericordia circumdabit.* Pl. 31. *Sua-
vis Dominus universis, & miserationes ejus super omnia ope-
ra ejus.* Pl. 144. v. 9.

(e) *Vulneratus est propter iniquitates, atritus est propter scle-
ra nostra.* Isa. 53. v. 5.

- Æmula nunc fratris toto, & pleno ore refulget
 Candida: nunc languet, medioque atrata nigrescit
 Orbe: modo obtulis, modo acutis cornibus ardet 5
 Vix: nunc obruitur, penitusque immergitur umbris:
 Illius in cælo vestigia nulla supersunt.
 Hæc itidem cunctas res inconstantia versat
 Humanas: sic apparent, surguntque, caduntque:
 Sic & mutantur, quæ subsunt omnia Lunæ. 10
- (a) Occidit, atque oritur repetito funere, & ortu
 Inconstans etiam Sol, & sordescit opacis
 Obscænus maculis. Turpant sua lumina nigræ
 Denlatæ circum fumo, ac fuligine crustæ,
 Et mutat, vertitque locum, interdumque *Boote* 15
 Obvertit sese; dein contra obvertitur Austro,
 Retrorsumque trahit gyrum, & consistere nescit.
 Omnia mutantur cælo, terraque, marique.
 Umbræ, & nigroris, nihilique, unde eruta quondam
 Omnia, nunc etiam quædam vestigia servant. 20
 Unus mutari, maculasque, vicesque subire
 Duntaxat nescit Deus. Immutabilis idem
 Qui nunc est, fuit æternum, æternumque manebit.
 Nondum Tempus erat, neque Sol, neq; Luna, neq; Astra,
 Quæ metirentur, revoluti temporis cursu: 25
- (a) Necdum cælestes orbes, necdum Mare, Tellus
 Extulerant caput e nihilo: necdumque profundas
 Umbrabant valles nebulosa cacumina Montes:
 At Deus idem erit, & qui est nunc, quantusq; futurus.
- (c) Tempus erit, cum Sol totus noctescet, & alto 30

-
- (a) Oritur Sol, & occidit, ad locum suum revertitur, ibique
 renascens girat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem...
 & in circulos suos revertitur. Eccl. 1. v. 5. & 6.
- (b) Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis;
 a saculo, & usque in sæculum tu es. Pl. 89. v. 2.
- (c) Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem. Joel. 2.
 v. 21. Et stella cadent de cælo. Matth. 24. v. 29. Tu au-
 tem idem ipse es, & anni tui non deficient. Pl. 101. v. 28.

Præcipitata ruent e cælo sidera: tristi
 Squalore, & putri tabescet sanguine Luna,
 Et turbata suis hæc Machina fundamentis
 Ibit in exiguos cineres, tenuesque favillas:
 At Deus, idem erit, & qui est nunc, quantusq; futurus. 35
 Utcumque huc illuc palææ volvantur inanes,
 Et nebulæ circum; tamen est immotus, & hæret
 Mole sua, & multum nubes excedit Olympus.
 Non, ut homo, angusto fugitivi temporis orbe
 Arctatur Deus, annisve, aut ætate senescit. 40
 Quæ testudineo pedetentim incedere gressu,
 Pigrarique, & prolatori immensa videntur
 Nobis; sunt illi exigui instar sæcula puncti.
 Distanti longe, bis centenisque futuro
 Annis post Regi; tanquam si adstaret, & aure 45
 (a) Mandata exciperet, proprio jam nomine *Cyrum*
 Compellans, facienda olim injungitque jubetque.
 Serius, ac vix quingentis vertentibus annis,
 Evolvenda Orbis terrarum maxima regna
 Quatuor, & seriem rerum, casusque, vicesque; 50
 Non aliter quam si unius mera somnia noctis
 (b) Effent, in statuæ speciem subitariæ, & uno
 Affligendæ ictu ad terram, dat cuncta videnda
 In somnis qui *Nabuco* tum sceptrâ tenebat.
 (c) Mille anni nihil illi omnino suntque perinde 55
 Tanquam hesternâ dies, quæ jam nunc tota recessit.
 Contra homines sumus instar fumi, instarque vaporis
 (d) Qui fugit ex oculis, evanescitque repente.

Tano

(a) *Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis.* Isa. 44. v. ult.

(b) *Tu Rex videbas, & ecce quasi statua una.* Dan. 2. v. 31.
Tunc contrita sunt, & redacta quasi in favillam. Ibid. v. 35.

(c) *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternâ, quæ præterit.* Pl. 89. v. 4.

(d) *Defecerunt sicut fumus dies mei.* Pl. 101. v. 4.

Tantisper fumus; at mora nulla est; fumus abibit.
 Quanto, qui vivunt, plures vixere, neque ultra 60
 Jam sunt? Discussus vapor ille est, transiit umbra
 Quot sunt vel Reges, quorum vel nomina novit

- (a) Nemo, & vix ducti an fuerint meminisse laborant;
 Nec jam soli homines; Populi quoque, Regnaque, & Urbes
 Instabiles, ut homo sunt, intereuntque, caduntque. 65
 Quæ fera *Carthago* Romanis desuper a'tis
 Mœribus intonuit victrix, *Cannisque* superba
 Ex *Aniene* ipso *Tibri* insultavit, & Urbi
 Jam nihil est. Mutum, quod passim litus aratur
 Hoc unum superest, & disceptatur utrinque 70
 Nunc, ubinam fuerint tandem *Carthaginis* arces.
 Quid *Tyrus*, & *Sidon*? Quid quæ miracula Mundi
 Tot sola enixa est *Babylon*? mœra nomina restant.

- (b) Ah *Babylon*, *Babylon*! Ubi nunc miracula, & horti
 Aerii, turres, contermina mœnia cœlo? 75
 Nusquam. Restabant quæ rubera, tesquaque *Pardis*
 Jam non sunt: etiam hæc periere, & nomina sola
 E tantis ægre & vix emersere ruinis.
 Humanum nihil est firmum. Absumuntur ab annis
 Omnia. Suntque etiam lapides, & saxa caduca. 80
 Parietibus, muris Regnisque, atque Urbibus ipsis
 Mors instat, brevis est, volucris & pede volvitur ætas.
 Omnia prætereunt, dilabunturque, perinde
 Ac rapido transit fluvio revoiuibilis unda.

- (c) Unum immortale est, unum immutabile semper 85
 Numen, quod longo intervallo tempora cuncta
 Antistans, nunquam inceptit, neque desinet unquam,
 Nec

-
- (a) Non est priorum memoria; sed nec eorum quidem quæ postea
 futura sunt erit recordatio. Eccl. 1. v. 11.
 (b) Subito cecidit *Babylon*, & contrita est. Jer. 51. v. 3.
 (c) Solus habet immortalitatem. 1. ad Tim. 6. v. 16. Ego *Da-*
minus, & non mutor. Mala. 3. v. 6.

H E R O I C A .

63

- (a) Nec variat, neque præteritum, quidquamque futurum
 Illi est. Perpetuo præsens semper sibi constat.
 Omnia complectens, simul omnia conspicit uno 90
 Intuitu, neq. transcurrit, neque mente movetur.
 Divinæ Mentis nulla aut conceptio tranſit,
 (b) Aut amor, aut odium nunc est, quod non erit olim,
 Aut quod non fuerit semper sine fine per ævum.
 Non hoc, deinde aliud, fluxa, ut nos mente revolvit: 95
 Non animus sese studia in contraria scindit
 Nobilis, aut varius nunc hunc, nunc volvitur illuc.
 Mens immota manet, manet æque immota voluntas.
 Et solus Dominus sic immutabilis ipse est.
 Omnino Deus ille est, qui non cœperit esse, 100
 Immotaque queat simul amplecti omnia mente.

P R Æ S E N T I A .

Quis nos separabit. Ad Rom. 8. v. 3.

C A R M E N V.

O Ubinam es? Plus dimidio divellimus orbe,
 Et jacet immensum Mare me, teque inter *Alexi*.
 O ubinam es? titubata inter suspiria rursus
 Ingemino. At nec respondet, neq. me audit *Alexis*,
 Et perdo lacrimas frustra, & suspiria perdo. 5
 Ergo abiisti, & me potuisti linquere solum
 Crudelis? Sed nec fuit o! crudelis *Alexis*,
 Nec potuit: nolens ille, atque invitus abivit.
 Esto; abiit sed enim procul ille, avulsus & a me est.
 Et

-
- (b) *Qui ante sæculum, & usque in sæculum, neque adjectum est. Eccl. 42. v. 21.*
 (c) *Cogitationes cordis ejus in generatione & generationem. Ps. 32. v. 11. Cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi Ps. 39. v. 6.*

Et neque in amplexus ruere, & nec jungere dextras 10
Possum, nec dulces audire & reddere voces.

Ad Solem plerumque amens convertor, & : O tu
Sol felix! Videas tu nunc fortassis *Alexim*.

Atque erat infanum mœsti hoc solamen amoris.

Estte mihi tu, o Sol, & Cæli Sidera testes. 15

Nunquam ego jam demens, nunquam dein stultus amabo
Mortalem, qui, me invito, a me possit abire.

O Deus! o ubinam non es tu? Numine comples

(a) Cuncta tuo. Tu semper ades, tu semper ubique es:

Excelsoque sedens solio, ultra culmina cæli 20

(b) Sublimis, tanquam scamno huic inniteris orbi

Terrarum. Quacunque tua hic vestigia cerno.

Omnia cum possis: tamen ipse a me procul esse

Non potes; atque etiam nolles, etsi hoc quoque posses.

Nam memini cum delicias mecum esse solebas 25

(c) Ipse vocare tuas. Quanta indulgentia amoris!

Qui te amat, alme Deus, quando ad te fletve, gemitve.

Audis. Non lacrimas ille, aut suspiria mittit

Ineassum, surdis quæ sint ludibria ventis.

Tumet pectoribus te nostris inferis, inque 30

Nostro corde sedens, lacrimas in origine prima

(d) Inspicis, & pendis, numerasque, sinuque recondis

Ipse tuo, & recreas, & consolaris amantem.

Quin gemitus necdum natos, arcanaque sensa,

Quæ mens concepit necdum sibi conscia, & alto 35

Pectore, clam nobis obvolvunturque, silentque;

Tu

(a) Numquid non cælum & terram ego impleo dicit Dominus.
Jer. 23. v. 24.

(b) Cælum sedes tua; terra autem scabellum pedum tuorum. Isa.
66. v. 1.

(c) Delicia meæ esse cum filiis hominum. Prov. 8. v. 35.

(d) Posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Pl. 55. v. 9. Ma-
rentes erigit sospitate. Job. 5. v. 11.

- (a) Tu sentis prior, & prævertis vota benignus.
 Quis me, o dulcis Amor, DEUS alme, avellere possit
 A te? Circumstent me enses, avidæque secures,
 Sanguinis intentent jugulo, exitiumque minentur 40
 Quæ nova *Mars* cudit priscis incognita sæclis
 Cum tonitru horrendum tormenta imitantia fulmen;
- (b) Ridebo. Non ista DEUM a me avellere possunt.
 Conjurent imis excitæ ab sedibus umbræ
 Tartareæ: intortos pro crinibus exserat angues 45
 Siqua est *Tisiphone*, siquis morfu appetit umbras,
 Oreque tergemino sævit canis, omnia sursum;
 Coccyti erumpant, quot sunt crudelia monstra:
 Ridebo tamen, & tranquillus voce vocando
 Te; DEUS; has larvas procul, & portenta fugabo, 50
- (c) Despiciamque serum, conculcaboque draconem.
 Ecce autem & cælum proh quantas aggerat iras!
 Eripuere diem nubes: nox atra repente
 Incubuit: lux, præter quam, dant fulmina, nulla est.
 Et fremit, atque excussa suo prope cardine tellus 55
 Subsultat, reboansque intus furiosa fatiscit
 Undique, & undique hiat: turesque, urbesque minantur,
 Præcipitant: montes volvuntur, corrui orbis.
- (d) Stabo ego; nec tanto movear, trepidemve tumultu:
 Quandoquidem non ista DEUM a me avellere possunt. 60
 Pallida *Mors* en armata arcu, armataque falce,
 Et tenebris adoperta caput, truculentaque vultu,
 Horrifonum, totis intendens viribus arcum,

E

Irruit;

-
- (a) *Preparationem cordis eorum audivit auris tua.* Pl. 10. sec.
 Hebr. v. 17.
 (b) *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.* Pl. v. 3.
 (c) *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Pl. 103. v. 26.
 (d) *Non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur mon-*
tes in cor maris. Pl. 45. v. 3.
Etsi ambulavero in medio umbræ, mortis, non timebo mala; quia-
niam tu mecum es. Pl. 22. v. 4.

Irruit, & certam torquet, celeremque sagittam.
 Ridebo placidus multum, irrideboque *Mortem*; 65
 Nam neque tu, *Mors* dira, DEUM a me tollere possis.
 Pigra venis, pigra & est tibi falx, pigraque sagittæ.
 O quoties te suspiravi, teque vocavi!
 O bene quod tandem venisti! vincula rumpe
 Corporis, ut possim tristi hoc e carcere missus, 70
 Usque meum contemplari Dominumque, Deumque,
 Et coram aspicere, & coram placidissimo amore
 Usque frui, & sanctos propius bibere ebruis ignes.

- (a) Alme DEUS, solus tu me non deseris unquam,
 (b) Nec procul es. Nam si vivo, in te vivo, fruorque 75
 Lumine, & abs te habeo quod sum, quod sensibusutor,
 Mentemque, quod nutu & tacitus vix impero, & ultro
 Moxque pedes, & sponte manus mea iussa sequuntur,
 Quodque volo, id præstant. Libitum est currere, curro,
 Vixque incerta pedum vestigia pulvere signo. 80
 At si paulatim juvat, & procedere sensim,
 Sic eo, tardigradusque incedo, vadoque lente:
 Ut lubet accelero, moderorque, & dirigo gressus.
 Dein sedeo positu vario: nunc utraque crura
 Protendens; nunc alterutrumque coercens 85
 Interius; nunc decussans, nunc libera linquens.
 Sic & disparili positura, habituque recumbo:
 Nam lateri insisto nunc dextro, deinde sinistro;
 Dein magis effusus jaceo, atque in terga supinor,
 Et modo dispando, modo colligo, contrahoque artus. 90
 Mille modis digitos circumplico, vertoque in usus
 Admirabiliter varios: nunc scribo, tribusque
 Innexum digitis calamus circumfero charta.
 Nunc arcum, aut ensem, truncumve, aut grandia saxa
 Su-

(a) Ipse enim dixit. Non te deferam, neque derelinquam. Ad
 Hebr. 13. v. 5.

(b) In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus. Act. 17. v. 28.

H E R O I C A

67

Suspendo, verſoque manu; nunc demeto florem, 95

Aut pomum ramo pendens: nunc ſede quieſco,
Inque foramen acus tenue inſero, & implico ſilum.

Mille, & mille ſonos varios mihi dædala lingua
Sufficit, ad libitumque rego, vocemque reflecto.

Hæc equidem facio, ſed qua ratione, modoque 100

Fiant, haud capio, neque quæ ſint organa motus,
Sed neque cognoſco, quanam ſint arte regenda.

Tu ſolus noſti, regis omnia, & omnia præſtas.

(a) Si cælum conſcendero, ades: ſi abſcendero me umbris

Infernis, ibi ades quoque tu: ſi ſumpſero pennas,

Perque iter inſuetum totas Maris arduus undas 105

Tranaro; tua me manus, & tua dextera ducet

Illuc, atque ubivis dextram mihi porgis amicam.

Denique quæ nodos nullos non rumpit, & uno

Dimidium quandoque mei Mors dividet iſtu.

A me, qui tecum mihi ſunt, qui me tibi jungunt, 110

Nulla vi dulcis potis eſt Mors rumpere nexus.

Tu ſolus mihi ſemper ades, tu ſolus abeſſe

Non poteſ, & ſolus non me ipſa in morte relinquis:

Proptereaque mihi dein jam, tu es ſolus amandus.

B E N E F I C E N T I A

Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. Pſal. 8. v. 8.

C A R M E N. V I.

ERgo meos, fateor tandem, male perdidit amores.

Pœnitet ah! quamvis mihi nec crudelis Alexis,

Nec fuit inſidus. Bene, reſpondebat amori.

E 2

Si.

(a) Si aſcendero in cælum tu illic es: ſi deſcendero in infernum ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Pſ. 138. a v. 8. ad 10.

Siquid in humanis tale unquam, si bene cuiquam
Respondit quisquam: nam me redamabat *Alexis*,
Parque pari referens, erat & mea casta voluptas,
Solamenque meum. Neque plus optare videbar
Posse, & conabar me fallere, & esse beatus

- (a) Ipse mihi. Interea tamen impatientia listi
Pectore rumpebant pectus suspiria multa,
Perque oculos fusus laerimis dolor ibat obortis.
Nescio quos grandes in corde expertus hiatus,
Nescio quod vacuum grande, impatientisque repleti;
Flebant, nec poterant, quidquid conarer, amore
(b) Propitiare meum, aut lacrimas sopire: fluebant
Nescio cur lacrimæ invito, cruciabar & ultro,
Nempe hominem tandem, fuit hoc & crimen, amabam
Impetuosus, & humano absorbebar amore.
Tu DEUS, alme DEUS, solus tu dignus amari:
(c) Solus tu implere, & tu tranquillare profundum
Cor pro te factum, quantumlibet omnia tentet,
Nusquam fas ille sine te requiescere. Nostri
Solutus tu es cordis sincera, & plena voluptas.
Cætera tormenti genus, & ludibria amoris.
Tu me solus amas. Nam quis Pulcherrime rerum;
Quis nisi tu me unquam, quis me, te præter, amavit?
Tu sine me felix & eras, semperque fuisses;
Alta ego, & horrenda nihili caliginemersus
(d) Totus eram. Grandi mersum tu voce vocasti,
Audivique tuam vocem, emerisque vocatus
E nihilo: hoc ego eram sine te, semperque fuissetem.

Tu

-
- (a) *Expectavimus pacem, & non erat.* Jer. 8. v. 15. *Ibi quæque non erit requies tibi.* Isa. 23. v. 12.
(b) *Renuit consolari anima mea.*
(c) *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Ps. 76. v. 3. *Major est Deus corde nostro.* 1. Joa. 3. 20. *In eo latabitur cor nostrum.* Ps. 32. v. 21.
(d) *Vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt.* Ad Rom. 4. v. 17.

Tu mihi quod vivo, quod sum, Deus alme, dedisti,
Et das nunc: nisi enim tua me pia dextra teneret;
Protinus in nihilum rursus revolutus abirem.

Quocumque aspicio, ecce tuis sunt omnia plena
Muneribus. Qui me involvit circumfluit aer 35
Præsto est, & mitis sese pulmonibus infert,
Sanguis ut inde novis auctus vitalibus auris
Ire redire queat, facilisque subire meatus
Angustos, quibus it subitus, circumque, supraque.

- (a) Magnum jussisti Solem hunc mihi fundere lucem, 40
Perque vices, veluti intentum ad mea commoda, nasci,
Atque mori: & tunc cælo alios accendier ignes,
Qui mulcere oculos, possintque reducere somnos,
Dulcia portantes curarum oblivia menti.

Quin ad arenam etiam tumidos Mare frangere fluctus 45
Ipse coegisti imperio, & præbere carinis

- (b) Terga, utque ingentes veniant ad litora pisces,
Esca mihi impliciti laqueis, verubusque futuri.

Quin subjecisti mihi tu quæcumque creasti,
Idcirco, & docilis supponit terga *Eelphantus*, 50
Si licet & tanta mole, atque armatus obunco
Dente: & gibbosus clinat se in genua *Camelus*:
Et vexanda iugo dat inermia cornua *Taurus*;
Incurvoque gemens altos mihi pandit aratro,
Queis possim tuto committere semina sulcos. 55

- (c) Et se subdit *Equus* mihi, collectosque superbus

Na-

- (a) *Sol in aspectu annuntians in exitu vas admirabile, opus excelsi . . . Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter. Eccl. 34. v. 2. & 5.*

Usque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctos tuos, Job. 38. v. 11.

- (b) *Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Gen. 9. v. 2.*

- (c) *Gloria narium ejus terror. Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Job. 38. a. v. 20. ad 22.*

Naribus cructans ignes, pedibusque trementem
 Concutiens terram, quamvis ultro ipse coruscum
 Infilat in ferrum, truditque in vulnera pectus
 Impavidus morti occurrens; tamen audit habenas. 60
 Me quoque ceu Dominum revereri, & vincla subire

(a) Sævi ipsi didicere *Tigres*, didicere *Leones*.

Nec potuere meo se subterducere pennis
 Imperio *Alituum* volucris, fugitivaque turba;
 Namque veteranos nido prætere fumes, 65
 Et laqueo didici captare, & fallere visco:
 Insidiarumque immemores, ramoque sedentes,
 Expansisque etiam plumis per inane volantes
 Dejicere aut arcu, aut ignita sulphure glande.

Nil præ me possunt animalia cætera. Ludus 70
 Est mihi de silice excutere, & dein fomite flammam
 Excipere, & tenebras longe, noctemque fugare:

Ast nullo hanc pecudes conamine vincere, nullo
 Pennatæ poterunt nisu exturbare volucres:
 Sed sperare diem nido, lucemque tenentur, 75
 Interdumque pigram nimium, longoque sepultam
 Auroram somno cantu, gemituque vocare.

Præterea de cælo ipsam deducere solem
 Lense queo, & sylvas, totosque exurere montes.
 Plantis, arboribusque novas imponere leges 80
 Quandocunque lubet possum, & mea iussa faceffunt,
 Ignotasque ferunt frondes, & non sua poma.

Vulnifico armatus chalybe, armatusque bipenni
 Excelsas valeo detrudere montibus ornos,
 Annosasque ictu momento sternere cedros, 85
 Tigna futura domus. Diffindo marmora ferra,
 Quamque volo scalp pro do invitis, indoque formam,
 Summaque templorum facile ad fastigia vecto.

Inti-

(a) *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terra, & super omnes volucres celi. Gen. 9. v. 2.*

- (a) Intima quin etiam telluris viscera possum
Scrutari ferro, latebrosisque abdita venis 90
Æs, Aurum, Argentum exerere, atque efferre sub auras.
Et fluviorum alio possum traducere cursus,
Torpentisque agitare imo, & siccare paludes.
Mansurasque Mari objicere, atque opponere moles.
Et temone sedens nolenti infundere sulcos 95
Oceano, obliquisque antennis pergere, & ire
Illac, qua venti, tempestatesque negabant.
(b) Sic mihi tu aptasti ingenium, digitosque, manusque,
Ut tamquam Domino, tamquam Regi omnia subsint.
Terra mihi magna, & propria est domus. Hanc tua dextra
(c) Condidit, & nullis nixam, sultamve columnis 100
Suspendam medio libravit in aere firmam.
Arida erat: jussisti & cogitur humidus aer
(d) In, nubes, ingens cælo venit agmen aquarum.
(e) Nec cadit uno ictu, nec vortice, & impete cæco: 105
Sed quasi per cribrum cunctando, atque ordine longo
Funditur, & stillat filatim e nubibus imber.
Dein quæ nuper aquæ cecidere, & viscera terræ
Intrarunt ima, & caveis latuere profundis, 110
Bullire incipiunt, doctæque repente subire
(f) Ardua quæque, scatent interdum in vertice montis.
Inde cadunt, fiunt ditissima flumina, & orbem

E 4

Instar

-
- (a) *Repleta est terra argento, & auro: non est finis thesaurorum ejus. Isa. 2. v. 7.*
(b) *Constituisi hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ a te facta est. Sap. 9. v. 3.*
(c) *Appendit terram super nihilum. Job. 26. v. 7.*
(d) *Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo. Jer. 10. v. 13.*
(e) *Ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum Job. 26. v. 8. cribrans aquas de nubibus 2. Reg. 22. v. 12.*
(f) *Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra. Ps. 103. v. 10.*

- Instar venarum amnes circumeuntque, rigantque;
 (a) Undique luxurians ridet lætissima tellus,
 Graminaque & frutices viridantesq; explicat herbas. 115
 Multimodo vestiti ostro, pompaeque superbi
 Magnifice incedunt flores, & aromata circum
 Suavia, & effundunt pretiosos prodigi odores.
 Curvantur pandæ, foetuque gravantur aristæ,
 Messoresque vocant, falcesque, atque horrea poscunt. 120
 Plena mero turgens calcari postulat uva.
 Crassaque socordes hortatur oliva trapetes.
 Matura ultro alta elinantur ab arbore poma,
 Quosque exquisitos subigunt, miscentque sapes
 Ostentant: vario assentantur odore, colore. 125
 Siquid avis furtim rostro libavit; & illa
 Admonet ecquodnam possim jam carpere pomum.
 Rursus quidquid Avis cantat dulcis, mihi cantat:
 Nam nisi ego, ad cantus Avium sunt omnia surda.
 Magna quidem: sed parva tua hæc sunt munera dextræ 130
 Omnipotentis, & en multo majora supersunt.
 Debueras, nam peccavi, me trudere ad umbras,
 Lugubres umbras Erebi, flammæque tremendas:
 Vincit ubi immensas, immortalesque catenas
 Mordendo, arderem, & nunquam consumerer igne. 135
 Justum erat, & metui. Tu, clementissime rerum,
 Quid faceres? Neque enim fas impunita relinqui
 Crimina. Debentur pœnæ, solvique necesse est.
 O infiniti ingeniosa industria amoris!
 Quas ego debebam pœnas, tu corpore sumpto 140
 Factus homo, pro me ingrato, indignissimo amari
 (b) Exsolvis, pro meque manus in vincla dedisti:

Pro

-
- (a) *Visitasti terram & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.* Pl. 64. v. 10.
 (b) *Dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis.* Ad Ephes. 5. v. 2.

H E R O I C A :

73

Pro me verberibus, clavis, cruce, sanguine, spinis
 Qui solus poteras mea tu commissa pias.
 Et tandem expirasti inter tormenta, latronesque, 145
 Attonito, & languente, & nequid tale videret,
 Sole repentinis caput obnubente tenebris.

Nec tamen his contentus adhuc, sub imagine panis

- (a) Exigui involvens totum te Hominemque Deumque;
 Dissimulas majestatem, quam non capit orbis: 150
 Et dulces quærens latebras, cibus esse videris,
 Irrepisque cibi specie, & mea pectora tentas,
 Sollicitusque meos urges, & quæris amores.

(b) Languet amore Deus. Succurrite. Languet amore.

(c) Quisquis es ah! redama quoque tu, langueque vicissim. 155

B E N I G N I T A S.

Omnia quacumque petieritis in oratione credentes, accipietis.
 Matth. 21. v. 22.

C A R M E N V I I.

Q ualem dum stultæ, & cæcæ ambæ *Græcia, Roma;*
 Picturnis coluere *Jovem*; sic plurima turba
 Cogitat esse Deum, vultu, aspectuque tremendum,
 Et similem iadignanti, & semper acerba tuentem,
 Semper & irata meditantem fulmina dextra. 6
 Devius ah toto cælo! & dignissimus umbris
 Rupisse infernis tam luctificabilis error!
 Interea Deus erga nos dulcissimus, alto

(d) Prospicit e cælo, tamquam irrequietus amore;

Num 2

(a) Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Joa. 6. v. 51.

(b) Amore langueo. Cant. 2. v. 5.

(c) Ama itaque Dominum Deum tuum. Deut. 10. v. 1. in-
 briantem te ab omnibus bonis suis. Eccl. 32. v. 17.

(d) Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat
 si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt.
 Ps. 13. v. 2.

- Numquid homines illum agnoscant, deamentq; vicissim? 10
Declinaverunt omnes, & terga dedere
Immemores: etiamque piget meminisse, Deique
Mira, incredibilisque homines oblivio cepit:
- (a) At benefactorum fera non adeo immemor ulla est.
O stupor, o pigre scelerata insania mentis! 15
Magni fit, si cui fas alloqui, adireque Regem
Coram, si faciles cuiquam Rex commodat aures.
- (b) Ecce autem Regum nobis Rex ostia pandit:
Accessu facilem dat se, neque denegat ulli
Auditum. Cuicumque libet data copia fandi; 20
- (c) Nec gemit exclusum sese mendicus, egenus.
Nec durare diu ad portas, & sæpe repelli,
Nec præstolari incassum, & sæpe ire redire
Hic opus est: coram affari fas cuique, fruique
Colloquio, quanto, & quo tempore cunque libebit. 25
Tanta est supremi in nos indulgentia Regis!
Provocat ipse etiam, nostra ut nos vota, beata
Spe pleni, indubia coram se mente feramus:
- (d) Impetraturos prece nos quæcunque volumus;
Nec folio reditura suo ad nos irrita vota. 30
- (e) Si montem forte obstantem ab radicibus imis
Tollere, & avulsam in mare deturbare velimus;
Nulla mora in Domino est: fiet, modo rite petamus.
Quanto est plus Solem stare? Atqui hoc *Jossua* fecit
Oran-

- (a) Obliti sunt benefactorum ejus, & mirabilem ejus; quæ ostendit eis. Ps. 77. v. 11.
(b) Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis. Matth. 7. v. 7. & Luc. 11. v. 9.
(c) Non sprevit, neque desepxit deprecationem pauperis. Ps. 21. v. 25.
(d) Omnia quacumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. Marc. 11. v. 24.
(e) Si habueritis fidem, & non hesitaveritis... & si monti huic & dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet. Matth. 21. v. 21

- (a) Orando. Ne victori quos fuderat hostes
Eriperet, fuscisque involvens abderet alis
Nox, miro imperio, magno & clamore, fideque,
(b) Stare jubet Solem, tum cum properabat Olympum
Claudere, & ardentes prono lavere æquore currus.
Audiit, ætutumque hominis nova jussa facessens; 40
(c) Hæstenus indociles fisti, irreducesque quadrigas
Continuit subito Sol: quas laxarat habenas
Adducens, retroque trahens ad fræna jugales.
Nec tam longa dies terris visa ante, nec unquam
Postea: quandoquidem bis senas restitit horas 45
Sol, totidemque hærens etiam, suspensaque eodem
Luna loco, gyrum tenuit, cursumque repressit.
(d) Orando *Elias*, tanquam cæli arbiter esset,
Nunc abigit, prohibetque diu, nunc evocat imbres
(e) Pro libitu; nunc ultores cælo imperat ignes: 50
Et semel, atque iterum, queis Rex mandaverat ire
Quæsitum *Eliam*, in cineres facit ire maniplos.
Et pigramur adhuc (quando prece vertere cælum
Possumus) in cælum ignavas attollere mentes,
Munificumque adeo Regemque Deumque precari? 55
Sin minus audimur, non nos Oracula fallunt

Divi.

-
- (a) *Invocavit Altissimum potentem, & audivit illum magnus, & sanctus Deus. Ecc. 46. v. 6.*
(b) *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem A-jalon. Jos. 10. v. 12.*
(c) *Steterunt itaque Sol & Luna & non festinavit occum-bere spatio unius diei. Non fuit antea, nec postea tam lon-ga dies, obedierte Deo voci hominis. Ibid. v. 16. & 14.*
(d) *Oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursus oravit, & cælum dedit pluviæ. Jac. 5. v. 17. & 18.*
(e) *Si homo Dei sum, descendat ignis de calo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de calo; & de-voravit eum, & quinquaginta qui erant cum eo. 4. Reg. 1. v. 10. item v. 12.*

- (a) Divina. In nobis culpa est: obstitimus ipsi
 Nobis, nec petimus, qua par est, mente, fideque:
 Aut plerumque etiam stulta, & nocitura precamur.
 Oranti, ut par est, nunquam Deus obstruit aures. 60
 Orabat Pater *Abramus*, ne perdere flammis
 Urbem, neu vellet sceleratam excindere gentem:
- (b) Et nunquid, Domine, hæc tua non placabitur ira,
 Si quinquaginta scelere omni, labeque puri,
 Et pietate viri insignes numerentur in urbe? 65
 Num tu, qui clemens adeo es, confundere possis
 Sontibus insontes, flammisque involvere utrosque?
- (c) Annuit oranti Dominus: placabor & inquit
 Urbi si totidem justos alat. Audet, & instat
Thariades: si quinque minus sine crimine vitæ, 70
- (d) Si quadraginta fuerint, & quinque, satisne
 Hi sint? Nonne etiam tua tum clementia vincet?
 Hoc etiam tibi do, dixit Deus. Illeque rursus:
- (e) Quid? Quadraginta si fors sunt; nonne perinde
 Tum quoque mitesces? Esto: inconcussa manebit 75
 Urbs, modo sint iusti tot. Confidentior ille:
- (f) Quid si triginta, quid si non amplius existent
 Moribus, ac vita integri? Num te hi quoque flectent?
 Et

- (a) *Petit, & non accipitis, eo quod male petatis. Jac. 4. v. 3.*
 (b) *Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul, & non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo? Absit a te, ut rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Gen. 18. v. 24. & 2.*
 (c) *Dixitque Dominus ad eum: si invenero Sodomis quinquaginta iustos... dimittam omni loco propter eos. Ib. v. 26.*
 (d) *Quid si minus quinquaginta iustis quinque fuerint? Delebis propter quadraginta quinque universam urbem? & ait non delebo. Ib. v. 28.*
 (e) *Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam, propter quadraginta. v. 29.*
 (f) *Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit. Non faciam, si invenero ibi triginta. v. 30.*

Et dedit hoc etiam Deus, assensitque benignus.

Instat *Abramus* adhuc: Quid si fortasse supersunt 80

(a) Iusti non plures viginti? Iramne remittes?

Ut bonus est, rursus Deus annuit. Attamen ultra
Progreditur, pergitque *Abram* tentare precando:

(b) Et ne tu, quæso Domine, indignere roganti:

Hoc, sine me, adjiciam: Nonne & misratio tanget 85

Urbis te, si forte decem infantesque, pique

Sint ibi? Concessit clemens Deus his quoque votis:

Haud equidem delebo inquit. Si forte piorum

Hic erit, hic etiam numerus tutabitur urbem.

Tanti est esse Pios! Tam grandia scœnora reddunt 90

Urbibus! Arsiisti *Sodoma*. At bis quinque fuissent

Si iusti; stares, atque his defensa, maneres.

Sed numquis Regum sic est affabilis ullus?

Non noster Rex, aut Dominus Deus esse videtur:

Sic est affatu facilis, facilisque precando 95

Flecti: sic blandas orantibus exhibet aures:

Sic est humanus, sic se demittit amor!

At: Sancti fuerant, dicat quis, *Jossua*, *Abramus*,

Elias: nullo temerant crimine vitam.

Ast ego quid merui, nisi pœnas? Non ego certe 100

Orando audiri dignus, neque sistere coram

Dignus me Domino: mea nam me crimina terrent.

Atqui non Iustos; sed qui pejora sequuti

(c) Errabamus, ait sese huc venisse vocare

Qui Deus ad nos excelsus demissus Olympo est. 105

Errastine? Redi tamen, excipere benigne:

Quin præ morigero, qui nil deliquerat unquam,

Præ

(a) Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait; non interficiam propter viginti. v. 31.

(b) Obsecro inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel. Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: non delebo propter decem Ib. v. 32.

(c) Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Matth. 9. v. 13.

Præ Primogenito excipere benignius ipso.

- (a) Surget in occursum, blandissimo & osculo, & arcto
Te Pater amplexu excipiet, promique jubebit 110
(b) Primam, quam prudens tibi in os servaverat usus,
Auro intertextam, & saturatam, ostroque nitentem
Sarrano vestem, digito dari & annulum, agique
Festa, atque applaudi, & convivium magna parari.
Qui pavidum rigidum Dominum, Regemque severum 115
Creditis esse Deum; capere experimenta venite:
(c) Vosmet, quam suavis Dominus, gustate, videte.

OMNIPOTENTIA.

Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.
Psal. 32. vers. 9.

CARMEN VIII.

- (d) **P** Rincipio Cælum, traxit, terramque profundo
E nihilo Deus. Et nox ambitiosa tegebat
Omnia. Divinus gradiebatur super undas
Spiritus, & segnis tellus, & mœsta jacebat.
(e) *Fiat Lux*, dixit tacite Deus; illa repente 5
Risit, & e tenebris nitidum caput extulit alma,
Lætitiâque ferens pennis, risusque, jocosque,
Ex-

-
- (a) *Cum autem adhuc longo esset, vidit illum Pater ipse & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.* Luc. 15. v. 20.
(b) *Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus . . . & manducemus & epulemur.* Ib. v. 22. & 23.
(c) *Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus.* Pl. 33. v. 9.
(d) *In principio creavit Deus calum, & terram.* Gen. 1. v. 1.
Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebra erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas. v. .
(e) *Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux.* v. 3.

Exultat primogenita & pulcherrima rerum.
 Tum quoque & alatz, & secretæ a corpore mentes,
 Si modò Sanctorum sancta est doctrina Parentum, 10
 Tunc, inquam, mentes illæ cum luce creatæ.

(a) Et fiant cæli, dixit Deus inter aquarum
 Moles, quæ sursum fusæ sunt, quæque deorsum.
 Dixit, & immensa explicuere volumina cæli
 Inter aquas hinc inde alias subtilisque supraque. 15

(b) Quotquot aquæ sub cælo estis, dixit Deus, alveo
 Cogite vos uno, atque appareat arida tellus.
 Dixerat, & dicto citius, turgescere sursum,
 Arrectique jugum in cælum protendere montes,
 Submittique humiles imo, ac subsidere Valles, 20
 Immensæque fodi subtus cavæque, sinusque.
 Certant præcipites illac descendere glauci
 Undique collecti spumoso gurgite fluctus.
 Extollit frontem subito, undisque eruta tellus
 Eminent, undiq; adhuc mærens tamen, undiq; inanis. 25

(c) Et Deus: erumpat tellus, herbasque virentes
 Grataque poma suis frondosis pendula ramis
 Germinet: ipsa ferant simul & sua semina iecum.
 Et tulit extemplo segetes, & pascua tellus,
 Pomiferasque tulit cælo capita alta ferentes 30
 Frondes: & secum sua semina quæque tulerc.
 Extiterat vix e terra, & procera repente
 Arbos intumuit trunco, ramosque tetendit,

Pœ-

(a) *Dixit quoque Deus: fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento ab his, quæ erant super firmamentum. v. 6. & 7.*

(b) *Dixit vero Deus: congregentur aqua, quæ sub calo sunt in locum unum, & appareat arida. Et factum est ita. v. 9.*

(c) *Et ait: germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum.... Et factum est ita. v. 11.*

Fœtaque maturis facta est ex tempore pomis.

- (a) Et dixit Deus: exoriantur lumina magna 35
 In cælo, & certas nocti, certasque diei
 Constituant metas, sint & certissima signa,
 Quois partiri homines possint, & tempora, & annos.
 Illicet astrorum Rex Sol prorupit, & illum
 Nascentem stupuit tanta luce ebrius orbis. 40
 Luna quoque obstupuit, totique obnoxia Soli,
 Admirans ipsum, luce alterna ipsa refulsit:
 Præsidet hæc nocti; sed præsidet ille diei.
 Tunc & quinque alii cælestibus orbibus ignes
 Ab Sole accensi taciti fulsere Planetæ: 45
Mercuriusque, Venusque, & Mars, & Jupiter alte
Incedens, lunis hinc inde minoribus auctus
Quatuor, & quinis cinctus, cinctusque corona
Saturnus, lassamque via, fessamque labore
Multipli lucem reparans, augensque repulso. 50
 Tum quoque sydereæ cæli ipso in vertice flammæ,
 Inter sese alio, atque alio varioque colore
 Innumeræ erupere, nihil jam Solis egentes,
 Nam totidem magni sunt, quot sunt sydera, Soles:
 (b) Omnia facta tamen præstare vicaria terris 55
 Lumina, & ut terræ inservirent omnia facta.
 (c) Dixit item Deus: e gremio nascentur aquarum
 Reptantes pisces, simul & genus omne volucrum.
 Et subsultabant toto mox æquore pisces,
 Fluminibusque: & respirare, & vivere in undis 60

Edi.

-
- (a) *Dixit autem Deus; fiant luminaria, in firmamento cæli, & dividant diem, ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos... Fecit itaque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præset diei, & luminare minus ut præset nocti, & stellas. v. 15. & 16.*
 (b) *Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram. v. 17*
 (c) *Dixit etiam Deus: producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento. v. 20.*

Edidicere ipsi; contra emergere, & ab undis
Remigio alarum capita exseruere volucres:
Quemque reluctantem sibi subiecere volatu
Mulcebant dulces, hilarabantque aera cantu.

- (a) Dixit item Deus: e terra viventia bruta 65
In lucem erumpant: quorum pars repere tantum
Per terram; pars quadrupedes incedere possint.
Nec mora, reprobant jam mox animalia multa,
Multaque per campos cursu, saltuque micabant.
Illae agnoscens *Leo*, Regem se esse ferarum, 70
Arduus incedit, rugituque imperat arvis:
Hac exultat *Equus*, modoque huc, modo subsilit illuc,
Lascivitque toris, animosum & murmurat ignem:
Illuc aeris pendens in vertice rupis,
Ramosa excelso caelo infert cornua *Cervus*. 75
Balantumque greges passim; *Caprique* petulci
Ludicra bella gerunt, saliantque, micantque per agros.
(b) Tunc: *Hominem* faciamus, ait Deus almus; & ille
Istas sit nostri, nostrique simillima imago:
Rex sit, & imperio sub se premat omnia magno. 80
Quaque patet, toto late dominetur in orbe.
(c) Ipse suis manibus limum informavit, & oro
Inspirans, immortalem Deus indidit auram:
Sic & vile lutum, argillamque animavit, & amplo;
Magnificoque ornans cultu; dedit esse capacem 85

F

Con-

- (a) Dixit quoque Deus: producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terra secundum species suas. Factumque est ita. v. 24.
(a) Et ait: faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & praesit piscibus maris, & volatilibus caeli, & bestiis, universaeque terra, omnique reptili, quod movetur in terra. Gen. 1. v. 26.
(b) Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae. Gen. 2. v. 7.

- (a) Consilii, & libertatis: Dominumque supremum;
 Auctoremque suum, ac Patrem cognoscere, amare.
 Grande opus! usque adeo excelsam de semine cæli
 Mentem; corporeos tamen apte infundere in artus,
 Et simul una animam, corpusque, lutumque jugare, 90
 Disparilesque adeo areano res jungere nodo!
 Factus homo, cujus pars immortalis imago
 Viva Dei est. Una est, & trina: potentia triplex
 Uni est, Auctorisque sui alte impressa sigilla
- (b) Magna ferebat Homo. Ceu Regi, illi undique flores, 95
 Undique pregnantés tellus fundebat aristas,
 Sponteque pendebant matura sub arbore poma.
 Blandi aderant hominem cauda mulcere Leones,
 Cumque jubebatur, saltabat ab æquore piscis,
 Cogebantque alas, descendebantque vocatæ 100
 Sublimi e cælo volucres, fremituque jocosæ
 Ludebant humeros circum, circumque sedebant,
 Certatimque dabant suaves e gutture cantus.
 Femina deinde viro comes improvisa repente
 Adstitit assurgenti, experrectoque sopore 105
 Primo: admiratus similem sibi fœdere sancto
 Adjunxit; mage sancta alia, & nova fœdera mundo
 Jam præsignificans Deus, æquævusque Parenti
 Filius, & Primogenitus, rerumque supremus
 Arbiter, ultro olim morti concedet, & alte 110
 Vulnera perculso latere, atque undante cruore;
 (c) Ipse sibi Sponsam fabricabit, reddet & ipse
 Dignam se. En quid erat, quod dormitantis *Adami*
 E

-
- (a) *Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit eis . . . ut nomen sanctificationis colaudent . . . ut magnalia enarrent operum ejus.* Eccl. 17. v. 6. & 8.
 (b) *Signatum est super nos lumen vultus tui:* Ps. 4. v. 7.
 (c) *Sponsabo te mihi in sempiternum . . . & in misericordia, & in miserationibus . . . & scies quia ego Dominus.* Osee 2. v. 19. & 20. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa.* Cant. 4. v. 9.

E, latere, ipsius pulcherrima Sponsa futura

- (a) *Eva*, Dei manibus (sumpta de cratibus una 115
Pectoris, eque viri costis) fabricata repente est.

Scilicet hæc fuerant Sponsæ præludia quædam

- (b) *Divinæ*, quam *Divinus* dein fœdere *Princeps*
Casto, atque æterno sibi consociavit amore.
Continuo ut voluit, verbo *Deus* omnia fecit: 120

- (c) *Omnia* & aspiciens quæ fecerat, ipse probavit.

Fiat dixit, olli satis est: hoc scilicet uno

Quam magna est orbis surrexit fabrica verbo.

S A P I E N T I A

Omnia in Sapiaentia fecisti. Ps. 103. v. 24.

C A R M E N I X.

Omnipotenti olim, cum de nihilo extudit orbem,

Adstitit infinita quidem, at non sola potestas;

Adfuit indivisa comes Sapiaentia, & illa

Artificis quasi dextra manus fuit omnipotentis:

- (d) *Omnia* secreto libravit pondere utrinque, 5

Mensuraque *Deus* iusta, numeroque pependit.

Mentis, & artis opus divinæ est orbis: & unus

Ipse Auctor novit, qui facta est macchina mundi.

Admirari homines fabricam hanc bene possumus. Ultra

F 2

Vix

- (a) *Ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam,*
in mulierem. Gen. 2. v. 22.

- (b) *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo,*
& in Ecclesia. ad Ephes. 5. v. 32.

- (c) *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.*
Gen. 1. v. ult.

Et tecum Sapiaentia tua, quæ novit opera tua, quæ & adfuit
tunc cum orbem terrarum faceres. Sap. 9. v. 9.

- (d) *Omnia in mensura, numero, & pondere disposuisti. Sap.*
11. v. 21.

- (a) Vix quidquam. Tenebras in luce offendimus ipsa. 10
 Quam solet in bustis, aut celsi in culmine templi
 Caligare oculis imbellibus, & rude carmen
 Obstreperere absurda, importunaque *Noctua* cantu.
 Nil formidamus tamen, & cunabula mundi
 Ipsamet, & primarum arcana exordia rerum 15
 Tentare audemus: ruimusque in prælia, ritu
 Andabatarum, & quisque suas vult figere leges
 Imperiosus, & objurgat diversa sequentes:
 Ridemusque alios, irridemurque vicissim.
 In mundi centro Terra, olim immobilis hærens, 20
 Pigra quiescebat. Sibi nasci, & surgere Solem,
 Atque mori, inque vices, alteram surgere Lunam,
 Et totos cælorum orbes, & sydera volvi
 Circum se in gyrum stans ipsa immota videbat.
 Nunc jam tellurem placuit de sede moveri 25
 Antiqua, *Veneremque* inter, *Martemque* rotari,
 Qua proavis olim nostris Sol ire solebat
 Officiosus, & auricomas agitare quadrigas.
 Nunc sopor, & tristis miserum socordia Solem
 Invasit. Segnis torpet, languetque quietus 30
 In centro, tellus ubi defidiosa jacebat.
 Vix super axe suo, viginti & quinque diebus;
 Convoivit sese paullatim, ægreque: perinde
 Ac fessum mutat latus, insistens & eidem
 Usque loco, & cubito innixus, vix volvitur æger. 35
 Nec verò fugitiva semel contenta vagari
 Tellus est. Quin ut solitæ plerumque puellæ
 Consuetas nuper vestes, cultusque superbæ
 Fastidire, novosque sibi prurire paratus:
 Sic itidem, quædam quasi bacchanalia ludens, 40
 Sic habitus, sic & tellus mutare figuras.

Sphe-

(a) Indica mihi, si nesci omnia, in qua via lux habitat. Job.
 38. v. 18. & 19.

Sphera fuit quondam tota undique, tota rotunda;

Ovi instar deinceps facta est, qua desinit axis

Oblonga, & medium versus vacuata dehiscens.

Contra est nunc, instar capæ compressa fatiscit 45

Qua finit cardo, vertexque Aquilonis, & Austri

Extremus, medio pregnans elata tumescit

Ventre. Invertuntur sic pro nostro omnia nutu,

Ad libitumque novas leges imponimus orbi.

O bene, quod nunquam nostra hæc mandata faceffit, 50

Et surdas nostris opponit legibus aures!

Quantumcumque bonis, nostris si legibus iret

Orbis, jam fessus pridem, fractusque ruiisset.

(a) Divina omnino est, qua stat, sapientia Mundas:

Qua ratione illum Omnipotens compegerit olim, 55

Quave illum rerum serie, nexuque gubernet;

Caligo alta est, nosque latet, semperque latebit.

(b) Quanto plus homines iusudent, plusque laborent;

Tanto equidem minus invenient, peiusque lababunt

Tum, cum plaudentes sibi confidentius ibunt, 60

Et titubare minus sua jam vestigia credent.

En cælo (nam stellarum nec nomina scimus) J

Ursas intulimus, Taurosque, Caprosque bicornes,

Atque Leonem, & Delphinum, Cycnumque, Gruemque;

Atq. Aquilam, geminosq. Canes, Leporemque, Lupumq. 65

Et vix non totidem quot sunt animalia terris.

Sic balbutimus, sic & blateramus inepti.

(c) Nec quot sint cælo stellæ numerare valemus;

F 3

At

(a) *Præparavit orbem in sapientia sua.* Jer. 51. v. 15.

(b) *Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, qua fiunt sub Sole. Et quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat: etiamsi dixerit Sapiens se nosse eum, non poterit reperire.* Eccl. 8. v. 17.

(c) *Numeras stellas, si potes.* Gen. 15. v. 5.

- (a) At numerat folio fidens Deus, & sua stellæ
 Nomina cuique vocat, singillatimque recenset: 70
 Illæ autem subito auscultant, adsuntque vocanti
 Illicet, Auctorique suo plauduntque, micantque.
 Quid stellas autem? Qua vi, quove impete, pila
 Ludere qua fortasse soles, descendat ab alto,
 Semper & imparibus numeris iter ocyus omni 75
 Momento accelerans properet quasi fessa deorsum?
 Nemo unquam expediet. Neque quas tuus educat hortus
 Herbas, & flores, & quæ pendentia carpis
 Poma manu, possis capere, aut deprendere mente.
 Aut quamam fieri possit ratione, ut eodem 80
 E nutrimento, succoque inodoro, & inerti,
 Insipidoque, eadem plantis quem Mater alendis
 Suppeditat tellus; possint tot deinde colores
 Floribus aspergi, & variari? & sæpe superbus
 Flos idem expandi tam versicoloribus alis? 85
 Unde odor huic, illi tam prorsus dispar & alter?
 Undeve diffimiles adeo potuere sapes
 Condiri? ac tot, tam varii coalescere fructus?
 Qui te exquisito absentem vestigat odore,
 Et quin multifida, & perplexa ambage viarum 90
 Erret, te demum assequitur, caudamque regyrans
 Plausum mille modis dat, blanditurque catellus:
 Quid tandem sit? Nemo ullus tibi dicere possit
 Philosophus. Dabit hic animam, sensumque negabit
 Ille. Arma expedient: multa vi vulnera utrinque 95
 Ingeminabuntur: varie inclinata vacillans
 Hac illac, neutri tandem victoria constat.
 Vincit uterque hostem aggrediens, pugnamque laceffens;
 At sua connixus defendere, seque tueri.

Victus

(a) *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Pl. 146. v. 4. Vocata sunt, & dixerunt: Adsumus, & luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas. Bar. 3. v. 35.*

Victus uterque cadit, victusque occumbit uterque. 100

Vel quæ despiciamus, conculcamusque subinde
Haudquaquam capimus. Mens, ars divina refulget
In minimis etiam, quæ nos prætervolat omnes.

Abiectis etiam in rebus sapientia prorsus 105

Digna Deo est, nullaque humana imitabilis arte.

En parvum *Culicem*. Quid toto vilis orbe est?

Ast *Elephas*; quanta mole est, haud organa vitæ

Plura regat; quin plura *Culex* animatque, regitque,
Majorisque animos contracto in corpore versat. 110

Bellator galea affurgit, cristisque, tubamque

Horrissonam irarum plenis concentibus implet.

Sex, octove pedes insunt, si forte libebit

Ire pedes; sed multivagis quatit æra pennis;

Audet & aversos contra ire, laceffere ventos 115

Arduus: arma etiam, stimulumque proboscide gestat:

Quem trux insigat totum, totumque cruentet;

Si quis ab exiguo sibi non bene caverit hoste.

(a) Mole *Culex* minor est alius (tibi, *Mexice*, surgit.

Vere novo passim) non Martem accendere cantu, 120

Non inflare tubam, stimulumve infigere novit

Sanguineum: volat innocuus, solisque tenebris

Indicit bellum. Prope se increbrescere noctem

Haud patitur. Simul umbrosas nox explicat alas;

Flammigeram (mirum!) quam parva continet alvo 125

Explicat ille facem, tenebrosamque æra tæda

Dimovet alata, & nigrantes territat umbras.

Abcondit lucem interdum; deo rursus eandem

Accendit, rursusque abdita, rursusque sepultam

Suscitat, alternis quasi nictans lumine, & umbris. 130

Nec sublime volat, nec multum se erigit. Ætas

Impubes passim ruit, & quam lumine signat,

(a) *Culices* hos *Cicindelas* vocarunt Latini; *Lamprodes* Græci. *Multimodi* sunt. Illum ego describo quem vidi, & observavi sæpius.

Insistitque, premitque viam, manibusque prehensum
 Mirantur sine fine, & cum clamore, triumpho
 Captum deportant culicem: ac modo vita superfit; 135
 Non illum fulgore *Adamas*, æquetque *Pyropus*.
 (a) Ludit in orbe DEUS. Sed quanta in lusibus ipsis
 Ars est! Artificis summi sapientia summa est.

P R O V I D E N T I A

Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. v. 30.

G A R M E N X.

ET Pater, & Dominus DEUS est, Sublimis olympo;
 Et circumspiciens terras inde arduus omnes;
 Se circum effundit, ceu Sol, & humillima quæque
 Respicit, ac nutrit, recreatque, fovetque calore.
 Omnituens, uno, lucis ritu omnia lustrat 5
 Intuitu, & regit imperio, nutuque coerces.
 Omnia sunt illi curæ: vendendus & asse
 (b) Captivus, captiva etiam cum prole gemella,
 Haud cadit in laqueum, illius sine numine *Passer*:
 Maxima cum minimis quot sunt, quot & omnia fecit, 10
 Tranquillus nullo molimine cuncta gubernat.
 Aspice, quam vacui curis, plaudentibus alis,
 Ludunt per sudum crocitantæ aera *Corvi*,
 Venturi immemores. Non illi femina sulcis
 (c) Committunt, non proventus, messesque repostas 15
 Agglo-

(a) *Ludens in orbe terrarum. Prov. 8. v. 31.*

De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram. Ps. 32.

Puillum, & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Sap. 6. v. 8.

(b) *Nonne duo passeres asse vaneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. Matth. 10. v. 29.*

(c) *Considerate corvos, qui non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos. Luc. 12. v. 24.*

Agglomerant, nec congesta Cerere horrea rumpunt
Solliciti: Deus interea, Deus implet edaces.

- (a) Aspice, qua pompa in cælum erumpentia surgunt
Lilia! Nec Salomon vestitu æquaverit unum
Ex his: illa tamen neque norunt ducere fuso 20
Fila, neque arguto percurrere pectine telas.
Cælestis prorsus Pater est, qui lilia campi
Cingit odorifero, niveoque decorat amictu.
- (b) Atqui nos pluris sumus illi. Utcumque pusillæ;
Quamlibet exiguæ res sint, si nos modo tangunt, 25
- (c) Sollicitant illum, sumus & sua maxima cura,
Vel cum negligere, & nil nos curare videtur.
- (d) Aspice, ut inclusus corbe, & male vimine tectus
Infans abripitur mediis miserabilis undis
Nili! Ast hic infans faciet te, Nile, colorem 30
Mutare, obscænoque horrescere sanguine fluctus,
Ægyptique Deus, Regisque videbitur. Ecce
- (e) In manibus nos ipse suis descripsit, habetque,
Et tenet assidue intentos, fixoque benigne
- (f) In nobis oculos; nec delassabitur unquam. 35
- (g) Num teneri infantis capientne oblivia Matrem?
Fac capiant. Pueri fuerit fac immemor illa:
At non ulla tui mihi par oblivio repet:
Cura tui nostro nunquam de pectore abibit.
Hæc DEUS. At quænam puerum sic Mater amavit 40
Solli-

-
- (a) Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque
nec. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni glo-
ria sua coopertus est, sicut unum ex istis. Matt. 6. v. 28., & 29.
- (b) Quanto magis vos pluris estis illis? Luc. 12. v. 24.,
- (c) Dominus sollicitus est mei. Ps. 39. v. 18.
- (d) Exod. 2. v. 2.
- (e) Ecce in manibus meis descripsi te. Isa. 49. v. 11.
- (f) Videns omnes sine intermissione. Sap. 15. v. 19.
- (g) Numquid obliti potest mulier infantem suum, ut non mi-
sereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit; ego non obli-
viscar tui. Isa. 49. v. 15.

Sollicita, ut viles velit aut numerare capillos;
 Aut curare etiam, puerone an decidat ullus?
 Ergone tanta DEUM nostri hæc quoque cura subire?
 Tanta quidem. Tanto plus nos quam Mater amavit.

- (a) Ut *Gallina*, suos, *Milvum* si forte volentem 45
 Desuper aspexit; pavitans vocat anxia pullos,
 Amplexuque fovet blando, & circumtegit alis:
 Sic Deus (exemplum Deus hoc nos ipse docebat)
 Errantes licet usque vocat, gemituque requirit
 Anxius, ut veniant, extentaque tegmina pandit 50
 Alarum circum, materna & protegit umbra.
- (b) Ut pupillam oculi circumtegit undique, nequid
 Lædere nos, nequis temere contingere possit.
 Tarde, cunctanterque olim eventura, priusquam
 Eveniant longe antevicens, moderatur: & illo 55
 Invito, fieri nihil, aut contingere fas est.
 Quæ finit esse mala, & consurgere tristia, miscet
 Ipse salutarem seu detrectantibus ægris
 Miscet amaritiam Medicus, placituraque prudens
 Submovet. Afferrent interdum dulcia mortem, 60
 Et gustata dabunt interdum *Absynthia* vitam.
 Nec tamen angorum finit ultra exolescere molem,
- (c) Quam perferre queant vires: & cum mala crescunt,
 Præsto est, virtutemque addit, duplicatque vigorem.
 Temperat ille vices hominum, seriemque gerendæ 65
 Per varios, vario rerum discrimine, casus
- (d) Vitæ. Num tempus sibi quis, quo lucis in auras

-
- (a) *Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Matt. 13. v. 37.
 (b) *Custodivit quasi pupillam oculi sui.* Deut. 32. v. 10.
 (c) *Non permittes vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* 1. ad Cor. 10. v. 13.
 (d) *Sciebas tunc quod nasciturus esses?* Job. 38. v. 21. *Nescio qualiter in utero meo apparuisti Mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem . . .* 2. Mach. 7. v. 22. & 23.

Effet venturus tenebrosa matris ab alvo;
 Aut queis mavellet recipi, vagireque cunis,
 Optavit? Numquid Patriam, certosque Parentes 70
 Præstituit sibi met quisquam? quave indole, quonam
 Ingenio, qua statura, facieque futurus?
 Ut sibi complacuit, DEUS omnia: nos nihil horum.

(a) Non album e nigro, neque quem jam degener ætas
 Infecit, nigrum possis præstare capillum. 75

Sed neque fas nostris nostram componere vitam
 Auspiciis. Meditate etiam, beneque acta sagitta
 Absiluit, & pierumque alio, quam intenta minatur
 Mens; cadit incassum, atque in ventum effunditur ictus;
 Humana intervertuntur meliora repente 80
 Consilia. Obscuris mens undique septa tenebris,

(b) Quid ventura dies, quid ventura afferet hora;
 Instabili graditur passu, titubaturque, neque ullum
 (c) Certum habet, aut tutum, possit quem prendere cursum,
 Quo se cumque ferat, qua qua se vertere tentet: 85
 Cæca via est, ancepsque iter, & vestigia fallunt.

Omnia turbari incerto, impellique videntur
 (d) Casu. At nil casu, quod nil nisi nomen inane est,
 Contingit. Quæ sub, supra, quæ sorte videntur
 Ancipiti volvi, & temere intercurrere; magna 90
 Desuper, & falli ignara ratione reguntur.

(e) Confusamque sinu, deturbatamque profundo
 Hanc jubet, aut illam Dominus procedere sortem.

Quæ

(a) *Non potes unum capillum album facere, aut nigrum.* Mat-
 th. 5. v. 36.

(b) *Futura nullo scire potest nuntio.* Eccl. 8. v. 7.

(c) *Cogitationes mortalium timide, & incerta providentia no-
 stræ.* Sap. 9. v. 14.

(d) *Tempus, casumque in omnibus.* Eccl. 9. 11.

(e) *Sortes mittuntur in sinum; sed a Domino temperantur.*
 Prov. 16. v. ult.

- (a) Quæ sint, quæ fuerint, & quæ ventura sequentur;
Quæque forent etiam, paullum si verteret ordo, 95
Qui nunc est rerum, videt unus, & omnia miro
Consilio totum dispensat, & ordine magno.
- (b) Dissimulat tamen, atque adeo nescire videtur
Ecquid agant homines: Nec confestim irruit ultor
Impatiens: videt ausuros, nec vincula nectit, 100
- (c) Nec libertati sceleratos impedit usus.
- (d) Sed tamen ille hominum ridet molimina, & unus
Omnia componit, placido & regit omnia nutu;
Quidquid contra homines tendant, contraque repugnent.
- (e) Net fila ipse manu, stamen subtemine textit 105
Arcano: & quamvis rumpi, invertique videntur
Fila, sed incepto numquam de tramite aberrant.
En juvenem *Isacidem* probroso e carcere raptum
Evehit ad solium: tota illum *Ægyptus*, & ipsi
Invidi, & immites trepidanti poplite adorant 110
- (f) Fratres, quem, puerum insontem, & nil tale merentem,
Post intentatam crudeli funere mortem,
Nil veriti tamquam vilem venumdare vernam.
En rursus quam sublimis diademate cinctus
Regifico incedit, cui crux infanda parata 115
Nuper erat. Sed momento *DEUS* omnia retro
Egit, & immani trabe, qui præstruxerat illam

In-

-
- (a) *Scit præterita, & de futuris æstimat, & signa, & monstra
scit antequam fiant, & eventus temporum, & sæculorum*
Sap. 8. v. 8.
- (b) *Et dixerunt: quomodo scit Deus, & si est scientia in ex-
celso? Pl. 72. v. 11.*
- (c) *Apposuit tibi ignem, & aquam: ad quod volueris porrige
manum tuam. Eccl. 15. v. 17.*
- (d) *Qui habitat in calis irridebit eos, & Dominus subvertet
eos. Pl. 2. v. 4. Non est sapientia, non est prudentia, non
est consilium contra Dominum. Prov. 21. v. 30.*
- (e) *Telam quam orditus est super nationes. Isa. 25. v. 7.*
- (f) *Et incurvati adoraverunt eum. Gen. 43. v. 28.*

- (a) Infanti, pendet scelerum fabricator *Amanus*.
 Nec semel aut iterum tantum hoc. Nulla extitit ætas,
 Quæ non his paria, aut certe his affinia passim. 120.
- (b) Nempe humana regit Deus: & subvertit iniquos
 Plerumque, & vindex sæpe est, ultorque piorum.
 Ast etiam finit interdum se extollere fontes
 Impune, & fastu, & pompa, & circumdat honore,
 Divitiisque onerat multis, & prosperat auro. 125.
 Interea finit in vinclis, luctuque jacere,
 Traducique odiis, rerumque esse omnium egenos,
 Vexarique pios. Hoc tu miraris, & audes,
- (c) Cur hoc tam lentus patiatur, poscere causas?
- (d) Tu quis, homo, es? Numquidne Deo sapientior es tu? 130
 Dic mihi, si nosti, quamam ex parte aera rupit
 Quod tete afflavit vibratum fulmen ab alto?
 Quamve viam tenuit volitans nervo acta sagitta?
 Quosve maris fluctus veniens fidit uncta carina?
 Ergo age, sume tibi mundi rectoris habenas: 135
 Aude, inferque Deo lucem, ferto inclyte leges,
 Queis melius deinceps regat, & sapientius orbem.
 Nescis, heu! nescis, quæ poenæ fontibus instant
 A tergo: nec quæ justum expectantque, manentque
 Præmia: quanta ferent abituri gaudia luctus! 140
 Nigra albis passim confundimus, albaque nigris.

Annuit

-
- (a) *Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo. Esth. 7. v. ult. Non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit. Esth. 16. v. 18.*
- (b) *Qui malignantur exterminabuntur: sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram. Pl. 36. v. 9. Non vidi justum derelictum. Ibid. v. 25.*
- (c) *Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? Job. 21. v. 7. & taces devorante impio justiore[m] se? Habac. 1. v. 13.*
- (d) *Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia? Joa. 15. v. 8.*

- (a) Annuit iratus quædam DEUS, & bona sæpe
 (b) Futilia, ambigua hæc negat, avertitque benignus.
 (c) Et tacet interdum idcirco quia grandior ira est.
 Quæ bona, quæque mala ad fugitivæ tempora vitæ 145
 Circumscribuntur, nihili sunt, somnia quædam
 (d) Sunt. Experrecti somno, ridebimus ista,
 Attoniti, potuisse unquam tam ludicra, tamque
 Exigua hæc nobis delusis magna videri.
 Tempus erit, magno cum optaverit impius emptos 150
 Luctus, pauperiemque, ignominiamque Piorum.
 Sanctam: cum vitæ illecebras, fastusque superbos
 (e) Oderit. Interea, neque enim mora longa, quiesce:
 Define, qui fecit regat ipse, & temperet orbem.

C U S T O S

*Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus
 viis tuis. Ps. 90. v. 11.*

C A R M E N X I.

- H**oc quoque providit DEUS, & de gente beata,
 De primis cæli indigenis, manuumque suarum
 Primitiis, facie insignes, pulchros mage luce,
 Alatos juvenes tergo, ad solium propinquos
 (f) Stare Dei solitos, ad nos descendere fidos

5
 Cu-

-
- (a) *Prosperitas stultorum perdet illos. Prov. 1. v. 32. Tradidit
 illos Deus in desideria cordis eorum. Ad Rom. 1. v. 24.*
 (b) *Ne fœlio deciperet animam illius. Sap. 4. v. 11.*
 (c) *Secundum multitudinem iræ suæ non quæret. Ps. 10. secund.
 Hebr. v. 4.*
 (d) *Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio
 nocturna. Job. 20. v. 8.*
 (e) *Adbuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum ejus,
 & non invenies. Ps. 36. v. 10. Hodie extollitur, & cras
 non invenietur. 1. Mach. 2. v. 63.*
 (f) *Omnes Angeli stabant in circuitu throni. Apoc. 7. v. 11.*

Custodes jubet, atque infirmis corpore, mente,

(a) Effe dedit comitesque viz, comitesque salutis:

Quis tantum sperare unquam? Quis poscere tantum?

Unus amabilior mortalibus omnibus, unus

Duntaxat stabilis, solusque fidelis amicus

10

Perpetua invigilans cura noctesque, diesque

Officiosus adest nobis pulcherrimus Ales.

Nec dedignatur (quamvis virtute, manuque

Et regere imperio, & poterat moderarier unus

Terrasque, & maria, & cæli septemplex orbis)

15

Unius, immemorisque hominis vigilare saluti

Totus, & assiduo famulatu hæreret, & adeste

Quamlibet ingrato, & nil prorsus tale merenti.

(b) Quacumque incedis, tecum it, ibi obambulat ante

Indefessus, & in manibus te fertque, tenetque;

20

(c) Necubi in obstantem lapidem, vepresve cruentes,

Offendasve pedem. Dormis tu; sed vigil ille;

Semper adest, nec discedit, nec deserit unquam

Incomitatum. Etsi in cælum peccare rebellis,

Infansque audes; necdum tamen ille relinquit,

25

(d) Necdum destituit, necdum aspernatur alumnum.

Quin vocat errantem, dextraque reducere tentat;

(e) Interdumque etiam nolentem cogit amice

Ne pereat, neve infando miser ardeat igne.

Si scires quantis ignarum te ille periclis

30

Eripuit! Quoties te expansis addidit alis!

Et quot, quam sævos ultro obviis ægide, & ense,

Cir-

(a) *Missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis.* Ad Hebr. 1. v. ult.

(b) *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te.* Exod. 23. v. 20.

(c) *In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Pl. 90. v. 12.

(d) *Non dimittet cum peccaveris.* Ex. 23. v. 21.

(e) *Cogebant eum Angeli dicentes: surge, tolle uxorem tuam, & duas filias, quas habes: ne & tu pereas in scelere civitatis.* Gen. 19. v. 15.

- Circumfrendentes procul arcuit ictibus hostes.
 Nam qui siderea ruit exturbatus ab arce
Lucifer, æterna invidia, infandoque furore 35
 Accensus, quod nimirum nos viderit illac,
 Unde ruit præceps, unde excidit ille vocari:
 (a) Perfurit, & laniens inhians, instarque *Leonis*
 Circumiens, & rugitum dans ore; minaces
 Proritat dentes, rabidosque exasperat ungues. 40
 Hoc illo, hoc tentant quas secum proruit uno
 Impete, millenæ, conjuratæque cohortes.
 Et saturavissent rabiem, explessentque dolorem,
 (b) Et tenebroso obvolvissent jam gutture vivos
 Nos, nisi cælestis nobis custodia adestet, 45
 Nosque tueretur. Nam quis tot adire pericla,
 Aut solus tantis posset se opponere monstris?
 Aspice *Tobiam* juvenem. Comes additus illi
 Angelus, humana specie, humano ore latebat:
 (c) Esse putabatur juvenis quoque, & esse *Ananie* 50
 Filius. Audistin' quam grandia munera, quanta
 Officia exhibuit, benefactaque, & ut mala cuncta
 Verterit in melius? Juveni connubia sancta
 Afferuit, deque infaustis felicia fecit.
 Lucifugum genium, septem qui morte virorum, 55
 Funestas totidem tædas, totidemque hymenzos
 Fecerat; exegit procul, adstrinxitque catenis.
 Cæso etiam lucem Patri reparavit ademptam,
 Cumque oculis extincta diu solatia vitæ.
 Nam quænam cæli communi luminis usu 60
 Orbato, tenebrisque immerso gaudia surgant?

Gnato

-
- (a) *Adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quaerens quem devoret.* 1. Pet. 5. v. 8.
 (b) *Nisi quia Dominus erat in nobis forte vivos deglutissent nos.* Pl. 123. v. 1. & 2.
 (c) *Unde te habemus bone juvenis?* Tob. 5. v. 6. *Ego sum Azarias Ananie magni filius.* Ibid. v. 18.

Grato adventanti, ut poterat, pedibusque subinde
 Offendens, puero innixus, baculoque, ruebat
 Totus in amplexum; neque erat spes ulla videndi.
 At vidit: siquidem hæc etiam *Raphaelis* alumnus 65
 Attulit edoctus caro nova gaudia Patri,

(a) Felle linens oculos, qui vix non fecerat orbum
 Patrem, qui juvenem piscis jam pæne vorarat.
 Usque adeo Custos divinus tristitia quæque,
 Et cuncta in melius, vertitque in gaudia luctus. 70

Cum vitæ, mortisque inter confinia, & inter
 Temporis, æternique vias versabimur ævi;
 Tum vero fama est, oculis se sistere coram
 Corporeis, iras acuentem sævius hostem,
 Et quantas habet exsertantem in prælia vires:
 Nam postrema quidem jam, decretoriaque hora est: 75
 Horror ubique animum: circum præcordia sanguis
 Stabit iners: oculi exstantes, crinesque rigeant
 Hispidi: anhelabit moribundo murmure pectus.

Ast dabitur, tanta hæc si vera est fama videre 80
 Tum quoque te lateri adstantem, fidissime Custos,
 Et qua fas, qua facta sinant, certamine tanto

(b) Scilicet afflictum pennis, palmaque tegentem,
 Ac propulsantem vim vi, & victricibus armis.
 Quam vellent, siqui te posthabuere, tuique 85
 Vixere immemores, tum te coluisse, nec aures
 Tam furdas vocique tuæ, monitisque dedisse!
 Sera nimis miseris, desesque, & manca voluntas.
 Nunc o sancte rege, & dubios tu dirige gressus
 Ad meliora meos, quo possim temnere sævos. 90
 Hostes impavidusque tua defendier umbra,

Q

Teque

(a) Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui...
 statimque visum recepit. Ibid. v. 13. & 15.

(b) Scapulis suis obumbravit tibi, & sub pennis ejus sperabis.
 Pl. 20. v. 4.

Teque duce, exutus mortalia, sumere pennas,
Adscribique choris vestris, abscribier astris.

P A T I E N T I A

*Tu Deus clemens, & misericors, & patiens, & multæ mi-
serationis, & ignoscens super malitia. Jonæ 4. v. 2.*

C A R M E N X I I.

Quis furor o! Jam flagitiorum pondere fessus
Nostrorum, sese male sustinet, & gemit orbis.
(a) *Et plerique hominum, cœu prona animalia, terris
Hærent, immemores prorsus cœlique, Deique.*

Quot passim horrenda indomitæ perjuria linguæ? 5
(b) Quot dein, quot strages male sana *Superbia*, quotque
Lurida tabifico clam rodens omnia dente

Invidia, & frendens semper rabidâ ore cruento
Ira? Hæ sunt furis tres, tartareæque sorores,
Quæ simul erupere, errantque licentius inter 10

Nos. Superat tamen, & multo imperiosior effert
Probrosam caput execranda, insana *libido*

Auri. Aurum *Pluton* est, tartareusque tyrannus.

Hunc homines tamen invitum, tenebrisque vocatum
Infernis, fecere sibi numenque, deumque. 15

Parte alia furiosa magis, magis improba sævit
Bruta *Libido*, sibi male adaptans nomen *Amoris*.

Hæc *Sphinx* est, corpusque *Canis*, caudamque *Draconis*
Callida dissimulans, facie illecebrosa puella

Regnat, & huic *Pluton*, huic servit, obedit & aurum 20
Aver-

(a) *Delicta nostra creverunt usque ad cælum. 1. Esd. 9. v. 7.*

(b) *Omnia commissa sunt, sanguis, homicidium, furtum, & fœtio, corruptio, & infidelitas, turbatio, & perjurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum inquinatio, civitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio moribus, & impudicitia. Sap. 14. v. 25. & 26.*

HEROICA.

99

Averto hinc oculos alio. Bella horrida cerno,
Seminecesque viros nantes in sanguine multo,
Inter equos, inter confusa cadavera, & arma.
Huc caput, illuc it truncum, & sine nomine corpus,
Sanguineum spirans flumen, fluitansque cruore 25
It manus: avulsa est, & adhuc audax rotat ensem.

Heu quorsum fugiam? Ibo domum penetralia, ibique
Cæde fatigatos oculos recreabo, videbo
Quid? Cædes etiam, atque armis pejora venena.
Nusquam tuta fides. Clam toxica diluit uxor 30
Perfida; nec solæ norunt aconita novercæ.

Hic struit insidias frater fratri, ille Parenti
Impius, extremumque audet, cumulatque furem.
Quin didicere ipsæ gnatorum sanguine Matres
Foedari, suametque effundere viscera ferro. 35

Et superesse malum, & scelus his crudelius ullum?
At superest. Qui *Philosophos* se nomine dicunt,
Mirum quo jam prorumpant. Sanctissima quæque

(a) Eradicare, & convellere dogmata tentant
Infant: novi & *Encheladi*, novi ubique *Typhæi* 40
Sacrilegos armant calamos in sancta, Deumque.

En dejecta oculos, vultus dejecta decoros,
Nuda pedes, trahitur manibus post terga revinctis
Relligio, portans immania vincula coilo,
Inter clamores sceleratos. Impia turba 45

It circum captæ insultans, iteransque cachinnos:
Nec finit, audiri gemitus, luctusque Piorum.

Siccine? Et hæc ausa impietas impune triumphet?

O ubinam DEUS est? Ultiores Numinis este

Vos montes, cadite o! Mare tu superobruæ, vosque 50

G 2

Densa

(a) Ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Ps. 82. v. 3. Promittunt se violare sancta tua, & pollueri tabernaculum nominis tui, & deicere gladio suo cornu altaris tui. Judith. 9. v. 11.

Densa catervatim obruite orbem fulmina, flammæ:

Hæc ego; & interea ridet mitissimus iras

- (a) Hæc DEUS. Et Solem nasci discrimine nullo
Sontibus, & pluvias jubet, & descendere rorem
- (b) De czelo. Exsurge ingemino, exsurge, exereque ense 55
Fulmineum, vindexque esto, caussamque tuere
Ipse tuam. Quare obdormis? Dormire videtur.
Tanta Deo est mansuetudo, patientia tanta!
Non hominum ritu Omnipotens irascitur. Ille
Quandocumque volet meritas infligere pœnas 60
- (c) Nusquam illum reus effugiet, nusquamque latebit
Abditus. Exiguas vires violentior ira
Arguit. Ingenio Clement DEUS est, quia nempe
- (d) Quæ vult cumque potest. Vel cum jam plectere sontes
Cogitur, horrendos strepitus ciet ante, minaxque 65
Fulgurat, & vacuo tonitru sine fulmine terret.
- (e) Ardentem vibrat gladium, multumque, diuque
Cunctando, & coram circumsonat, obstreper arcu.
Terror is elicit gemitum, expressitque dolorem:
Pœnit ab! tibimet vix, necdum voce, sed imo 70
Pectore, inauditus dixisti; ast audiit ille,
Et satis hoc fuit: omnipotens elanguit arcus
- (f) Illicet: imbelles manibus cecidere sagittæ:
Pacifica inclusus vagina obratuit ensis.

Tan-

-
- (a) Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit
super-justos, & injustos. Matt. 3. v. 45.
- (b) Exsurge Deus Judica causam tuam. Pl. 73. v. 22. Exsur-
ge, quare obdormis Domine. Pl. 43. v. 23.
- (c) Tuam manum effugere impossibile est. Sap. 16. v. 15.
- (d) Misereris omnium quia omnia potes. Sap. 11. v. 24. Cum
tranquillitate judicas, & cum magna reverentia dispenis nos:
subest enim tibi cum volueris posse. Sap. 12. v. 18.
- (e) Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum teten-
dit, & paravit illum. Pl. 7. v. 13.
- (f) Agam, & ago pœnitentiam super malo, quod cogitavi ne
facerem ei. Jer. 18. v. 8.

Tanta Deo nostro est bonitas, elementia tanta! 75

Jusserat in *Ninivem* armatum terrore, minisque

Ire, & sic meritis gentique, urbiq; propinquum

Excidium, stragemq; extremam edicere Vatem.

Detrectabat onus vero, diversaque Vates

Littora, & oppositos *Cilices*, *Tarsumque* petebat. 80

Ibitne invito cælo? Datus in mare præceps,

Vivusque horrendo *Pistricis* ventre sepultus

Soles tres totos, ingentique inde receptus

Portento incolumis: jam tum mandata capessens,

Implebat clamore vias, perque omnia passim 85

Compita, per totamque urbem, hoc mœstissimus ore

Ingeminabat atrox, & lamentabile earmen:

(a) *Quadragesima dies*: & tota a culmine fundo

Vertetur *Ninive*, & vastam dabit ampla ruinam.

Terribilis sed enim simul hæc vox impulit aures, 90

Perculsi *Ninivite* animis, tactique dolore,

Flebiliter tristes plangebant pectora palmis.

(b) Degrediens solio Rex ipse, ingentia luctus

Signa dat. Hirsutis includens corpora setis,

Nullos ore cibos contingit: tempora, crines 95

Deformat cinere: exemplum, luctumque sequuntur

Omnes. Ipsæ etiam pastu pecudesque, gregesque

Arcentur: gramen nulla unquam, nulla neque amnem

(c) Delibat quadrupes: lactantes ubere matrum

Abrepti; cælum complent balatibus agni.

Parceturne Urbi? Omnino. Licet irrita Vatis 100

(d) Dicta, minæque cadant: lacrimæ, gemitusq; precantum

G 3

Di-

(a) *Adhuc quadragesima dies, & Ninive subvertetur.* Jon. 3. v. 4.

(b) *Surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedis in cinere* Jon. 3. v. 6.

(c) *Ibid.* v. 7.

(d) *Miseratus est Deus super malitiam, quam loquutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Ibid. v. ult. *O muero Domini...* *ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & fide.* Jer. 47. v. 6.

Divinum impendentem ictum, gladiumque retundent.
 Usque adeo noster, si fas hoc dicere, frangi
 Est facilis fletu Deus, & placabilis ira!

(a) Et tamen eluvione olim pessumdedit orbem 105
 Totum: vorticibus flammarum absorbuit urbes

(b) Quatuor, & fumant etiamnum: sæmina retro

(c) Pene inconsulto aspiciens, sal facta repente est.

(d) Obtrectatores *Mossis* tres ima dehiscens

Sub pedibus, vivos tellus, & Tartarus hausit. 110

(e) Quadrupedem inter quadrupedes incedere Regem

Fecit, & immundas ad pastum quærere glandes.

Non ita nunc; silet usque Deus; dormire videtur

Altius ac olim, neque jam prorumpit in iras

Ut quondam. Quid enim? Puer est, & prorsus inermis 115

In Matris gremio, pendens & ab ubere dormit.

Qui Leo terribilis quondam; nunc mitior agnis

(f) Agnus, pacificans quas irritavimus iras

Patris; sanguineas maciatur victima ad aras.

Non, ut erant olim, in manibus sunt arcus, & ensis. 120

Hærent infixi clavi, immani, atque profundo

Vulnere, & omnipotens clavis tribus e cruce pendet,

(g) Consilians iterum Mundum Patrique, libique.

(h) Divina idcirco hunc est Patientia major.

JUSTI.

(a) Gen. 7.

(b) Gen. 19. *Vide interpr. ibi.*

(c) *Versa est in statuam salis.* Ibid. v. 26.

(d) *Dirupta est terra sub pedibus eorum, . . . Descenderuntque vivi in infernum.* Num. 16. v. 31. & 33.

(e) *Ex hominibus abiectus est, & fœnum ut hos comedit.* Dan. 4. v. 30.

(f) *Pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in terris, sive quæ in calis sunt.* Ad Coloss. 1. v. 20. *Quasi Agnus mansuetus qui portatur ad victimam.* Jer. 11. v. 19.

(g) *Deus erat in Christo mandum reconcilians sibi.* 2. ad Cor. 5. v. 19.

(h) *Secundum altitudinem calis a terra, corroboravit misericordiam suam.* Pl. 102. v. 11. *Quæ superabundavit in nobis.* Ad Eph. 1. v. 8.

JUSTITIA

Deus Fidelis, & absque ulla iniquitate

Iustus, & Rectus. Deut. 32. v. 4.

CARMEN XIII.

Credite, Mortales, atque huc advertite mentes,
Verax & Iustus DEUS est, & fallere nescit,
Nec vero falli. Adjecit promissa, minasque
Magna illa; horrendas vero has: implebit utrumq.

(a) Volveantur stellæ in præceps, compagine cæli 5
Rupta solventur, cælumque & terra peribunt;
Verba Dei stabunt. Nullas hic nescere fraudes,
Nullos mercari, aut emptos obtrudere testes,
Insanumve forum, falsa aut tabularia possis.

(b) Non ille aut dammare Pios, aut solvere fontes 10
Ignorans quid agat, temere delusus iniquis
Testibus. Humanus nempe hic, & pessimus error.
Deinde odium nullum, nulla illum gratia flectit.
Non patitur quemquam peccare impune; perinde
Illi est quidquid eris, seu Rex, sive infima plebes. 15

(c) Quidquid sint homines, coram illo nil sumus omnes.
Non quid quis fuerit; sed quid quisque egerit unus
Expendit: libransque æquato examine lanceas,

(d) Præmia pro meritis, aut pœnas cuique rependit.

G 4

Fert

(a) *Vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud. Jer. 1. v. 13. Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Lucæ 21. v. 33.*

(b) *Vere enim Deus non condemnabit frustra, neque omnipotens subvertet iudicium. Job. 34. v. 12. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam. Sap. 6. v. 8.*

(c) *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatæ sunt ei. Isa. 40. v. 17.*

(d) *Reddet unicuique secundum opera ejus. Ad Rom. 2. v. 6.*

- Fert equidem dextra palmas, ensisque sinistra; 20
 Omnipotens sed utraque manu est, multoque cruore
 (a) Ebrius ardet adhuc, sitiensque est sanguinis ensis.
 (b) Illius ad nutum volat atra, & iussa facessit
 Mors: idcirco homines æquo pede proterit omnes,
 Et nihil Heroas, Reges nihil illa veretur. 25
 (c) Non equidem abripitur, non excandescit in horas,
 More hominum DEUS. Expectat, procrastinat ultro
 Tardus vindictam. Sed enim implacabilis ultor
 Prorumpit tandem, & quas dudum continet iras,
 (d) Effundit. Veluti indignatur, & aggere rupto, 30
 Quo stagnabat iners olim, & sine murmure, tandem
 Ingens præcipitat spumoso vortice flumen,
 Secum iram, stragemque ferens, sonitumque, metumque,
 Et certam silvis, gregibusque, virisque ruinam.
 Vix illac Pastor stans forte in vertice rupis, 35
 Evasit, stragemque oculis exterritus hausit.
 Nec meminit jacturam ovium, pecorumque suorum:
 Nam sibi adhuc horrens totus, montique veretur.
 Sed nihil ista, nihil. Majores aggerat iras
 Omnipotens. Immortales accendier ignes 40
 (e) Jussit, & angusto, & tenebroso carcere condi,
 Qua coit in centrum tellus. Furit intus anhelus
 Ignis, & obstruclæ horrescunt lugubrius umbræ.
 Ne tu hic Tartareum *Flegætonta*, amnemque severum,
 Neve

- (a) *Inebriatus est in celo gladius meus . . . gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe.* Isa. 34. v. 5. & 6.
 (b) *Ante faciem ejus ibit mors.* Habac. 3. v. 5.
 (c) *Numquid irascitur per singulos dies? Pl. 7. v. 12. Expectat Dominus, ut misereatur vestri.* Isa. 30. v. 18.
 (d) *Quasi furvus violentus, quem spiritus Domini cogit.* Isa. 59. v. 19.
 (e) *Preparata est enim ab heri Tophet, a Rege preparata, profunda & dilatata. Nutrimentum ejus ignis, & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.* Isa. 30. v. ult.

- Neve puta hic *Stygiam* tristem, pigramque paludem. 45
 Ludicra sunt isthæc. Urunt illi acrius ignes.
 Majores multo quam quas finxere Poetæ
 Solvuntur pœne. Quenam sint vera, docebo.
 Tum cum de nihilo DEUS orbem, & cuncta vocabat,
 Angeli in Omnipotentem conspirare superbi 50
 (a) Ausi, supplicia hæc primum subiere tremenda.
 Hi sunt tortores hominum, torquentur & ipsi.
 Immanes heu! tortores, quæis mille nocendi
 Artes, insidiæ mille, & sævissima semper,
 Et mixta invidiæ rabies; quod mitior usque est 55
 Erga homines Deus, & nec promptas exerit iras,
 (b) Nec simul ut peccant, cogit jam pendere pœnas.
 (c) Quin ad se ut redeant vocat, invitatque benignus:
 Nec nisi post feram, vult plectere crimina, mortem:
 Ergo indignantes illi in miracula rerum 60
 Transformant sese. *Tigres* modo sunt, modoque *Ursi*,
 Impastique *Lupi*, atque ungues, rictusque minaces
 Exsaturant odiis, ululantque, & morsibus hærent,
 Fit jam qui nuper *Tigris* de *Tigride Vultur*,
 Sanguinem edax inkiat miserorum, atq. intima tundit 65
 Viscera, rimaturque epulis, & verberat alis,
 Incumbitque: facitque alto sub pectore nidum.
 Ast alii induti furias, ac terga draconum,
 Vipereos stringunt ad pectora, collaque nodos!
 Denteque, & attactu, & suffectis sanguine, & igni 70
 Inspirant oculis faniem, asperguntque venenum.
 Sed quis, fando, illas queat unquam dicere pœnas,
 Aut infande ullis tormenta includere verbis?
 Supplicium majus sibi sunt, & mutuus horror

Con-

-
- (a) *Paratus est diabolus, & Angelis ejus.* Matt. 25. v. 41.
 (b) *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Ad
 Rom. 9. v. 22.
 (c) *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus*
vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. Ezech. 18. v. 30.

- Consortes pœnarum ipsi. *Discordia* pernox 75
 Accubat, & miseris præcordia ad intima tædæ
 Nigro adipe, & putri *Furiarum* sanguine tinctas
 (a) Subdit, & immortale odium incenditque, foverque.
 Ardentes oculorum orbes truculentior ira
 Efferat, horrificatque immanius: undique atroci 80
 Dentum stridore, horrendisque ululâtibus aures
 Rumpunt: crudescit laniena reciproca, necdum
 Carnificina iras explet, satiatve furorem.
 Eminet in pœnis quotquot sunt, præque nefandis
 Tormentis, & præ flammis crudelius angit 85
 (b) Avertisse Deum faciem, avertisseque vultum,
 Cujus ab aspectu toti dulcedine rorant
 Cæli, cui Sol compositus, cui sidera sordent:
 Et facile potuisse frui, æternumque beari,
 Nec superesse ullam sibi jam spem deinde videndi, 90
 Et neque fas tantos unquam finire dolores.
 (c) Heu! Suspirabant mortem, mortemque vocabant
 Incassum. Absorpti nunquam absumentur ab igne.
 Semper erunt vincti vinclis, tractisque catenis,
 Inter commixtas ultoribus ignibus umbras, 95
 Inter & ultrices vivaci sulphure flammæ.
 Hæc Deus in fontes nolens, & pæne coactus.
 Sed quam ultro ille Piis ingentia præmia, palmas
 Dividit, & facit immensum, & sine fine beatos!
 Divitias Regum spernunt. Opulentius illi 100
 Regnant. Sublimes Solem ipsum, & sidera calcant.
 Nulli ibi sunt gemitus, aut luctus. Quidquid acerbi est
 Inter

-
- (a) Hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit,
 & corde tabescere, & multiplicat ruinas. Ezech. 21. v. 14.
 & 15. Ibi fletus, & stridor dentium. Matth. 13. v. 42. & 50.
 (b) Juxta immunditiam eorum, & scelus feci eis, & abscondi
 faciem meam ab illis. Ezech. 39. v. 24. Etenim cæli distil-
 laverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. Pl. 67.
 (c) Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Apoc. 9. v. 6.

Inter mortales illis longe exulat oris.

- (a) Nam lacrimas Deus ipse manu detergit amica
Sanctorum ex oculis, Procul hinc lethumque, laborque, 105
Angorque, & mœror teterrima nubila, et omnes
Quæ tacitæ rodunt mortalia pectora curæ:
Quæ pulsæ exilio terris cessere: ibi regnant

- (b) Pax animi, & secura quies, Concordiæque inter
Sese, & purus Amor solis nam sedibus illis 110
Est sincerus Amor: neque fert imbuta veneno
Spicula, nec nigro tingit clam felle sagittas.
Non sic sese aliquis, quin tantum diligit omnes
Felices socios, fortunatosque sodales.

Alter in amplexu alterius suavissimus hæret, 115
Alter, & alterius gestit, plauditque triumphis.
Rifus ubique, & ubique lepor, cantusque, chorique,

- (c) Deliciæque immortales, Candorque, Fidesque
Augēt lætitiā veterum meminisse malorum.

- (d) Nam quā mensura, quondam, dum vita fluebat 120
Mortalis, conjurati crevere dolores;
Hac rursus tum deliciæ, tum gaudia crescent.

- (e) Instat torrentis sancte ebria pectora inundat
Semper inexhausta, & nunquam interitura voluptas.

- (f) Deliciarum equidem tantarum fons, & origo 125
Ipse illis Deus est. Felices cominus illum
Aspiciunt: nam cefferunt ænigmata, & umbræ,

Quæ

(a) Absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Apoc. 21. v. 4.

(b) In loco isto dabo pacem dicit Dominus exercituum. Agg. 2. v. 10.

(c) Sancti ejus exultatione exultabunt. Ps. 131. v. 16.

(d) Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. ad Cor. 3. v. 8.

(e) Inebriabuntur ab ubertate Domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos. Ps. 35. v. 9.

- (a) Quæ procul aspectu divini luminis arcens,
Mortalesque hebetant visus, oculosque profanos.
Jam coram totum aspiciunt, totoque fruuntur; 130
Nec capit humanum tam grandia gaudia pectus.
Vos o! Felices estis, nimiumque beati!
(b) Felicesque eritis, donec Deus altus olympo
Regnabit, sceptrumque manu, imperiumque tenebit.

PULCHRITUDO

*Quorum si specie delectati Deos putaverunt, sciant quanto
his dominator eorum speciosior est. Sap. 13. v. 3.*

CARMEN XIV.

Siquis pulchri hominis nil miraretur, & unam,
Quam jacit a tergo, peramaret perditus umbram;
Ac repens pedibus, pecudum de more, quaternis,
Inter blanditias, inter mulcentia verba,
Amplexus mille, & mille oscula porgeret umbræ: 5
Proh quantæ in miserum sannæ, risulque creparent!
Undique! Quæ talis, quæ te dementia caput
Tanta? Quid instabilem, fugitivam amplecteris umbram?
Nonne vides, quam sit Dominus mage dignus amari?
Hunc sequere, hunc & ama. Sed nos imitamur iniqui 10
Hæc eadem, quæ tantopere objurgamus acerbis
Censores: furor idem, idem nos fascinat error.
Umbras insani sectamur, amamus, & umbras.
Repimus, & lippos oculos vix tollimus unquam
Ad rerum Dominum: & cum sit pulcherrimus unus 15
Ille; illo nobis formosior umbra videtur.
Sunt, fateor, cæli, Sol, Luna, & sidera pulchra.
Stulti homines specie illecti, captique, putabant

Esse

-
- (a) *Videmus nunc per speculum in enigmate; tunc autem facie
ad faciem. 1. ad Cor. 13. v. 12.*
(b) *Et securitas in sempiternum. Ilia. 32. v. 17.*

- Esse Deos. At debuerant cognoscere, quanto
 (a) Qui Solem accendit, Sole speciosior ipso est. 20
 Ast apage ista, inquis: jampridem insania tanta
 Excussa est, tantus jamdudum evanuit error.
 Esto, & nec Solem jam homines, nec sidera adorent.
 Quid juvat hoc, pejora sibi si numina fingunt,
 Pejoresque deos, quam sunt Sol, sidera, Luna? 25
 Fœmina quæ placuit Deus est: hæc sidere Eoo,
 Hæc Luna, & Stellis, & Sole est pulchrior: illam,
 (b) (Nec pudet hoc homines, ultroque fatentur) adorant,
 Posthabito te, contemptu, Deus alme, nefando:
 Quæ tibi deberi edixisti, quæ tibi poscis, 30
 Cor totum, mentem totam sibi fœmina tollit
 Prædatrix, & sacrilegas contra erigit aras,
 Ac prope divini carni cumulantur honores.
 (c) Fœmina principium luctus fuit una, malique,
 Unaque mortales nos fœmina perdidit omnes: 35
 Nulla unquam strages, aut pestis acerbior orbem
 (d) Vastavit, nec tot populos exhaustit, & urbes.
 Multo quam torvus, profuso sanguine gaudens
 Mars, scelerosa fuit Venus exitialis orbi.
 (e) Pulchra quidem titillando alliciuntque, trahuntque: 40
 Et pulebri unus inest amor omnibus, una voluptas;
 Sed

- (a) *A magnitudine enim speciei, & creatura cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sap. 13. v. 5.*
 (b) *Speciem mulieris alienæ multi admirati reprobi facti sunt. Eccl. 9. 11.*
 (c) *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Eccl. 25. v. 33.*
 (d) *Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea, via inferi domus ejus penetrantes in interiora mortis. Prov. 2. v. 26. & 27.*
 (e) *Meretricis speciosa, & grata, & habentis maleficia. Nahum. 3. v. 4. Ne attendas fallacie mulieris. Favus enim distillans labia meretricis; & nitidius oleo guttur ejus. Novissima autem illius amara quasi absinthium. Prov. 5. a v. 2. ad 4.*

Sed cæcutimus, nec quæ sint pulchræ videmus.

Eja age, & huicce tuæ pulchræ, bellæque puellæ
Deme animam. Quid jam superest? informe cadaver.
En extincti oculi jam sunt, & marcidæ frontis. 45
Liliæ, pallentesque genæ: nigroreque tincta,
Murice consumpto, male hiantia labra dehiscunt.
Excessere simul cum anima tanta illa venustas,
Ac decor, & teter successit pallor, & horror,
Incubuitque super tam fœde stragis acervum. 50
In vultu, inque oculis nidum fecere, cubantque
Horribiles visu, saturique putredine vermes.

(b) En consanguineos carnis, quæm stultus adoras.

Umbra, umbræ insanus sequeris. Quæ forma caduca

(c) Te rapit, umbra mera est animæ, custodia, carcer. 55

Umbra, & imago Dei, divinique halitus oris
Est Anima. Hæc jam compedibus, vinculisque soluta
Corporis, ut recreat sese, & quæ vincula rupit,
Tamque diu traxit, nec sensit; libera tandem
Miratur! Meminit cælestis originis: illac 60
Ardet abire fuga, & scelerata excedere terra,
Illacque, unde fuit sibi origo prima, reverti.
Pulchrior est cunctis cælestibus ignibus. Illam
Attoniti cælorum orbes mirantur euntem,
Quacumque incedit, pro floribus aurea spargunt 65
Lumina, consternuntque viam, pedibusque beatis
Sidera supponi, & calcari ardentque, petuntque.
Conjice, si poteris quanto est formosior auctor,
A quo processit tamquam levis halitus ille
Spiritus, auctoris rude vix imitamen, & umbra, 70
Stilla venustatis, divinæ particula auræ.

Aspexisse semel jam te, o pulcherrime rerum,

Di-

(a) Putredini dixi pater meus es; mater mea, & soror mea
vermibus. Job. 17. v. 14.

(b) Educ de custodia animam meam. Ps. 141. v. ult.

Divinique tui vultus pascique, fruique
Lumine, & in te oculos semel intendisse beari est,

(a) Consimilesque tui fieri, teque ore referre. 75

In te defixos oculosque, animosque tenentes
Pennati juvenes, primi stellantis Olympi
Indigenæ elapsos necdum sensere, putantque
Annos millenos bis jam ter, temporis esse
Punctum, dum coram te stant, tuaque ora tuentur 80

Affidui, aspectuque tuo, obtutuque beantur.

Vel sola innixi spe, te quandoque videndi

Coram; terrenam molem, mortalia membra

(b) Obliti, rapimur sursum, dulcissimus alto
Irradians, vigor incendit præcordia, totis 85
Undique divinus sese implicat ossibus ignis.

(c) Qualis defessus longo per confraga cursu
Exsertans linguam, singultuque illa pulsans
Fontanos Cervus latice sitibundus anhelat.
Sic ego te irrequietus amo, cupioque beari 90

Adspectu, amplexuque tuo; Sic flamma medullas

Ambedit intimior; languenque ardore, sitique

Uror, & impatiens toto sic pectore anhelō.

(d) Hei mihi! namque diu detentus carcere, & exul
Ingemo, & extorris patria proh! distrahor a te! 95
Intuituque vector, tenebris, luctuque sepultus!

(e) Quando erit, ut liceat vidisse, tuoque potiri
Amplexu, in faciemque oculos intendere coram?

(f) Quis me corporeo nexu hoc, & compede mortis

Exi-

(a) *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* 1. Joa. 3. v. 2.

(b) *Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei & pars mea, Deus in æternum.* Ps. 72. v. 26.

(c) *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Ps. 42. v. 1.

(d) *Hei mihi! quia incolatus meus prolongatus est.* Ps. 119. v. 5.

(e) *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Ps. 41. v. 2.

(f) *Quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Ad Rom. 7. v. 24.

- Eximat, & carnis laqueos, nodosque relaxet? 100
 Jam satis exilio ingemui: miserere, & amanti
 (a) Pondere magna diu quæ traxit vincula solve.
 Interea, Deus alme, tuo largire Poetæ
 Divinum lumen, divini & luminis auram:
 Nempe ut de te semper jam cogitet, ipsum 105
 (b) Et te, nam solus pulcher, dein diligat unum.

CÆLI DOMINUS

*Cælum Cæli Domino; terram autem dedit filiis
 hominum. Ps. 113. v. 16.*

GARMEN XV.

- M**æsta recurrit hiems, neque jam mihi vivere fas est.
 Obruor, hiberno ut video nigrescere cælum
 Horrore: atrataque dies, caligine semper
 Nocti consimiles, pluvialisque, nivisque parari
 Æternas, & quæ truncos, quæ marmora findant §
 Frigora, quæ cursu impedian, & flumina sistant.
 Sub cælo hoc nati rident me: ajuntque necesse
 (c) Hoc, ut deinde suo tellus det tempore fruges,
 Arboreisque comis, & gramine vestiât agros.
 Et cessaturam proventu, atque ubere partu; 10
 Hibernis nisi nunc pluviis, nivibusque maderet
 Ebria. Sed memini degisse ubi nubila nunquam
 Obducunt tenebris hiberno tempore cælum:
 Nix ubi siquando cecidit; videre cadentem
 Attonitis similes pueri, juvenesque: ubi vixdum 15
 In

-
- (a) *Gemimus, adoptionem filiorum Dei expectante. Ibid 3. v. 23.*
 (b) *Ecce tu pulcher es dilecte mi. Cant. 1. v. 15. Totus desiderabilis: talis est dilectus meus. Cant. 5. v. 16.*
 (c) *Imber, & nix de cælo... inebriat terram; & infundit eam, & germinare eam facit. Isa. 55. v. 10.*

In terram incubuit subito tepesacta liquefeit:
 Nec riget in glaciem, neque sursum tollere cristas
 Audet, & in magnos concreta assurgere montes.
 Et tamen illa quidem longe est felicitior ista
 Tellus. Nec solum quæ fert hæc omnia condit 20
 Uberiorque sinu, ac reddit meliora; sed ultra,
 Plus viginti hic nec solo dum nomine nota
 Nectareo poma, ac vario condita sapore,
 Aspectuque etiam jucunda, & grandia mole
 Fertque, refertque sinu nutrix opulenta suorum. 25

Nil tam dissimile huic quam tellus illa. Colono
 Interea sua cuique placet: quam pastinat ipse,
 Antehabet, præfertque aliis: gratissima tellus
 Est sua cuique. Suis præstant hæc, illaque Matris
 Munera, & indigenas indefesso utraque lactat 30
 Uberē: contentusque sua unusquisque superbit
 (a) Matre. Ubertatem Deus impartitur utrique
 Amplam, diverso, atque alio, varioque tenore,
 Quo Dominum se esse ostendat. Sic imbribus isthic
 (b) Præcipit & nivibus descendant; impedit illic, 35
 Et jubet ire Hiemes sudas, semperque serenas.
 Vult hic Phæbeo. Æstatem candere rubentem
 Igne; illic autem æstivo intercedere Soli
 Nubes, ac large montes, camposque rigare:
 Continuoque migrare alio, lucemque, diemque 40
 Reddere, nec multum sisti, cæloque morari.

Subsumus, atque humiles concludimur undique cælo
 Excelso: & quamvis magna inde incommoda, & inde
 Proveniunt iterum quam plurima commoda vitæ;
 At faciem hanc, illam cælo dare, nulla potestas 45

H

Quid.

(a) *Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.* Ps. 64. v. 10.

(b) *Præcipit nivi ut descendant in terram, & hiemis pluvii.* Job. 37. v. 6.

Quidquid conemur, nulla est humana facultas.
 Terrarum imperium Dominus communicat ultro
 Nobiscum, at cæli arbitrium sibi servat habendum.

(a) Cum tonat (hæc Domini vox est) cum desuper aures
 Verberat, & jugulo flammatis imminet alis 50
 Impigra Mors; pallor vultus, tremor occupat artus.

(b) Stare loco nescit, subsultat, palpitat & cor
 Haud aliter quam supplicii altum pegma, locumque,
 Carnificemque videns propiore, jamque parata
 Instrumenta necis, pavet, aspectuque fatiscit, 55
 Concutiturque reus: premit, extrema instat & hora.

(c) Ecquis erit, Dominum qui cæli in nubibus æquet?

(d) Si pariorum illas instar revocatque, vocatque.
 Ictu oculi totum involvit, totumque repente
 Cælum operit, nostroque aspectu subtrahit; inde 60
 Ictu oculi rursus, pandit, reteggitque serenum.

Cum ruit, & sæva inter murmura, fulminaque inter
 Funditur effusa tenebrosus grandine nimbus;
 Nil opis humanæ contra est: diffugit arator,
 Tristis & agricola, & scruposi fornice saxi 65
 Vix tectus, desilet sata læta, suosque labores,
 Et spes momento absumptas, & turbine raptas.
 Hac illac volventi oculos mœstissima rerum

(e) Undique se facies aperit: neque pascua campis
 Apparent usquam, viridis neque frondibus arbor: 70
 Nec

(a) *In tonuit de cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam.*
 Pl. 17. v. 14.

(b) *A vocis tonitruus tui formidabunt.* Pl. 103. v. 7.

(c) *Quis in nubibus æquabitur Domino?* Pl. 88. v. 7.

(d) *Si volueris extendere nubes quasi tentorium suum.* Job. 36. v. 29.

(e) *Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devastatum est
 triticum, confusum est vinum, elanguit oleum: confusi sunt
 agricola, ululaverunt vinctores.* Joel. 1. v. 10. & 11.

Nec saltem superest viduatus culmus arista,
Aut frondens reliquus consumpta pampinus uva.
Spirant horrorem omnia, mœroremque, famêmque.

Impetuosa quidem minus, & sine murmure, nolens
Audiri, incessu pigro, taciturnaque, lento

75

Agmine præcipitat cælo Nix; sed tamen illam
Propulsare nefas, damnumve repellere. Sensim
Insidiosa cadens, immani pondere testis
Incubat, & montes onerat, camposque, latiusque.

Nulla, viatorem superest quæ ducat euntem

80

Semita: & immensi medio, velut æquore ponti
Navita, sic hærens errat, dubiusque vacillat.

At necdum cessat: super hanc venit altera, adurens
Perstringensque oculos. Paullatim deinde liquefcit:

Debilitata imbre intestino testâ fatiscunt:

85

Cælo etiam pluit innubi, repluitque: perennes,
Interea dum tabescit, nix invehit imbres.

Jam lymphæ, atque oleum, ac vinum ipsum, scdile ferro
Fit: sanie, & multo concreto sanguine turgent,

Rumpuntur digiti extremi: mala stiria naso

90

Ambusto pendet: cutis arida, & aspera tactu

Finditur: invito tintinnant murmure dentes.

Intimiora etiam penetrabile frigus in ossa

Sævit: & accenso nisi te vallaveris igne,

Flammatamque struem lignorum objeceris hosti;

95

Vincat enim, vitæque comes calor ossa relinquat.

Et quid, jam pluviz? Numquis prohibere ruentes

Imperio, aut queat exturbare, ac demere cælo

Triste supercilium, nitidamque reducere frontem?

Num contra resides premere, edictoque vocare

100

Nubes? Aut hos, aut illos cum navigat alto

Aut compellare, aut nutu compescere ventos?

Non ita. Nil homines aliud, nil possumus ultra,

Quam sursum aspicere, ac Dominum, Regemque precari.

H 2

Qui

- (a) Qui pluvias terræ parat, & qui pondera ventis 105
 Indidit, & gradiens super, impellitque, regitque.
 Ibam olim (memini, ac nimium meminisse necesse est)
 Infidum per iter pelagi, iratoque vехebar
 Oceanq. nihil hic nimium aulos esse Poetas,
 Expertus demum didici. Ultra culmina summa 110
 Malorum vidi arrectos assurgere montes
 Undarum, & colluctari, elidique vicissim
 Fronte, & spumosa irrorari aspergine nubes.
 Nox ruit interea: rabidi magis *Africus* illinc,
 Hinc *Eurus* fundo volvunt mare: nulla salutis 115
 Jam spes: cesserunt Nautæ temone relicto.
 Nunc hoc, nunc abies illud defessa recumbit
 In latus: horrendum tabulæ, horrendumque rudentes
 Strident, rumpunturque: atrox ululatus ad astra
 Undiq. confurgens dirumpit, & attonat aures. 120
 Ecce autem majus quid. Per tabulata repente
 Intima (suspensi qua lecti funibus) ibat
 A puppi veniens succensæ sulphure tædæ
 Nigranti assimilis, fumosus, & igneus orbis:
 Et lente, & strepitu nullo, nulloque tumultu 125
 Progrediebatur, recta qua cæpit cundo.
 Donec, qua major navi committitur arbor,
 Erumpens, tonitru increpuit, vastumque fragorem
 Edens; dissecuit medium valido impete malum.
 Restabant solum quæ circum sparteæ vinclæ, 130
 Casurum arctabant vix: nutabatque malignæ
 Vertice. Quam dubiam præbebant fulgura lucem
 Unus nautarum manibusque, oculisque sequutus;
 Ægre & vix rupit tandem vincla illa bipenni.
 Tum vero ipse suo ultro pondere corruit ingens 135
 Quat-

(a) Qui parat terræ pluvias. Pl. 136. v. 8. Qui fecit ventis pondus. Job. 28. v. 25. Qui ambulant super pennas ventorum. Pl. 103. v. 3.

Quantus erat, mediis malus se proluit undis

Intacta in latus oppositum fugiente carina.

Et fuit illa salus nobis inde, unde periculum

Esse videbatur majus. Sperare, timere

(a) Nescimus: nostrum non est, neque tempora nosse. 140

REFUGIUM

*Deus noster Refugium, & virtus, adjutor in tribulationibus,
quæ invenerunt nos nimis. Ps. 45. v. 1.*

CARMEN XVI.

Quam sumus ah! miseri mortales! Nascimur omnes

Flendo: sentimus primo ipso in limine vitæ

Quæ mala nos, & quanta manent, & præpitet auram

Vitalem hausisse, & materno exisse sepulcro.

Flendo etiam morimur: lachrymæ, pars ultima vitæ, 5

Injussæ exiliunt, morientum & lumina claudunt.

Humanam luctus vitam concludit utrinque.

A luctu ordimur, luctu finimus eandem:

A fine in finem lachrymarum uberrima vita est.

(b) Felices, quibus extremas, ægreque cadentes 10

Expressit jam mors lacrimas! Felicior ille

Qui necdum natus, nec vidit quæ mala fiunt

Sub Sole, & necdum cervice exceptit acerbum,

(c) Triste jugum, infelices quod portamus *Adami*

Posterius, ab ipso utero jam Matris ad usq. sepulcrum. 15

Non solum, sceptrum, diadema, aut purpura Regum

H 3

Feli-

(a) *Non est vestrum nosse tempora. Act. 1. v. 7.*

Primam vocem similem omnibus emisi plorans. Sap. 7: v. 3.

(b) *Et laxavi magis mortuos quam viventes, & feliciorum utroque judicavi qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub Sole fiunt. Eccl. 4. v. 2. & 3.*

(c) *Jugum grave filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepultura in matrem omnium. Eccl. 40. v. 1.*

- (a) Linquent, per mediumque mihi via tuta patebit. 70
 (*) Impera, & immani siquod me gutture Cete
 Hausērit, atque avida, vastaue voragine ventris
 (b) Condiderit, vomet incolumem, ac me in littore ponet
 Servatum bis ab utro utro maiore periculo.
 Siquod in obscurum barathrum, caveamve Leonum 75
 Dejicior præceps, ingentique ostia saxo
 (c) Desuper occludant, nec sit spes ulla relicta;
 Tu placidos nutu efficies, cicuresque Leones,
 (d) Oraque compesces multam sitientia mortem.
 Ante pedes illi innocui, blandique jacebunt,
 Agnorum ritu, complaudentisque catelli,
 Et palpanda manu præbebunt colla, jubaſque
 Si me compedibus geminis, manicisque revinctum
 In quater accensam gravius, graviusque furem
 (e) Fornacem de me victrix manus impia trudar; 85
 Non me destitues ibi tu: tu vincula franges
 Ferrea: tu solves ærata ab compede plantas.
 Et gradiar medios, media fornace, per ignes
 Incolumis neque dum tenues violare capillos
 Audebunt flammæ, neque dum contingere vestes. 90
 Tamquam essem circum rorantibus undique fultus
 Flo-

- (a) Et mare divisisti ante eos, & transferunt per medium maris in secco. 2. Esd. 9. v. 11.
 (*) Cete utique plurale; sed genitivo itidem plurali, in quo illud usurpato, Cete etiam est.
 (b) Et dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in aridam. Jonæ 2. v. ult.
 (c) Adduxerunt Danielelem, & miserunt eum in tucum leonum.... Allatusque est lapis unus, & positus est super os laci. Dan. 6. v. 16. & 17.
 (d) Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi. Ibid. v. 22.
 (e) Ceciderant in medio camino ignis, ardentis, colligati. Dan. 3. v. 23. Et non cessabant qui miserant eos ministri Regis succendere fornacem. Ibid. v. 46.

- (a) Floribus, indutusve rosis, ibi rore madebo,
Et respirabo placidas placidissimas auras.
Hæc Deus & tu olim fecisti, & quando libebit
Efficies. Quod si nolis, & sæviat ignis, 95
Tuque sinas, procul usque a me & videaris abesse.
(b) Atque: *Ubi*, dic, *ubinam Deus est tuus?* acta nefanda
Impietas rabie, morienti clangat ad aurem;
(c) Nempe ibi tu mihi eris præsens, animosque viriles
Addes, quæ possum crudelem spernere mortem. 100
Versa, & manduca, dicam pleno ore. Triumphus
Hic major, minor est flammæ cohibere furentes:
Effugere illud erat; sed enim hoc est vincere mortem.
Ecce adsis modo tu, Deus alme, in utrumque paratum
Me; quodcumque voles; hoc me quodcumque juvabit. 105
Aut fugere irrisam, aut irrisæ occumbere morti.

DOMINUS EXERCITUUM

Dominus Exercituum nomen ejus. Isa. 48. v. 2. Amos 4. v. ult.

GARMEN XVII.

- I**ncassum, struit aerias ad mœnia turres,
Incassum, æratas vigilat defendere portas,
Et tumido iratos bombo *Mars* evomit ignes;
Excubitisque urbem, ac densa statione coronat.
Urbs captiva solo sternetur tota, ruetque, 5
(d) Ni Dominus custodem agat, & circumtegat illam.
Centra, si Dominus tutabitur; impia frustra

Arma

-
- (a) *Et fecit medium fornacis quasi ventum roris stantem, & non
tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quicquam
molestiæ intulit. Ibid. v. 50.*
(b) *Ubi est Dominus Deus tuus? Mich. 7. v. 10.*
(c) *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Job. 13. v.*
(d) *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui cu-
stodit eam. Ps. 126. v. 1.*

- Consortes pœnarum ipsi. *Discordia* pernox
 Accubat, & miseris præcordia ad intima tædas
 Nigro adipe, & putri *Furiarum* sanguine tinctas
 (a) Subdit, & immortale odium incenditque, fovetque.
 Ardentes oculorum orbes truculentior ira
 Efferat, horrificatque immanius: undique atroci
 Dentum stridore, horrendisque ululatibus aures
 Rumpunt: crudescit laniena reciproca, necdum
 Carnificina iras explet, satiatve furorem.
 Eminent in pœnis quotquot sunt, præque nefandis
 Tormentis, & præ flammis crudelius angit
 (b) Avertisse Deum faciem, avertisseque vultum,
 Cujus ab aspectu toti dulcedine rorant
 Cæli, cui Sol compositus, cui sidera sordent:
 Et facile potuisse frui, æternumque beari,
 Nec superesse ullam sibi jam spem deinde videndi, - 90
 Et neque fas tantos unquam finire dolores.
 (c) Heu! Suspirabant mortem, mortemque vocabunt
 Incassum. Absorpti nunquam absumentur ab igne.
 Semper erunt vincti vinclis, tractisque catenis,
 Inter commixtas ultoribus ignibus umbras,
 Inter & ultrices vivaci sulphure flammæ.
 Hæc Deus in fontes nolens, & pæne coactus.
 Sed quam ultro ille Piis ingentiâ præmia, palmas
 Dividit, & facit immensum, & sine fine beatos!
 Divitias Regum spernunt. Opulentius illi
 Regnant. Sublimes Solem ipsum, & sidera calcant.
 Nulli ibi sunt gemitus, aut luctus. Quidquid acerbi est
 Inter

-
- (a) Hic est gladius occisionis magnæ, qui obsulescere eos facit,
 & corde tabescere, & multiplicat ruinas. Ezech. 21. v. 14.
 & 15. Ibi fletus, & stridor dentium. Matth. 13. v. 42. & 50.
 (b) Juxta immunditiam eorum, & scelus feci eis, & abscondi
 faciem meam ab illis. Ezech. 39. v. 24. Etenim cæli distil-
 laverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. Pl. 67.
 (c) Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Apoc. 9. v. 6.

Inter mortales illis longe exulat oris.

- (a) Nam lacrimas, Deus ipse manu detergit amica
Sanctorum ex oculis. Procul hinc lethumque, laborque, 105
Angorque, & mœror teterrima nubila, et omnes
Quæ tacitæ rodunt mortalia pectora curæ:
Quæ pulsæ exilio terris cessere: ibi regnant

- (b) Pax animi, & secura quies, Concordiaque inter
Sese, & purus Amor solis. nam sedibus illis 110
Est sincerus Amor: neque fert imbuta veneno
Spicula, nec nigro tingit clam felle sagittas.
Non sic sese aliquis; quin tantum diligit omnes
Felices socios, fortunatosque sodales.

Alter in amplexu alterius suavissimus hæret, 115
Alter, & alterius gestit, plauditque triumphis.
Rifus ubique, & ubique lepor, cantusque, chorique,

- (c) Deliciæque immortales, Candorque, Fidesque.
Auget lætitiâ veterum meminisse malorum.

- (d) Nam quâ mensura, quondam, dum vitâ fluebat 120
Mortalis, conjurati crevere dolores;
Hac rursus tum deliciæ, tum gaudia crescunt.

- (e) Instar torrentis sancte ebria pectora inundat
Semper inexhausta, & nunquam interitura voluptas.
Deliciarum equidem tantarum fons, & origo 125
Ipse illis Deus est. Felices cominus illum
Aspiciunt: nam cesserunt ænigmata, & umbræ,

Quæ

- (a) Absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum, & mors
ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit
ultra. Apoc. 21. v. 4.

- (b) In loco isto dabo pacem dicit Dominus exercituum. Agg. 2. v. 10.

- (c) Sancti ejus exultatione exultabunt. Ps. 131. v. 16.

- (d) Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum
suum laborem. 1. ad Cor. 3. v. 8.

- (e) Inebriabuntur ab ubertate Domus tue, & torrente voluptatis
tue potabis eos. Ps. 35. v. 9.

- (a) Quæ procul aspectu divini luminis arcent,
Mortalesque hebetant visus, oculosque profanos;
Jam coram totum aspiciunt, totoque fruuntur; 130
Nec capit humanum tam grandia gaudia pectus.
Vos o! Felices estis, nimiumque beati!
(b) Felicesque eritis, donec Deus altus olympo
Regnabit, sceptrumque manu, imperiumque tenebit.

PULCHRITUDO

*Quorum si specie delectati Deos putaverunt, scient quanto
his dominator eorum speciosior est. Sap. 13. v. 3.*

CARMEN XIV.

Siquis pulchri hominis nil miraretur, & unam,
Quam jacit a tergo, peramaret perditus umbram;
Ac repens pedibus, pecudum de more, quaternis,
Inter blanditias, inter mulcentia verba,
Amplexus mille, & mille oscula porgeret umbræ: 5
Proh quantæ in miserum sannæ, risulque creparent!
Undique! Quæ talis, quæ te dementia caput
Tanta? Quid instabilem, fugitivam amplecteris umbram?
Nonne vides, quam sit Dominus mage dignus amari?
Hunc sequere, hunc & ama. Sed nos imitatur iniqui 10
Hæc eadem, quæ tantopere objurgamus acerbi
Censores: furor idem, idem nos fascinat error.
Umbras insani sectamur, amamus, & umbras.
Repimus, & lippos oculos vix tollimus unquam
Ad rerum Dominum: & cum sit pulcherrimus unus 15
Ille; illo nobis formosior umbra videtur.
Sunt, fateor, cæli, Sol, Luna, & sidera pulchra.
Stulti homines specie illecti, captique, putabant
Esse

-
- (a) Videmus nunc per speculum in anigmate; tunc autem facie
ad faciem. 1. ad Cor. 13. v. 12.
(b) Et securitas in sempiternum. Isa. 32. v. 17.

- Esse Deos. At debuerant cognoscere, quanto
 (a) Qui Solem accendit, Sole speciosior ipso est. 20
 Ast apage ista, inquis: jampridem insania tanta
 Excussa est, tantus jamdudum evanuit error.
 Esto, & nec Solem jam homines, nec sidera adorent.
 Quid juvat hoc, pejora sibi si numina fingunt,
 Pejoresque deos, quam sunt Sol, sidera, Luna? 25
 Fœmina quæ placuit Deus est: hæc sidere Eoo,
 Hæc Luna, & Stellis, & Sole est pulchrior: illam,
 (b) (Nec pudet hoc homines, ultroque fatentur) adorant,
 Posthabito te, contemptu, Deus alme, nefando:
 Quæ tibi deberi edixisti, quæ tibi poscis, 30
 Cor totum, mentem totam sibi fœmina tollit
 Prædatrix, & sacrilegas contra erigit aras,
 Ac prope divini carni cumulantur honores.
 (c) Fœmina principium luctus fuit una, malique,
 Unaque mortales nos fœmina perdidit omnes: 35
 Nulla unquam strages, aut pestis acerbior orbem
 (d) Vastavit, nec tot populos exhaustit, & urbes.
 Multo quam torvus, profuso sanguine gaudens
 Mars, scelerosa fuit Venus exitialis orbi.
 (e) Pulchra quidem titillando alliciuntque, trahuntque: 40
 Et pulchri unus inest amor omnibus, una voluptas;
 Sed

- (a) A magnitudine enim speciei, & creatura cognoscibiliter poteris creator horum videri. Sap. 13. v. 5.
 (b) Speciem mulieris aliena multi admirati reprobi facti sunt. Eccl. 9. 11.
 (c) A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Eccl. 25. v. 33.
 (d) Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea, via inferi domus ejus penetrantes in interiora mortis. Prov. 2. v. 26. & 27.
 (e) Meretricis speciosa, & grata, & habentis maleficia. Nahum. 3. v. 4. Ne attendas fallacie mulieris. Favus enim distillans labia meretricis; & nitidius oleo guttur ejus. Novissima autem illius amara quasi absinthium. Prov. 5. 2 v. 2. ad 4.

Sed cæcutimus, nec quæ sint pulchra videmus.

Eja age, & huicce tuæ pulchræ, bellæque puellæ
Deme animam. Quid jam superest? informe cadaver.
En extincti oculi jam sunt, & marcida frontis 45
Lilia, pallentesque genæ: nigroreque tincta,
Murice consumpto, male hiantia labra dehiscunt.
Excessere simul cum anima tanta illa venustas,
Ac decor, & teter successit pallor, & horror,
Incubuitque super tam fœde stragis acervum. 50
In vultu, inque oculis nidum fecere, cubantque
Horribiles visu, saturique putredine vermes.

(b) En consanguineos carnis, quæm stultus adoras.

Umbra, umbræ insanus sequeris. Quæ forma caduca

(c) Te rapit, umbra mera est animæ, custodia, carcer. 55

Umbra, & imago Dei, divinique halitus oris
Est Anima. Hæc jam compedibus, vinclisque soluta
Corporis, ut recreat sese, & quæ vincula rupit,
Tamque diu traxit, nec sensit; libera tandem
Miratur! Meminit cælestis originis: illac 60
Ardet abire fuga, & scelerata excedere terra,
Illacque, unde fuit sibi origo prima, reverti.
Pulchrior est cunctis cælestibus ignibus. Illam
Attoniti cælorum orbis mirantur euntem,
Quacumque incedit, pro floribus aurea spargunt 65
Lumina, consternuntque viam, pedibusque beatis
Sidera supponi, & calcari ardentque, petuntque.
Conjice, si poteris quanto est formosior auctor,
A quo processit tamquam levis halitus ille
Spiritus, auctoris rude vix imitamen, & umbra, 70
Stilla venustatis, divinæ particula auræ.

Aspexisse semel jam te, o pulcherrime rerum,

Di-

(a) Putredini dixi pater meus es; mater mea, & soror mea
vermibus. Job. 17. v. 14.

(b) Educ de custodia animam meam. Ps. 141. v. ult.

Divinique tui vultus pascique, fruique
Lumine, & in te oculos semel intendisse beari est,

(a) Consimilesque tui fieri, teque ore referre. 75

In te defixos oculosque, animosque tenentes
Pennati juvenes, primi stellantis Olympi
Indigenæ elapsos necdum sensere, putantque
Annos millenos bis jam ter, temporis esse
Punctum, dum coram te stant, tuaque ora tuentur 80

Affidui, aspectuque tuo, obtutuque beantur.
Vel sola innixi spe, te quandoque videndi
Coram; terrenam molem, mortalia membra

(b) Obliti, rapimur sursum, dulcissimus alto
Irradians, vigor incendit præcordia, totis 85
Undique divinus sese implicat ossibus ignis.

(c) Qualis defessus longo per confraga cursu
Exsertans linguam, singultuque illa pulsans
Fontanos Cervus latice sitibundus anhelat.
Sic ego te irrequietus amo, cupioque beari 90
Adspectu, amplexuque tuo; Sic flamma medullas
Ambedit intimior; languenque ardore, sitique
Uror, & impatiens toto sic pectore anhelō.

(d) Hei mihi! namque diu detentus carcere, & exul
Ingemo, & extorris patria prohi! distrahor a te! 95
Intuituque vector, tenebris, luctuque sepultus!

(e) Quando erit, ut liceat vidisse, tuoque potiri
Amplexu, in faciemque oculos intendere coram?

(f) Quis me corporeo nexu hoc, & compede mortis

Exi-

(a) *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* 1. Joa. 3. v. 2.

(b) *Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei & pars mea, Deus in æternum.* Ps. 72. v. 26.

(c) *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Ps. 41. v. 1.

(d) *Hei mihi! quia incolatus meus prolongatus est.* Ps. 119. v. 5.

(e) *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Ps. 41. v. 2.

(f) *Quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Ad Rom. 7. v. 24.

- Eximat, & carnis laqueos, nodosque relaxet? 100
 Jam satis exilio ingemui: miserere, & amanti
 (a) Pondere magna diu quæ traxit vincula solve.
 Interea, Deus alme, tuo largire Poetæ
 Divinum lumen, divini & luminis auram:
 Nempe ut de te semper jam cogitet, ipsum 105
 (b) Et te, nam solus pulcher, dein diligat unum.

CÆLI DOMINUS

*Cælum Cæli Domino; terram autem dedit filiis
 hominum. Ps. 113. v. 16.*

GARMEN XV.

- M**æsta recurrit hiems, neque jam mihi vivere fas est.
 Obruor, hiberno ut video nigrescere cælum
 Horrore: atratasque dies, caligine semper
 Nocti consimiles, pluviasque, nivesque parari
 Eternas, & quæ truncos, quæ marmora findant §
 Frigora, quæ cursu impedian, & flumina sistant.
 Sub cælo hoc nati ridet me: ajuntque necesse
 (c) Hoc, ut deinde suo tellus det tempore fruges,
 Arboreisque comis, & gramine vestiat agros.
 Et cessaturam proventu, atque ubere partu; 10
 Hibernis nisi nunc pluviis, nivibusque maderet
 Ebria. Sed memini degisse ubi nubila nunquam
 Obducunt tenebris hiberno tempore cælum:
 Nix ubi siquando cecidit; videre cadentem
 Attonitis similes pueri, juvenesque: ubi vixdum 15
 In

-
- (a) *Gemimus, adoptionem filiorum Dei expectante. Ibid 8. v. 23.*
 (b) *Ecce tu pulcher es dilecte mi. Cant. 1. v. 15. Totus desiderabilis: talis est dilectus meus. Cant. 5. v. 16.*
 (c) *Imber, & nix de cælo... inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit. Isa. 55. v. 10.*

In terram incubuit subito tepesacta liquefeit:
 Nec riget in glaciem, neque sursum tollere eristas
 Audet, & in magnos concreta assurgere montes.
 Et tamen illa quidem longe est felicior ista
 Tellus. Nec solum quæ fert hæc omnia condit 20

Uberiore sinu, ac reddit meliora; sed ultra,
 Plus viginti hic nec solo dum nomine nota
 Nestareo poma, ac vario condita sapore,
 Aspectuque etiam jucunda, & grandia mole
 Fertque, refertque sinu nutrix opulenta suorum. 25

Nil tam dissimile huic quam tellus illa. Colono
 Interea sua cuique placet: quam pastinat ipse,
 Antehabet, præfertque aliis: gratissima tellus
 Est sua cuique. Suis præstant hæc, illaque Matris
 Munera, & indigenas indefesso utraque lactat 30
 Ubera: contentusque sua unusquisque superbit

(a) Matre. Ubertatem Deus impartitur utrique
 Amplam, diverso, atque alio, varioque tenore,
 Quo Dominum se esse ostendat. Sic imbribus isthic

(b) Præcipit & nivibus descendant; impedit illic, 35
 Et jubet ire Hiemes sudas, semperque serenas.

Vult hic Phæbeo Æstatem candere rubentem
 Igne; illic autem æstivo intercedere Soli
 Nubes, ac large montes, camposque rigare:
 Continuoque migrare alio, lucemque, diemque 40
 Reddere, nec multum sisti, cæloque morari.

Subsumus, atque humiles concludimur undique cælo
 Excelso: & quamvis magna inde incommoda, & inde
 Proveniunt iterum quam plurima commoda vitæ;
 At faciem hanc, illam cælo dare, nulla potestas 45

H

Quid.

(a) *Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.* Ps. 64. v. 10.

(b) *Præcipit nivi ut descendant in terram, & hiemis pluvii.* Job. 37. v. 6.

Quidquid conemur, nulla est humana facultas.
 Terrarum imperium Dominus communicat ultro
 Nobiscum, at cæli arbitrium sibi servat habendum.

(a) Cum tonat (hæc Domini vox est) cum desuper aures
 Verberat, & jugulo flammatis imminet alis 50
 Impigra Mors; pallor vultus, tremor occupat artus.

(b) Stare loco nescit, subsultat, palpitat & cor
 Haud aliter quam supplicii altum pegma, locumque,
 Carnificemque videns propiorem, jamque parata
 Instrumenta necis, pavet, aspectuque fatiscit, 55
 Concutiturque reus: premit, extrema instat & hora.

(c) Ecquis erit, Dominum qui cæli in nubibus æquet?

(d) Sipariorum illas instar revocatque, vocatque.
 Ictu oculi totum involvit, totumque repente
 Cælum operit, nostroque aspectu subtrahit; inde 60
 Ictu oculi rursus, pandit, retegittque serenum.

Cum ruit, & sæva inter murmura, fulminaque inter
 Funditur effusa tenebrosus grandine nimbus;
 Nil opis humanæ contra est: diffugit arator,
 Tristis & agricola, & scruposi fornice saxi 65
 Vix tectus, deflet sata læta, suosque labores,
 Et spes momento absumptas, & turbine raptas.
 Hac illac volventi oculos mœstissima rerum

(e) Undique se facies aperit: neque pascua campis
 Apparent usquam, viridis neque frondibus arbor: 70
 Nec

(a) *Intonuit de celo Dominus, & altissimus dedit vocem suam.*
 Pl. 17. v. 14.

(b) *A voce tonitruum tui formidabunt.* Pl. 103. v. 7.

(c) *Quis in nubibus aquabitur Domino?* Pl. 88. v. 7.

(d) *Si volueris extendere nubes quasi tentorium suum.* Job. 36. v. 29.

(e) *Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devastatum est
 triticum, confusum est vinum, elanguit oleum: confusi sunt
 agricola, ululaverunt vinctores.* Joel. 1. v. 10. & 11.

Nec saltem superest viduatus culmus arista,
 Aut frondens reliquus consumpta pampinus uva.
 Spirant horrorem omnia, mœroremque, famêmque.

Impetuosa quidem minus, & sine murmure, nolens
 Audiri, incesu pigro, taciturnaque, lento 75

Agmine præcipitat cælo Nix; sed tamen illam
 Propulsare nefas, damnumve repellere. Sensim
 Insidiosa cadens, immani pondere testis

Incubat, & montes onerat, camposque, latusque.

Nulla, viatorem superest quæ ducat euntem 80

Semita: & immensi medio velut æquore ponti

Navita, sic hærens errat, dubiusque vacillat.

At needum cessat: super hanc venit altera, adurens

Perstringensque oculos. Paullatim deinde liquescit:

Debilitata imbre intestino testis fatiscunt: 85

Cælo etiam pluit innubi, repluitque: perennes,

Interea dum tabescit, nix invehit imbres.

Jam lympa, atque oleum, ac vinum ipsum, scilicet ferro

Fit: sanie, & multo concreto sanguine turgent,

Rumpuntur digiti extremi: mala stiria nato 90

Ambusto pendet: cutis arida, & aspera tactu

Finditur: invito tintinnant murmure dentes.

Intimiora etiam penetrabile frigus in ossa

Sævit: & accenso nisi te vallaveris igne,

Flammamque struem lignorum objeceris hosti; 95

Vincat enim, vitæque comes calor ossa relinquat.

Et quid jam pluviz? Numquis prohibere ruentes

Imperio, aut queat exturbare, ac demere cælo

Triste supercilium, nitidamque reducere frontem?

Num contra resistes premere, edictoque vocare. 100

Nubes? Aut hos, aut illos cum navigat alto

Aut compellare, aut nutu compelescere ventos?

Non ita. Nil homines aliud, nil possumus ultra,

Quam sursum aspicere, ac Dominum, Regemque precari.

- (a) Qui pluvias terræ parat, & qui pondera ventis 105
 Indidit, & gradiens super, impellitque, regitque.
 Ibam olim (memini, ac nimium meminisse necesse est)
 Infidum per iter pelagi, iratoque vehebar
 Oceanq. nihil hic nimium aulos esse Poetas,
 Expertus demum didici. Ultra culmina summa 110
 Malorum vidi arrectos assurgere montes
 Undarum, & colluctari, elidique vicissim
 Frönte, & spumosa irrorari aspergine nubes.
 Nox ruit interea: rabidi magis *Africus* illinc,
 Hinc *Eurus* fundo volvunt mare: nulla salutis 115
 Jam spes: cesserunt Nautæ temone relicto.
 Nunc hoc, nunc abies illud defessa recumbit
 In latus: horrendum tabulæ, horrendumque rudentes
 Strident, rumpunturque: atrox ululatus ad astra
 Undiq. confurgens dirumpit, & attonat aures. 120
 Ecce autem majus quid. Per tabulata repente
 Intima (suspensi qua lecti funibus) ibat
 A puppi veniens succensæ sulphure tædæ
 Nigranti assimilis, fumosus, & igneus orbis:
 Et lente, & strepitu nullo, nulloque tumultu 125
 Progrediebatur, recta qua cæpit eundo.
 Donec, qua major navi committitur arbor,
 Erumpens, tonitru increpuit, vastumque fragorem
 Edens; diffecuit medium valido impete malum.
 Restabant solum quæ circum sparteæ vinclæ, 130
 Casurum arctabant vix: nutabatque maligne
 Vertice. Quam dubiam præbebant fulgura lucem
 Unus nautarum manibusque, oculisque sequutus;
 Ægre & vix rupit tandem vincla illa bipenni.
 Tum vero ipse suo ultro pondere corrui ingens 135
 Quat-

(a) Qui parat terræ pluvias. Ps. 136. v. 8. Qui fecit ventis pondus. Job. 28. v. 25. Qui ambulant super pennas ventorum. Ps. 103. v. 3.

Quantus erat, mediis malus se proluit undis

Intacta in latus oppositum fugiente carina.

Et fuit illa salus nobis inde, unde periculum

Esse videbatur majus. Sperare, timere

(a) Nescimus: nostrum non est, neque tempora nosse. 140

REFUGIUM

*Deus noster Refugium, & virtus, adjutor in tribulationibus,
quæ invenerunt nos nimis. Ps. 45. v. 1.*

CARMEN XVI.

Quam sumus ah! miseri mortales! Nascimur omnes
Flendo: sentimus primo ipso in limine vitæ

Quæ mala nos, & quanta manent, & pœnitet auram
Vitalem hausisse, & materno exisse sepulcro.

Flendo etiam morimur: lachrymæ, pars ultima vitæ, 5
Injussæ exiliunt, morientum & lumina claudunt.

Humanam luctus vitam concludit utrinque.

A luctu ordimur, luctu finimus eandem:

A fine in finem lachrymarum uberrima vita est.

(b) Felices, quibus extremas, ægreque cadentes 10
Expressit jam mors lacrimas! Felicior ille

Qui necdum natus, nec vidit quæ mala fiunt
Sub Sole, & necdum cervice excepit acerbum,

(c) Triste jugum, infelices quod portamus *Adami*
Posterius, ab ipso utero jam Matris ad usq. sepulcrum. 15
Non solum, sceptrum, diadema, aut purpura Regum

H 3

Feli-

(a) Non est vestrum nosse tempora. Aët. 1. v. 7.

Primam vocem similem omnibus emisi plorans. Sap. 7: v. 3.

(b) Et laudavi magis mortuos quam viventes, & feliciorum utroque judicavi qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub Sole fiunt. Eccl. 4. v. 2. & 3.

(c) Jugum grave filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omnium. Eccl. 40. v. 1.

Felices faciunt: non quos vertigine capti
 Cæca, fumosos, vapidosque sitimus honores:
 Non quæ divitiæ prope *Dis* regna profundæ
 Amantat, ipsa invita, æque ferente
 Natura, manibus passim effodiuntur avaris.

20

(a) Audent, & scandunt solium, perque aurea tecta;
 Per contrata ostro volitant laquearia turæ
 Mordaces, mentisque vagi, insomniaque tumultus.
 Et rigidi medio nascuntur pectore sentes.
 Nemo fuit, nemo est felix mortalis, eritve
 Unquam. Infelices homines æque sumus omnes

25

(b) Nusquam inventa quies; semper quæsitæ. Recedit
 Ac fugit, & nostris quam longe illa exulat oris.
 Ac veluti montes, quando è convalle profunda
 Et procul aspicimus, contingere vertice cælum,
 Sideribusque ipsis caput inseruisse putamus;
 Subsedit tamen immensum, prorsusque perinde
 Quantum humilis vallis tantum mons distat Olympo.
 Sic itidem quos aut opibus, pompæ, & honore
 Extolli aspicimus, felices remur; at illi
 Interea miseri sibi sunt, miseri perinde
 Ac nos: & contra credunt nos esse beatos
 Duntaxat; stultusque errore rependitur error.

30

35

Vita mare, & litus mors est, quo tendimus: illac
 Imus per fluctus, & amararum undique aquarum
 Conflictus, per mille vices, per mille pericla.
 Vix respiramus: nam vix emersumus una;

Mer

- (a) *A residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra, & cinere, ab eo qui utitur hyacintho, & portas coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis: Eccl. 40. v. 3. & 4.*
 (b) *Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies. Thren. 3. v. 49.*

- (a) Mergimur ecce alia miseri, obruimurque procella.
 Ventorum rabies siquando fessa remisit;
 Mox redit asperior, positasque redintegrat iras. 43
- (b) Nulla dies unquam tota est, qua lenior aura
 Spiret, & irasci faciles non asperet undas.
 Siquando ulla quies affulget; perfida rursus
 Terga dat, ac velut umbra fugit, suspiria secum 50
 Nostra ferens; se, o, aut, nunquam reditura deinceps.
 Hæremus tabulis ægre, & vix: pectora nuda
 Fluctibus obicimus, nec respirare potestas.
 Obdurare animum, queiscumque & fluctibus actum
 Perstare immotum, ceu stat *Marpesia* cautes, 55
 Et nec sentire, ut blaterat bona turba, sophorum;
 Grandiloquæ nugæ, mera sunt, & inania verba.
 Sentimus mala nostra nimis, neque marmore nobis
- (c) Obrigit, neque solum e. ferro est, ære pectus.
 Ad cælum aspicere, & moribundos tollere vultus 60
- (d) Spes una est. In te una salus, Deus alme. Perimus
 Huc ades o! Misero succurre, extendeque dextram.
 Vel dic: nam verbo tumidos tu frangere fluctus
 Et potes, & plerumque soles: dic & satis hoc est.
- (e) Impera, & attoniti venti, fluctusque silebunt: 65
 Stagni instar, placidi sternentur: marmoris instar
 Pigrescent, pedibusque dabunt iter æquora tutum.
 Impera, & hac illac fugient, retroque reductæ,
 Arrestæ stabunt undæ, siccumque profundum

H 4

Lio-

- (a) *Circumdederunt me aqua usque ad animam: abyssus palla-*
uit me, pelagus operuit caput meum. Jonæ 2. v. 6.
- (b) *Cuncti dies ejus doloribus, & ænims pleni sunt.* Eccl. 2. v. 23.
- (c) *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.*
 Job. 6. v. 12.
- (d) *Spes mea tu in die afflictionis.* Jer. 17. v. 17.
- (e) *In sermone ejus siluit ventus, & cogitatione sua placavit*
abyssum. Eccl. 43. v. 25.

- (a) Linquent, per mediumque mihi via tuta patebit. 70
 (*) Impera, & immani siquod me gutture Cete
 Hausērit, atque avida, vastaue voragine ventris
 (b) Condiderit, vomet incolumem, ac me in littore ponet
 Servatum bis ab utro utro maiore periculo.
 Siquod in obscurum barathrum; caveamve Leonum 75
 Dejicior præceps, ingentique ostia saxo
 (c) Desuper ocludant, nec sit spes ulla relicta;
 Tu placidos nutu efficies, cicuresque Leonēs,
 (d) Oraque compescēs multam sitientia mortem.
 Ante pedes illi innocui, blandique jacebunt,
 Agnorum ritu, complaudentisque catelli,
 Et palpanda manu præbunt colla, jubaque
 Si me compedibus geminis, manicisque revinctum
 In quater accensam gravius, graviusque furentem
 (e) Fornacem de me victrix manus impia trudit; 85
 Non me destitues ibi tu. tu vincula franges
 Ferrea: tu solves ærata ab compede plantas.
 Et gradiar medios, media fornace, per ignes
 Incolumis neque dum tenues violare capillos
 Audebunt flammæ, neque dum contingere vestes. 90
 Tamquam essem circum rorantibus undique fultus
 Flo-

- (a) Et mare divisisti ante eos; & transferunt per medium maris in sicco. 2. Esd. 9. v. 11.
 (*) Cete utique plurale; sed genitivo iidem plurali, in quo illud usurpato, Cete etiam est.
 (b) Et dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in aridam. Jonæ 2. v. ult.
 (c) Adduxerunt Danielelem, & miserunt eum in tucum leonum.... Allatusque est lapis unus, & positus est super os laci. Dan. 6. v. 16. & 17.
 (d) Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi. Ibid. v. 22.
 (e) Ceciderant in medio camino ignis, ardentis, colligati. Dan. 3. v. 23. Et non cessabant qui miserant eos ministri Regis succendere fornacem. Ibid. v. 46.

- (a) Floribus, indutusve rosis, ibi rore madebo,
Et respirabo placidas placidissimas auras.
Hæc Deus & tu olim fecisti, & quando libebit
Efficies. Quod si nolis, & sæviat ignis, 95
Tuque sinas, procul usque a me & videaris abesse.
(b) Atque: *Ubi*, dic, *ubinam Deus est tuus?* acta nefanda
Impietas rabie, morienti clangat ad aurem;
(c) Nempe ibi tu mihi: eris præsens, animosque viriles
Addes, quæis possum crudelem spernere mortem. 100
Versa, & manduca, dicam pleno ore. Triumphus
Hic major, minor est flammæ cohibere furentes:
Effugere illud erat; sed enim hoc est vincere mortem.
Ecce adsis modo tu, Deus alme, in utrumque paratum
Me: quodcumque voles; hoc me quodcumque juvabit. 105
Aut fugere irrisam, aut irrisæ occumbere morti.

DOMINUS EXERCITUUM

Dominus Exercituum nomen ejus, Isa. 48. v. 2. Amos 4. v. ult.

CARMEN XVII.

- I**ncassum struit aerias ad moenia turres,
Incassum, æratas vigilat defendere portas;
Et tumido iratos bombo *Mars* evomit ignes,
Excubitisque urbem, ac densa statione coronat.
Urbs captiva solo sternetur tota, ruetque, 3
(d) Ni Dominus custodem agat, & circumtegat illam.
Contra, si Dominus tutabitur; impia frustra

Arma

-
- (a) Et fecit medium fornacis quasi ventum voris stantem, & non
tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quicquam
molestiæ intulit. *Ibid.* v. 50.
(b) *Ubi est Dominus Deus tuus?* Mich. 7. v. 10.
(c) Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Job. 13. v.
(d) Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui cu-
stodit eam. Ps. 126. v. 1.

- (a) Arma fremunt circum. Veluti insano obstrepit unda
Murmure, & attollit circum spumasque, minasque;
Sed tandem fessa, atque ad rupem illisa recedit. 10
Rege sub *Ezechia*, pene obrupta, peneque capta
Lugebant *Solyma*, & nil non crudele timebant.
Barbarus, assuetusque deos contemnere victor
Cum prope centenis bis millibus ibat ad urbem.
Ac demens insultabat Regique, Deoque. 15
Rex pius interea ad cælum tendebat inermes
- (b) Cum fletu, gemituque manus, Tu, qui regis *Israel*
Sublimisque *Cherubinis* accumbis, & unus
Es Deus, & Regum terræ Rex, quique jubendo,
Et nutu cælum, terramque, & cuncta creasti, 20
Eja age, causa tua est: audi quæ, quamque nefanda
Affyrus. Tu deturba, tu sterne superbum;
Te putat ille, instar statuarum, instarque deorum
Fictitium, quos comminuit, quos tradidit igni
Irridens. Fac te esse, sciat, Dominumque, Deumque: 25
Fac, sciat, esse tuam dextramque, iramque potentem.
Audiit, & cælo Omnipotens miseratus ab alto,
- (c) Octoginta hominum, centumque, & millia quinque
Dat morti, atque improvise uno demetit istu
Angelus. Undabat cruor undique, & undique onusti 30
Tanta

- (a) *Bellabunt adversum te, & non prevalebunt: quia ego tecum sum, ut salvem te, & eruam te, dicit Dominus: Jer. 15. v. 20.*
- (b) *Oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus omnium Regum terræ, tu fecisti cælum, & terram.... Audi omnia verba Sennacherib, cui misit, ut exprobaret nobis Deum viventem.... Nunc igitur Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus. 4. Reg. 19. a v. 15. ad 19.*
- (c) *Factum est igitur nocte illa venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Ibid. v. 35.*

Tanta frage ipsi montes, campique gemebant.
 Nec cladem illius noctis, nec funera quisquam,
 Explere, aut ullis queat unquam expromere verbis.
 Non tamen interiit Rex impius. Esse superstes

(a) Debut, ut cladem totam sentiret, & inter 35
 Horroremque, metumque, & strata cadavera, posset
 Vix reperire viam, vix morti vertere terga
 Tantillum. Nam mox ferro confossus ab ipsis

(b) Gnatis, æternas fugit indignatus ad umbras.
 Sic plerumque hebetat, confringit, & impia ridet 40
 Arma Deus. Siquidem mors, & victoria parent

(c) Illi uni, nutusque suos, sua jussa sequuntur.
 Nec semper vult de cælis accire ministrum

Alipedem, ultorem: Jubet ille; aciesque, ducesque
 (d) Imbellis gladio, vel clavo foemina fundit: 45
 Vel puer in funda & lapide. En procedere nescit
 Armatus, galeamque, ensenque; ut inutile pondus
 Abjicit, & torpet belli ad præludia David,
 Et puer, & pastor, rudis est, & inutilis armis.

Quinque sibi lapides, en arma, elegit; at unus 50
 Sat fuit. Ut primo contorsit verberare fundam;

(e) Corruit immani, scopulosa mole Gethseus
 Cum gemitu, introrsumque lapis cerebro altus inhæsit.
 Non secus ac nubes prætergressa, ardua pulsans
 Sidera ferali cono, concussa trifurco 55

Ful-

-
- (a) *Vidit omnia corpora mortuorum, & resedens abiit. Ibid.*
 (b) *Adramelech, & Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio.*
Ibid. v. ult.
 (c) *Non secundum armorum potentiâ, sed prout ipsi placet dat*
ignis victoriam. 2. Mach. 15. v. 21.
 (d) *Judith: 13. v. 10. & Judic. 4. v. 21.*
 (e) *In tollendo manum saxo fundæ dejecit exultationem Golia;*
nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera
ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis
sue. Eccl. 47. v. 3., & 6.

Fulmine, & ab summis radicibus eruta, grandi
Sylvarum fremitu, tundit terram cyparissus.
Prorumpit Victor, detractoque ense, jacenti.
Nubiferum abscindit caput, ostentatque trophæum.

- (a) Confurgit plausus: Potuit *Saul* vincere mille; 60
Sed tu, *Jessiades*, vincis bis millia quinque.

Tu tamen interea: sunt isthæc rara; reponis;
Nec passim eveniunt. Ego contra dicere pergo,
Plerumque hæc fieri. Non humana arte reguntur

- (b) Bella, neque humano ingenio victoria surgit. 65

Immigrat improvisa alio, manibusque proterva
Avolat, & spes humanas traducere gessit.

- (c) Fortia quæque cadunt; surgunt infirma repente:

Et lapis exiguus, casu de monte revulsus,

Ingentem vasta prostermit mole colossum, 70

Auro, atque argento, ferroque, armisque superbum.

Eise Deum, occultamque manum, quæ clam regat arma,

Consensere omnes gentes. Hoc magna subinde

Viribus imperia exiguis deleta docebant,

Resque adeo bello variæ; sed nomen inane 75

Palladis & *Martis* nequidquam in vota vocabant.

- (d) Nempe invisibilis manus est, quæ præsidet armis,

Estque exercituum Dominus DEUS. Incutit ille

Desuper, at lubet, his, illisve, adimitve timorem:

Ingenium, vires, animum, ut vult, demit, & addit. 80

En

- (a) Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percussit *Saul* mille, & *David* decem millia. 1. Reg. 18. v. 17.

- (b) Non enim in arca meo sperabo: & gladius meus non salvabit me. Pl. 43. v. 7.

- (c) Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. 1. Reg. 2. v. 4. Dan. 2. v. 34. & 35.

- (d) Dei quippe est adjuvare, & in fugam convertere. 2. Paral. 25. v. 8. Dabo pavorem in cordibus eorum... terrebit eos sonitus folii volantis. Levit. 26. v. 36.

- (e) En cur parva manus sæpe immensa agmina fundit,
 Ut sancti annales passim, & monumenta profana,
 Ætateque omnes millena exempla ministrant.
- (c) Huc ego te, magnum compello, *Jossua*, testem,
 Cujus ad imperium, *Jericunthis* mœnia prorsum 85
 Strata solo, non balista, non ariete crebro;
 Sed clangore uno, & geminato horrore tubarum.
 Te quoque, bellipotens o *Samson*, te Gedeonque
 Magnificos testes, & te, *Machabae*, vocabo
Juda huc. Imparibus quoties vos viribus hostes 90
 Fudistis? Quantos confusæ stragis acervos,
 Maxilla tu asini, *Samson*, vos ense dedistis?
- Nec te præteream, nostra ut quoque tempora tangam,
Austriaca (satis hoc fuerit) de gente, *Joannes* :
 Quem super & *Marios*, super & duo fulmina belli 95
Scipiadas, & quos alios quæ subdidit orbem
 Jactat *Roma* duces, *Naupacti* gloria tollet.
 Te tremuit, stetit & medio conterrita cælo
Odryssum numen, pullata, & pallida Luna.
 Agnovit te victorem, abjecitque tridentem 100
Neptunus, tibi & imperio, tibi & æquore cessit.
 Tu mare, *Naupacti* circum quod littora lambit,
 Thracum effecisti sparso undique sanguine nigrum.
 Tu cladem pelagi classem, lunataque contis
 Agmina vicisti, submersistisque profundo: 105
 Dum pius ille senex, *Pius*, & cognomine *Quintus*,
 Quem

- (a) Quomodo persequatur unus mille, & duo fagent decem mil-
 lia? Nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus
 conclusit illos? Deut. 32. v. 30.
- (b) Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac,
Samson, Jephthe, David, Samuel, & Prophetis, qui per fi-
 dem vicerunt regna obturaverunt ora Leonum, extinxe-
 runt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convulnerunt de
 infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra vertentur exte-
 rorum. Ad Hebr. 11. v. 32. & seq.

Quem tunc ornabant sceptrumque, sacerque tias;
 Urgebat precibus, tibi ut hæc victoria tanta
 Inde exercituum ab Domino ad te missa veniret.

- (a) Ah pereat quicumque Deum obliviscitur, inquit 110
 Milite, & insanis cassam spem ponit in armis?

DEUS SCIENTIARUM

Deus Scientiarum Dominus est. 1. Reg. c. 2. v. 3.

CARMEN XVIII.

Belligerare manu, & *Martis* concurrere campo
 Haud magnum est. Pecudes quoq; quadrupesq; feræque
 Hoc faciunt. Pugnant *Tauri*, pugnantque *Leones*:
 Cornuæque, atque ungues, dentesque in vulnera miscent
 Fulmineos: large cruor it per colla, per armos. 5
 Rugituque tremunt, & inundant sanguine cautes.
 Nonne vides, quanto concurrunt impete, quanta
 Se rabie, & strepitu laniant *Fellesque*, *Canesque*?
 Ne tu (crede mihi) nimium confide: periculo
 Id facias, medius si vis componere pacem. 10
 Bella *Coturnices* etiam, & fera prælia tentant;
 Namque agrum in medium, pugnae, caussaue furoris
 Pabula si jacias, mox in certamina tendunt
 Hinc, atque hinc: atque adversis configere castris,
 Et rapere irrumpunt rostris pugnacibus escas. 15
 Mitis inermis *Olor*, siquando e nubibus alte
 Bellatrix *Aquila* imprudentem invasit; in iras
 Surgit, & Armigerum *Jovis*, haud perterritus hoste
 Tanto, sustentat luctamine, verberat alis:
 Et quis erit tandem duce dux animosior illo, 20
 Qui cantu vocat Auroram, cui purpurat alto,

Ceu

(a) *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem
 brachium suum, & a Domino recedet cor ejus. Jer. 17. v. 5.*

Ceu Regi, cristatus apex, perque ardua colla,
 Perque torosa cadit, elypei instar, pectora, crebris
 Mixta albo circumvolvens se purpura rugis?
 Nemo hoc impavidus magis, aut animosior unquam 25
 Accendat Martem, aut ardentius impetat hostem.
 Auden' ut belli horrorem, fremitumque tubarum
 Bellaces imitantur *Apes*? Concurritur: ingens
 Fit strages: pugnant Heroum more: pericla
 Spernunt, magnanimamq. petunt per vulnera mortem. 30
 Prælio item viles vel *Musca*, & *Aranea* certant,
 Insidiisque, atque oblongis per mutua nexis
 Cruribus, enixe, & valide luctantur utrinque.
 Bella gerunt itidem medio vel in æquore *Pisces*,
 Quamquam sunt adeo stolidi, manibusque carentes, 45
 Voceque. Magna ubivis, per terras, aera, pontum,
 Quadrupedum cernas, volucrumque, & bella natantum.
 Usque adeo quod cantare, & celebrare Poetæ
 Usque solent; vulgare est, atque ignobile *Bellum*.

Ingenium, & doctas mentem excoluisse per artes 40
 Hoc demum est aliquid. Nam vi, validisque lacertis
 Præstat *Equus*, præstant *Taurus*, *Leo*, *Tigris*, & *Ursus*.
 Vincimus ingenio tamen, exsuperamus & omnes
 Squamigerum, Alituumque acies, turbasque ferarum.
 Arte magistra, ignes incude, unca & forcipe ferrum 45
 Versamus: supplet vires industria: & armis,
 Cuspideque instructis telis, hastilibus, hamis,
 Quæ parat *Ars*, portentosa, atque immania *Cete*
 Confundimus, vastamque abducimus æquore prædam.
 (a) Atqui hoc a Domino est, ferrum tractare peritus. 50
 Quod Faber est, ac tam varias quam postulat usus,
 Æri, Argento, Auræ miras inducere formas.

Et

(a) Implevi eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære. Exod. 31.v. 3. & 4.

- Et quis non multo plus quam fabrilis, pensa
 Et lanæ, & lini faciat, quæ sedula Mater
 Sede sedens, tacite, assiduo indefessa labori 55
 Incumbens; digitis, fuso, ducitque, trahitque?
 Frigora ne charos lædant gnatosque, Virumque.
 (a) Hoc iterum a Domino est: ignaros ille Parentes
 Edocuit primos (vel tum, cum crimina pœnas
 Poscebant) tegere, & circumdare corpora veste. 60
 Queis quoeunque modo excellis sapientia, & arte,
 (b) Desuper immissa, ac divina hæc dona, Deique
 Munera sunt: inde & veniunt, manantque, fluuntque
 (c) Nil boni habes, montes quamvis congefseris auri;
 Si tibi lux animo nulla est, mentemque profundæ 65
 Desidiosam; ignavamque obsedere tenebræ.
 (d) Ampla magis sunt hæc aliis; pretiosaque dona,
 Præ quas gignit opes opulenta *America* fodinis,
 Et præ quas nitidas dives parit *India* gemmas.
 Siquid habes horum; cave, ne tua stultus, & excors 70
 Esse putes. Non hæc nisi, humanoque labore
 Proveniunt; quamquam veniunt, crescuntque labore.
 (e) Non labor Agricolaræ; sed quam DEUS indidit almæ
 Telluri, ubertas turgentes explicat uvas,

Præ-

-
- (a) Fecit quoque Dominus Deus *Adæ*, & uxori ejus tunicas
 pelliceas, & induit eos. Gen. 3. v. 21.
 (b) Omnis sapientia a Domino Deo est. Eccl. 1. v. 1. Dat sa-
 pientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam.
 Dan. 2. v. 21.
 (c) Ubi non est scientia anima, non est bonum. Prov. 19. v. 2.
 (d) Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis. Prov. 8. v.
 11. Nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne ar-
 gentum in comparatione illius arena est exigua. Sap. 7. v. 9.
 (e) Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui in-
 crementum dat Deus. 1. ad Cor. 3. v. 7. Producentis sanum
 jumentis, & herbam servituti hominum: ut educas panem de
 terra: & vinum latificet cor hominis: & exhiberet faciem in
 oleo, Ps. 103. v. 14. & 15.

Præpinguesque oleas: & vestit gramine campos, 75
Et tempestivis foecundat frugibus agros.

Frustra alii sudant; nulla & lux hæcæous illis

(a) Affuit. Vapor est quidam, atque immixta quædam
Omnipotentis. Inexhausta illa ab Luce perennis
Lux oritur, quæ se nostris clam mentibus indit. 80

Anne putas potuisse homines sine numine divo

Hanc reperire artem, qua, quot sunt omnia (mirum!)
Sensa animi, licuit paucis includere signis?

Et facili dextræ ductu, cursuque benigno

Omnigenas mentis formas interprete penna 85

Edere, & albei, ac bibulæ transmittere chartæ?

Abiitque etiam coram, quasi adire, loquique?

Et sunt prima rudimenta hæc. Quid cætera? Numquid

Quas leges adeo certas *Dialectica* menti

Præfixit, quibus ex alio quid rite sequatur? 90

Quid non? ut recto possimus tramite verum,

Asserui, & eruere ex notis incognita: filo

Nostra regens semper tuto vestigia; nequa

Occupet incautam, & ludat Fallacia mentem:

Hæc, inquam, nunquidne Dei, Mentisque supremæ 95

(b) Munera non sint? Insanis nisi senseris esse:

Quid germana soror *Dialecticæ*, ad usque remota

Vulgo hominum magis, ad vigili vix pervia menti

Affurgens contemplatrix? Non sensibus ortum

Debit hæc. Audet scrutari quæ procul omnem 100

Exsuperant sensum, Mentemque, Animumque, Deumq.

Te magis admiror *Geometria*. Tu nihil esse,

Esseve quid magicum ignaris, rudibusque videris,

Sed vero hunc adeo tristem, immanemque stuporem

I

Tu

(a) Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera. Sap. 7. v. 25.

(b) Cor dedit illis excogitandi, & disciplina intellectus replevit illos. Eccl. 17. v. 5.

Tu rides. DEUS ipse, DEUS, cum condidit orbem; 105
 (a) *Esse Geometres* voluit, libramine terræ
 Fundamenta locans: hanc & nobis dedit artem,
 Perpetua, & certa mensura, pondereque usus.
 Tu charta super exigua, exiguoque Trigono,
 Maxima componens minimis; quid distet ab orbe 110
 Nostro hoc Luna, quid excelsi magis usque Planetæ?
 Quam facile pueros etiam instituisque, doctesque.
 Sat tibi si *latus est unum, duo & anguli* utrinque
Nota; alia ut *latera ignota*, atque ut *tertius ille*
Angulus haud notus, certo, subitoque patefcant. 115
 Majora his audet tua collactanea, tecum
Algebra nutrita. Hæc siquidem quasi nota fuissent
 Jam; sic omnino quæ sunt incognita versat,
 Hinc illinc *transponendo*, & quæ sustulit isthac,
 Mutato adversa signo jam parte locando: 120
Addendoque, & *demendo*: & quæ maxima vis est,
Substituendo aliud pro alio. Quod repperit esse
 Par ignoto; huic substituens procedit: & hisce
 Quæis credas nodis magis irretire latentem
 Rem; prius ignotam explanat, panditque repente. 125
 Et nonne hoc etiam est divinum, abscondita scire?
 Atque intrinsecando extricare, & solvere nodos?
Mensuram sic, & *Numerum* tractamus, ab alto
 Edocti. *Pondus* vero (quippe hæc tria summus
 Rerum Opifex opere in magno exhibuitque, deditque 130
 Contemplanda oculis nostris) quanto impete, quanto
 Ingenio, ad lubitum versantque, moventque periti?
 Navem instar montis magnam e navalibus, apte
Mechanica applicitis *trocbleis*, & *vestibus*, et si
 Usque

(a) *Ubi eras quando ponebam fundamenta terra Quis posuit measuras ejus, vel quis tetendit super eam lineam?* Job. 38. v. 4. & 5. *Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.* Sap. 11. v. 21.

Usque reluctantem, ventosque, undasque paventem 135
 Abripit: & tanquam si turbine luderet; uno
 Ictu a complexu terræ divellit, & altum
 Nequidquam contra obnitentem trudit in æquor.
 Usque adeo ingenium valet! & sic incitat augens,
 Multo, & longe ultra quam possent brachia, vires. 140
 Aspice quam varia, atque ingentia pondera, parvo
 Parte alia appenso, explorat, libratque *Statera*
Romana. Exigui, magna est distantia motus
A centro; at magni, tanto est distantia eodem
A centro brevior, quanto hoc, quod corpore, mole 145
 Est majus, superat pondus, molemque minorem.
 Scilicet *inversa ratione* hinc ponderis, illinc
 Intervalli, atque spatii, quo distat utrumque
A centro. Totidem sunt hæc miracula, quamvis
 Obvia. Vulgo omnes tractant Lanique, Coquique; 150
 Sed tamen hæc pauci capiunt *Mysteria Libræ*.

Et quanto est magis ingeniosum avertere fundo,
 Vastasque, & pigras *cosbleis* ficcare paludes?
 At facit hoc, facit ultra *Hydraulica* machina passim
 Surgere aquam sursum, & valido prorumpere in auras 155
 Impete, & assiduo saltu, ludoque micare:
 Tanquam oblita sui, tanquam esset ponderis experts.
 Et gravior tamen usque est aere, quem super effert
 Sese; ast invitam sursum facit *embolus* ire.

Et quid sunt tandem cuncta hæc? imitamina quædam 160

- (a) Artificis magni, qui fundamenta pependit
Terre, & *Aquis* leges dedit: immensumque furorem
Oceani, exigua, quasi vinclis, vinxit arena,
 Ulterius tentare vetans, jussuque coercens.

I 2

Quod

(a) Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ. Prov. 8. v. 29. circumdedit illud terminis meis, & posui vectem, & ostia. Job. 38. v. 10.

- Quod Divina itidem fecit Sapientia prima 165
- (a) Circumiciens cæli immensum rapidissima gyrum:
 Perque Maris tumide iratos placidissima fluctus
 Incedens pedibus, quin tingeret æquore plantas:
 Scilicet hoc cæli, *Astrorumque Scientia* nostra,
 Nauticaque, ut possunt, imitantur, parvaque magnis 170
 Aptando, exiguo cælum concludimus orbe,
 Certasque ad gyrum leges præscribimus astris,
 Tentamusque iter ambiguum, & vada cæca profundi
 Aggredimurque viam audaces, & pergimus ire;
 Quamlibet adversi fluctus, ventique repugnent. 175
- (b) Ne dubita: dedit ille viam, qua salsa secare
 Possemus, fragilique animam committere ligno;
 Nec tamen absorberi undis, per totque pericla
 Ire: tenere & iter certum qua semita nulla est.
- Dein metiri orbem, ac Regionum scire, situsque 180
 Regnorum, & quorsum cursum, aut intendere proram
 Expediat brevior via, si *Bactra*, vel *Indos*,
 Aut *Mempbin*, *Meroenque* petas, contrave *Britannos*,
 Aut *Batavos*, aut *Mexicea*, aut *Peruvia* regna.
 Scire iterum ad Solis gyrum, Lunæque recursus 185
 Tempora digerere: & nec sæcula prisca movere,
 Aut turbare sua sede: & post inde futura
 Præsignare etiam, atque ortus, obitusque notare
 Astrorum, & certis cuncta hæc præfigere fastis,
- (b) Indubia hæc inquam sunt, & cælestia dona. 190
 Nec.

-
- (b) *Gyrum cæli circuii sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulavi. Eccl. 24. v. 8.*
- (a) *Dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam. Sap. 14. v. 3. Ut non essent vacua Sapientia tua opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes mare per ratem liberati sunt. Ibid. v. 5.*
- (c) *Ipse enim dedit mihi horum quæ sunt scientiam veram, ne sciam dispositorem orbis terrarum, & virantes elementorum*
 iai.

Nec minus est, potuisse homines, quæ septa tenebris
 Lux erat; exiguum saltem quid pellere, & ipsos
 Ante oculos, septem quibus est compacta colores,
 Ponere distincte, singillatimque videndos,
 Distractos omnes vitreo ruptosque trigono:
 Quis nobis tandem dedit? Omnino ille, tenebras 195
 Qui mentis nescit, qui Lux est. Ille profundis
 Qui fecit primam e tenebris erumpere lucem;
 Ætatem hanc voluit nostram his ornare repertis.
 Et pretiosa magis, non aut industria solers,
 Aut vis ingenii; sed *Sors* (ut sæpe loquuntur 200
 Nunc homines) *casus* nil unquam tale putanti,
 Conantive aliud, detexit, & obtulit ultro.
 Sic & *Magnetis* vis est primo illa reperta,
 Qua ferrum trahit ad sese: hunc & indit amorem
 Ferri ferro ipsi. Nihil ultra sæcula prisca 210
 Cognorant. Sed dein multis volventibus annis,
 Sors iterum virtutem aliam, vimque undique miram,
 Excelsamque magis detexit: & attulit orbi
 Commoda tot, tot divitias, quot nempe per undas
 Perque mare immensum, tempestatesque furentes, 215
 Longe ex orbe alio venientes pyxide, acuque
 Confisæ, nobis passim advexere carinæ.
 Casu itidem nil tale putans, dum sulphura nitro
 Miscet homo armorum ignarus, bellique; tremendo
 Pulvere concussit, totumque exterruit orbem: 220
 Nil prisca arma juvant, neque jam defendere muros,
 Aut expugnare ut quondam, & prostrernere fas est.
 Nec jam *Balista*, aut *Aries*, *Catapulta*ve quidquam
 Efficiant. Expugnandi, bellique gerendi
 Longe alia est ars, & ratio. *Bombarda* repente 225

initium, & consummationem, & medietatem temporum, vi-
cissitudinum permutationes, & commutationes temporum, anni
curfus, & stellarum dispositiones. Sap. 7. a v. 17. ad 19.

Fumiferam attollens commixto sulphure noctem;
 Mœnia subvertit momento, subruit Urbes.
 Hoc uno invento, totus (quis credere tantum?)
 Terrarum aspectum, faciemque aliam induit orbis.

Fortuito rursus morbos depellere, & usus, 230

Atque potestates herbarum, visque medendi
 Fossilium, verbo, utilior *Medicina* reperta est.
 Quo magis hanc opis, aut artis non esse pateret
 Nostræ, qui ne tale quidem præsumere mente,

(a) Aut sperare. Dei sunt certe hi munera casus.

Jam regere imperio populos, sancireque leges
 Quas decet, & motas apte discernere lites,

(b) Hoc opus *Excelsi*, atque *Dei* admirabile donum;

Ecce tibi geminæ lacrimis, clamoreque *Matres*
 Implorant *Regem*. Prima inquit: Filius unus 240

Cum mihi; tum Matri fuit huic & filius alter.

Utque ætate pares, oculos, atque ora, manusque

Consimiles adeo; ut vel *Matres* falleret error,

Sæpe etiam nos. Quippe ædes habitamus eandem

Cum parvis solæ gnatis. Hæc obruta somno, 245

Imprudensque suum, gremio quem forte fovebat,

Extinxit; sed enim surgens de nocte silenti,

Fessa ego cum primum proslabam pectore somnum,

Accessit, rapuitque meum: & jam morte peremptum,

Infantemque suum lecto, gremioque locavit 250

Me stertente meo. Simul ac lux alma refulsit;

Ubera, lac nato properabam: lumina clausa,

Pallorem mortis video. Exquisitius illum

Contemplans, signa & quædam variantia vultus

Obser-

(a) *A Deo est enim omnis medela*. Eccl. 38. v. 2. *Deus vester... vobis sorte divisit*. Jos. 23. v. 3. & 4. *In manibus tuis sortes mea*. Pl. 30. v. 16.

(b) *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam*. Prov. 8. v. 15. & 16.

Observans; non esse meum, fraudemque malignam 255

Comperio. Vix finierat: succensa furore

Altera: Sicne, inquit, mentiri, illudere Regi

Audes? omnino meus, o Rex, ille superstes

Infans est. Puerum ista suum, infantemque tenellum

Se super injiciens male cauta, ignara peremit. 260

Quæ sua sunt, effrons mihi dat: mendacia vendit.

En litem. Quid agat tandem Rex? Nulli ibi testes

Omnino, nulla Instrumenta, probatio nulla.

Nec facile indicium hic aliquod captare, sequive.

Nec via, nec ratio est ulla, aut præsumptio tuta, 265

Quæ tam perplexam litem expediatve, regatve.

(a) Asserte huc, inquit, gladium, mediumque secate

Infantem vivum. Medium hæc; medium altera secum

Portet. At his verbis perculsa, exterrita Mater.

Ne tu hoc o! ne tu id jubeas, Rex optime Regum.

Nam mihi quod vivat satis est: ferat altera totum. 270

Ast illa: hoc melius quod Rex decrevit: utrique

Dimidium detur. Tum Rex: Date protinus illi

(b) Infantem vivum, cui prorsus viscera Matris

Sunt, quæque est adeo pueri expavescita periclo.

Immissa huic fuerat Regi sapientia ab alto. 275

Sin minus haud facile ambiguum dignoscere Matrem.

Et nunquidne Theologia penetrare profunda,

Evehit & ad cæli culmen sublime licebit,

Ni DEXUS & passus regat, & vestigia firmet?

(c) Hoc sancti præstant Libri, & quæ verba profari 280

Dignatus DEUS est ipse: & signata sigillis

(a) Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes: & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem uni. 3. Reg. 3. v. 25.

(b) Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc est enim mater ejus... & timuerunt regem, videntes Sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium. Ibid. v. 27. & 28.

(c) Lucerna pedibus meis verbum tuum. Ps. 118. v. 105.

- Septem, ne quisquam speret referare suopte
 Ingenio posse; hæc nobis dat sancta, profunde
 Submisso, docilique animo, ingenioque legenda.
 En cur delirant adeo veteresque, novique 285
Philosophi. Neque enim datur his mysteria Regni
 Cælestis capere, idcirco, quia nempe superbi
 (a) Sunt, ipsique sibi nimium arridentque, placentque.
 Si tibi met, tumidus, prudens, sapiensque videris
 Esse; hæc semper erunt tibi magna obstructa sigilla: 290
 Atque die media, & media nil luce videbis.
 Lux DEUS est. Nulli sine luce agnoscere lucem
 Fas. Neque nosse DEUM, nisi tumet, *Spiritus alme*,
 (b) Par *Patri*, *Genitoque* tua ad nos lumina magna
 Desuper irradians, tuaque alta incendia mittas. 295
 Sed neque fas est humana prudentia, & arte,
 Ingeniove refrenare, & componere mores.
 Quo nemo æterna est fama celebratior ullus
 Legumlatorum, permisit furta *Lycurgus*. 300
 Quodque horrent aures, execranturque: puellas
 Luctari jussit nudas (solemnia quædam
 Hæc gravis, & rigide *Spartæ*) Juvenumque manipulis
 Mixtas, saltare, infamisque agitare choreas.
 Vix infans natus quisquam, si forte vigore
 Destitui, atque adeo ad bellum, & minus aptus ad arma 305
 Esse videbatur senibus; prope *Taygeta* montem
 In fossam (horrendum dictu!) immanemque cavernam
 Præcipitabatur miser ille, & parvulus Infans.
 Nec meliora *Solon* his: nec meliora dedere
 Qui *Tabulas* Romæ dederunt peccare vetantes. 310
 Et tamen hæc *Tabula* Patri jus esse volebant,

Ven-

-
- (a) Dicentes se esse sapientes; stulti facti sunt, ad Rom. 1. v. 22. Auferetur ab impiis lux sua Job. 38. v. 15. Ut videntes non videant. Luc. 8 v. 10.
 (b) Quæ Dei sunt nemo cognovit nisi Spiritus Dei. 1. ad Cor. v. 11.

Vendere ter, gnatosque etiam demittere morti:

Atque impune cruore manus scelerare paternas.

In totidem rursus discerpi membra jubebant

(Tanquam essent pecudes) quot debita solvere preffi 315

Pauperie haud poterant. Dirum, infandumque macellum!

Et tamen hoc *Tabula* faciunt peccare *vetantes*.

Legumlatores omnes quotcunque fuere,

Philosophosque omnes quotquot sunt volve, revolve.

Fœde omnes labi interdum, atque errare videbis 320

Turpiter, atque etiam ipsum pejerare *Lycurgum*.

(a) Lex Domini est sola immaculata, atque undique sancta,

Quæ digito conscripta DEI, & clangore tubarum

Promulgata fuit fumanti in vertice montis.

(b) Sola hæc æternæ via tuta, & semita vitæ est. 325

Quæ non divina est, fert legum latio mortem.

Et jam sola manes, mihi tu dicenda loporum

Mater, & æthereo tu prima, *Pœtica*, partu

Edita, Legifero & Vati data tu quoque prima.

Qua tu cunque is, Ambrosiæ diffundis odores: 330

Semper & ad numerum gradiens, pulcherrima semper,

Magnifice incedis. Tua te Germana, Sororque,

Quæ certa nescit gressus componere lege;

Admiratur enim, & vestigia semper adorat.

Tu sola æternare vales monumenta, virosque: 335

Nam lapide es *Pario*, solidoque perennior ære.

Quid sine te *Æneas*? nihil: & nihil esset *Achilles*.

Flexanima es tu, & sola potes mœrore jacentem

Erigere, & consolari, recreareque cantu.

Tu peregrinaris terris, neque semper inhæres. 340

Improvisa venis, volitasque, fugisque repente

Improvisa etiam: neque fas te persequi euntem,

Aut prensare manu; donec tu sponte benigne

Subri-

(a) *Lex Domini immaculata convertens animas*. Pl. 18. v. 8.

(b) *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Mat. 19. v. 17.

Subridens, iterum redeas, rediensque serenum
 Divini spargas quasi ludens luminis imbrem. 345
 Cætera tu cælo affistis, cæloque moraris:
 Ingeminasque DEO cantus: lituosque tubasque
 Ore inflas: digitisque moves citharamque chelyneque.

SCRUTANS COR

Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.

3. Reg. 8. v. 39. 2. Paral. 6. v. 30.

CARMEN XIX.

Pectore conclusum medio cor, & undique vallo
 Perplexo septum gerimus. Penetrabile nulli est.
 Scindit homo, & reseat ferro penetrabilia terræ,
 Et trahit inde quod attonitum tum palluit aurum,
 Admirans, latebras vinci, & sua claustra recludi. 5
 Quin barathrum explorat maris, immensumque profundum
 Rimatur fove, & plumbo, descendereque audet
 Illac, & ponti cæco sub gurgite gemmas
 Vindicat, & gazam furacibus eximit undis,
 Quin etiam canna oblonga sese inserit astris, 10
 Astrorumque vias premit, implexosque meatus:
 Et quam quodque viam, quem cursum quodque tenebit,
 Quosque abitus peragent, reditusque, in sæcula mille
 Non dubitat, certis Vates præfigere fastis;
 At non humani penetrare in pectoris ima 15
 Evaluit: neque cum juvat hic industria victrix
 Sæpe alibi, totis cælo, terraque, marique.
 Et tamen hocce parum est. Superis delapsus ab auris
 Angelus, ingenium, viresque, hominumque labores
 Immane est quantum superet, perque omnia vincat. 20
 Nec

(a) *Parvum est cor hominis, & inscrutabile. Quis cognoscer
 illud Jer. 17. v. 9.*

Nec tamen humani potis illa repagula cordis
 Vincere, inaccessible neque debellare latebras.
 Colligit usque adeo totum se, seque coarctat
 Intus, & ambiguus cor sese ambagibus abdit.

Præterquam Domino, nulli hos intrare recessus 25
 Fas. Geminæ arcani claves sunt: & dedit ille
 Unam, cuique suam nobis; aliam sibi servat.

(a) *Scrutans cor* nomen divinum est, & DEUS inde
 Stemma sibi; titulumque, & vult adsciscere nomen.

(b) Olli cuncta patent tacita quæ mente revolvis 30
 Glam, tecum vix, quæque adyto interiore recondis:

Quæ desiderio vix est amplexa fugaci
 Ocyor & ventis, rapidisque citior alis
 Fulminis, introgressa, simulque egressa voluntas.
 Intravit, fugitque etiam indeorsa, neque illam 35

Præ foribus stantes oculi sensere, neque aures,
 Excubiasque tuas veniensque, abiensque fefellit.

Hæret, & interdum sese impedit, inque voluta

Mens, vario, ancipitique irretitur labyrintho
 Ipsa suo. Nolens gressusque, notasque viarum 40

Turbat: & ipsa suæ plane stupet inscia mentis.

(c) Ast introspiciens discriminat omnia, & omnes
 Dinumerat gressus DEUS, ambagesque resolvit:

(d) Et faciem ambiguam scelerum, tricasque bilingues
 Expedit, ac toti orbi olim vulganda reservat. 45

Nemo hominum menti, atque animo præscribere leges
 Ausus

(a) *Ego Dominus scrutans cor*. Jer. 17. v. 10. *Scrutans corda,*
 & *renes Deus*. Pl. 7. v. 10.

(b) *Oculi Domini multo lucidiores sunt super Solem, circumspiciens omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes*. Eccl. 23. v. 28.

(c) *Intellexisti cogitationes meas de longa, semitam meam, & omnes vias meas prævedisti*. Pl. 138. v. 2. & 3.

(d) *Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta, & lux omni eo est*. Dan. 2. v. 22.

- Aufus, nec potuit. Sunt regna illa invia nobis:
 Non amor, aut odium sanciri, aut pectore pelli:
 Nec desiderium contundi, aut lege vetari,
 Aut perimi humana potuit satis. Usque latebit 50
 Tutum; nec possis tenebrosum extundere furtum.
 Altius assurgit, mentemque, animumque coercet,
 Et desiderium vetat, atque indicit amorem
 Lex divina. Est illa quidem mitissima; at imis
 (a) Cordibus inscripta est, mediisque infixata medullis. 55
 Tota anima, totis, quibus intus agitque, valetque
 Viribus, ac totis, penitusque edicit amandum
 (b) Corde, ac mente Deum. Hoc primum. Simile inde secundum
 Inter sese homines nectens dulcissime, amare,
 Ut se quisque, alium jubet. His contenta duobus 60
 Divina est pulchri Lex quam suavissima amoris.
 Et si inter silvas, & inhospita lustra ferarum
 Nutritus, neque dum vocem auscultaveris unquam
 Humanam, neque mandata hæc exceperis aure;
 Corde geres, hanc & Legem tibi dicet amoris, 65
 Auctoremque tuum tua te mens ipsa docebit.
 (c) Adveniet suprema dies, quo buccina signum
 Terribilis dabit horrendum, & consurgere gentes
 Undique, & ex imis eructari ossa sepulchris
 Semesa, & sparsos cineres hinc inde coire 70
 Rursus, & absumpta instaurari corpora, rursusque
 Erigi,

- (a) *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Jer. 31. v. 33
 (b) *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.* Luc. 10. v. 27. *Hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est huic, diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet.* Matth. 22. v. 38.
 (c) *Dies tubæ & clangoris.* Sophon. 2. v. 16. *Canet enim tuba. & mortui resurgent.* 1. ad. Cor. 15. v. 52.

Erigi, & ætutum sisti imperiosa jubebit.

- (a) Ante tribunal divinum tum stabimus omnes,
 (b) Quanto proh! quanto attoniti exsanguesque pavore!
 Tum demum secreta adyta, & penetralia cordis 75
 (c) Humani incustodita, & nudata patebunt
 Omnibus. Ut siqua grandi stupefacta ruina
 Pandat se tellus imo, umbrarumque profundum
 Sistat sese oculis patulum, trepidareque cernas
 Insueta attonitos luce, & formidine Manes. 80
 Huc ego *Philosophos* istos, qui credere nollent
 (d) Esse Deum, arcanis nostris qui sensibus adhuc
 Præsens, qui fundo conantur vertere sancta
 Dogmata, uti sistant sese, compello, citoque.
 Huc veteratores vafros, prætere vultu 85
 (e) Præclaram solitos larvam pietatis; & hamos
 Interea instruere; & secretos tendere casses,
 Et simulare fidem, & fraudem prætexere risu.
 Fingit *olorinas* interdum *Noctua* plumas
 Subdola, velleribusque *Agni* didicere rapaces 90
 (f) Delituisse *Lupi*, & balatum reddere voce.
 Detrahet illa dies has larvas: fraudesque, dolusque
 Victi aberunt, abituque suo, in sua quemque reponent.
 (g) Tunc respirabunt quos atra calumnia pressit

In-

-
- (a) *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Ad Rom. 14. v. 9*
 (b) *Unusquisque ad proximum suum respondebit: facies combustæ*
vultus eorum. II. 13. v. 8.
 (c) *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia*
cordium. ad Cor. 4. v. 5.
 (d) *Et dixerunt: non videbit Dominus, nec intelliget Deus*
Jacob. Pl. 93. v. 7.
 (e) *Habentes quidem speciem pietatis; virtutem autem ejus ab-*
negantes. 2. ad Tim. 3. v. 5.
 (f) *Veniunt ad vos in vestimentis ovium; intrinsecus autem sunt*
lupi rapaces. Matt. 7. v. 15.
 (g) *Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filia pauperum:*
& humiliabit calumniatorem. Pl. 71. v. 4.

Infantes; & quas dudum traxere, videbunt

95

(a) In scelorum artifices translatis ipse catenas.

Quæ pietas sincera, olim dum vita manebat,
Conspectum fugiens hominum, contentaque solo
Teste Deo, obscuris ultro sese abdidit umbris;

(b) Efferet os sacrum cælo, & regnabit Olympo. 100

Ceu regnat postquam latuit dudum obruta, tandem
Per pigra itrumpens, nocturnaue nubila Luna.

QUI FECIT MIRABILIA SOLUS

Pf. 71. v. 15. Pf. 135. vers. 4.

CARMEN XX.

QUA tu cumq. oculos, mentemq. animumq. reflectas,
Divini Artificis surgant impressa sigilla,
Omnipotensque ubivis manus eminet. Undique cælum
Portenta, ac portenta etiam fert undique tellus.
Sed tamen his, longo a pueris assuevimus usu; 5
Nilque admiramur nisi rarum. Sydera, Solem
Spernimus immemores, at enim si forte minacem
Explicuit cælo barbam, crinemve *Cometa*,
Tum vero attoniti vulgo puerique, senesque
Attollunt caput in cælum: oblitosque quietis 10
Haud piget insomnem admirando ducere noctem.
Scilicet exequimur somno, exequimurque veterno
Cum nova lux oculos perstringit, cum tonat alte
Omnipotens, & quas fixit, rerumque perennes
Principio statuit leges, nutu ipse refigit. 15
Et facit interdum hoc Deus, ut torpore jacentes

Excitet

(a) *Juxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti; sic tibi, retributionem tuam convertet in esum tuum. Abdias v. 15.*

(b) *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum... & anteibit faciem tuam justitia tua; & gloria Domini colliget te. Ps. 58. v. 2.*

Excitet, utque sua sibi amicos protegat umbra.

Quam gentem Deus e reliquis sibi legerat unam

Religione piam, sanctisque parentibus ortam

Servitio addictam infami, insanoque labori

20

Vexabat *Pharao*, ac sensim delere parabat.

Armavit *Mosem* virga Deus, ireque jussit,

Et portentorum magna vi rumpere vincla

Captivi populi, & Regem terrere superbum.

O tu, si scires quantam, Rex impie, cladem

25

Et tibi, & *Ægypto* toti virga illa ferebat?

Principio in colubrum immanem conversa, ferocem

Exsertans linguam, improviseque guttura pandens,

(a) Dentibus infrendens indignabunda; voravit

Quos similes fecere Magi, aut finxere dracones.

30

Prodigium! Majora tamen portenta manebant.

Percussus virga, mutata decolor unda,

(b) Obscæno intumuit retro, obriguitque cruore

Nilus, & oblitus cursum, sitiens stetit amnis.

Frustra inde innatis conati assurgere remis,

35

(c) Hæserunt putri tumulati in sanguine pisces.

Stagna, lacus, fontes, urnæque, & aquaria vasa

Omnia sanguis erant, horrebantque omnia tabo;

(d) Nec sedare sitim fas, nec restinguere lympa.

Rursus ad imperium virgæ, erupere repente

40

(e) Spissa coaxantum triste, absurdeque canentum

Agmina ranarum. Agros, urbes, tecta, domosque,

Ipsa-

(a) Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum. Ex. 7. v. 20.

(b) Et elevans virgam, percussit aquam fluminis eorum *Pharao*ne, & servis ejus: quæ versa est in sanguinem. Ex. 7. v. 20.

(c) Et pisces qui erant in flumine mortui sunt. Ibid. v. 21.

(d) Convertit in sanguine flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. Pl. 77. v. 44.

(e) Ebulliet fluvius ranas, quæ ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lecti tui, & super stratum tuum. Ex. 8. v. 3.

Ipsaquemet penetralia, pulvinaria Regis

Pestifera illuvie cum raucifono lamento

Omnia fœdebant, complebantque omnia ranæ: 45

Nec cibo ali; neque fas unquam dare lumina somno.

- (a) Ranis dein culicum nimbi, horribilesque phalanges
Succedere. Æstu accensus veluti irruit Auster.
Pulvereamque trahens tenebroso turbine nubem,
Eripit, abducitque oculis lucemque, diemque. 50

Vulnera portantes, & inevitabile telum,
Atrox, atroci stimuloque, tubaque ciebant
Bellum, nulla unquam requie, nec pace sequestra.

- (b) His cognata phalanx suffecta est pessima musca,
Quam dixeret *Æstrum Græci*, cui nomen *Asilo*
Romanum est. Audax, & sanguinolenta caterva 55
Horrendis late implebat stridoribus auras.

Quoque magis biberat; mage mox sitibunda bibebat
Effusum rivis pecudumque, hominumque cruorem.

Hanc tamen asperior clades, & plaga sequuta est.

- (c) Corrupto cæli tractu, teterrima pestis 60
Ingruit, & pecudum genus omne, armenta, gregesque
Exitio dabat, & morti. Validi sub aratro
Interclusa anima, occumbebant alter, & alter,
Et super hunc alius geminata morte juvenci.

Demittunt aures, patulis & naribus ægre 65
Spirant, & tremulo tudentes vix pede terram
Exanimi sternuntur equi: passimque cameli;
Dulces exhalant animas: & cum grege toto,
Balatu in medio procumbit spes gregis agnus.

Nec

(a) *Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terram Ægypti. Ibid. v. 17.*

(b) *Et venit musca gravissima in domos Pharaonis, & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti. Ib. v. 24.*

(c) *Super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves pestis valde gravis. Exod. 9. v. 3.*

- (a) Nec tamen *Isacidum* pestis popularier agros
 Ausa est, aut pecudes, armentave dedere morti.
 Et mirabatur; sed vero obduruerat Rex
 (b) Impius, exemplum seris ætatibus olim,
 Heu! nimium triste exemplum, ostentumque futurum.
 Pulveris exigui jactu, cinerisque pugillo
 (c) In cælum sparso, *Moses* nova vulnera genti
 Intulit: iniana serpens prurigine, scædis
 Ulceribus, papulisque ardentibus omnia vulgo
 Corpora, contactosque artus sacer ignis edebat.
 Nec vero hic juvere Magos præstigiæ, & artes
 Circæ: probrosam hanc ab se avertere pestem,
 (d) Nullis carminibus miseri potuere, neque herbis.
 At Rex nec mentem insanam, nec ferrea corda
 Exuerat: promissa dabat; promissa negabat.
 (e) Elata *Moses* virga, cælum omne tumultu
 Miscuit. *Ægypto* non unquam cognita grando
 Fulminibus commixta ruit: tonat omne fragore
 Insolito cælum, trifida face fulmen, & imber
 Saxeus immani devastant pondere silvas,
 Et nemora, & frondes circum, pecudesque, virosque.
 (f) At vero *Hebræis* in *Gessen* omnia tuta.
 Necdum Rex sapere, & necdum ad sese ipse redire.

K

Ex-

-
- (a) De animalibus vero filiorum *Israel* nihil omnino periit. Ib. v. 6.
 (b) Ingravatumque est cor *Pharaonis*, & non dimisit populum. Ib. v. 7.
 (c) Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram *Pharaone*, & sparsit illum *Moyſes* in cælum: factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in universa terra *Ægypti*. Ibid. v. 10.
 (d) Nec poterant malefici stare coram *Moyſe* propter ulcera. Ib. v. 11.
 (e) Extenditque *Moyſes* virgam in cælum, & dedit Dominus tonitrua, & grandinem... Et percussit grando in omni terra *Ægypti* cuncta quæ fuerant in agris ab homine usque ad jumentum. Ex. 9. v. 23. & 25.
 (f) Tantum in terra *Gessen*, ubi erant filii *Israel* grando non cecidit. Ibid. v. 26.

- (a) Extenta rursus virga, nova plaga locusta
 Siquid erat reliquum petrosæ grandinis iræ,
 Consumpsit. Nusquam frondes, aut læta, virensve 95
 Arbos, aut pomum, aut fructus, foliumve superstes,
 Aut gramen. Nudi squallebant undique campi,
 Inque voluta suo lugebat funere tellus.
- (b) Rex incusabat sese, & resipiscere tandem
 Velle videbatur; sed vix terrore solutus;
 Rursus ad ingenium vecors, fraudesque redibat. 100
- (c) Ergo iterum *Miser* virgaque, manuque minatus
 In cælum, horribiles civit, sparsitque tenebras,
 Quas palpare manu, quas attrectare licebat,
 Et quales nunquam retro olim viderat orbis. 105
- (d) Nulli accensi ignes poterant, funalia nulla
 Aut lucem impertiri aliquam, aut solatia ferre,
 Aut tam crudelem exturbare, aut rumpere noctem.
 Nulli fas oculis uti, aut spectare propinquum.
- (e) Diræ oculos tantum facies, simulacraque visu. 110
 Horrenda, & stridens terrebat sibilus aures.
 In quo quisque loco fuerat, quasi compede victi,
 Per tres immoti steterunt noctesque diesque.

Et

-
- (a) Et extendit Moyses virgam . . . & mane facta ventus urens
 levavit locustas . . . Operueruntque universam superficiem terræ
 vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid
 pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat. Ex.
 10. v. 13. & 15.
- (b) Pharaon vocavit Moysen, & Aaron, & dixit eis: peccavi
 in Dominum Deum vestrum; & in vos . . . nec dimisit filios
 Israel. Ibid. v. 16. & 20.
- (c) Extenditque Moyses manum in cælum, & facta sunt tene-
 bræ horribiles in universa terra Ægypti tribus diebus. Ex.
 10. v. 22. Tam densæ ut palpari queant. Ibid. v. 21.
- (d) Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere. Sap.
 17. v. 5.
- (e) Sonitus descendens perturbabat eos, & personæ tristes illis
 apparentes pavorem illis præstabant. Ibid. v. 4.

- Et, quod mirandum magis est, ubicumque fuissent,
 (a) Lux erat interea *Isacidis* placidissima ubique. 115
 Et Rex attonitus: per me, inquit, jam licet, ite
 Ite ait, at dixit vixdum, dixisse pigebat.
 (b) Quin *Mosi* asperior: si dein se sistere coram
 Audeat; exitium intentat, mortemque minatur.
 Heu miser! in temet tuamet sententia vertet, 120
 Et fatalis erit Gnato, Regnoque, tibi que.
 (c) Quotquot erant primigeniti, primæque parentum
 Blanditiæ, cui Rex sceptrum, & diadema parabat,
 Quique ad pistrinum, inter vincla, in carcere, Matre
 Captiva est natus, rox, & mors abstulit una 125
 Omnes. Nulla domus planctu, gemituque vacabat.
 Plangor ubique, & lamenta, atrocisque ululatus
 Orbarum Matrum, desertarumque sororum.
 Credere nolebant oculis. Usque anxia Mater
 Nil jam sensurum juvenem, surdumque cadaver, 130
 Os ori adstringens, iterumque, iterumque vocabat.
 Tum demum luctu immersus, patrioque dolore
 Victus, uti vellent, *Pharao* concessit, abirent
Hebræi, ferrentque greges, suaque omnia secum.
 Mansissetque utinam dictis. Sed pristina rursus 135
 Impulit, avertitque retro sententia mentem.
 (d) Quidquid in *Ægypto* fuit armorumque, ducumque

K 2

Appa-

- (a) Ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat. Ex. 10. v. 23.
 (b) Dixitque *Pharao* ad *Moysem*: recede a me, & cave, ne
 ultra videas faciem meam, quocumque enim die apparueris
 mihi, morieris. Ex. 11. v. 28.
 (c) Factum est autem in noctis medio percussit Dominus omne
 primogenitum in terra *Ægypti* a primogenito *Pharaonis* qui in
 solio ejus sedebat usque ad primogenitum captivæ quæ erat in
 carcere. . . Et ortus est clamor magnus in *Ægypto*; neque e-
 nim erat domus, in qua non jaceret mortuus. Ex. 22. v. 29. & 30.
 (d) Junxit ergo currum, & omnem populum suum aggræpsit se-
 cum. Tulitque sexcentos currus electos, & quidquid in *Ægypto*
 currum fuit, & duces totius exercitus. Ex. 14. v. 6. & 7.

Apparat, insequiturque premens vestigia: currus
 Sexcentos magnos, pluresque, lecuribus omnes
 Armatos, vimque immensam, immensa agmina ducens 140
 A tergo instabat *Pharao*; hic stabat mare contra.
 Ur vidit *Moses* venientes, sustulit alte

- (a) Virgam, & *Erythraeos* percussit verbere fluctus.
 Extemplo (mirum!) hæc, illac didueier undæ,
 Stareque, & undarum arresti conherescere montes 145
 Hinc, atque hinc. Mare divisum in latera ardua utrinque,
 Terram inter fluctus, nudamque reliquit arenam.
Isacides properare fugam, qua pandit hiatus
 Sele, qua nunquam visa antehac semita dueit.
 Irruit & *Pharao*, demensque, iter illud apertum 150
 Credidit esse sibi quoque. Jamque Aurora rubebat
 Roscida, & ambiguo spargebat lumine terram,
 Litore ab opposito cum cernens omnia *Moses*,
 Significansque manu; jussit concurrere fluctus
 Rursus, & in præceps revoluta pondere ferri. 155
 Nulla mora: actutum gemino hinc, inde aggere moles
 Præcipitavit; & immenso implicuitque, ruitque
 Vortice vesanum Regem, currusque, virosque.
 Obluctantur equi frustra, passimque supinos
 Ad litus, galeas inter, clypeosque, rotasque, 160
 Armaque, corporaque inter dilaniata virorum
 Evomit assurgens curvato gurgite pontus;
 (b) Rursus in abruptum sorbet, tumulatque profundo.
 Tot nuper, nusquam apparebant. Nemo superstes
 Nemo. equidem fuit e nuper tot millibus unus. 165
 En portenta. Deum jam tu admirare, & adora.

AN-

-
- [a] Inccepit mare rubrum, & exsiccatum est. Ps. 105. v. 9. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum, & lava. Ex. 13. v. 22.
 [b] Involvit eos Dominus in mediis fluctibus... nec unus quidem supervixit ex eis. Ex. 14. v. 27. & 28.

ANNUNTIANS FUTURA.

*Annuntians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt,
revelans vestigia occultorum.*

Eccl. 42. v. 19.

CARMEN XXI.

Divinandi avidi, ac rerum, fortisque futuræ
Anxii, & ignari Mortales, omnia frustra
Tentabant, siqua antegredi, explorareque casus
Dorso impendentes possent. Oracula adibant,
Extaque mactatarum ovium, hædorumque, bouumq; 5
Plurimaque auspicia ad cantus, aviumque volatus.
Omina quin totidem, præsagaque signa futuri
Captabant, quæcunque oculis objecta repente,
Aut inopinatum siquid pulsaverat aures.
Defectus etiam Solis, Lunæque labores 10
Ad conjecturam, vestigandique trahebant
Artes, & quam cæli regione tonaret:
Astrorumque situm, & faciem, & quæ sidera cuique
Nascenti obtigerant, & quas cava utraque ferebat
Inscriptasque manu, designatasque figuras: 15
Somniaque, & quotquot deliria inania casso
Fatiloquarum anuum cudi potuere cerebro.
Et tamen hæc tua, *Roma*, fuit, tua, *Græcia*, quondam
Religio. Lituo cælum ut dividerat Augur;
Auscultabatur, tanquam divina loquutus,
Tanquam scita Jovis daret, ac responsa deorum.
Roma orbis domina expectabat, ut arma moveret,
Educti cavea pulli pulstemne vorarent?
Dictator, Consul, fasces ponebat uterque
Territus, augurio siquid fortasse sinistro 25
Actum, cum dictus Consul, Dictator utervis.

Hoc bene, quod potior regno, potiorque supremo
 Religio fuit imperio; sed digna cachinnis,
 Dignaque ridiculis prisca illa oracula divis.

(a) Falsa deos falsos, fictosque oracula decebant; 30

Verum vera Deum, qui solus ad usque futura

(b) Intuitu penetrat, nullo & discrimine quæ sunt,
 Quæque fuere, & erunt videt, aspectuque gubernat.

Inde equidem libitum quos ipsi est præcia rerum
 Eventurarum tacito Sapientia lapsu

35

Descendens implet: Sanctorumque ore profatur

(c) Eventura Deus. Sic tu qui carcere victus,

(d) Vinculaque inter eras insons, qui vincula tandem
 Mutasti Ægypti imperio, tutissimus Augur

(e) Prædicti, sibi quid vellent per somnia visæ

40

Expressæ in Regis calicem uvæ? tresque canistri
 Panis? quid volucres supra, circumque volantes?

(f) Quid nitidæ, ac læta septem pinguedine vaccæ
 Insignes? ac dein totidem macieque, fameque

Informes? quid septem iterum modo pulcher opimis, 45

Et modo jejunis oneratus culmus aristis?

Sic Pater adstantes coram moriturus Jacob

(g) Affatur natos duodenos, singula pandens

Ordine cuique sua, & quam regione morari

Unusquisque olim, multis volventibus annis

50

Deberet? quos sorte datos habitare penates?

Sic

(a) *Prophetabant in Baal, & decipiebant populum. Ser. 13. v. 13.*

(b) *Quis similis mei? vocet & annuntiet, & ordinem exponat
 mihi . . . ventura, & que futura sunt annuntient eis. Isa. 44. v. 7.*

(c) *Loquutus es per os Sanctorum. Luc. 1. v. 70.*

(d) *Eloquium Domini inflammavit eum. Misit Rex, & solvit
 eum. Pi. 104. v. 19.*

(e) *Gen. 40. a v. 8. ad fin.*

(f) *Gen. 41. a v. 23.*

(g) *Congregamini ut annuntiem qua ventura sunt vobis in no-
 vissimis diebus. Gen. 49.*

Sic *Moses*, *Samuelque*, etiam post funera, & expers
Mortis adhuc Vates, rapidoque finillimus igni

(a) Haud placitura quidem, nulla formidine, ad aurem
Regibus, ignari assentandi, oracula tonabant. 55

Nec minus impavidus *Micheas* tristia *Acchabo*
Nuntia fert. Aderat venalis, & omnia Regi
Fausa adpromittens, lætissimaque omnia jactans
Ariolus. Vatem hic prælagia vera canentem

(b) Excepit petulans colapho: excepitque catenis. 60
Rex, iræ, mentisque impos, plenusque triumphi
Vana spe, curru tendit sublimis in arma,
Et Martem movet. At librata utrunque per auras,

(c) Atque incerta volans, temereque impulsæ sagitta
Sibilat, ac pulmonem inter, stomachumque recepta 65
Singultantem animam, & spem Regi extorquet inanem.

(d) Undantemque canes linguntque, bibuntque cruorem.
Quid tu, cui Patris geminatus contigit ardor
Elia? Fame inaudita, horribilique gemebat
Urbs obsessa diu, circumdataque undique vallo 70

(e) Hostili: caro empta dabat jam stercore victum.
Tu vero, fors promittis, mox omnia vertant
In melius, subitoque, amplam, vitemque futuram

K 4

Anno-

(a) Exod. 8. & seqq. & 1. Reg. 13. & 28. & 3. Reg. 18. &
21. & 4. Reg. 1. v. 16.

(b) Percussit *Micheam* in maxillam. 3. Reg. 22. v. 24. Hæc di-
cit Rex: mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum
pane tribulationis, & aqua angustie, donec revertar in pace.
Ibid. v. 27.

(c) Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam di-
rigens, & casu percussit Regem *Israel* inter pulmonem, &
stomacum. Ibid. v. 34.

(d) Mortuus est autem Rex.... & linxerunt canes Sanguinem
ejus. Ibid. v. 37. & 38.

(e) Facta est fames magna in *Samaria*, & tamdiu obsessa est,
donec venundaretur... quarta pars cibi stercoreis columbarum
quinque argenteis. 4. Reg. 6. v. 24.

- Annoñam cras. Irrisit te incredulus alte
 Aulicus, in quem Rex cubito incumbibat, & : eja, 79
- (a) Eja, inquit, fac de cælo descendere fruges,
 Ceu grando ruit interdum, aut densissimus imber;
 Necdum tanta fuit subito cras copia rerum.
 At fuit. Obscura nocte improvisus ab alto
- (b) Armorum impendentum horror, fremitusque pavore 80
 Obruit, inque fugam attonitos procul impulit hostes.
 Solliciti celerare fugam, tentoria, castra,
 Sicuti erant, plenosque aggesta cibaria acervo,
 Imensas & opes pavidi abjecere, fuitque
- (c) Publica projecti vilissima copia victus. 85
 Ipse suis oculis, fieri hæc qui posse negabat,
 Vidit enim; sed nil potuit gustare (negarat
 Hoc illi Vates) jussusque ab Rege præesse
- (d) Portis; erumpentum urbe, intrantumque tumultu
 Obrutus, atque supercalcatus, sanguine dentes 90
 Commixtos, linguamque, atque intima viscera fudit.
 Quid vero Helciades? certissima vincula, vincla
 Ipse ferrens, & captivam prænuntiat urbem:
- (e) Et migraturos Babylonem: deinde ibi ad annos
 Septenos decies mansuros. Omnia prorsus 95
- Eve-

- (a) Si Dominus fecerit etiam cataractas in calo, nunquid pèterit esse quod loquaris? Qui ait: videbis oculis tuis, & ipse non comedet. 4. Reg. 7. v. 2.
- (b) Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syria curruum, & equorum, & exercitus plurimi... Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris. Ibid. v. 6. & 7.
- (c) Factusque est modius similis statere uno, & duo modii bordei statere uno juxta verbum Domini. Ibid. v. 26.
- (d) Porro Rex ducem illum, in cujus manu incumbibat constitit ad portam; quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus est juxta quod locutus fuerat vir Dei. Ibid. v. 17.
- (e) Abducentini in Babylonem captivi. Bar. 6. v. 1. Cum ceperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos... ut reducam vos ad locum istum. Ser. 29. v. 10.

Eveniunt sic. Quin populo adblandirier ausis

Falsidicis, tanquam rupes immota, resistit

- (a) Vatibus. O *Hanania*, audi, moriere, neque istum
Præterlabentem lapsum jam videris annum
Tu, qui promissis populum mendacibus imples. 109
Nec secus evenit: Mors blanda, & falsa sonantem
Abstulerat, necdumque annus perfecerat orbem.

Majora his *Daniel*. Quæ turbida somnia Regi
E mente exciderant memorat: dein fata, vicelque

- (b) Regnorum, Regi Statuæ sub imagine visa 105
Explicat. *Assyrio* capita aurea: pectora *Medis*,
Ac *Persis*, itidemque argentea brachia desert.
Assignat *Græcis*, ventrem, ac femora ærea: datque
Romanis crura e ferro durissima; at imos
Ad talos commissa luto, pedibusque futura 110
Infirma: atque adeo, vicino e monte voluti
Impulsu lapidis, vastam tractura ruinam.

Quin videt Oceano fulvam, alathamque *Leenam*

- (c) Surgere: deinde *Ursus*: rapido post impete *Pardum*,
Bis geminas alas, totidem capita alta ferentem: 115
Horribilemque magis, calcantemque omnia quartam
Postremamque feram: quæ quatuor ipsa notabant
Regna. Videt rursus exultantem cornibus *Hircum*,
Soleque ab occiduo venientem: nec pede terram
(d) Tangere: namque *Aries* contra stans truxq; feroxq; 120
Vincereque, & solitus late dominarier arvis,
Hircus animos, & pugnandi incendebat amorem.

Con-

(a) Audi *Hanania*... tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcirco hæc dicit Dominus... hoc anno morieris. Et mortuus est *Hanania* Propheta in anno illo mense septimo. Ser. 28. v. 15. & seq.

(b) *Daniel*. 2. a v. 31.

(c) Dan. 7. a v. 3.

(d) Ecce autem *hircus* esprorum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, & non tangebatur terram. Dan. 8. v. 5.

- Confligunt, strepituque ingenti in cornua surgunt
Frontibus adversis: trepidat nemus omne, siletque
Attonitum. Sed vero *Aries* non sustinet *Hirci* 125
- (a) Vim vegetam, retroque fugit, retroque recedit:
Ac tandem victus cadit, imperiumque relinquit.
- (b) En tibi *Pellaum* juvenem, victumque *Darium*
Persarum extremum, vatemque ætate priorem
Annis bis centum, *Cyro* hæc sub Rege canentem. 130
Sed quorsum feror? insano conamine tentans
Augusto immensum perstringere limite campum.
Huc referor, totaq; lubens huc mente revolvor,
Qua digitum video cunctos intendere Vates
Præcipue, quo concordi clamore vocabant 135
Omnes ad Regem lapsu succurrere Mundo
Venturum. Ventura canunt; transacta putabis
Tu canere, aut oculis quæ jam præsentia cernant:
Sic res anticipant, sic ordine singula narrant,
Atque minutatim. *Davidis* sanguine cretum 140
- (c) Concinit hic, sobolemque suam, sanctumque nepotem
Devenerans, vocat ipse suum *Dominumque Deumque*
- (d) Ceu matutinis tacitus cælo advenit imber,
Quam super incumbit quin senserit herba cadentem;
Haud aliter sanctæ insinuandum Matris in alvum, 145
Præcantant alii: atque oriturum in luminis auras
Virgineo partu. Cunas canit ille daturam
- (e) *Bethlem*: toto alii Pacem tunc Orbe futuram,
Mulceat ut cunis Puerum: Regesque *Sabaos*

Thura

-
- [a] Et percussit arietem; & non poterat aries resistere ei. Ibid. v. 7.
[b] *Aries* . . . rex Nedorum est, atque Persarum. Porro *bircus*
caprarum rex Græcorum est. Ibid. v. 20. & 21.
[c] De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Pl. 131. v. 11.
[d] Descendet sicut pluvia in vellus. Pl. 71. v. 5. Ecce *Virgo*
concepit, & pariet filium. Isa. 7. v. 14.
[e] *Michas* 5. v. 2. Orietur in diebus ejus *justitia*, & abun-
dantia pacis.

Thura recens nato, myrrhamque, aurumque ferentes. 150

- (a) Ecce tuus (lætare Sion) Rex pauper, aselli
Terga premens, venietque tibi, optatamque salutem,
(b) Iustitiamque orbe extorrem, profugamque reducet.
Cum veniet, cæcis oculos referabit, & aures
Surdis: & salient claudi, mutique loquentur. 155
(c) Nummis triginta tamen est vendendus: & illum
Perfidus hoc pretio addicet, quem pascere, quicum
Partiri solitus panem. Nihil ille recuset,
Detrectetve pati. Quin perferet ille dolores
(d) Languoresque ultro nostros, neque mittere vocem, 160
Aut lamentari discet. Mactandus, ad aram
Sponte sua tendet; balatum non dabit *Agnus*.
(e) Quid sunt plagæ istæ, intimius, medioque tuarum
Quas video infixas manuum? Crudeliter cheu!
Confossus geminasque manus, geminosque pedes est! 165
(f) Ecce, & acetum ore sitientis, felque propinant!
(g) Nil superest illi sanum, atque a vertice ad ima
Ita venis cruor effusus, tumet undique vulnus!

Omnia

- (a) *Exulta satis filia Sion, jubila filia Jerusalem. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae. Zach. 9. v. 9.*
(b) *Tunc aperientur oculi caecorum, & aures sudorum patebunt &c. Il. 35. v. 5.*
(c) *Appenduerunt mercedem meam triginta argenteos. Zach. 11. v. 12. Homo pacis mea, in quo speravi, qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem. Pl. 40. v. 10.*
(d) *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem, ducetur, & quasi agnus coram tondeute se obmutescet. Isa. 53. v. 4. & 7.*
(e) *Quid sunt plaga ista in medio manuum tuarum? Zach. 13. v. 6. Foderunt manus meas, & pedes meos. Pl. 21. v. 17.*
(f) *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Pl. 68. v. 22.*
(g) *A planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens. Isa. 1. v. 6.*

- (a) Omnia distenta facile numeraveris ossa!
Sed violare nefas ultra: neque crura, neque ullum 17b
- (b) Dein sibi comminui, frangive os siverit *Agnus*:
Nec dirimi in partes tunicam. Discindere vestes
- (c) Fas alias; tunicam vero fors deferet uni.
- (d) Ludificabuntur capite, & convicia dicent
Expiranti animam. At stupefactus crimine tanto
Contrahebat interea radios Sol: culmine cæli
- (e) Stans medio, mediaque die, circumteget atra
Nocte caput, luctu involvens terramque, polumque.
Ipse etiam nigra Stellæ ferrugine tinctæ
Lugebunt, lumenque suum dare Luna negabit, 18b
Contususque suo titubavit cardine Mundus.
Mox autem Mortis domitor, victorque, ferocem
- (f) Conculcans victam pedibus, Morti inferet ipsi
Mortem: diripietque Erebi tenebrosa profunda:
- (g) Heroumque animas diuturno ibi carcere victas 185
Eximet, ac secum revehet, secumque beabit,
- (h) Ascendens nube exceptus, repetensque triumpho

Quæ

-
- [a] *Diminuerunt omnia ossa mea.* Pl. 21. v. 18.
- [b] *Nec os illius confringetis.* Exod. 12. v. 46. *Os ejus non confringent.* Num. 9. v. 12.
- [c] *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Pl. 21. v. 8.
- (d) *Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis & moverunt caput.* Pl. 21. v. 8.
- (e) *Et erit in die illa, dicit Dominus: occidet Sol in meridie.* Amos 8. v. 9. *Sol & Luna obtenebrati sunt, & Stellæ retraxerunt splendorem suum... & movebuntur celi, & terra.* Joel. 3. v. 15. & 16.
- [f] *Ero mors tua o mors.* Osee 13. v. 14.
- [g] *Eduxit eos de tenebris, & umbra mortis, & vincula eorum dirupit.* Pl. 106. v. 14.
- (h) *Ponis nubem ascensum tuum.* Pl. 103. v. 3. *Quis est ille rex gloriæ? Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.* Pl. 23. v. 8.

Quæ sua bello etiam fecit cælestia regna.

Hæc procul, atque annis interdum mille priores

De *Christo* sancti cecinere oracula Vates.

190

Ipsemet testes primi, qui facta fuisset

Aspexere oculis hæc omnia, pingere nunquid

Vividius potuere, aliisve coloribus uti?

At Vates tendunt ultra, infandamque suorum

Perfidiam vexant: Serpentum hausere furorem,

195

[a] Confimilesque illis facti sunt: Aspidis instar

Obturant aures. Infida ah! perfida proles!

[b] Occident *Christum*! Sed proh! quas pendere pœnas

Cogentur! Deus abjiciet, neque diligit ultra

Ut quondam; Sed destituet, populumque negabit

200

Esse suum. *Italia* venient navesque ducesque;

Urbemque excident templumque, ac diruta flammis

In cineresque redacta dabunt ferri omnia ventis.

[c] Devastabuntur penitus, nunquamque coibunt

Rursus: per gentes omnes, totumque per orbem

205

Dispersi, errantes, pavidum excipientur ubique

Sibilo, eruntque illis comites Horrorque, Pavorque,

Obprobriumque, odiumque, & semper passibus æquis

Qua demum se cunque ferent illi, ista sequentur.

Ob.

(a) Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surda, & obturant aures suas. Pl. 57. v. 5. Generatio enim perversa est, & infideles filii. Deut. 32. v. 20.

(b) Occidetur *Christus*, & non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus eam dace venturo. Dan. 9. v. 26. Et venient super eum trieres & Romani... & eruent in gladio, & in flamma. Dan. 11. v. 30. & 33.

(c) Et post finem belli statuta desolatio. Dan. 9. v. 26. Ventilabo omnes reliquias tuas in omne ventum. Ezech. 5. v. 10. Et eris opprobrium, & blasphemia exemplum, & stupor in gentibus. Ibid. v. 15. & Ser. 19. v. 18.

[a] Obscurebuntur, medioque in lumine, lumen 210
 Ultro ipsi involvent, obscurabuntque tenebris.

Atqui oracula manu hæc nobis contingere fas est.

Romani illi orbis domini periere, neque ultra
Usquam sunt: lapide exciso de monte, superba
Corruit, attrita & statua est; durantque, manentque 215
Hebraei extorres patria, totoque vagantur
Orbe, urbemque suam nusquam, aut sua mœnia cernunt,
Nec potuere una coalescere, figere sedes.

Secreta semper quadam formidine tristes,
Et viles habiti, ac ludibria quæque verentes, 220

Omnia tuta timent. Hebraeos esse, pavori
Causa est, atque odio: nullo impellente, suapte
Oderunt etiam pueri, trimæque puellæ

Irridentque, notantque manu. Interesque libenter
Obdurant miseri, circumdati & undique luce, 225

Obnubunt oculos contra, lucique repugnant,
Et placide æternæ requiescunt mortis ad umbram.

(a) Sero illi lucem accipient, oculosque recludent,
 Tum cum deficient jam cæli lumina, & orbis
 Ibit in interitum, patefietque hæctenus *Arca*

(b) Abdita. Sic scriptum est. En cur domitoribus orbis
 Extinctis; reliqui tamen, innumerique supersunt
Hebraei, super usque & erunt ad funera Mundi.

Finis Partis Primæ.

(a) *Excæca cor populi hujus... & oculos ejus claudet, ne forte videat oculis suis. Isa. 6. v. 10. Joa. 12. v. 39.*

(b) *Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc... quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret. Ad Romi 11. v. 25. velamen positum est super cor eorum. Ad Gal. 3. v. 14. Cum autem conversus fuerit ad Dominum auferetur velamen. Ibid. v. 15.*

(c) 2. Machab. 2. v. 7. & 8.

PARS SECUNDA¹⁵⁹

DEUS HOMO.

Fecit potentiam in brachio suo. Lucæ 1. v. 5.

CARMEN XXII.

 Uando librabat terras, człosque tetendit
Admiranda adeo mensura, pondereque usus
Omnipotens; jam majus opus tum mente fovebat
Arcana, fieri nemo quod posse putaret,
Non homo, non aliquis felicior incola czli. 5

(a) Majus opus, cui majores impendere vires
Debēbat, cui sollicitus, tot sæcula retro
Jam proludebat, vel tum cam condidit orbem.
Scilicet humano vestiri corpore, & alvo
Virginis includi quem totus non capit orbis, 10
Et fieri Puer, atque Infans Deus ipse parabat.

[b] Ergone descendens czło immutabile Nomen,
Mutabit vultus, pueri & puer induet artus,
Ut nos, mortales, fragilesque? Stupefcite czli.

Jam quater implerat millenos orbibus orbes 15
Scd, postquam nostri primi, infaustique Parentes
Humanam secum stirpem, & genus omne suorum
Nunquam lugenda satis involvere ruina.

(c) Femina caussa mali tanti, cantamine vatri
Serpentis, portentificoque implexa veneno,

Quan-

Dispensatio sacramenti abscondidi a sæculis in Deo. Ad Eph. 3. v. 9.

(a) Supereminens magnitudo virtutis ejus in nos. Ad Eph. 1. v. 19.

(b) Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus super terram? 2. Paral. 6. v. 18.

(c) Serpens Hevam seduxit astutia. 2. ad Cor. 11. v. 3.

- (a) Quando inconcessa decerpit ab arbore pomum
 Fœdisfragum, obtrusitque etiam importuna Marito.
 At Pater Omnipotens jamtum miseratus iniquam
 Stragem (quandoquidem totum subverterat orbem
 Fœmina) femineo ex utero, volventibus annis, 25
- (b) Ultorem magnum promiserat, & fore Matrem,
 Quæ serpentinos victrix contunderet astus,
 Quæ pede contereret caput exitiale *Draconis*.
 Nec semel hoc. Iterum, atque iterum promissio facta
 Magna hæc *Tbariada* Patri: de semine quondam 30
 Illius tandem venturum in luminis auras,
- (c) Qui commune malum, stirpique hærentia damna
 Verteret in melius, genitivaque signa, luemque
 Antiquam ablueret, qui sanctum redderet orbem
Jessiada hæc iterata eadem promissio Regi est 35
- [d] Terque quaterque: thronum æternum, imperiumq. futurum
 Venturi Regis, qui mirando ordine rerum
Jessiada Dominus, Rexque ipse, & filius esset.
 Et jam tempus erat promissa exsolvere. Virgo
 Ipsa futura Dei Genitrix, contempta, humilisque 40
 Ipsa sibi, hæc reputans tum forte oracula; beatam
 Dicebat, Matremque Dei, quæcumque futura
 Effet, adorabat, trepidans, submissaque vultu.
 Insciaque ipsa suos admirabatur honores.
 Ecce autem insolita circum late omnia complens 45
 Luce, immortalem spirans de vertice odorem,

Im-

-
- (a) Et tulit de fructu illius & comedit: deditque viro suo, qui
 comedit. Gen. 3. v. 6.
- (b) Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum,
 & semen illius: ipsa conteret caput tuum. Ib. v. 15.
- (c) In te benedicentur omnes cognationes terre. Gen. 12. v. 3.
 Benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Gen. 22. v. 18.
- (d) Thronus David erit stabilis coram Domino in sempiternum.
 3. Reg. 2. v. 45. Ponam in seculum seculi semen ejus, &
 thronum ejus sicut dies cali. Pl. 88. v. 30.

Improvvisus adest coram celer actus ab alto

- (a) Angelus, e septem primis, septemque supremis,
 Qui propius solio assistunt, solioque propinquant
 Omnipotentis, & ille prior sic farier orsus: 50
 Salve ingens cæli decus, ingens gloria gentis
 Humanæ, in quam cælestis, divinaque cælo
 Descendens, pleno cumulata est Gratia cornu.
 Te Deus adlegit cunctis de Matribus unam
 Inter quotquot erunt, quot sunt, quot & ante fuerunt, 55
 Cui sobolem daret ipse suam. Castissima sancto
- (b) Dona geres utero, & paries, qui Filius idem
 Excelsi Patris est, nomenque vocabis Jesum.
 Ille Patris *David* sedem, imperiumque tenebit
 Æternum, imperium magnum, sine fine futurum. 60
 Audiit, & pavitans, penitusque exterrita Virgo:
- (c) Qui fieri hæc? Virum ego nullum. Nec plura loquuta;
 Conticuit. Roseo Alipotens hæc addidit ore:
- (d) Exue, Diva, metus: sanctis te desuper auris
 Spiritus afflabit, requiescet Spiritus in te 65
 Sanctus & omnipotente implebit viscera fœtu.
 Sancta manens, intacta manens, gravidabere Verbo,

L

In.

- (a) *Missus est Angelus Gabriel a Deo . . . ad Virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph de domo David, & nomen Virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena. Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. Luc. 1. a v. 26. ad 28.*
- (b) *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in Domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Ib. a v. 31. ad 33.*
- (c) *Dixit autem Maria ad Angelum: quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. Ibid. v. 34.*
- (d) *Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque, & quod noscetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Ibid. v. 35.*

Ingenitique Patris soboles, erit & tua proles.
 Ne dubita: nam vera audis, en sanguine juncta,
 Et cognata tibi *Elisabeth* jam mense laborat 70
 Sexto, fertque utero puerum, nova pignora Matris;
 Quamlibet infœcunda, etiamque effœta senili
 Ætate. Ulque adeo nil non facile Omnipotenti est.

His firmata animum Regina, humilisque etiamnum
 (a) Ipsa tibi. Ecce ancilla, inquit, Domini: omnia fiant 75
 Ut dixti. Dixit vixdum, simul annuit illa;
 Totum sponte sua cælum inclinavit, ab altoque
 Ad nos descendit Deus, æternique Parentis
 Unica progenies, & inenarrabile Verbum.
 Qui Patri æquævus, fuit ante exordia rerum, 80
 Anteque quam ridens orbi lux prima niteret,
 Quem maria, & terræ, cælique volubilis orbes
 Auctorem agnoscunt, cui, quod sunt omnia debent,
 Quique infinita majestate omnia complet;
 Vult similis nostri fieri, & conjungere summis 85
 Infima, & in nobis habitare, & filius esse
 Femina: & humanam, carnemque, animamque cooptans
 Ipse tibi, & pueri exiguos collectus in artus,
 Virginea totum se inclusit, & abdidit alvo.

Primi exemplo hominis, statura, & viribus æquis 90
 Vir fieri extemplo potuit: neque carcere cingi
 Materno, ullius neque Matris filius esse.
 Angustari utero tamen, ut nos, parvulus infans
 Maluit. At nos sopiti, & quasi sensibus orbi
 Tunc fuimus: neque tunc habiles sentire, neq. arcta 95
 Fastidire uteri claustro, aut horrere tenebras.
 Ille autem sensu vigil, excelsaque, Deoque
 Digna vel jamtum mente, & ratione vigebat.

Hæc.

(a) *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Ibid. v. 38.*
Inclinavit calos, & descendit. Ps. 17. v. 10.

- Haëtenus & Vir erat jamtum: Infantemque, Virumque
 (a) Femina (quod Vates cecinit) circumdedit alvo. 100
 (b) O bene! Rorastis cæli jam, tuque tulisti
 Virgineo tellus de germine Servatorem!
 Exoptatus adest tot retro ætatibus ille
 Humano Vindex Generi promissus, & Ultor.
 (c) Sic nos dilexit Deus, ut parilem sibi prolem 105
 Unigenam dederit, quo nil dare majus habebat.
 (d) Qui tribus appendit digitis, & sustinet orbem,
 Quas habet immensas vires huc contulit omnes,
 Brachii & extenti huc congesta potentia tota est.
 Conscia tu tanti mysterii, & æmula cæli 110
 (e) Parva domus, semper jam deinde vocabere Sancta
 Jure tuo. Totus te orbis, te *Vesper*, & *Ortus*,
Austerque, & *Boreas*, & te colet ultima tellus.
 Litore ab extremo maris, ignoto procul orbe
 Ex alio venient, properabuntque undique gentes 115
 Portantes manibus vota, & donaria plenis.
 (f) In terram vultu proni tua limina tangent.
 Et pretiosa tibi cumulabunt munera Reges.
 Cuncta cadent, & falce sua *Capitolia*, & urbes
 Affliget. Mundi miracula proruert ætas 120
 Omnia, reliquiasque etiam, cineresque vorabit

L 2

In-

-
- (a) Creavit Deus novum super terram. Fœmina circumdabit vi-
 ram. Jer. 31. v. 22.
 (b) Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum: aperiatur
 terra, & germinet Salvatorem. Il. 45. v. 8.
 (c) Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigeni-
 tum daret. Jo. 3. v. 16.
 (d) Appendit tribus digitis molem terræ. Isa. 40. v. 12.
 (e) Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem die-
 rum. Ps. 92. v. ult.
 Nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes
 adorabunt in te Dominum. Tob. 13. v. 14.
 (f) Et erunt Reges nutritii tui, & Regina nutrices tue: vul-
 tu in terram demisso adorabunt te. Isa. 49. v. 2. 3.

Ingluvie; at te fuscipiet, venerabitur unam
 Te; nec mordaci violare, aut tangere dente
 Audebit delens, consumensque omnia tempus.
 Quin avulsa tuis, abreptaque fundamentis, 125
 Aligerumque choris subtus tendentibus alas,
 Pennatis innixa humeris, & nubila tranans,
 Et mare velivolum, nimboſaque culmina, montes
 Subtus deſpiciens, iterumque, iterumque per auras,
 Perque iter inſuetum, liquidumque per æra vecta, 130
 Ad maris *Adriaci* occiduum, atque hoc nomine felix
 Litus, frondofas *Piceni* ad litoris oras
 Conſiſtens; oculos cæcis, aureſque reduces
 Surdis, & vita deſuncta cadavera vitæ
 Reſtitues, ac portentis impleveris orbem. 135
 Facta renarrabunt quæ ſuſpenderentur ad aras,
 Nequa dies memori portenta tot eximat ævo,
 Artis *Apelleæ* memores, pictæque tabellæ.

PRINCEPS PACIS.

Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis.
 Pſal. 71. v. 7.

CARMEN XXIII.

ET jam Luna ſuas novies pudibunda latebras
 Intrarat, noviesque iterum ſe fulgida cælo
 Extulerat, fratris totis tota obvia flammis;
 Cum paritura venit quo oracula ſancta vocabant
 (a) In *Bethlem* Virgo. Ignorans hæc omnia *Cæſar* 5
 Implebat, tuleratque edictum *Auguſtus*, ut orbis
 Accen-

(a) Et tu *Bethlem Ephrata* parvulus es in milibus *Juda*: ex te
 mihi egredietur qui ſit dominator in *Israel*, & egreſſus ejus
 ab initio, a diebus æternitatis. Mich. 5. v. 2. Exiit edictum
 a *Cæſare Auguſto* ut deſcriberetur univerſus ordo. Luc. 2. v. 1.

Accenseretur. Compositus pace quierat

Totus in obsequium Pueri. Sopiverat arma;

Ne sua, ne circum streperent cunabula, jamque

(a) Pacis venturus Rex tranquillaverat orbem. 10

(b) Venerat & describi una cum conjugē sancta

In *Bethlem Joseph*: siquidem de sanguine *David*

Deque antiquorum Regum stirpe ortus uterque.

Pauperie tamen obscuri, hospitioque recepti

(c) Nullo sunt. Quin reiecti, passimque repulsi, 15

Ut mos pauperibus fieri: aspernari omnes.

Spelunca ima fuit silvestribus horrida dumis;

Atque intus tophe, & viridi multo obsita musco.

Illuc Pastores, cælo densissimus imber

Cum ruit, accelerare gradum, abscondique solebant, 20

Tutarique gregem sera jam nocte bubulci,

Cum tandem fessū repetebant tecta, casaque.

Atque erat hospitium hoc cælo, hæc cunabula Regi

Regum venturo. Quam sunt contraria nostris,

Quamque arcana Dei, quantumque impervia nobis 25

Consilia! Umbriferas nox alta tetenderat alas,

Jamque fere cæli medium trascenderat axem,

Alta, manu, indicens, faciensque silentia terris;

Cum carne indutus manifeste apparuit Infans

Factus, qui *Verbum* Patris est, cum Regia Virgo, 30

(d) Virgo manens, nullo nixu, nullo ægra dolore,

L 3

Edi-

(a) Et erit iste pax. Mich. 5. Non sumet gens adversus gentem gladium, & non discent ultra belligerare. Mich. 4. v. 3.

(b) Ascendit autem & Joseph a Galilea de civitate Nazaret in Judæam in civitatem David, qua vocatur Bethleem: eo quod esset de domo, & familia David, ut profiteretur eum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Luc. 2. v. 4. & 5.

(c) In propriis venit, & sui eum non receperunt. Jo. 1. v. 11. Non erat eis locus in diversorio. Luc. 2. v. 7.

(d) Porta hac clausa erit; non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa, Ezech. 44. v. 2.

- Edidit Infanтем divinum, Hominemque, Deumque.
 Quam solet intemerata manens, illæsaque ubique,
 Quin & pura magis fœtu, partuque futura,
 De cælo allapsam transfundere limpida lucem 35
 Crystallus. Vos nascenti, vos plaudite sancto
 Aligeri Puerο, Puerique applaudite Matri,
 Ac puero, & Matri mecum vos dicite carmen.
 Salve vera Dei soboles, & Virginis idem
 Proles. Præcipue nunc admirabile nomen, 40
 Consiliumque tuum, tuaque alta potentia nunc est,
 (a) Cum vili in stabulo, tanquam puer ultimus orbis,
 Nasceris ignotus: cum dat cunabula fœnum:
 Cum vix sunt panni, & puerilia lintea Matri;
 Nec satis ut non te crudelia frigora lædant: 45
 Cum tacitæ e teneris lacrimæ labuntur ocellis:
 Cum lac dulce trahens labris, & ab ubere pendens,
 Languidulus dormis, vagisque tenellulus Infans.
 Ut vult, nec possunt tam parvula brachia Matrem
 Amplecti! Ut Mater conatus dicere; vixdum 50
 Dimidiatam iterat vocem, balbutit & ore!
 Ut gremio insurgit ridens, pedibusque tenellis
 Insistens; Matrī mille oscula dulcia figit!
 Hæret in obtutu Matris Puer; illa modestos
 Attollens oculos, oculis respondet amorī. 55
 Salve, Auctor, salve Rex pacis: te veniente
 Clauduntur belli portæ: dudum exsul ab orbe
 Alma ređit tandem quam formosissima vultu
 (b) Pax: in vomerem, & in falcem conflabitur ensis
 Barbarus: in stabulo cum *Pardo* accumbet eodem 60
Hædus,

-
- (a) *Parvulus enim natus est nobis, filius datus est nobis, & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis.* Isa. 9. v. 6.
 (b) *Et conflabunt gladios suos in vomeres, lanceas suas in falces* Isa. 2. v. 4.

- (a) *Hædus*, cumque *Lupis* impune morabitur *Agnus*:
Et simul una ibunt, simul herbida pascua carpent
Innocui inter oves, interque armenta *Leones*.
- (b) Horrida pestiferis habitata draconibus antra;
Et *Junci* & *Calami*, & *Nardi* benecolentis aristis 65
Frondeſcent: vulgo *Aſſyrium* prorumpet *Amomum*,
(c) De ruidis oleum ſaxis, & limpidâ mella
Diſtillata fluent, & lactea flumina current.
Salve ſancta Parens, ſola & tu Virgo, Parensque.
Ancillam te humilem, non plus, tu te ipſa vocabas? 70
Utere jam tandem, dulci utere nomine *Matris*.
Natura attonita, & confuſa, alteque ſilente
Mater es: Auctoriſque tuo quam cœpit inire
Huic noſtræ ſimilem vitam Puero alma dediſti.
Exhauſit ſeſe Omnipotens, Altiffimus in te: 75
Quique poteſt nutu pulchros mage cudere Soles
Millenos alios, melioraque ſidera, & orbes;
Nec poterit deinceps, nec jam conabitur unquam
Majorem te, nec meliorem ſiſtere Matrem.
Salve iterum Mater divina, puerpera Virgo. 80
(d) Tu *Rubus* ille ardens illæſus: tu quoque es illud
(e) *Vellus* rore madens, circum ſitientibus agris;
Ruſus & intactum medio agro vellus ab imbre.
[f] Tu Domini excelfus *Mons* es, qui vertice cælum

L 4

Con-

-
- (a) *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo acubabit: vitulus & leo, & ovis ſimul morabuntur. . . . Et leo ſicut bos comedet paleas.* Iſa. 11. v. 6. & 7.
(b) *In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror Calami, & Junci.* Iſa. 35. v. 7.
(c) *Et erit in die illa: Scillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte.* Joel. 3. v. 18.
(d) *Exod.* 3. v. 3.
(e) *Judic.* 6 v. 37.
(f) *Erit in noviffimis diebus preparatus mons Domini in vertice montium.* Iſa. 2. v. 2.

Contingens, prætergrederis toto ordine magnos 85

Te super extollens, superansque cacumine montes.

[a] Tu Spes, tuque illa *Elia Nubecula* parva,
Quæ totum subito cælum circumtulit alvo.

(b) Tu de *Jessæ* radice es mystica virga,
De qua prorupit tandem flos candidus ille, 90

(c) Quem suspirantes, votis, lacrimisque vocabant
Æterni colles, veteres, sanctique Parentes.

(d) Tu *Thalamus*, de quo Dominus processit, & instar
Sponsi, mortalem non dedignatus amictum;
Humanam æterno sobolem sibi fœdere junxit. 95

(e) Agnovit *Bos*, & rudis ipse agnovit *Ævellus*
Numen: & officiosi procubere, & anhelò
Ore, anima, algentem Puerum recreantque soventque,
Pastores huc o celeres, plenisque canistris
(Quandoquidem ridet, fert & nunc omnia tellus) 100
Ferte citi flores, & circumfundite florem
Mexiceum, florum regem, florum decus ingens:
Nam gestat secum nostræ argumenta salutis,
Tergeminos alto capitatos vertice clavos,
Cuspide obarmatos imò, & ferrugine tinctos 105
Tristi. surgentem in medio arrectamque columnam
Marmoream: & quasi vibratum, intortumque flagellum
Et spisse circumtextam, implexamque coronam:
Quinaque sanguineis magnis extantia guttis
Vulnera. Flos equidem Puerò gratissimus hic est. 110

Interea canta tua tu, *Cumæa Sybilla*,
Carmina, quæ rerum ignarus male carmina torfit

Ne-

(a) Reg. 18. v. 44.

(b) Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus a-
scendet. Isa. 11. v. 1.

(c) Desiderium collium æternorum. Genesi 49. versiculo 26.

(d) Tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Pl. 18. v. 5.

(e) Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini
sui. Isa. 1. v. 3.

Nescio quis; sed erat, memini, bonus ille Poeta:

„Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.

„Jam nova progenies cælo descendit ab alto. 115

„Te duce signa manent sceleris vestigia nostri

„Irrita, perpetua solvent formidine terras.

„Occidet & serpens, & fallax herba veneni
Occidet. Hæc rerum tantarum ignarus, & audax
Sacrilego rapuit furto, cantuque Poeta. 120

Tu Virgo, tu diva Parens, fera colla tumentem

Porro calcasti, contrivisti que draconem.

Nec vero potuit draco teter, & improbus ille

Te morsu scædare, tibi ve aspergere virus

Immane, & saniem horrendam, latebrosa venena, 125

Queis necdum natos mortales implicat omnes.

Dicite io! ingeminate & io! Male saucius anguis

Ad caput illisum pavitantes vix plicat orbes.

Ad mala, quæ nobis primæ hærent semina culpæ,

Tu Mater Virgo, tuus & dulcissimus Infans 130

Divina, & præsens estis medicina saluti.

Nobiscum Deus est, cæloque æterna Parentis

Bis genita, & nova progenies descendit ab alto.

Servati, & memores hoc nos ab cardine rerum

Venturos deinceps, nostrosque putabimus annos, 135

Et novus hinc oritur, sæclorum, & vertitur ordo.

[a] Aurea nunc ibit; subsidet decolor ætas.

Ignotoque etiam surget gens aurea mundo.

SU.

(a) Benedicentur in ipso omnes tribus terra; omnes gentes magnificabunt eum. Pl. 71. v. 17. Et dicam non populo meo, Populus meus es tu: & ipso dicet, Deus meus es tu. Ose. 2. vers. ult.

SUPER OMNE NOMEN.

Donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum.

Ad Philip. 2. v. 9. & 10.

CARMEN XXIV.

ERgone tam tenero, primos & luminis haustus
 Orso vix Puero quærendum sanguine nomen?
 Ne puer o! ne tu antecape, & ne præripe tempus.
 Cum ter plus denis jam tres exegeris annos,
 Explebis tua vota, tuoque cruore madebis: §
 Atque etiam extincto tibi jam, postremus ab imo
 Diffluet, immitti ferro actus, pectore sanguis.
 Hæc Puer hæc equidem jamnum suspirat, & ardet;
 Sed mora longa nimis visa est, & ponere gestit
 Dura rudimenta, optatæ præludia mortis. 10
 Et qui nec prisco ritu, nec lege tenetur;
 Sponte tamen subdit sese, legique severæ
 Obsequitur. Nonne exemplo instaurare videtur
 Ipse suo legem hanc nobis? Delere parabat.
 (a) Delevit: sanctis & nos, pro sanguine tingi 15
 Jussit aquis: & virtutem, vimque addidit undis;
 Tergere manentem clam prima ab origine labem.
 Quæ tulit ille tener dura Infans vulnera, cultros
 Abstulit, amovit. Sed enim sibi parcere non vult;
 Sanguine quæsitum sibi vult & nomen Jesu. 20
 Nomen de cælo missum, quod nuntius Ales
 [b] Ante etiam attulerat, divinus quam foret Infans
 Vir.

(a) *Qua libertate Christus nos liberavit. Ad Gal. 4. v. ult.*

(b) *Quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. Luc. 2. v. 21.*

Virginea inclusus divinæ Matris in alvo.

Qui prisci Heroes cognomina tanta tulere,
Mystica [magnus honor!] fuerant prologia Dii 25

Quondam venturi Infantis, qui munera solus

Tam magni, ac prorsus divini nominis implet:

(a) Nam solus Puer hic salvos nos fecit Jesus.

Nec fuit in Puero hoc vacuum, aut umbratile nomen.

Tu, Puer, Æterna Æterni es Sapiencia Patris, 30

(b) Splendorque, ac Virtus, prorsusque simillima Imago.

(c) Tu Primogenitus rerum: te propter eundem

Eruta de nihilo sunt quæ sunt cumque creata.

(d) Natio imperio tu es Rex, & Legifer orbis:

(e) Tu Via; tu Veri exemplar, tu Vita perennis: 35

(f) Tuque tenebrofi Lux es purissima Mundi.

(g) Tu Pastor bonus es; tu idem mitissimus Agnus,

Hostiaque, aversum nostra ob commissâ Parentem

Concilians, & mansuram per sæcula pacem,

(h) Sanctus Sanctorum quoque tu, æternusque Sacerdos. 40

(i) Tu quoque es Emmanuel, & Adonai: nomina magna,

Quæ semel accumulât, simul aggerat omnia nomen

Divinum, Jesus. Nil nomine dulcius hoc est.

Dulce magis quam stipat apis quæ florea mella:

Quam matutinus ros est sentientibus herbis: 45

Quam

(a) Ipse enim salvum faciet populum suum. Matth. 1. v. 21.

(b) Splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ. Ad Hebr. 1. v. 3.

(c) Primogenitus omnis creaturæ. Quoniam in ipso condita sunt universa in cælis, & in terra, visibilia, & invisibilia.... omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Ad Coloss. 1. v. 15. & 16.

(d) Dominus legifer noster, Dominus Rex noster. Isa. 33. v. 22.

(e) Joan. 14. v. 6.

(f) Joan. 8. v. 12.

(g) Joan. 10. v. 11. & Joan. 1. v. 29.

(h) Dan. 9. v. 24. & Ps. 109. v. 4.

(i) Isa. 7. v. 14. & Exod. 6. v. 3.

- Quam sopor assiduo fessis, duroque labore.
 Quam lux sese oculis captum flenti indita rursus:
 Quam litus, mediis qui jactabatur in undis
 Naufragus, & jamjam languebant brachia, vires.
 Quamque est improvisa salus, cum funera gnato, 50
 Unigenæque suo Mater jam mœsta parabat.
 Qui cæli convexa tenent, qui sidera calcant,
 Qui terras, quacumque suos Sol igneus orbis,
 Exoriens, moriensque iterat, qui Sole carentes,
 Informesque domos habitant, immitia regna 55
 De genu adorabunt submissi hoc, quod super omne
 (a) Scilicet est nomen, divinum nomen Jesu.
 (b) Desuper effusum est oleum, ac mortalibus ægris
 Una illud lucem fert almam, fertque medelam.
 (c) Ad templi portam *Speciosam* nomine dictam 60
 Æger homo, utroque & pede inutilis, inque ligatus
 Materno ex utero, tristem, afflictamque trahebat
 Vitam. Conspexit *Petrus*, intrantemque sodalem;
 (d) Ac de more stipem miseram, victumque rogabat.
 Aurum, atq. argentum mihi nullum est, quæ dare possim 65
 (e) Hæc tibi do, dixit *Petrus*, atque in nomine Jesu
 Surgere confestim, pedibusque incedere jussit.

Et

- (a) *Super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo; sed etiam in futuro. Ad Eph. i. v. 21.*
 (b) *Oleum effusum nomen tuum. Cant. i. v. 2.*
 (c) *Quidam vir, qui erat claudus ex utero matris sue bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi qua dicitur Speciosa. Act. 3. v. 2.*
 (d) *Is cum vidisset Petrum, & Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet. Ibid. v. 3.*
 (e) *Petrus autem dixit: Argentum, & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jesu Christi Nazareni surge, & ambula.*

- (a) Et nihil addubitans urget, dextraque prehensum
 Arrigit. Extemplo ille miser fundamina sensit
 Firma pedum, solidasque bases: jam se regit ipse 70
 Arduus: huc, illuc sese versatque, movetque,
 Insultatque solo, ut vult, lætitiaque triumphans
 Exsilit, & cursu potis est pervertere ventos.
 Nomen ad hoc illa insana, atque infanda deorum
 Colluvies, dominata olim imperiosa per orbem 75
 (b) Corruet, atque avulsa suis de sedibus, aris
 Subversis, totoque vicissim extorris ab orbe
 Nusquam comparet. Traduntur inertia flammis
 Idola, in cineresque abeunt ludibria ventis.
 Fatidici celebrata adeo spiracula *Ditis* 80
Delphica muta silent, neque jam ructare vapores
 Audent insanos: *Libycis* neque syrtibus *Hammon*
 Corniger, aut quercus, *Dodonaæus* *Columba*.
 Aut usquam stygiæ pestes, Manesque profundi
 Hiscere deinde audet, æterna silentia servant. 85
 Hæc monstra, has furias vinxit, contrivit Jesus.
 Terribile hoc illis vel solo nomine Nomen;
 (c) Nobis deliciæ, mel, nectar, vita, salusque.

[Rex]

-
- (a) Et apprehensa manu ejus dextera allevavit eum, Et prosi-
 nus consolidata sunt bases ejus, & planta. Et exiliens se-
 sit, & ambulabat. Ibid. a v. 6. ad 8.
 (b) Et erit in die illa dicit Dominus exercituum: Disperdam
 nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra, &
 pseudoprophetas, & spiritum immundum, auferam de terra.
 Zahc. 13. v. 2.
 (c) Omnis qui invocaverit nomen Domini salvus eris. Joel. 2.
 v. 32. & ad Rom. 10. v. 13.

R E X G E N T I U M .

*Reges Arabum, & Saba dona adducunt, & adorabunt eum
omnes Reges terra: omnes gentes servient ei.*

Pf. 71. v. 10. & 11.

C A R M E N X X V .

QUæ lux! QUæ tenebræ! Prisco verso ordine rerum,
Mortis, & umbrarum in regione inopina refulsit
Lux; ubi regnabat, lux insidiosa repente
Nox Erebo ex imo quas funderet extudit umbras.
Stella peregrina officiosa renidet *Eois* 5
Regibus, ac dulci, & vocali lumine, natum
Quem Gentes dudum expectabant, nuntiat orbi.
(a) *Hebræi* contra, quibus hæc & stella micabat
Pridem, promissus quibus & de Virgine Matre
(b) *Filius*; hunc nollent venisse, diemque perosi, 10
Avertunt oculos retro, seseque volentes
(c) *Obcæcant* miseri, propria & sua dona recusant.
Sceptrum de *Juda* exierat, prorsusque perempta
Spe reditus, manus ignota, atque aliena regebat
Sceptrumq. imperiumq. Atqui omnino hoc fore tempus, 15
(d) Quo Rex promissus, quo Rex venturus adesset,
Carmine, & Oraclo insigni morientis *Jacob*

Præ-

-
- Habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Isa. 9. v. 2.
Lux obtenebrata est. Isa. 5. v. ult.*
(a) *Orietur stella ex Jacob. Num. 24. 17. Vide Bened. XIV.
in festo Epiphaniæ.*
(b) *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Isa. 7. v. 14.*
(c) *Incrassatum est enim cor populi hujus, & auribus graviter
audierunt, & oculos suos compresserunt, ne forte videant.
Act. 28. v. 27.*
(d) *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus,
donec veniat qui mittendus est. Gen. 49. v. 10.*

- Præmoniti, parvi pueri, & vix farier orsi,
 Perque vias passim, per compitaque ore canebant,
 Præterea arcanas jamtum *Danielis* abisse 20
- (a) *Hebdomades*, componendo hæc *Oracula* primis;
 Exacta annorum series, resque ipsa docebant.
 Et tamen hunc adeo optandum, optatumque repente
 Destituunt, coramque adstantem agnoscere Regem
 Nolunt, spesque suas jugulant, ultroque recidunt, 25
 Scilicet hæc soboles illa est, quæ perfida posthæc
 Sacrilegam intendet vocem, & clamore nefando,
Nolumus hunc, dicent illi, *regnare super nos*.
 Heu pietas! heu prisca fides, priscique Parentes!
- [b] Quam vos degeneres nacti, infidosque nepotes! 30
 Sideris interea ductu, & radiantis Olympi
 Tergemini *Solyman* Reges venere. Neceffe
 Hoc erat, *Hebrais* nequa excusatio, nequis
 Perfidiae infandæ color, obtentusve maneret.
 Percunctabantur: quænam cunabula nuper 35
 Natum excepißent Regem? Titubatio nulla.
- (c) In *Betblem* nasci omnino debere, fatentur,
 Testanturque uno ore omnes: meminereque Vatis,
 Qui tam magnificos *Betblem* assignabat honores.
 Audit, & varia confusus imagine rerum 40
Herodes (quo non *Libycis* immanius antris
 Prorupit monstrum) furit; & quæ, fraudibus, astu,
 Et laniena etiam infanda, male parta tenebat
 Sceptra, sibi e manibus labi, ad Puerumque reverti
 Angitur, & cura infelix tabescit inani. 45
 Ah miser! haud equidem venit, ut mortalia demat
 Regna; sed ut nobis Puer hic cælestia donet.
 Non aufert; dat regna Puer. Jam pelle timorem:
 Rex)

(a) Dan. 9.

(b) *Generatio enim perversa est, infideles filii*. Deut. 32. v. 20.

(c) *At illi dixerunt ei in Bethleem Judæ*. Matth. 2. v. 5.

- (a) Rex est pacificus: quam Regum tollere nemo;
 Quam Regum dare nemo potest, fert munera pacis. 50
 Ista illi sordent, possunt quæ crimine haberi,
 Quæ tumet multo invalisti crimine regna.
 Sed quid ago? Nullo possunt medicamine tolli.
 Quæ super adventu Regum, Regisque supremi.
 Arcanæ Herodem curæque, iræque coquebant. 55
 Diffimulat tamen, ac frontem, vultumque serenat.
 Ac veluti ambiguos *Serpens* dans corpore tortus,
 Obliquat sese contra quam fronte minatur;
 Aut veluti humanam fingit vocem *Crocodilus*,
 (b) Fingit, adorare Infantem, Numenque precari 60
 Se quoque velle: instat multis, comperta doceri
 De Puero: quæ vidissent sibi cuncta referri
 (c) Mandabat. *Bethlem* Reges contendere pergunt.
 Stella quidem *Solymis*, quæ dedignata rebelles
 Hebræos, vultum indignata averterat, effert 65
 Splendida sese iterum Cælo, lucemque coruscant
 Exhibet, anteparatque viam, & præcedit euntes.
 Ad stabulum donec veniens, quasi diceret: Ecce,
 In stabulo hoc humili, hic est divinissimus Infans,
 Grandius expandens jubar, instaurantque nitorem. 70
 Constitit, atque suo jam munere functa quievit.
 Tum vero unanimi plausu, & fremitu æthera complens
 Confurgit clamor: stanti dant cornua cantu
 Signum: respondent alte barritu *Elephanti*,

Hin-

-
- (a) *Rex Salem, quod est Rex pacis. Ad Hebr. 7. v. 2. Pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat ego do vobis. Joan. 14. v. 27.*
 (b) *Et mittens illos in Bethlem dixit: Ite, & interrogate diligenter de Puero, & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut ego veniens adorem eum. Matth. 2. v. 8.*
 (c) *Qui cum audissent Regem abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente antecedeat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat Puer. Ibid. v. 9.*

Minnitu alipedes, & pectora, collaque in orbem 75
Circumvolventes, fræna spumantia mandunt.

- (a) Nec mora prosternunt se, prosternuntque coronas
Reges ante pedes Pueri, tum forte sedentis
In gremio, & gemina impliciti inter brachia Matris
Virginis: & reque tam agrestis fastigia tecti 80
Mirantur, nec res inopes: hæc omnia Vates
Præcuisse sciunt olim, & placuisse beatam
Pauperiem Regi. Dein mystica munera porgunt
Quisque suum: myrrha mortem, & crudelia quæque
Ultro amplexurum agnoscunt: rursusque Sabæo 85
Thure Deum: Regemque auro, obsequioque fatentur.

- (b) Plaudite quas oriens, & quas afflavit anhelis
Sol moriturus equis, una omnes plaudite gentes.
Vos designabant, pro vobis dona ferebant
Illi Arabum Reges: expressa in imagine jamtum 90
Vos hominem, Regem, atque Deum coluistis Jesum
Nascentem. Vos tum stella, vos lumine sancto,
Vos, cum vagitus primos dabat ille, vocabat.
Ignotus vobis olim Deus, ecce videndum
Exhibuit sese, & manifesto in lumine totus 95
(c) Est coram. Lux nunc estis; tenebræque fuistis.

M

Si-

- [a] Et intrantes domum invenerunt Puerum cum Maria Matre
ejus, & procidentes adoraverunt eum: Et apertiis thesauris
suis, obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrram. Ibid.
v. 11. Dabitur ei de auro Arabia. Ps. 71. v. 15.
(b) Omnes gentes plaudite manibus, jubilata Deo in voce exul-
tationis. Ps. 46. v. 1.
(c) Eratis aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Ad
Ephes. 5. v. 2.

SIGNUM CUI CONTRADICETUR.

*Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem
multorum in Israel, & in signum, cui contradicetur.*

Lucæ 2. v. 34.

C A R M E N X X V I.

AD templum, læva gestans, ad pectora pressum
Dulce onus infantem Puerum, dextraque gemellas
Lacteolasque ferens, Matrum de more columbas
Pauperiorum, it Virgo Parens, sine labe pudoris
Enixa, atque adeo non illi obnoxia legi. 5
It tamen, & quamvis communi lege soluti
(a) Et Puer, & Mater; legi ultro paret uterque,
Ut Puero est Mater, Matrique simillima proles.
Intranti occurrit cano venerabilis ævo,
Et pietate senex: quem Sanctus desuper aura 10
Spiritus allabens, pulchris impleverat olim
(b) Promissis: non ante, diem, non lumina morte
Clausurum, quam vidisset, quem sæcula retro
Quem suspirabant tot prisca oracula Vatum.
Ergo ubi adesse Deum, propioraque numina sensit; 15
Irruit impatiens, Puerumque trementibus ulnis
Exceptum stringens arte, amplexansque subinde,
Et largo fletu ora rigans, incanaque menta,
Vaticinansque, ut erat divino percitus æstro:
Ægre has, multa inter rupit suspiria, voces; 20
Ergone

-
- (a) *Tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino....
Et ut darent hostiam... per turturum, aut duos pullos co-
lubarum. Luc. 2. v. 22. & 24.*
- (b) *Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum
in pace: quia viderunt oculi mei salutem tuam, quod parasti
ante faciem omnium populorum, laudem ad revelationem gentium,
& gloriam plebis tue Israel. Ib. a v. 29. ad 32.*

Ergone jam tandem venisti, oculisque meismet
 Vidi ego te, expectata diu lux alma, salusque
 Orbis, & *Isacidum* immortalis gloria gentis?
 Hac ego defessam ætatem, tristemque senectam,
 Hac sustentabam spe longæ tardia vitæ. 25
 Magnifice implesti tua tu promissa beata

- (a) Summe Pater: nunc dimitte, & me corporis hujus
 (Quando aliud nihil est, quod sperem ultra) exue vinclis.
 Et quam te memorem, Virgo, quæ sola salutem
 Tam suspiratam peperisti sospita terris! 30
 Ecce hic in vitam, in mortemq. etiam, inque ruinam
 Multorum Puer est positus, positus quasi signum
 In jaculum: ferroque huc, huc armata veneno
 Spicula torquebunt. Contradicetur inique.
 Tu quoque magna Parens, cladis pars magna futura es. 35
 Tempus erit, tibi cum crudelis ad intima adactus
 Viscera, dilaniet, præcordiaque hauriat ensis.
 Et fuit hæc postrema senis, postremaque cygni

- (b) Vox; ac demittens quasi concedentia somno
 Lumina; mox placida, optataque ibi morte quievit. 40
 Nec mora: sacra fides jamtum dictisque, minisque.
 Incassum opperiens Reges, ubi sensit ab illis.

- (c) Delusum sese *Herodes*; quos mente furores
 Hactenus arcanos obduxerat, impius omnes
 Effudit. Sicut stridens, tumidusque repente, 45
 Seque ipso major, mille undique, & undique tela
 Apparat, & furiis accensus concutit *Histris*.
 Aut tanquam latitans herbofo gramine tectus
 Propter aquam; tandem calcatus, & improbus ira

M 2.

Si.

-
- (a) Et dixit ad Mariam Matrem ejus: Ecce hic &c. Et etiam
 ipse animam pertransibit gladius. Ibid. v. 35.
 (b) Ita Menolog. Græcorum. Vide Benedic. XIV. in festo Purificat.
 (c) Tunc Herodes videns quoniam illusum est a Magis iratus est
 valde. Matth. 2. v. 6.

- Sibilat, & caput, & furialia pectora *Serpens* 50
 Arduus in cælum attollens, late omnia tabo
 Inficit exitiali, omnesque interficit herbas,
 Et calice exortos flores vix, enecat omnes.
- (e) Horrendum! Pueros annis retro inde duobus
 In *Bethlem*, pagisque etiam, villisque propinquis 55
 Natos transfidigi, ferroque absumier omnes
 Jussit; inundarique infantum sanguine cunas.
- (f) Vox in *Rama* audita est, lamentatioque ingens
Rachel. Amissos primo ipso in limine vitæ
 Perpetuum luget fœtus: & ab ubere raptos 60
 Anxia conquirens frustra, solatia nulla
 Audit, & immoritur luctu: quia nullibi jam sunt.
 Barbare, crudelis, multoque immanior hydris,
 Aspidibusque soporiferis, furdisque, & Hyæna
 Sanguinolentior, & Crocodilo. Tantulane ætas, 65
 Quæ Pœnos etiam potuit lenire Leones;
 Visa tibi apta suo involvi, mergique cruore?
 Impie mentis ubi es? Cælone indicere bellum
 Audes? Cui cælum famulatur, sidera subsunt;
 Huic tu sperasti immaturam arcessere mortem 70
 Nolenti? Incassum furis. Hunc tu perdere ferro
 Unum non poteris, quem demens, quem petis unum
 Excidio tanto, Deus est, & cum volet ille,
 Cumque ab Divino sibi credita munera Patre
- (d) Implerit, furdisque aures, & lumina cæcis 75
 (d) Indiderit, tumultisque vocata cadavera, magno

Im-

-
- (a) Et mittens occidit omnes pueros, qui erant in *Bethleem*, & omnibus finibus ejus a limatu, & infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis Ibid.
- (b) Vox in *Rama* audita est, ploratus, & ululatus multus: *Rachel* plorans filios suos, & noluit consolari quia non sunt. Ibid. v. 18. & Jer. 31. v. 15.
- (c) Aperientur oculi cæcerum, & aures surdorum patebunt. Il. 35. v. 5.
- (d) In resurrectionem multorum. Luc. 2. v. 34.

Imperio superas iterum revocarit ad auras,

- (a) Intuleritque novam lucem, nova foedera mundo;
 Tum demum, nam mortales ideo induit artus,
 Tum jam sponte sua, omnes nos, veterumque Parentum 80
 Antiqua labem largo lavet amne cruoris.
 Nunc autem, morti, quantumlibet omnia vertas;
 Quamvis millenos contra illum strinxeris enses;
 Necdum maturus, necdum est obnoxius Infans.
 At te jam viventem etiam sibi pabula vermes* 85
 Obsceni addicent: ignisque introrsus obortus
 Viscera consumet, tundens: animamque ferinam
 Efflabis, fontes novus horror iturus ad umbras.

Interea fuge chare Puer, fuge Regia Virgo,

- Inque sinu abscondens Puerum pluviae inscia regna, 90
 (b) *Hermopolimque* pete. Hoc demissus ab æthere pennis
 (c) Nuntius admonuit *Josepb*, cui munia Patris
 Ipse gerenda dedit Pater, adlegitque futurum
 Exilium comitemque viæ, comitemque laboris.
 I gemebunda Parens, i Virgo, assuesce dolori 95
 Jam nunc, & gladio: nam te graviora manebunt
 Vulnura. Quæ nunc orta cito subsidet, & ultro
 (d) Ponet tempestas: ex *Ægyptoque* vocatum
 Infantem (utrumque hoc oracula sancta canebant)
 (e) Excipiet reducem *Galilea*, & *Nazara* tellus. 100
 Post ubi jam pueri firmata adoleverit ætas,
 Et bis jam senos dulces tecum egerit annos;
 Rursus inundabunt lacrimæ, & nova vulnera libans
 Tentabit rursus tua tum præcordia mucro.
 Nam *Solymis* reditura domum, atque emensa dici. 105

M 3

To-

-
- (a) *Dedi te in sædus populi, in lucem gentium. Isa. 42. v. 6.*
 (b) *Vide Calmet Lib. 7. Hist. Vet. & Nov. Testam.*
 (c) *Accipe Puerum, & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum.*
Matth. 2. v. 13.
 (d) *Ex Ægypto vocavi filium meum. Ibid. v. 15.*
 (e) *Quoniam Nazareus vocabitur. Ibid. v. ult.*

Totum iter; ereptum ignarz, amissumque dolore
 Ingenti agnosces Puerum: & vestigia retro
 Observata legens, scitaberis anxia: nunquid
 Inter cognatos comes additus iverit ille?
 Anne labore viæ fessus, fortasse refedit? 110
 Sicubine abductus variarum errore viarum?
 Jamque dies, alterque dies, claudentur, & alter,
 Et totidem insomnes inter suspiria noctes;
 [a] Cum tandem in templo, attonita auscultante corona
 Doctorum, invenies, priscorum oracula Vatum 115
 Percunctantem ultro, atque ignaros inde docentem,
 Melligenisque alta irrumpentem in pectora dictis.
 O ut tum, Mater, tibi jam, & qui munia *Joseph*
 Patris agit, conversi aberunt in gaudia luctus!
 At majora manent te vulnera, & alius ensis 120
 Viscera transadiget: capulo tenuis abditus olim
 Hærebit totus. Neque tum cum conjuge sancto
 Fas, ut nunc, curam, aut partiri, Virgo dolorem.
 Vera nimis, gravius senis in te dicta recurrent.

SUBDITUS ILLIS.

Et erat subditus illis. Lucæ 2. v. 51.

CARMEN XXVII.

EN quid agam? Attonitus, præstetne silere, loquine?
 Hæreo. Triginta annorum, quos egit Jesus
 Carne Deus nostra indutus (mirabile dictu!)
 Hi sunt annales, duo verba hæc: *Subditus illis.*
 Abditus ille domi, conclusus paupere tecto, 5
 Obse-

(a) *Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant super prudentia & responsis ejus. Ibid. v. 46. & 47.*

- Obsequio (dicamne hoc?) servitioque Parentum
 Intentus, neque præterea dum cognitus ulli;
 (a) Filius esse humilis fabri, ac de millibus unus
 Esse putabatur, manibusque perinde laborem
 Ipse exercebat, quasi fabri filius esset, 10
 Curvabatque humeros lignis, & ligna dolabat.
 Nec putat indignum hoc manibus, quibus omnia jamtum
 (b) Omnipotens dederat Pater, & fabrilis pensa
 (c) Scilicet ille subit, per quem sunt omnia facta.
 Usque adeo obscurus Deus, ignotusque latebat! 15
 Qualis *Erythrææ*, qualis *Garamantidos* undæ
 Egregium decus, obscura latet abdita concha
 Gemma, futura & honos olim, Regumque corona,
 Et tamen illa jacet, meritos neque poscit honores.
 Aut veluti assurgens pater *Apenninus* ad auras, 20
 Quantumvis toto miscet se vertice cælo;
 Nube peregrina, atque alio vestitus amictu
 Quantus erat fugit ex oculis: mera nubila censet
 Aspicere ignarus rerum procul usque viator.
 Quorsum me stupor abripuit? Vilissima quæque 25
 Ad rem infinitam frustra hæc componere tento.
 Ipsum ipsi (hoc unum fas est) componere pergo.
 (d) Præsepe excepit natum; miserabilis infans
 Esse videbatur, pauper, rerum omnium egenus;
 Sed tamen esse Deum testantur, & æthera cantu 30
 (e) Cælicolæ complent, miscentque, agitantque choreas:

M 4

Pa.

- (a) *Nonne hic est fabri filius?* Matth. 13. v. 55.
 (b) *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Joan. 13. v. 3.
 (c) *Omnia per ipsum facta sunt.* Joan. 1. v. 3. *Quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæculus.* Ad Hebr. 1. v. 2.
 (d) *Reclinavit eum in præsepio.* Luc. 2. v. 7.
 (e) *Facta est cum Angelo multido militia cælestis, laudantium Deum.* Iud. v. 13.

[a] Pastoresque vocant parvi ad cunabula nati:

Et nova prorumpens, nova fundens sidera cælum;

(b) Evocat, & stella ab regnis adducit *Eois*

Ternos tergemina allaturos munera Reges. 35

(c) Vel tum, cum tanquam reus, & sceleratus, & inter
Latrones geminos hinc inde, manusque pedesque
Confossus, mortem infamem amplectetur Jesus;

(d) Cum moriente, volet quoque Sol comes ire, morique
Et gemitum dabit immensum, & vix non ruet orbis: 40
Exspirare, morique Deum vel saxa loquentur.

Nunc autem nusquam apparet Deus. Undique totus

Delituit, specie obscura, obscurisque latebris

Abditus. Humanis nulla hic admixta refulgent

Prodigia. Indicio nullo Deus eminet. Unum hoc 45

Eminet, hoc unum præsert: *Subditus illis*.

(e) Rex erat, & Regum supremus, & arbiter orbis.

At nusquam Regum pompa illi, insignia nulla.

Non sceptrum, aut diadema gerit: non alta superbo

Marmore, non ostro constrata palatia surgunt. 50

Non illum crebræ excubiæ, densæque phalanges

Circumstant, aut armata statione coronant.

Quocumque aspicias, credas de millibus unum;

Non plus: ligna dolat: Matri officiosus obedit,

Ac *Joseph*: totusque apparet *Subditus illis*. 55

Lux

[a] Pastores loquebantur ad invicem: *Transeamus usque ad Bethleem, & videamus hoc verbum: quod factum est, quod Dominus ostendit nobis*. Ibid. v. 15.

(b) Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Isa. 60. v. 3.

(c) Cum sceleratis reputatus est Isa. 53. v. ult.

(d) Et erit in illa die, dicit Dominus: occidet Sol in meridie. Amos 8. v. 9.

(e) Habet in vestimento, & in femore suo scriptum; Rex Regum, & dominus Dominantium. Apoc. 19. v. 16.

- (a) Lux erat, & tenebras veniebat pellere mundo,
 Et monstrare viam, divinum & spargere lumen:
 Et narrare palam, & divina arcana docere
 Abdita Philosophis, priscisque incognita sæclis.
 Et quondam Puer hæc fecit, munusque Magistri 60
 Egit, Doctorum toto admirante senatu.
 At nunc abscondit radios, lucemque coerces
 Intus, & immensum splendorem obaubit, obumbrat,
 Perque annos bene ter denos, auditque, siletque,
 Atque oculis hominum nihil est nisi *Subditus illis.* 65
 Audisne? Hæc quoque habent divina silentia vocem,
 [b]Esse humilem corde, ac mitem (quod nemo profecto
 Philosophus) tunc exemplo; dein voce docebat.
 (c)Esse Deo similes (proh quanta superbia, quamque
 Infana!) humani generis voluere Parentes 70
 Primi. Ex illo eadem vesana superbia fudit
 Sese, ac famosa, & tumida caligine circum
 Mortales cinxit. Tristissima origo malorum
 (d)Hæc erat. Huic Jesus exemplo, ac voce mederi;
 Sed prius exemplo vult, exemploque Magistrum 75
 Se dat inauditæ, neque dum dictæ hæctenus ulli
 Doctrinæ: voluitque Deus despectus haberi
 Passim, & censeri quasi fabri filius esset.
 Primus homo, oblitus se hominem, Deus esse volebat.
 At Deus humana specie se, & corpore totum 80
 [e]Abscondit: nec se esse Deum meminisse videtur.
 Hæc tulit ille illi primæ medicamina culpæ

Di.

-
- (a) *Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. 1. v. 9.
 (b) *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde.* Matt. 11. v. 29.
 (c) *Eritis sicut dii.* Gen. 3. v. 5.
 (d) *Initium omnis peccati est superbia.* Eccl. 10. v. 15. *In ipsa, initium sumpsit omnis perditio.* Tob. 4. v. 14.
 (e) *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Ad Philip. 2. v. 7.

Digna Deo. Nulla est prorsus medicabilis arte,
 Sicui non tulerit tanta hæc medicina salutem.
 Tu quis es, aut quorsum te effers, quorsumve superbis? 85
 Ecce homo, & ecce Deus submissus, *Subditus illis*.

LUX MUNDI.

Ego sum Lux Mundi. Joan. 8. v. 12.

CARMEN XXVIII.

Ignotus dudum; tandem *Jordanis* ad undas
 Ostendit sese. Sed adhuc caligine luci
 Permixta, vult lustrari, vult flumine tingi:
 Et jam se ostendens, etiamnum sed addit Jesus:
 Necdum, queis latuit totas bene dispulit umbras. 5
 Non secus ac cæli cum primi albescere tractus
 Incipiunt, surgit sensim, nec tota repente
 Lux oritur: nec tantum oculi præferre nitorem
 Assueti tenebris possent. Affinia nocti
 Obscurum quid habent creperæ primordia lucis. 10
 At cælum interea, ac de cælo audita sonora
 Vox, confessa Deum, tandem claravit Jesum,
 Quæque illi supra caput adstitit [almus ab alto
 (b) Spiritus hac specie veniens] delapsa columba.
 Atque Deum Trinum, tum demum innotuit esse: 15
 De cælo auditi primum Genitusque, Paterque.
 Tantam lux oriens Jesus lucem attulit orbi.
 Sensit *Jordanes* sua munera, nec capit ultra
 Jam se, nec ripis, nec jam se continet alveo

Spus

(a) Venit Jesus in Galilæa in Jordanem ad Joannem ut baptizaretur ab eo. Matth. 3. v. 13.

(b) Et descendit Spiritus Sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum. Luc. 3. v. 22. Et ecce vox de calis dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Matth. 3. v. ult.

Spumeus. Attollens viridi oblita cornua musco 20

Fervet, & arrectis, iterumque cadentibus undis,

Exultatque vadis, assentaturque, faveatque.

Quos sibi laudari audierat jam spernit *Araxem*,

Et decantatum perplexa ab origine *Nilum*:

Spernit & *Euphratem*, & *Tigrim*, fastuque tumentem 25

[a] *Eridanum*, quamvis ausum se tollere cælo,

Quamvis fluviorum Regem se dicere suetum.

Senserat exortam lucem, qui regna profunda

Torquet, & imperium tenebrarum, animasque nefandas:

Prorumpensque nigris, & noctipotentibus antris; 30

Extulit infandum caput in cælumque, Deumque.

Longa, præcul monte abducto, noctesque diesque

Orando assiduus, tulerat jejunia Jesus.

[b] Et sentire famem voluit, voluitque docere

Nos, exemplo, hostem antiquum, immanemque domare. 35

Adstitit hic, lapidemque manu protendit, & : eja

Si Deus es [dubitabat enim] dic ut lapis iste

Sit jamæum panis. Scriptum est, subjunxit Jesus,

[c] Sustentari hominem sancto, quod manat ab ore

Divino, verbo; neque solo vivere pane. 40

Fractus erat; neque desistit tamen improbus hostis.

Abreptum, excelso templi summoque locavit

Vertice: & hinc inquit, pronum te mitte deorsum:

Quandoquidem cæli Aligeris Deus ipse jubebit,

Ut scriptum est, te sustineant, ne forte cruentes, 45

Offendasve pedem ad lapidem. Sic ille maligne

Scripturas ausus primus corrumpere. Jesus

Erro-

(a) *Eridanus* una e constellationibus, ut ajunt, *caelestibus* in parte *Australi*.

(b) Cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. *Matth.* 4. v. 2. Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. *Ad Hebr.* 4. v. 15.

(c) Scriptum est, non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei *Matt.* 4. v. 4.

- Errorem emendans: Dominum tentare nefas est,
 (a) Inquit: & hoc etiam scriptum est. Sed perstitit audax
 Insidiator: & ad Montis fastigia raptum 50
 Momento; ostendens illi regna omnia Mundi:
 Hæc tibi cuncta, inquit, dabo mox; si pronus adoras
 [b] Me. Jesus vero: I retro, longeque recede
 Perfide. Qui Deus est unus, Dominusque supremus
 Solus adorandus. Tum vero exterritus hostis: 55
 Et caudam pavitantem utero, inter crura, pedesque
 Committens; caput obnubit, penitusque profundis,
 Multa gemens ignominiam, sese abdidit umbris.
 [c] Tunc autem Aligeris famulis, cælique ministris
 Accitis; tandem jejunia solvit Jesus. 60
 [d] Discipulos legit bis senos, retia tantum
 Nectere, & assuetos indagine cingere pisces.
 Non jam divitiis, atavisve, aut artibus ullis
 Ingeniis, non doctrinæ, ingeniive decoros
 Fama, non suadæ, aut facundæ munere liugæ. 65
 Hos tamen, hos Orbis fieri jubet ille Magistros:
 (e) Vos lux Mundi estis dixit, fecitque perinde
 Ac dixit. Vocem exaudivit, factaque lux est.
 Obscuri illi homines facti clarissima Mundi
 Lumina, divinæ sparferunt munera lucis 70
 Undique: quæque diu, longe lateque per Orbem
 Regnabant ubivis tenebras, noctemque fugarunt.
 Qualis cælestes inter pulcherrimos ignes
 Auroram increpitat seram, nitidusque resulget

Luci.

-
- (a) Rursus scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Ib. v. 7
 (b) Vade Satana: scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Ibid. v. 10.
 (c) Et ecce Angeli acceperunt, & ministrant ei. Ibid. v. 11.
 (d) Elegit duodecim. Luc. 6. v. 13. Erant enim piscatores. Matth. 4. v. 18.
 (e) Vos estis lux mundi. Matth. 5. v. 14. Dixit de tenebris lucem splendescere 2. ad Cor. 4. v. 6.

Lucifer; ille tamen rudis est, & terrea moles. 75
Totum ab Sole suum trahit ille, bibitque nitorem.

Quin desperata penitus caligine mersis

(a) Ignotam primus lucem impertivit *Iesus*.

Nempe oculis, qui nativas, nimiumque sequaces
Ex utero secum *Matris* traxere tenebras, 80

Qui nihil [ah!] poterant, præterquam flere, nec ullos
Gustarent unquam jucundi luminis haustus;

Perpetuis vivi tenebris, quasi morte sepulti.

Tot retro sæclis, quamvis excusserat umbras

Mortis nonnemo; nemo has excusserat umbras. 85

Cæcigenorum oculis superaddere, & indere lucem,

[b] Usque recensendo prima inde ab origine *Mundi*,
Nulla unquam audierat tale hoc, nec viderat ætas.

Exigua hæc. Multo *Iesus* majora parabat

[c] Munera, Divino ut lustraret lumine mentes 90
Venerat. Huic operi intentus (mirabile dictu!)

(d) Nec sibi tam charæ *Matris* meminisse videtur.

Hoc agit, huic operi incumbit. Per castra, per urbes,

Qua se *Jordanes* fundit circumque, supraque,

Quaque *Palestine* contra, Mare litora torquet, 95

[e] Itque, reditque viam. In monte, in convallibusimis,

In templo, in triviisque etiam, per compita sæpe,

Perque vias passim lucem accenditque, docetque.

[f] Undique convenere omnes audire docentem,

Nec

(a) Ut aperies oculos cæcorum. *Isa.* 42. v. 7.

(b) A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci, nati. *Joan.* 9. v. 32.

(c) Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *Luc.* 2. v. 79.

(d) Quæ est Mater mea? *Matth.* 12. v. 48.

(e) Et circumibat *Iesus* omnes civitates, & castella docens in synagogis eorum, & prædicans *Matth.* 9. v. 35.

[f] Et sequebatur eum turba, & comprimebant eum. *Marc.* 5. v. 24. Ita ut non possent neque panem manducare. *Marc.* 7. v. 20.

Nec cibo ali finit interdum circumflua turba. 100

Ante chaos deforme erat orbis, & omnia densis

Obvolvebantur, turbabanturque tenebris.

Devenere homines fabri, artificesque deorum:

(a) Et qui dimidium lignum combusserat igni;
Lignum dimidium, manuumque opera ipsa suarum, 105
Degener, & tota obbrutescens mente, putabat
Esse deos. Vix *Philosophi*, vix unus, & alter
Agnorant Unum; sed turpiter hi quoque multa

(b) Numina adorabant. Ierant per devia cæci,
Cæcorumque duces fuerant cum *Socrate*, *Zeno*, 110
Pythagoras, *Plato*, *Aristoteles*, quæ nomina magna
Inflatis adeo crepitabat *Græcia* buccis.

Nam constare Deum, veluti nos, corpore quodam

Censebant; nec quid tandem, quid *Spiritus* esset,

Cognorant illi satis, aut confinia iusti, 115

Injustique, unus potuit sat cernere quisquam.

Nemo unus regere, & recte componere mores

Evaluit. Quæ recta quidem bene multa docebant,

Turpibus, & crebris erroribus incestabant.

Ac veluti manibus puerorum turbo, flagello 120

Percitus, incertis subsultans saltibus errat,

Et redit unde abiit, rursusque repente recedit,

Ancipitemque trahit gyrum erro, stareque nescit:

Sic inconstantes, varique, levelque feruntur

Philosophi, nusquam tandem consistere certi. 125

Nunc animos nullo perimi, neque posse resolveri

Interitu, nullis cum consent partibus: ajunt:

Mox autem super hoc titubant, misereque vacillant.

Nunc

(a) *Medium ejus combussit igni. . . reliquum autem ejus deum fecit.*
Isa. 45. v. 16. *Opus manuum suarum adoraverunt.* Isa. 2. v. 8.

(b) *Cum cognovissent Deum; non sicut Deum glorificaverunt.*
Ad Rom. 1. v. 21. *Et coluerunt, & servierunt creatura potius quam Creatori.* Ibid. v. 25.

- Nunc humana regi cura, certoque deorum
 Consilio, nunc consilium intercedere nullum, 130
Nec curare Deum credunt mortalia quengquam,
Sed surdi immoto volvi omnia tramite fati;
Aut contra instabili temere impelli omnia casu.
 Et modo condemnant, modo laudant qui sibi mortem
 Conscivere ipsi, fugerent ut tædia vitæ; 135
 Nunc super hoc titubant, solita & vertigine rapti,
 Ambiguos semper circumvolvuntur in orbes.
- (a) *Philosophis puer est, & anus sapientior illis*
 Omnibus, ex quo Orbi vox est audita Magistri.
- (b) Divini. Ille novi sanxit pia fœdera amoris: 140
- (c) *Insensosque ipsos inimicos jussit amari;*
Quos odisse erat & virtus, & gloria quondam
Barbara; nec satis est adeo ignovisse. Magister
Vult, bene item factis odia, & malefacta rependi.
 Rursus, quod fieri passim sine more solebat, 145
- (d) *Edicto vetuit, dein vincula jugalia solvi.*
 Crimen adulterii admitti [exsecrabile crimen!]
- (e) *Vel solo intuitu, solaque cupidine mentis,*
 Admonuit. Tantum potuit vesana nocere
 Corde latens, solisque oculis grassata libido! 150
- (f) *Pauperibus cælum addixit, contraque negavit*
 Hoc fore divitibus facile, & proclivius esse

Ad-

-
- (a) *Univerfos filios tuos doctos a Domino. Isa. 54. v. 13.*
 (b) *Mandatum novum de vobis, ut diligatis invicem, sic ut dilexi vos. Joan. 13. v. 34.*
 (c) *Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos. Matth. 5. v. 44.*
 (d) *Qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit mæchatur, & qui dimissam a viro ducit, mæchatur. Luc. 16. v. 18.*
 (e) *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mæchatus est eam in corde suo. Matth. 5. v. 28.*
 (f) *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum calorum. Mat h. 5. v. 3. Facilius est Camelum per formam acus introire, quam divitem intrare in regnum calorum. Luc. 18. v. 25.*

- Addit, intrare, & per acum transire *Camelum*.
 (a) Discipulos omnes post se jubet ire, crucemque
 Ferre humeris. Qui detrectans portare recusat; 158
 Hunc negat esse suum. Pleno vocat ore beatos
 (b) Qui lugent, qui nil meriti, patiuntur acerba,
 Et mala multa. Ingens cælo his est, altaque merces.
 Infigenti alapam porgi patienter, & ultro
 (c) Vult aliam necdum percussam verberare malam. 160
 Interea, vult ille, suos contemnere mortem
 Impavidos: & non illos, qui perdere ferro
 (d) Corpora, de se ultro demum peritura; sed illum,
 Qui potis est animas etiam multare, timendum,
 Cumque anima æternis corpus quoque tundere flammis. 165
 (e) Edicit: *Mosis* cathedram, sedemque verendam,
 Vel cum Scriba aliquis sedet, indignusque sedere est.
 (f) Vult: qui præcedit, majorque est, ceu minor esset,
 Se gerere, & nullo inflari, aut turgescere fastu.
 (g) Siquid cui dederit, siquid bene dextera fecit; 170
 Non vult germanam, non vult id scire sinistram.

Quod-

-
- (a) Si quis vult post me venire abneget semetipsum: & tollat
 crucem suam quotidie, & sequatur me. Luc. 9. v. 23. Qui
 non bajulat crucem suam, & sequitur me: non potest meus
 esse discipulus. Luc. 14. v. 27.
 (b) Beati qui lugent. Matth. 5. v. 5. Beati estis cum maledixerint
 vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne
 malum adversum vos mentientes, propter me. Ib. v. 11. & 12.
 (c) Si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi
 & alteram. Ibid. v. 39.
 (d) Nolite timere eos, qui occidunt corpus.... sed potius ti-
 mete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in
 gehennam. Matth. 10. v. 28.
 (e) Super cathedram *Mosis* sederunt Scribae, & Pharisei. Omnia
 ergo quasumque dixerint vobis, servate. Matth. v. 23. 2. & 3.
 (f) Qui major est in vobis fiat sicut minor, & qui precessor est
 sicut ministrator. Luc. 22. v. 26.
 (g) Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid
 faciat dextera tua. Matth. 6. v. 3.

- (a) Quodque unum, laudem, pompam virtutis amabant
Philosophi; condemnavit, longeque removit.
- (b) Ille orare Deum rite, assidueque precari
 Nos docuit, nosque instituit (quod nemo suapte 175
- (c) Auderet) non tam Dominum; quam dicere Patrem.
- (d) Orbis non caperet libros, si quis modo posset
 Scribere quæ docuit, quæ fecit & omnia Jesus.
 Nox erat, & tenebris involverat omnia: flammæ
 Sidereæ cælo vixdum, timideque micabant, 180
 Cum Jesus tres discipulos, quæ sæpe solebat
 Plus indulgere, arcanos & credere sensus,
 In montem secum abducit, de moreque Patrem
 Orabat. Sed enim sublimis in æra raptus,
 Fulgorem immensum, ingenitum, quamque intus alebat 185
 Impulit, explicuitque, & tum prorumpere lucem
- (e) Concessit: neque erat jam vultus, nec color idem.
 Fusa videbatur nix undique texere vestem:
- (f) Instar Solis erat facies: lux undique totus.
 Qualis erat tum demum apparuit: Alter, & alter 190
- (g) Adstabant lateri Vates: qui scilicet olim
 Captivam exemit vinclis, & duxit ab oris
 Isacidum gentem *Phtariis*, Regemque ferocem
 Contumulavit aquis: & qui trepidantibus auris,
 Flammigero excelsum vectus super æthera curru. 195
 At sermo interea (quis tale hic?) de cruce, deque

N

Com-

-
- (a) Attendit ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Ibid. v. 1.
- (b) Oportet semper orare & non deficere. Luc. 18. v. 1.
- (c) Sic ergo orabitis: Pater noster, qui es in calis. Matth. 6. v. 9.
- (d) Quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libri. Joan. ult. v. ult.
- (e) Et facta est dum oraret species vultus ejus altera. Luc. 9. v. 29.
- (f) Et resplenduit facies ejus sicut Sol: Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17. v. 2.
- (g) Et ecce apparuerunt eis Moyses, & Elias cum eo loquentes. Ibid. v. 3.

- (a) *Complendo Solyms excessu. Gloria nempe*
Hæc illi est, hæc delicia, hoc unum ardet, amatque.

REX MANSUETUS.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. 21. v. 5.

CARMEN XXIX.

- U**ltra quam dici fas, quam comprehendere mente,
 Mansuetus noster Rex est, & mitis Jesus.
Filius ille hominis vulgo cognomine dici
 Vult: nec supra hominem, quamquam est Altissimus, effert
 Sese. Affabilior nemo, mansuetior alter
 Nemo fuit. Regum Rex est, atque Arbiter orbis;
 Sed non majestas, non alta potentia frontem
 (b) Asperat, aut tristem vultu, aspectuque severum
 (c) Reddit. Non ille imperiosam attollere vocem,
 Aut majestatem rigido portendere vultu,
 Aut aliquam merita sceleratum dedere morti
 Qui mortis dominus, vitæque est. Hanc dedit ille
 Multis, at nulli eripuit: nam venerat, Orbem
 Pacare, & gravibus vinclis, & carcere vinctos
 (d) In libertatem asserere, afflictisque mederi,
 Et recreare, & lugentes solari omnes.
 Non autem damnare aliquem. Deprensa recenti
 Femina adulterio (quod non nisi morte piandum,
 Et

[a] *Et dicebant excessum, quem complaturus erat in Jerusale-
 lem. Luc. 9. v. 31.*

(c) *Non erit tristis, neque turbulens. Isa. 42. v. 4.*

[] *Non clamabit... neque audietur vox ejus foris. Ibid. v. 2.*

[d] *Misit me ut mederer contritis corde, & predicarem captivis
 indulgentiam, & clausis apertionem... ut consolarer omnes lu-
 gentes. Isa. 61. v. 1. & 2. & Luc. 4. v. 17. Non enim mi-
 sit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed
 ut salvetur mundus per ipsum. Joa. 3. v. 17.*

- Et quod terrendum, tumulandumque undique saxis
 Crimen erat) vinculis religata adducitur: urgent 20
 Accusatores duri, legemque nefandi
 Ultricem ostentant sceleris, pœnamque reposcunt
 Sancitam: lapides ultro, citroque minantur.
 Et quid tum Judex? Arcana recondita quædam
 Nescio quæ, digito, curvans se, in pulvere signat. 25
 Et mox confurgens: Primus lapide impetat ille,
 Qui sine peccato est vestrum. His quasi fulmine, verbis
 Perculsi, aut quasi versa retro in se saxa redirent;
 (a) Conticuere, abiere omnes. Conversus ad illam,
 Et queis vincita manus (sic fama est) vincula solvens: 30
 Qui te accusabant ubinam sunt? Nemone tandem
 (b) Te condemnavit? Neque ego; I, respisce periculo,
 I salva, i melior, veterumque extingue malorum
 Famam, & conscelerari ultra, & peccare deinceps
 Jam noli, Ut Rex, utque Auctor, dominusque supremus 35
 Legis supplicio exemit, legemque refixit.
 Festinabat iter *Solymam*, fessumque labore
Sidoniam ingrediens urbem, succedere tecto,
 Et recipi hospitio, ferasque recumbere nocte
 (c) Poscebat. Sed inhumani repulere precantem: 40
 Nec lassum veriti peregrinum, more ferasum,
 Arcere, & tectum fesso, hospitiumque negare.
 (d) Vellent discipuli, descendere fulmina cælo,
 Absumique domos, & inhospita mœnia flammis.

N 2

Non

-
- (a) *Audientes autem unus post unum exibant . . . & remansit so-*
lus Jesus, & mulier in medio stans v. 9. Dixit ei: Mulier,
ubi sunt qui te accusabant: nemo te condemnavit? v. 10.
 (b) *Neque ego te condemnabo. Vade, & jam amplius noli pec-*
care. v. 11.
 (c) *Ei non receperunt eum; quia facies ejus erat euntis in Jeru-*
salem. Luc. 9. v. 53.
 (d) *Domine, vis dicamus, ut ignis descendat de cælo, & con-*
sumat illos? v. 54.

- Non tulit hoc dici, & iustas pius obtudit iras 45
- (a) Jesus: Nescitis, inquit, quo vos rapit ardor,
 Quamque mei facit, ab similes, qui ferre salutem,
 Qui servare animas veni; non perdere morte.
 Sicubi quam possit lucrari, quidquid inepti
 Censores contra obstreperent; neque limina adire; 50
 Nec sceleratorum plerumque accumbere mensis
 Horrescit. Quin *Zachæo* sese oggerit ultro,
 Qui nempe infando, & male nato scœnore partas
 Accumulabat opes. Sed amor satiatus habendi
 Est, simul ac tantus successit sedibus hospes. 55
- (b) Quæ fraude, & furto congesierat; omnia reddit
 Quadrupla: dimidiata sua impertitur egenis.
 Tantum hospes potuit Jesus suadere bonorum.
 At (mirum omnino hoc magis est) affabilis ipsis
 Prostibulis fuit: ut piceas extinguere flammæ, 60
 Eque volutabro, & graveolenti abducere cœno
 Posset, & abjecti curam inspirare pudoris.
 Tempus erat, quo Sol medio sublimis Olympo
 Regnat, & excelso de culmine fulminat æstus
 Urentes, nemorumque altorum contrahit umbras. 65
 Fervet anhela dies; languent, sitientibus agris,
 Demittuntque caput flores: animalia passim
 Strata jacent, patulisque expirant naribus ignes:
 Et cantu cessant, obmutescuntque volucres.
- (c) Hac ora, ad puteum, propter *Samaritidos* urbis 70
 Mœ-

-
- (a) Et conversus increpavit illos dicens; Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. v. 35. & 36.
- (b) Stans autem *Zachæus* dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus: & siquid aliquem defrausavi reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est. v. 8. & 9.
- (c) Jesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta. Joan. 4. v. 6. Venit mulier de *Samaria* haurire aquam.

Mœnia, longum iter emensus, mediique dici
Sole fatigatus, tandem confedit Jesus.

Venit & ad fontem vicina ex urbe, procaci
Incessu, altivolisque oculis lasciva puella,
Dextra hydriam, tricasque ferens, de more, sinistra. 75
Hauferat allatura domum, cum supplice voce

(a) Imploravit aquam Jesus. Ast illa superba,

(b) Quorsum *Judeus* mihi tu te sistere coram
Audere, & potum petere a me? Si modo scires

(c) Qui sum, qui posco; tu a me, fortasse petisses: 80
Et tibi aquam meliorem ista, vivamque dedissem,
Multis hinc illinc sermonibus, omnia tandem
Vicit: & in melius mitis mutavit Jesus.

Quæque lupanaris nuper spirabat odorem
Femina; longe alias casto jam pectore flammæ 85

[d] Excipiens, hydriamque suam, laqueosque relinquens;
Egit præconem Christi, totamque per urbem
Discurrens; totam Christi inflammavit amore.

Tu multo felix mage *Magdalena Maria*,
Ut tu, hilares inter mensas, convivisque, audax, 90
Et bene nunc effrons, irrumpis! Et omnia luctu

(e) Confundens, lacrimis oneras revoluta, rigasque
Quos amplexa pedes Jesu: tergisque capillis
Formosis. Frustra tamen hoc: nam rursus amaro

N 3

Flus

(a) Dicit ei Jesus: da mihi bibere. v. 7.

(b) Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu *Judeus*
cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana?
non enim contuntur *Judei Samaritanis*. v. 9.

(c) Respondit Jesus & dixit: Si scires donum Dei, & quis
est qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo,
& dedisset tibi aquam vivam. v. 10.

(d) Reliquit ergo hydriam suam mulier.... Ex civitate autem
illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum
mulieris. v. 28. & 39.

[e] Lacrimis capitis rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat,
& osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat. Luc. 9. v. 38.

Flumine, & immenso lacrimarum turbine inundas. 95
 Nec te usque hærentem pedibus, repetitaque dantem
 Oscula detrectat, neque dedignatur Jesus.

- (a) Sed neque quos (frangens alabastrum, nequa superfit
 Gutta tibi) pedibus rursus, capitique sedentis
 Jesu, thesauros pretiosos, nardi, & amomi, 100
 Et casæ, & stætēs manu utraque effundis odores.
 Arguet hoc, & perjurus damnabit Judas,
 Discipulique alii ignari; at non linquet inultam

- (b) Jesus te. Obtrectatores compescet, ægetque
 Pro te stans defensorem: totumque per Orbem, 105
 Et quacumque sua expandit Sol lumina, magna
 Præconum voce extolli hæc tua facta jubebit.

Perge modo, & jamjam moriturum (namque sepultum

- (c) Haud poteris) nunc præverte, & nunc unge volentem.
 Magna hæc Manuetti Regis documenta; sed ultra 110
 Ecce aliud majus. Confossus, pendulus alta
 De trabe: tormento, pœna, ritumque latronum
 Expirans inter sceleratos, undique septus
 Hultibus; his ipsis ignosci postulat, & vult:
 Excusans, ignoꝛantes fecisse, Supremos 115

Hæc inter mortis gemitus poscitque, rogatque

- (d) Patrem: dum rabidi insultant, & sævius hostes

- (e) Impia inhumani obtrudunt convicia ad aurem.

Usque

-
- (a) Unguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabaastro effudit
 super caput ejus. Marc. 14. v. 3.

- (b) Quid mælesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata
 est in me... Amen dico vobis, ubicumque predicatum fuerit
 hoc evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in
 memoriam ejus. Matth. 26. v. 10. & 13.

- (c) Quod habuit lac, fecit: prævenit ungere corpus meum in
 sepulturam. Marc. 14. v. 8.

- (d) Crucifixerunt eum, & latrones, unum a dextris & alterum
 a sinistris: Jesus autem dicebat: Pater dimitte illis; non enim
 sciunt quid faciunt. Luc. 23. v. 33. & 34.

- (e) Et stabat populus spectans, & deridebant eum. v. 33.

Usque adeo elemens, ad portentumque benignus,

Usque adeo noster Rex est mansuetus Jesus! 120

BONUS PASTOR.

Ego sum bonus Pastor. Joan. 10. v. 11. & 14.

CARMEN XXX.

Equis hic est *Libani* veniens de vertice, tranans
Colles, transiliens montana cacumina Pastor?
Rore madens, & lacteolus, rubicundus & ore,
Quo sine nil dulce est quidquam, neque amabile quidquam.
Telsqua per horrida, per vepreta, per invia saxa, 5
Per scopulosa, per & prærupta, per aspera quæque,
Errabundam, quam ab sese malus abstulit error,
Quærit ovem. Et quamquam tam longo errore viarum
Fessus; nec vultum meminit sudore madentem
Tergere nec Solis furias, æstusque veretur, 10
Nec gelidam noctem, matutinamque pruina,
Nec torvis cælum involventes nubibus imbrës.
Nil sentit: Plenus curarum, plenus amoris,
Interea dum perditæ ovis vestigia lustrat;
Nullum horret, nullum non devorat ille laborem. 15
Sollicitum sic reddit amor. Quotcumque perirent,
Præcipientesque agerentur oves; non pauper, inopsve
Propterea fieret: millenis undique caulis
Sunt illi innumeri tuti cum matribus agni.
Pastorum princeps est, & ditissimus agri, 20
Atque ovium; sed ne pereat, sic anxius unam,

N 4

Tan-

*Ece iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Cant. 2.
v. 8. Caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis
noctium. Cant. 5. v. 2.
Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex mil-
libus. Ibid. v. 10.*

Tanquam sola foret, tanquam non amplius una
 Illi esset, sic ingratham conquirat, amatque.

- (a) Desertis alias, solisque in montibus omnes,
 Tanquam si illarum foret immemor ille, reliquit. 25

Utque est cantandi, pastorum more, peritus,
 Interdum dulci movet ore, & arundine carmen,
 Si trahat errantem, si forte ad ovile reducat,
 Illicitaque iterum sensim dulcedine cantus.

Et memini vocem, nuperque & verba tenebam: 30

- (b) Vos omnes quotquot mœsti, immersique dolore,
 Quique humeris onus, & pondus portatis iniquum,
 Et gemitis fessi, victique labore, venite
 Illicet ad me omnes: feram ego solamen, opemque
 Et tergam lacrimas, gemitusque silere jubebo. 35

- [c] Ipse humeros oneri supponam, vosque levabo.
 Inque sinu blande ipse meo, gremioque fovebo.

Jordanis memini hæc illum cecinisse sub antris,
 Ac proceræ etiam scripsisse in cortice cedri

Sæpius: atque etiamnum non debile carmen 40

Eminet. Est aliud scriptum hoc in cortice palmæ,
 Et nisi me fallunt pastores, ipse canebat:

- (d) Surge, veni, speciosa veni, & mea casta Columba:

Inque foraminibus petrae faciam tibi nidum,

Quo, Milvo prædone procul, secura quiescas 45

- (e) Ostende o! faciem: tua fac sonet auribus & vox:

Nam

(a) Nonne reliquit nonaginta novem in montibus, & vir dis
 querere eam, qua erravit. Matt. 18. v. 12.

(b) Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis & ego
 reficiam vos. Matth. 11. v. 18.

(c) In brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo lavabit.
 Isa. 40. v. 11.

(d) Surge a nica mea, speciosa mea, & veni: columba mea in
 foraminibus petrae, in caverna maceria:

(e) Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis:
 vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Cant. 2. v. 13. & 14.

Nam tua vox est quam dulcis, faciesque decora.

Currite *Idumæa* teneræ, castæque puellæ,

Ferteque Pastori divino lilia plenis

(a) Fuscillis, & narcissos, calthasque, rosasque 50
Fragrantes, quibus ille suum soletur amorem.

Ferte & odorifera inter flores *Citria* mala:

Et succum exprimate, & lymphis, & melle remixtum

Porgite languenti; siquod fortasse levamen

Afferat, ardentemque hæc potio mitiget æstum. 55

(b) Pestis acerba, luesque infanda infecerat omnem,

Vastabatque gregem. Serpens vaser omnia circum,

Pascuaque, & fluvios, ipsaque in origine fontes

Arcano imbuerat tabo, imbueratque veneno.

Sæpe cadaveribus congesta cadavera, propter 60

Flumina, perque vias, perque agros fusa jacebant.

Præterea quasi non strages tanta hæc satis esset;

(c) Debachabantur passim furesque, lupique,

Donec ab æthereo descendens vertice Pastor,

(d) Arcuit a stabulis furesque, luposque rapaces: 65

Sanavitque gregem, docuitque salubribus undis

Fonte novo, quem monstravit, quemque extudit ipse,

(e) Mortiferamque sitim, veteremque avertere pestem.

Nec satis hoc: oleo fragrantia balsama miscens,

Quam dederat salientis aquæ vitale lavaerum 70

Infirmis auxit, confirmavitque salutem.

Præfagivit, oves ductas errore, suamet

Sponte petituras mortali intincta veneno

Pa:

(a) *Falcite me floribus, stipate me malis.* Ibid. v. 5.

(b) *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in nos.* Ad Rom. 5. v. 14. *In omnes homines mors pertransiit.* Ibid. v. 12.

(c) *In medio luporum.* Matth. 10. v. 16.

(d) *Salvabo gregem meum, & non eris ultra in rapinam.* Eze. 34. v. 22.

(e) *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Joan. 3. v. 14.

- Pabula, quasque ater serpens afflaverat herbis.
 Quique indignari, italsique perire volenti. 75
 Debuerat; tulit huic etiam medicamina morbo
 Accersito ultro: quædamque recondita verba
 (a) Pastores docuit, queis & depellere morbos,
 Tabificamque luem confestim abstergere possent.
 Qui, ultra hæc, ne cui mala gramina deinde placerent, 80
 Toxicaque illecebris pellacibus illita; sanctam
 (b) De cælo allatam Cererem, cerealia liba
 Manducanda dedit, mensasque paravit opimas,
 Queis positæ in tuto constarent vita, salusque.
 Dein ducturus oves meliora ad ovilia, sursum: 85
 Siqua lateret adhuc fortasse recondita labes
 Velleribus, siqua aut forsan vestigia morbi
 Præteriti; delere etiam, sanctoque linitu
 (c) Tergere, candoremque dedit renovare nivalem.
 Et cum mortalem speciem, mortalia membra 90
 Induerit, mortem exoptans, animamque daturus
 Pro grege; Pastores, queis danda vicaria cura,
 (d) Suffecit, qui nempe gregis detergere fordes,
 Cælestemque etiam cælo deducere panem,
 Sicuti erant docti, verbis, ac voce valerent. 95
 Cumque videret agi in præceps pecudesque, gregesque
 Impulsos stimulis sine lege furentis amoris;
 Protinus instabilem, variumque, vagumque refigens;
 Firmavit quæ nutabant socialia iura,
 (e) Mansuramque fidem, & sanctissima fœdera sanxit. 100
 Si-

- (a) *Quacumque solveritis super terram, erunt soluta, & in cælo.* Matth. 18. v. 18.
 (b) *Panem de cælo dedit eis manducare.* Joan. 6. v. 31. *Ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur.* Ib. v. 50.
 (c) *Et si in peccatis sit remittentur ei.* Jacob. 5. v. 14.
 (d) *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Joan 20.
 (e) *Præcipio non ego, sed Dominus uxorem a viro non discedere.* 1. ad Cor. 7. v. 10.

[a] Siquis erit, qui te, Pastor dulcissime Jesu,
Non amet; ille odium mortalibus omnibus, ille
Fomes inextinctis, tenebrosisque ignibus esto.

T R I U M P H U S.

Ecce Rex tuus venit sedens super pullum asinae. Jo. 12. v. 15.

C A R M E N XXXI.

Define (connivet quamquam tibi subditus orbis)
Define, *Roma*, tuos jactare superba triumphos,
Quosque triumphales agis ad *Capitolia* currus,
Victricesque tuas ad cælum tollere pompas.
En major *Solymis* supereminet, itque triumphus. 5
Non Reges hic (infandum!) post terga revincti
Squallentes luctu: non auri immensa talenta
Captiva, aut captivæ urbes: non pompa superba,
Pompa cruenta, volens hominum data millia morti:
Nec lugubre rubent, neque rorant sanguine palmæ. 10
Omnia lætitiâ spirant hic, omnia rident.

Ecce venit Rex mansuetus, venit & sine pompa,
Pullo *asini* insidens: nam sic prædixerat, olim
Venturum, totis quingentis amplius annis
(b) Retro, hæc vaticinans præfago carmine Vates. 15
Frons, oculi, major mortali gratia vultus,
Omnia divini portendunt signa decoris.
Nudus erat vertex: per dorsum a vertice crines,
Cincinnique ibant sinceri: missa fluebat
Ad talos, sine futura, contextaque gyro 20

Uno

(a) *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran. Atha. 1. ad Cor. 16. v. 22.*

(b) *Zachar. 9. v. 9.*

- [a] Uno perpetuo, violasque imitata colore
 Vestis, quam parvo Puero properaverat olim
 Ipsa suis Mater manibus, noctesque, diesque
 Incumbens operi: dein sensim creverat una
 Cum Puero; neque tot lapsos dum senserat annos. 25
 Effudit sese portis urbs. Quam solet alto
 Fundere se, rupto cælo, spessissimus imber.
 Quacumque incedit, quacumque incedere tentat;
 (b) Detractas humeris venienti sternere vestes
 Certatim accurrunt omnes, seseque vicissim, 30
 Utro uter obsequio impigrior, prævertere, certant,
 Præcipiuntque aliis alii sortemque, vicemque.
 Lilia, purpureasque rosas super undique plenis
 Effundunt calathis, & inumbrant aera nimbo,
 (c) Frondes de arboribus, palmas, oleasque virentes, 35
 Quisque suum populatus iter, sternuntque, seruntque
 Præ manibus. Gredas ipsas incedere silvas:
 Quin ipsas videas ultro ab radicibus imis
 Lauros, ultro etiam submittere culmina palmas,
 Et placide Regi clinare cacumina montes. 40
 Tempus erit, cum submittent *Capitolia* frontem,
 Cum septemgeminis curvabunt se quoque colles.
 [d] *Hosanna* Rex de excelso, sate sanguine *David*,
 Clamore immenso ingeminant. Fremit undique plausus
 Undisonus: longe valles, montesque resultant. 45
 Pone sequebatur tanti pars magna triumphi

La.

-
- (a) *Erat autem tunica inconsutilis; desuper cincta per totum.* Joan. 19. v. 23.
 (b) *Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via.* Matth. 21. v. 8.
 (c) *Alii autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via.* Ibid.
 (d) *Turba autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna Filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis.* Ibid. v. 9.

Lazarus. Hunc, nequeunt satiari corda; tuendo.

Exsequias nuper comitati, & funera testes:

(a) Nos expiranti adstitimus, gelidumque cadaver
Lugubri extulimus planctu, obruimusque sepulchro. 50
Quatuor ille dies, totidem jam funere noctes
Mersus erat, graveolentemque exhalabat odorem,
Pestiferamque luem circum, mortemque, metumque;

(b) Sed tamen ad vocem, imperiumque iubentis Jesu
Exire, exivit, non stans, non viribus usus 55
Ille suis; sed qualis erat, tumultoque jacebat,
Subtentus dorso totus, facieque supinus,
Sindoneque, & circum replicatis undique vinculis
Funereis; vittisque immobilis, inque volutus.

Hæc illi. Nec multo alii diversa ferebant: 60

(c) Ut juvenem Matri unigenam, melioribus annis,
Tum cum prima genis vernabat flore juvena,
Fato immaturo ereptum, feretroque repostum
Funereo, tangens feretrum revocaverit Orco,
Lugenti immensa, improvisaque gaudia Matri. 65

(d) Ut flenti rursus Matri, Patrique puellam
Reddidit: & tanquam somno, non morte jaceret:
Surge puella. Hoc uno, excussit funera, verbo.

Ut consanguineos lethi, lethumque ferentes

Di-

(a) Testimonium ergo perhibebat turba, qua erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum a mortuis. Joan. 12. v. 17. Jam fatet, quatrduanus est enim. Joan. 11. v. 39.

(b) Voce magna clamavit: Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus infixis, & facies ejus sudario erat ligata. Joan. 11. v. 43. & 44.

(c) Defunctus efferabatur filius unicus Matris sue. . . Et accessit, & tetigit loculum. Et ait: Adolesceus tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus. Luc. 7. v. 12. 14. & 15.

(d) Tenens manum ejus clamavit dicens: Puella surge: & reversus est spiritus, & surrexit continuo. Luc. 8. v. 54. & 55.

- (a) Dispulerit passim morbos, febresque, tumentemque 70
Hydropem, insanamque sitim: infastæque *Diana*
Iras fulmineas pacarit, & arida membra,
(b) Tabidaque implevit succo, implevitque vigore:
Sopitoque diu, extricaverit illicet artus,
(b) Vixque habiles desudando reptare, repente 75
Fecerit æquato celeres incedere gressu.
(c) Utque exficcarit, compescueritque gruoris
Flumen vel furtim contacta lacinia vestis.
Utque loqui dederit, queis turpe, & inutile pondus
(d) Lingua hærebat iners: & respondere vocanti 80
Indociles, ac semineces animaverit aures:
(e) Extinctisque afflans oculis lucemque, diemque,
Nativas etiam plerumque absterferit umbras.
(f) Tumque, ut squammigera illuvie, sanieque nefanda
Corpora mandavit passim. Hæc tunc pessima pestis 85
Regnabat; sed erim jamtum pene exsulat orbe.
Tartareas etiam pestes irrumpere passim
Corporibus miserorum, & iniquam ibi figere sedem
(g) Assuetas, quanto imperio procul egerit, utque
Osten-

- (a) Obtulerunt ei omnes male habentes, & variis languoribus,
& tormentis comprehensos... & lunaticos, & paralyticos,
& curavit eos. *Matth. 4. v. 24.*
(b) Claudi ambulant. *Matth. 11. v. 5. Tunc saliet sicut cervus*
claudus. Isa. 35. v. 6.
(c) *Luc. 8. v. 44.*
(d) Surdos fecit audire, & mutos loqui. *Marc. 7. v. ult. A-*
perta erit lingua mutorum. Isa. 35. v. 6. & aures surdorum
patrebunt. Ibid. v. 5.
(e) Cæci vident, *Matth. 11. v. 5. Ut aperires oculos cecorum,*
& educeres de conclusione vincitum de domo carceris sedentis
in tenebris. Isa. 42. v. 7.
(f) Leprosi nundantur, *Matth. 11. v. 5., & Luc. 7. v. 22.*
(g) Obtulerunt ei multos demonia habentes, & ejiciebat spiri-
tus verbo. *Matth. 8. v. 16.*

- (a) Auditus gemitus: *Venisti* (heu!) *perdere tu nos?* 90
Undique confurgit clamor: sua munera quisque
Ostentans, ad sese oculos rapiuntque, trahuntque.
Narrabant alii: vidisse per æquoris undas
- (b) Tutum ire, & stabili calcantem cæcula passu:
Et colluctantes solitum compescere ventos, 95
- (c) Et facere irato tranquillâ silentia ponto.
Seque fuisse inter convivas, seque bibisse
Quas (simul æ velle hoc sese tacite innuit adstans
Mater) mutavit generosa in pocula lymphas.
Interea panes alii, Cereremque beatam 100
Ostentant, plenas lances, plenosque canistros.
Et: quinque hi panes fuerant; at iussit Jesus
Turbæ hos sufficere innumeræ, fusisque per herbam
Distribui; simul, ut voluit, simul omnia facta.
- (d) Millia quinque hominum longæque, diuque retentam 105
Agrestem, sævamque ultro ingluviemque, famemque
Explevit: puerosque etiam, imbellemque sequentem
Turbam. Quantumvis magnas absumere messes
Possent; at panes quinque haud potuere. Supersunt
Bis seni expletis grandes, plenique canistri: 110
Victa fames spolia hæc nobis pretiosa reliquit.
Hæc illi. Plausus magis increbrescit, & alta
Sidera pulsantur fremitu, instaurantque triumphum.

Deus

-
- (a) *Venisti perdere nos?* Marc. 1. v. 24. & Luc. 4. v. 34.
(b) *Venit ad eos ambulans super mare.* Matth. 14. v. 25.
(c) *Imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.*
Matth. 8. v. 16. Joa. 2. a v. 1. ad 11.
(d) *Et manducaverunt omnes, & saturati sunt, & tulerunt
reliquias duodecim cophines fragmentorum plexos. Manducan-
tium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis
mulieribus, & parvulis.* Matth. 14. v. 20. & 21.

DEUS ABSCONDITUS:

Vere tu es Deus Absconditus. Isa. 45. v. 15.

CARMEN XXXII.

- C**UM dilexisset sibi quos delegit amicos;
 Mirum, incredibile est quantum dilexit eisdem
 In finem vergens, & jam moriturus Jesus.
 Qua nocte, horribili mox proditione nefandi
 (a) Discipuli, tradendus erat cui venditus hosti, 5
 E cœna surgens, erat etsi perfidus ille
 Inter bis senos; jubet illos usque sedere
 Ordine quemque suo: celer ipse, & plenus amore,
 Mittit aquam in pelvim, circum sibi candida cingit
 Lintea, deque genu toto ore, & pectore pronus, 10
 Sollicitus modo aquas manibus, modo lintea tractans;
 Illorum ille lavare pedes, & tergere cœpit.
 Hic admirari attonitus, blandeque precari,
 Deinde etiam multa *Petrus* vi tendere contra.
 (a) Tune lavare pedes: & me cessare quietum 15
 Sperasti? Quorsum tu te demittere tantum?
 (b) Tune mihi? Nunquam per me tibi tale licebit:
 Nil agis o! tu sancte senex, frustra que repugnas.
 Abluet ille pedes, dabit hæc tibi & ultima amoris
 Pignora cara sui, frustra que moraris Amantem. 20
 Et tamen hoc quantum est nihil est. Majora supersunt
 Majus

-
- (a) In qua nocte tradebatur. 1. ad Cor. 11. v. 23. Cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet illum Judas Simonis Iscariotæ. . . surgit a cœna ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteam præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, & capit lavare pedes discipulorum & extergere linteo, quo erat præcinctus. Joa. 13. a v. 1. ad 5.
 (b) Et dicit ei Petrus: Domine tu mihi lavas pedes? Ibid. v. 3.
 (c) Non lavabis mihi pedes in æternum. v. 8.

Majus amoris opus parat, & molitur Jesus.

Vox o! vos omnes accerso, & provoco, Amantes!
Quotquot in Orbe aliquando, nuneve, olimve fuistis.
Dicite, siquid amor magnum, & memorabile suasit 25
Moliri, vestros laudando expandite amores.

Congerite huc etiam quotquot vel Fabula mendax
Obstrepat, Historia aut siquos miratur Amantes.
Quam sunt momenti exigui! quam frigida sordent
Omnia, divino si componantur amor! 30

Sordent *Euryalus*, *Nisus*: *Pyladesque*, & *Orestes*:
Tyndaridaeque, & *Atride* ambo: *Patroclusque*, & *Achilles*
Frigent *Mausoli* cineres, quos miscuit omnes,
Vinoque, & mixtos lacrimis carissima conjunx
Exhaustit. Quam majus opus molitur Jesus! 35

Omnipotens ut erat, potuit plus, plus & amavit.
Ille intentatam ante viam tentavit, & alto
Quæsitique sibi, invenitque in pectore sedem:
Ingeniosus, inaudito miraculo amoris,

[a] In panem, in vinum, extollens vocem omnipotentem, 40
Verbo transformat sese. Cibus esse videtur:

Et semet manibus gestat, se dividit ipse:
Infert sese in discipulorum pectora totus,
Quique Homo, quique Deus; totus sub imagine panis;
Qualis erat coram, & rursus sub imagine vini 45
Totus erat. Latebras interdum quærere Amantes,
Et furtim auscultare solent: placet usque latere,

(b) Clamque esse. Hunc morem sibi nunc adsciscit Jesus:

Nec putat indignum, nec dedignatur amare
Has tam humiles latebras: facilem de vite liquorem, 50
Et facilem, exiguam & Cererem. Ultro se abdidit ille

O

In

(a) *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.*
Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in
me manet, & ego in illo. Joan. 6. v. 56. & 57.

(b) *Respiciens per fenestras, & prospiciens per cancellos.* Cant. 2.
versic. 9.

In mica, in puncto. Deus en *Abfconditus* hic est :
Audax est ; fed enim nunquam aufa eſt Fabula tantum .

Parce precor, Jeſu, ſine me o ! mitiſſime Jeſu ,
Succenſere tuo, ſi fas, audenter amori. 55

En quid agis ? Necdum tu homines bene noſſe videris,
Impium, & ingratum ſemper genus. Huncmet amorem
Chriſte tuum, tanquam vana eſſet fabula, multi,
Heu ! multi excipient riſu, infandoque eachinno .

Credere portendent alii ſe, ibuntque frequentes 60

Templa : tuas paſſim proni ſternentur ad aras .

Te coram ſtabunt ; ſtabunt ſed corpore coram ;

(a) Mente tamen procul uſque aberunt, & nil minus illi ,
Quam te, o dulcis Amor, ſecum tum mente revolvent,
Nonne vides ? Alios vel tum meditantur amores, 65

Cum tua templa adeunt, & cum tua ſacra frequentant .

Unum nempe tuum illi obliſcuntur amorem,
Contemnunt te unum . Tamquam viliffima quæque

Tractarent ; audent ſclerati hæcmet tua ſacra
Polluere : & ſ nctæ polluti accedere menſæ . 70

Ecce modo, immane hoc audent jam perfidus ille .

Quiſquis amat, ſaltem (minimum hoc eſt) ſperat amari .

Tu quid agis ? Quorſumque tuos ſic perdis amores ?

Sed nihil iſta movent Jeſum : nam plus amat ille ,
Quam ſumus ingrati, crudeles, perfidi, acerbi 75

Nos homines : neque amaſſe unquam nos penitet illum

Scilicet ut mater furiatum, menteque captum,

Atque reluctantem gremio fovet anxia gnatum,

Deliciasque ſuas vocat, & mille oſcula figit,

Perdita, blanditiasque novas meditat, & urget ; 80

Ille oculos circum aſper volvens, torva tuetur,

Et ſputa, & ſpumas Matri male torquet in ora ;

[Sed

(a) *Appropinquet populus iſte ore ſuo : & labiis ſuis glorificat me ; cor autem ejus longe eſt a me .* Iſa. 29. v. 13. Matth. 18. v. 8. & March. 7. v. 6.

Sed necdum pueri Matrem, neque tædet amoris:

(a) Sic nos, multo etiam magis nos dilexit Jesus.

Digredi, & a nobis avelli, & corpore abesse 85

Non tulit; offensæ potius, scelerique scienter

Perfidiaque protervorum, opprobriisque patere

Miluit, & tacitus, præsensque oblivia nostra

Adspicere, & graviora etiam, atque infanda subire,

Quæ ravidus contra furor, impietasque parabant. 90

Gliscit amando, & multiplici præsentia adesse

Vult, ubicunque volet, quoties & voce vocabit,

Et quoties: *hic est* dicet firmo ore Sacerdos

Innumerabilia accumulans portenta, sui que

Oblitus, totusque suo duntaxat amori 95

Intentus, nostro sese committit habendum

Arbitrio. Hæc eadem, quæ feci, & vos facite, inquit

(b) Quandocumque animus feret, & mihi amica voluntas:

Et memores estote mei. Quis talia fundo

Explicet, aut verbis immensum hunc æquet amorem? 100

Ecce & ego, quot sunt hominum, & indignissimus unus.

Vix ego, vix, inquam, tono dum sanctissima verba:

Protinus & panis perit, & fit corpus Jesu,

Illicet, & vinum nullum est; sed sanguis Jesu:

Solaque jam superest mera vini, & panis imago. 105

Quantus amor! Quantus! Proh sanctum nomen *Amoris*

Usque profanatum! Nunc demum, quid sit *amare*,

Agnosco. Solus nempe o! sincerus amator

Tu Jesu, & *vere Deus* alte *Absconditus es tu*.

(a) *Quomodo sicut Mater blandiatur, ita ego consolaber vos.*
Isa. 66. v. 13.

(b) *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. v. 19 &
1. ad Cor. 11. v. 24.

M Æ R O R.

Anxius est super me spiritus meus: in me conturbatus est cor meum. Ps. 142. v. 4.

CARMEN XXXIII.

P Rotinus exurgens, in montem, ubi ducere noctes
Orando, informnes solitus, contendit Jesus.

Horridior solito nox, & mage nigra tegebat
Omnia. Terrorem augere, & stillare cruorem
Luna videbatur, funesta, & lurida vultu.

Ibant discipuli pavidī, tristēsque, nefandam
Perfidiam *Juda* edocti, tacitique Magistrum
Cuncti aspectabant flentes, lacrimisque dolorem
Explebant. Jesus illis ventura recensiens:

(a) Vos inquit, vox nocte ista, ut Pastore perempto, 10
Disperguntur oves gregis, abscedetis, & omnes.

Conturbabimini, perterriti abibitis omnes.

Sed ne despondete animum: ipse a morte reductus

Præcedam vos in Galilæam, & semper amabo

Vos. Haud consensit *Petrus* his: animosus, & audax, 15

Quoque erat ingenti erga Jesum abreptus amore.

(b) Quidquid agant alii; me nulla pericula, nulli

Terrores abs te avellent. Per tela, per hostes

Te sequar. At Jesus: mox jam tu, scilicet ante

Quam

Egressus ibat secundum consuetudinem in montem oliivarum. Secuti autem sunt illum & discipuli. Luc. 22. v. 39.

(a) Omnes vos scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galileam. March. 14. v. 27. & 28.

(b) *Petrus* autem ait illi: etsi omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego. Et ait illi *Jesus*:

- (a) Quam gallus canter bis; ter me, *Petro*, negabis. 20
 Petrus adhuc refragari, seseque paratum
 Afferre in gladios ruere, & contemnere mortem.
- (b) Jamque propinquabant horto, & de nomine dicto
Gethsemani: arboribus locus obsitus undique opacam
 Lunam obscurabat magis, addensabat & umbras 25
 Et jam tempus erat, quo crudelissima quæque
 Omnia, ut ardebat dudum, exhauriret Jesus.
- [c] Hoc desiderium, pro nobis quidquid acerbi est
 Perferre, hæc illum sitis insatiabilis urit.
 Carnifices poterant corpus laniare: dolores 30
 Vulneraque aggerere, & probrosæ dedere morti;
 Angorem tamen, & mœrorem afferre beatæ
 Haud poterant animæ. Voluit tamen hunc quoque tantum,
 Quantum nemo, unquam mortalis, sponte subire.
- Ergo uno obtutu cuncta impendentia cernens 35
 Tormenta, anticipansque animo, atque in imagine multo
 Vividiore ipsis rebus, ludibria, probra,
 Verberaque, & sputa, atque alapas, palmasque, pedesque
 Multa vi, & ferro terebrandos, & paliurum
 Hæsurum capiti, atque introrsum fustibus actum: 40
 Hæsuramque hastam lateri, sævissimæque, ultra
 Mortem, vulnera defuncto infligenda: sitimque
 Viscera torrentem irridendam felle, & aceto:
 Atque inimicorum rabiem, suspiriaque inter
- (d) Postrema, irrisus, fannas, maledictaque ad aurem: 45
 Quin etiam adstantemque cruci, absumptamque dolore

-
- (a) Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac priusquam gallus vocem bis dederit; ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur: etsi oportuerit me simul commori tibi non te negabo. Ibid. a v. 29. ad 31.
- (b) Tunc Jesus venit cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani. Matth. 26. v. 36.
- (c) Quomodo coarctor, usque dum perficiatur. Luc. 12. v. 50.
- (d) Omnes videntes me deriserunt me. Ps. 21. v. 8.

- Aspiciens gladio trajectam pectora Matrem;
 (a)Horruit, intraruntque animi penetralia mœror
 Tetrior; & laniena ipsa crudelior angor,
 Et pavor, immensumque & ineluctabile pondus. 50
 (b)Et festinassent mortem, mortemque dedissent
 Extemplo; nisi probrosæ se abducere morti
 [*]Nolens, atque avidus patiendi plura, vetasset
 Ipse, uni falcem cui mors submittit, & arcum.
 Longius ab reliquis lapidis jactu ab tribus ipsis 55
 (c)Discipulis mage dilectis avulsus, & illos
 Exhortans, ut & orarent, laqueosque caverent
 (d)Orando; sternens se in terram, cernuus ore
 Oravit Patrem: si ita fert tua sancta voluntas,
 Mortiferum hunc a me calicem devolve, necique 60
 Eripe. Nec vero quod vellem ego; sed quod tu vis,
 Id fiat. Totum oblitus, totumque videtur
 Seposuisse Deum, nequid non ille doloris
 Sentiret, nequod sibi met solamen, opemque
 Ferret. Sed rursus tanquam Deus, omnia jamtum 65
 Antevidens longe; vidit tot deinde futuros
 Ingratos homines, qui quos tulit ille dolores
 (e)Peccando augerent, rursusque affigere ligno
 Tentarent furiosi illimet, pro quibus ibat
 Sponte animam tam crudeli demittere morti. 70
 Infurrecturum contra se vidit Avium:

Nec.

-
- (a) Intraverunt aquæ usque ad animam meam. Pl. 68. v. 2.
 (b) Tristis est anima mea usque ad mortem. Matt. 26. v. 38.
 (*) Vetasset uicque a veravi. Habet autem vetavit pro vetuit.
 Ovid. Metam. L. X. v. 387. & Persius Sat. 5. v. 90.
 (c) Avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis. Luc. 22. v. 41.
 (d) Procidit in faciem suam orans, & dicens: Pater si possibile est transeat a me calix iste. Veruntamen non sicut ego volo; sed sicut tu. Math. 26. v. 39.
 (e) Rursus crucifigentes sibi metipsis filium Dei, & ostensus habentes: Ad Hebr. 6. v. 6.

Nestorium in Matrem, *Helvidiumque*, & pessima monstra
Lusberum hinc, illinc *Calvinum*, tota trahentes
 Mortiferis post se regna incantata venenis.

Vidit pejora ausuros, quos hæc tulit ætas 75

Philosophos: qui nil sanctum, intactumque relinquunt:

Divinosque etiam ridere & spernere libros,

Sacrilegumque insani audent stabilire tribunal,

Atque ibi Censores de Religione sedere.

Vidit, quod peragebat opus tam grande salutis, 80

Atque suæ mortis pretium fore inutile multis!

Et pro centenis, centenis millibus, heu!

Frustra effusurum sese cum sanguine vitam.

Hoc tetrum magis, hoc illi attulit infinitum

(a) Mœrorem: totisque undis maris obrutus ille est. 85

Tum jam sanguineus sudor prorumpere: guttæ

(b) Uberrimè filo in terram stillare cruento.

(c) Et vestes saturare, & largis currere rivis

Undique, quæ revehunt vasis hinc inde cruorem

Extrebratis præ mœrore, angoreque ruptis. 90

Heu! ego paræ pœnæ tantæ, immensumque dolorem.

Movi ego: nam sæpe in te ausus peccare protervus,

Et refricare tua, & rursus diducere sævus

Vulnera. Tu vero, tu nunc, charissime Jesu,

Accipe quæ solæ lacrimæ, gemitusque supersunt. 95

(d) Labere, sancte Ales cælo, & solare jacentem.

Vult (mirum!) Deus ipse tuo solatio egere.

(a) *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Pl. 63. v. 4.

(b) *Factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* Luc. 22. v. 45.

(c) *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Isa. 63. v. 2.

(d) *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum.* Luc. 22. v. 43.

OPPROBRIUM HOMINUM:

Opprobrium hominum, & abjectio plebis. Pl. 21. v. 7.

CARMEN XXXIV.

- H** Actenus ignari flendi, expertesque doloris
 Lugete o cæli, vosque o! lugete beati
 Aligeri, & pulchros lugendo obnubite vultus.
 Vester Amor, quem vos adeo exardescitis usque;
 (a) Aspicere, aspectu qui vos recreatque, beatque; 5
 Proh scelus! Opprobrium est hominum, atq; irrisio plebis!
 (b) Nummis triginta; queis despectissima quæque
 Mancipia exponi vulgo, addicique solebant,
 (c) Ab sibi quam charo; sed perquam perfido amico
 Proditus, atque suis venundatus hostibus ecce est. 10
 Perfidioso illi lugubria dicite verba,
 (d) Figitque, obruite horrifonis illum undique diris.
 (e) Excelsam, exsecrande, tuam sedem occupet alter.
 (f) Abrumpas vitam laqueo, inpletumque cadaver
 Rixa cruenta avidis jaceas canibusque, lupisque. 15
 Tundatque, & rostro trahat ilia vultur obunco.
 Subsidat imo umbrarum, abruptoque profundo.
 (g) A dextrisque tuis draco stet, sævissimus ultor,
 [Arbi-

Obscurescite cali super hoc, & porta ejus desolamini vehementer. Jer. 2. v. 12.

- (a) In quem desiderant Angeli prospicere. 1. Petr. 1. v. 12.
 (b) Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Zach. 11. v. 12.
 (c) Homo pacis mee, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Pl. 40. v. 10.
 (d) Dilexit maledictionem, & venit ei. Pl. 108. v. 18.
 (e) Episcopatum ejus accipiat alter. Pl. 108. v. 8.
 (f) Suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus. Act. 1. v. 18.
 (g) Et diabolus stet a dextris ejus. Pl. 108. v. 6.

Arbiter ille draco tenebrarum, & legifer Orci.

Quandoquidem tam execranda benefacta rependis 20

(a) Perfidia, insontemque inimicis osculo amicum
Prodere sustinuisti, ausus canibus dare sanctum.

(b) Irrumpunt illi armati. Quibus obuius ultro
Procedens Jesus, ut sese ostenderet ire
Sponte sua ad mortem, non vi: Quem quæritis adsum, 25
Ecce ego sum. Vix, ut dixit, simul arma, virosque

(c) Præcipites retroversum afflixitque, ruitque,
Effuditque solo, ceu posset fulmine, verbo.
Procubuerunt omnes resupini, Mortua credas
Corpora. Sic illi exanimi, immotique jacebant, 30
Præterea! necui damnum intentare suorum

(d) Auderet quisquam, verbo, imperioque coegit.
Quin *Malcho*, ante omnes tentanti immittere vincla;

(e) Quam gladio, & grandi *Petrus* dejecerat ictu
Aurem; restituit, populataque tempora tactu 35

(f) Integrat, & reddit quem ferrum excussit honorem.
Debuerant agnosce Deum, & portenta fateri;

(g) Ast erat illa hora illorum, umbrarumque potestas.

(h) Ergo iterum, cæci irrumpunt, manicisque ligatum,
Et, sceleratorum de more, ad terga reuinctum. 40

Ori intentantes gladios, funalia, tædas,
Funibus, & pugnīs etiam, multaque trahentes

Vi

(a) Odium pro dilectione mea. Ibid. v. 5.

(b) Circumdederunt me canes multi. Pl. 21. v. 17.

(c) Ut ergo dixit eis: ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Joa. 18. v. 6.

(d) Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ibid. v. 8.

(e) Simeon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, & percussit Pontificis servum: & abscidit auriculam ejus dexteram. Ib. v. 10.

(f) Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. Luc. 22. v. 51.

(g) Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Ibid. v. 63.

(h) Cohors ergo, & tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum. Joa. 18. v. 12.

- Vi captum Jesum, quem paucis ante diebus;
 Tanto illo, & tam magnifico exceperere triumpho.
 Quantum ignominiz, quantum nox illa doloris 45
 Attulit! Horresco referens. Mactigia vilis,
 (a) Heu! alapa impetere, & divinum cadere vultum,
 Sacrilegaque manu ausus, tartareoque furore est.
 Expavit cælum, gemuitque extrerrita tellus.
 (b) Concilium horrendum cogunt, præsesque *Caiphas*, 50
 Quo non aut rabie, scelere aut immanior alter:
 Fare age, per vivens te obtestor; perque supremum
 (c) Numen: Num tandem Christus, numquid Deus es tu?
 (d) Omnino is sum, quem dixi, subjecit Jesus.
 Adjecitque: olim sese, cernentibus ipsis, 55
 Nubi insidentem venturum, ut judicet Orbem.
 Tum vero ille senex furiata mente sacerdos
 [e] Dirumpens vestes, tamquam execrabile quidquam
 Audisset: Quid opus nobis jam testibus? Ecce
 Audistis vosmet verba execranda. Quid ergo ! 60
 Nunc vos, aut quæ nunc animo sententia surgit?
 [f] Et reus est mortis (tamquam essent ore loquuti
 Uno omnes) scelerato omnes simul ore fremebant.
 Audi.

-
- (a) Unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu. Joa. 18. v. 22.
 Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.
 Thren. 3. v. 30.
 (b) Principes autem sacerdotum, & omne concilium quarabant
 falsum testimonium contra Jesum. Matth. 26. v. 59. Conci-
 lium malignantium obsedit me. Pl. 21. v. 27.
 (c) Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Chri-
 stus Filius Dei. Matth. 26. v. 63.
 (d) Tu dixisti, verumtamen dico vobis: amodo videbitis filium
 hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in
 nubibus cali. Ibid. v. 64.
 (e) Scidit vestimenta sua dicens: Blasphemavit: quid adhuc
 egemus testibus: quid vobis videtur?
 (f) At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Ib. v. 65. & 66.

- [a] Ausique expuere in faciem, insanoque tumultu
 Irruere, & colaphis pulsare: & tundere pugnīs, 65
 Irasque explere, invidiamque, instarque Leonum
 Circumfrendere, & certatim illudere capto.
 Nequid inexpertum furor, impietasque relinquant;
 (b) Obnaubunt oculos velo, multoque cachinno:
 Eja age, quandoquidem Deus es tu, vaticinare, 70
 Nomine compella, qui te hoc nunc verberat ictu.
 Interea *Petrus* (neque pars hæc parva doloris)
 Quamlibet admonitus nuper; tamen ille pavore
 Abreptus, penitusque excussus mente, *Magistrum*
 (Pro quo, nil dubitans medium se opponere morti; 75
 Infestis ultro impavidus se objecerat armis)
 (c) Destituit ter, terque illum se nosse negavit.
 Deseruere omnes. Circum hostes undique. Nemo
 Qui miseretur, solareturve relictus.
 Post ubi lux scelus horrescens, invitaque fulsit; 80
 [d] Concilium rursus sceleratum habuere, & inique
 Damnatum, vinctumque retro adduxere *Pilato*,
 Qui tum *Romanus* Prætor, Præfesse regebat
Judeam, satis ille sagax, & callidus. Illi
 Vestibulum ante ipsum, cum stulta, cumque proeaci 85
 Ple-

- [a] Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt.
 v. 27. Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens, &
 rugiens. Pl. 21. v. 14.
 (b) Et volaverunt eum, & percussiebant faciem ejus: & inter-
 rogabant eum dicentes: Prophetiza quis est, qui te percussit.
 Luc. 22. v. 64. Et lumen oculorum meorum, & ipsum non
 est mecum. Pl. 37. v. 11.
 (c) Nescio hominem istum, quem dicitis. Marc. 14. v. 71. In
 circuitu ejus hostes ejus. Thren. 1. v. 17. Sustinui qui simul
 contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non in-
 veni. Pl. 68. v. 21.
 (d) Et confestim mane concilium facientes summi sacerdotes cum
 senioribus, & scribis, & universo concilio vincientes Jesum
 duxerunt, & tradiderunt Pilato. Marc. 15. v. 1.

- Plebe sacerdotes mixti, amentesque furore;
 (a) Seditio in Augustos, clamore protervo,
 Infimulant Jesum. Hæc odiosa calumnia visa
 Opportuna magis rem præcipitare, & æcerbam;
 Quamque exoptabant insonti arcessere mortem. 90
 Nec vero sua spes illos, odiumve fefellit.
 Atque equidem rabiem, accusatorumque tumultum,
 Atque ex adverso tam mitem, tamque serenum
 Vultum accusati (quisquis tandem foret ille)
 Aspiciens; facile invidia fieri omnia Præses 95
 Agnovit. Sed adhuc Jesum scitatur, & urget.
 [b] Rexne tu es? Aut quorsum hæc in te accusatio regni?
 (c) Et didicit: Regem esse quidem, nec regna caduca
 Curare hæc, nec venisse hæc evertere regna.
 Venisse, ut fuerat quæ cæca, & pervia nulli 100
 Hastenus; extaret jam publica semita veri.
 Exiit, insontemque hominem, pro munere Judex
 [d] Testatus; conabatur lenire furentes
 Incassum. Rabidi magis illi attollere vocem:
 [e] Seditiosum illum appellare, vocare rebellem, 105
 Turbarumque facem, & caput, osoremque quietis,
 Et pacis. Primos ausum præbere tumultus
 In Galilea: inde egressum turbasse per omnem

Ju.

-
- (a) Cæperunt autem accusare illum dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem, se Christum Regem esse. Luc. 23. v. 2. Accuerunt linguas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. Pl. 139. v. 5. Insurrexerunt in me testes iniqui. Pl. 26. v. 12.
 (b) Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es Rex Judæorum? At ille respondens ait: Tu dicis. Luc. 23. v. 3.
 (c) Regnum meum non est de hoc mundo. Joa. 18. v. 36.
 (d) Ait, autem Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine. Luc. 23. v. 4.
 [e] At illi invalescebant dicentes: commovet populum docens per universam Judæam, incipiens a Galilea usque huc. Ibid. v. 5.

Judeam. Prætor caussam quacumque liceret
Ab se amoliri, seque hinc subducere tentans; 110
Ut *Galileum* esse audivit, transmisit Jesum
Herodi Regi, qui forte advenerat urbem
Nuper, sacrorum studio, extinctique paterni
Imperii partem, *Galilæe* sceptrâ tenebat.

Audierat Christi *Herodes* miracula, lætusque, 115
Et sperans, portenta aliquot, se judice coram
Facturum; multis Jesum sermonibus ultro

[a] Aggrediens, præter propter, quam multa rogabat.

At Jesus nihil audire, & perstare perinde
Immotus tanquam surdus: nullum hinc verbum. 120

Mutus erat. Vocem illius Rex ille peremptam,
Sanguinea & lance investam inter fercula, nuper
Prostitulo infando obtulerat furialia dona.

Spretum se *Herodes* ratus; etsi excanduit; iram
Dissimulans, tanquam male sanum, menteque captum 125

(b) Ludicra indutum veste ad prætoria misit.

Et Prætor tunc: ecce, inquit, nil morte repertum

(c) Dignum est: & neque ego, neque Rex invenimus ullum.

In misero hoc crimen. Quorsum furor, iraque tanta?

Nuntius interea dederat quæ Præsidis uxor 130

(d) Hæc mandata ferens aderat: ne perdere Justum

Illum, neu tali scelerari funere mallet,

Nil meruisse: indigna pati: portenta minari:

Multa

(a) At ipse nihil illi respondebat. Ibid. v. 8. & 9. Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Pl. 37. v. 14.

(b) Sprevit autem illum *Herodes* cum exercitu suo: & illius indutum veste alba, & remisit ad Pilatum. Luc. v. 11.

(c) Nullam causam invenio in homine isto. . . . Sed neque *Herodes*: nam remisit vos ad illum & ecce nihil dignum morte actum est ei. Ibid. v. 13. & 14.

(d) Misit ad eum uxor ejus dicens: Nihil tibi; & Justo illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Matth. 27. v. 19.

Multa objecta oculis sibi mira, atque horrida visu.

Moris erat, cum nempe aderant illa annua sacra 135

(*Habreo Habræi dicebant nomine Pascha*)

- (a) Quem populus vellet vinclis educere vinctum,
Quemque ipsi optassent sontem subducere morti.
Nunc tamen hanc Præses veniam, arbitriumque coercens:
- (b) Ecquem mavultis, Jesum ne hunc, ane Barabbam 140
Dimitti vobis? Fieri neque posse putabat,
Ut non mavellet Jesum. Tam odiosus, & atrox
Alter erat. Sed lymphati, stolideque protervi,
- (c) Et stygia accensi rabie, optavere Barabbam.
At tu pro scelere hoc tanto gens perfida, pœnas 145
- [d] Quis tibi tu horrendas, serisque nepotibus, amens
Optasti, exsolvas. Videas tua mœnia circum
Millia centena, & centena cadavera truncis
Transversis affixa, atroque fluentia tabo,
Donec deficiant jam silvæ, & ligna, locusque. 150
Dira fames rabidos in mutua corpora dentes
Vertere compellat: pueros, partusque recentes
- (e) Moribus absumptos rursus in sua viscera eondant
Matres. Ipsi hosti moveas lacrimas, gemitusque.
Corruat in cineres tristi, æternaque ruina 155
- [f] Templum: nec tua in urbe super lapidem lapis exstet.
Tu tamen, in pœnas, totum errabunda per orbem
- [g] Durabis, cunctis iusta execratio, & horror Gen-

- (a) Per diem autem solemnem consueverat Præses populo dimittere unum vinctum quem voluissent. Matth. 27. v. 15.
- (b) Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, aut Jesum, qui dicitur Christus? Ibid. v. 17.
- (c) Clamaverunt ergo rursus omnes dicentes: Non hunc; sed, Barabbam. Joa. 18. v. ult.
- (d) Sanguinis ejus super nos, & super filios nostros. Matth. 27. v. 25.
- (e) Ita ut comedatis carnes filiarum vestrorum. Lev. 26. v. 29.
- (f) Non relinquetur hic lapis super lapidem. Matth. 24. v. 2.
- (g) Dabo eos in vexationem universis regnis terra, in maledictionem, & in stuporem, & in sibilum, & in opprobrium cunctis gentibus, ad quas eieci eos. Jer. 29. v. 18.

Gentibus, & cunctis odium opprobriumque futura.

Prætor tum vitam saltem se posse tueri 160

Sperans insonti, tentansque an sanguine posset
Feralem, immanemque sitim extinxisse cruoris;

(a) Verberibus cædi Jesum jubet. Horreo totus,
Verbaque, mensque etiam fugiunt, ac destituunt me.
Heu! atrox nimium, nimiumque infame luiti 165

Supplicium! plenum tormento, ignominiaque!
Nec triste hoc magis, aut ignominiosius ullum!

Addunt verberibus ludibria barbara: tritam
Jam chlamydem, fuerat quondam quæ purpura Regum,

(b) Ridentes circumvolvunt, capitique coronam 170
Sanguinolentis intertextam sentibus aptant.

Ridiculum dextræ sceptrum est fluvialis arundo.

Deinde genu posito: *Salve rex*, sputaque in ora
Torquent, ingeminantque alapas, & arundine sentes
Altius infigunt capiti, immanesque cachinnos 175

(c) Rumpunt. Nemo hominum, nemo unquam talia passus
Credidit aspectu hoc Prætor, quascumque ferinas,
Quamlibet indomitas tandem mitemcere posse,
Et deflagrare, & pietate obtundier iras.

(d) Ergo iterum coram educit, flagrisque cruentum, 180

Et spinis, digito ostendens: en inquit Jesum,
Ecce Homo. Tolle illi clamabant, figeque ligno,
Voci.

(a) Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit. Joa. 19. v. 1.

(b) Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei.
Et placentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus,
& arundinem in dextera ejus. Et genuflexo ante eum, illu-
debant ei dicentes: Ave Rex Judæorum. Et expuentes in eum
acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus. Matt. 27.
a v. 28. ad 30. Et dabant ei alapas. Joa. 19. v. 3.

(c) Attendite, & videte si est dolor, sicut dolor meus.
Thren. 1. v. 11.

(d) Exiit ergo Jesus portans coronam spineam, & purpuream
vestimentum: Et dicit eis: Ecce homo. Joa. 19.

- [a] Vociferabanturque audacius. Insuper audent.
 Prætori quoque terrorem intentare, minasque:
 [b] Hunc nisi supplicio dedis, nisi morte coerces; 185
 Tu quoque *Romani* Imperii te, & *Cæsaris* hostem
 Præfers: nam contra hic audet turbare, sibi que
 Arrogat imperium, sceptrumque invadere tentat.
 Prætor ad hæc animo fractus, victusque timore
 (c) Improbo, & incassum tergens, quas sanguine tinxit, 190
 Fœdavitque manus, insontem & rursus Jesum
 (d) Testatus; morti tamen amandavit iniquæ
 Impius Auctorem vitæ, Auctoremque salutis.
 Festinatur ubique, oculisque ostenditur ingens
 Pondere crux valta, & rabide properata: suisque 195
 (e) Vestibus induto, necui non cognitus esset,
 Semianimique, ac dilaniato, artusque trementi
 (f) Imponunt humeris transversum, infameque lignum,
 Cui configendus, cui suspendendus erat mox.
 Flagitiosorum, sua qui commissa luebant 200
 Supplicio, excussis craniis, atque ossibus, alte
 Horridus, ad Solem occiduum, egredientibus urbem
 Mons erat: inde illi nomen *Calvarius*. Illac
 Abducendus erat Jesus. Dat martia signum
 Buccina: porticibus, tectis, plenisque fenestris 205
 (g) Impendent avidi spectandi: compita, calles

Corn.

-
- (a) Et clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. v. 6. Et
 invalescebant voces eorum. Luc. 23. v. 23.
 (b) Si hunc dimittis non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se
 regem facit contradicit Cæsari. Joa. 19. v. 12.
 (c) Accepta aqua lavit manus coram populo dicens: Innocens
 ego sum a sanguine iusti huius. Matth. 27. v. 24.
 (d) Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Joa. 19. v. 16.
 (e) Et induerunt eum vestimentis suis. Mar. 15. v. 20.
 (f) Et bajulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur *Calvaria*
 locum, hebraice autem *Golgotha*. Joa. 19. v. 17.
 (g) Ipsi vero consideraverunt, & inspexerant me. Pl. 21. v. 18.

Complentur: fremitu, concursuque omnia fervent.

(a) Dant manibus plausum ingentem, illuduntque superbi
Victo victores, insultantque auribus hostes.

Vix aliquot gemituque piæ, lacrimisque, sequuntur, 210

[b] Et lamentantur percussæ pectore Matres.

Hinc, atque hinc densæ incedunt, sævæque cohortes,
Nudos præ manibus gladios, hastasque gerentes,
Aspectumque trucem. Caputum cava tegmina, cristæ
Sole incenduntur, flammisque minacibus ardent; 215

Terrificantque oculos. Raptatus funibus, iter

Lictores, interque hostes, interque latrones,

Ad vepresque pedes passim, atque ad saxa cruentans

It Jesus, nos ut moriens vitæ asserat, utque

(c) Affigat ligno decretum mortis acerbæ.

DOMINUS MORTIS.

Habeo claves mortis. Apoc. i. v. 18.

CARMEN XXXV.

N Il magis indomitum, nihil imperiosius unquam
Mors est. Regnandi mire ambitiosa, feroxque,
Arbitrium cerebrolum, exlex, cæcumque superba
In nos imperium exercet. Sic, ut lubet illi,
Quando & cunque lubet, quin fas obistere contra 5
Ulli sit, nulloque status discrimine, nullo
Ætatis, quot sunt homines (Regesque perinde
Ac plebem abjectam, & vulgus, puerosque, senesque
Confundens passim temeraria) calcât iisdem

P

Ad

(a) *Plausuerunt super te manibus. Thren. 2. v. 15.*

(b) *Plangebant, & lamentabantur eum. Luc. 23. v. 27.*

(c) *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum talit de medio effigens illud cruci, Ad Colos. 2. v. 14.*

Ad libitum cunctos pedibus, subigitque domatque. 10
 Fatiferamque atrox falcem rotat undique, & arcum
 Horrisonum, prout instigat, suadetque libido.

- (a) Nec retinere aliquanto ictum, saltemque morari
 Tantisper, cuiquam mortali est facta potestas.

Sponte sua, suo & arbitrio duntaxat Jesus 15
 Mortuus est. Moriendi unus tempusque, modumque
 Optavit. Sicut veniendi in luminis auras,
 Et Matrem, & tempus nascendi elegerat unus.

Non illi, ut nobis, Animam *Mors* eripit. Ultro

- (b) Pro nobis Animam dare vult, & ponere vitam. 20

- (c) Ut vitam daret, utque etiam horroremque metumque
 Eriperet moriendi; conculcare ferocem

Vult, atque amplexu omnipotente elidere *Mortem*.

Ut *Mortis Dominus* moritur. Non deficit illum,

Non fracta est vox, aut animus. De more serenus 25

Fronte, oculis, gestu, imperturbatus, eodem

Quo pacare undas, tempestatesque solebat,

- (d) Vultu est. Et: *Pater*, exclamat, *dimitte*: quid isti

Committant, haud agnoscunt, Patientia tanta,

Tantaque pax animi morienti est. Pro hostibus usque 30

Ad mortem immani, rabidaque furentibus ira,

Invidiaque, Deum supplex, Patremque precatur.

De geminis *Crucis*, ac poenae confortibus, unum

- (e) Adsciscit caelo comitem, exauditque precantem.

Ast

- (a) Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. Eccl. 3. v. 2.

- (b) Ego pono animam meam. . . Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a me ipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Joan. 10. v. 17. & 18.

- (c) Ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolus, & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Ad Hebr. 2. v. 14. & 15.

- (d) Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Luc. 23. v. 34.

- [e] Hodie mecum eris in Paradiso. Ibid. v. 43.

Ast alium maledicentem nihil increpat: audit 35

Leniter opprobria, & convicia vana vomentem.

Dein prope se stantem transfixam pectora Matrem

Aspiciens gladio; ne *Matris* nomine vulnus

Asperet, immensumque, infinitumque dolorem

Augeat: appellans communi nomine, caro 40

(a) Præ reliquis coram adstanti commendat Alumno.

Inque vicem Matri dilectum credit Alumnum.

Utque palam faciat, quidquid crudele, & acerbum

In morte est, exhaustisse, & subiisse libenter;

(b) Conqueritur sibi de cælo solatia nulla 45

Esse: Deumque vocat, neque tum cognomine *Patrem*

Appellat. Tanquam abjectus, curæque paternæ

Expers, & tanquam prorsus foret ille relictus.

(c) Dein rursus lamentatur, dicitque sitire

Se. Sitis ultra etiam mortem violenta palatum 50

Visceraque urebat. Neque jam, si non Deus esset,

Ac sitis, ut *Murtis Dominus*; prorumpere vocem

Possset. Profuso toto, exhaustoque cruore;

Hærerent siccis verba immorientia labris.

Nec sedare sitim querit, solatiave ulla 55

Ambit. De sese quæ sunt cuncta edita Vatum

(d) Oracula impleri vult. Scriptum: felle, & aceto

Potandum. Simul utrumque ut gustaverat ore.

(e) Omnia jam completa, alte pronuntiat. Inde

Altius attollens vocem, clamoreque magno 60

Compellans iterum Patrem tranquillus, & ipsi

(a) *Mulier ecce filius tuus. Ecce Mater tua.* Joa. 19. v. 26. & 27.

[b] *Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* Matth. 27. v. 46. Ps. v. 2. Vide Bened. XIV. de Fer. sexta in Pasceve n. 103.

(c) *Sitis.* Joa. 19. v. 28.

(d) *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Ps. 68. v. 22.

(e) *Consummatum est.* Joa. 19. v. 30.

- (a) Concredens quam vult Animam demittere morti;
 Divinum inclinans fessum caput, exspiravit.
 Exspiravit enim, nostramque hanc vivere vitam
 Desiit ipse Auctor vitæ, cui scilicet uni est 65
 In vitam, in mortemque etiam suprema potestas.
- (b) Centurio admirans clamorem, voceque tanta
 Exhalasse animam: longe hoc excedere morem
 Humanum agnoscit, Dominumque, Deumque fatetur.
 Tantum illum clamor docuit morientis Jesu! 70
 Divisere sibi dein vestimenta. Sed illa
 Quam puero tunicam Jesu properaverat olim
 Ipsa suis Mater manibus, sorte obtigit uni.
- (c) Nam sancta hanc etiam cecinere Oracula sortem.
 Distentis cruce moris erat contundere crura 75
 Fuisse aliquo, aut clava, aut ferro: fregere & utrique
 Latroni. Solus Jesus restabat. At ille
- (d) Hoc vetuit. Sibi comminui sibi que ossa refringi
 Noluit. Hoc *Agno* fieri *Lex* ipsa vetabat:
 Et fuit ille hujus Divini umbra, & typus *Agni*. 80
 Vel minima hæc, & cuncta suam spectantia mortem
 Pro libitu regit, atque ut vult moderatur Jesus.
 Morte ipsa ostendens *Mortis Dominum* esse, Deumque.
- (e) En *Primogenitus* cur Jesus dictus eorum,
 Qui morti concesserunt. Sic dicitur ille, 85
 Sponte sua amplecti quia vult, gustareque mortem:
 Et quia *Mors* illi *claves*, sceptrumque reliquit.

- (a) Et clamans voce magna Jesus ait: Pater in manus tuas commendo Spiritum meum. Et hac dicens exspiravit. Luc. 23. v. 46.
 (b) Videns autem centurio... quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat. Marci 15. v. 39.
 (c) Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Ps. 21. v. 19.
 (d) Ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Joan. 19. v. 36. Exod. 12. v. 46.
 (e) Primogenitus ex mortuis ad Coloss. 1. v. 18. Primogenitus mortuorum. Apoc. 1. v. 5.

E X C E S S U S.

*Dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem:
Lucæ 9. versic. 31.*

C A R M E N XXXVI.

HEu! Quianam tanta gemuit convulsa ruina
Undique totius tremefacti machina Mundi!
Quid tam atrata dies! Quid tam lugubribus umbris
Extinctus medio Sol supra in culmine cæli est!
Luna procul nunc est: nec totum extinguere Solem 5
Luna potest, nec tam ambitiosam offundere noctem,
Quæ cælum, totumque involvat, & obruat Orbem.
(a) Templi vela, hominum nullis cogentibus, ipsa
Sponte indignantur, summoque a vertice ad ima
Stridorem, irasque ingeminant, & rupta dehiscunt! 10
Saxa etiam rumpuntur! Hiant revoluta sepulchra!
Apparent simulachra modis surgentia miris!
Succutitur fundo imo tellus! Omnia lugent
Immensum, interitumque Orbi, exitiumque minantur!
Scilicet indigna, & crudeli morte preceptus 15
Exspirabat Homo Deus. Et sensit, gemuitque,
Auctoremque suum morientem exhorruit Orbis.
Hiccine, quem spinis horrentem tempora circum,
De clavis, de vulneribusque, & de trabe cerno
(b) Pendentem, mediumque duos hinc inde latrones, 20
Hiccine Homo Deus est? Et quis committere tantum

P 3

Aufus

*Obscuratus est Sol. Luc. 23. v. 45. Et facta hora sexta tenebræ
factæ sunt per totam terram. Marc. 15. v. 33.*

(a) *Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo
usque deorsum, & terra mota est, & petra scisse sunt. Et
monumenta aperta sunt. Matth. 27. v. 51. & 52.*

(b) *Crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc, & hinc; me-
diū autem Jesum. Joa. 19. v. 18.*

- Aufus, vel potuit?
 Quam lacerum ha! quam triste, cruentatumque cadaver!
 Aspice diffusum totum exhaustumque cruorem!
- (a) Aspices vibices, plagasque & verbera: sputaque, 25
 Atque alapas in vultu ipso: & quæ vincula, funes
 Passim imprefferunt vestigia multa cruenta!
- (b) Aspice distenta, exturbataque ab ossibus ossa!
 Obsignatos morte oculos, & sanguine multo
 Concretos! Etiam concretos sanguine crines: 30
 Imbutasque, & rorantes quoque sanguine spuias!
- (c) Et manum utramque, & utrumq. pedem grandi, atq. trabali
 Clavo confixos ad palum, & vulnere ruptos!
 Ruptum etiam pectus! Vulnus crudelius hoc est.
 Postremum ediderat gemitum, exspiraverat; atra 35
 Mors erat in vultu, palam erant vestigia mortis.
- (d) Et tamen immanis tentavit lancea pectus,
 Ultima scrutatum est ferrum penetralia cordis;
 Siqua lateret ibi vitæ pars ulla superstes.
 Ferrum crudele, & multo crudelius ipso 40
 Clavorum ferro! Nihil o crudelius unquam!
- Quis tibi nunc Mater Virgo afflictissima sensus,
 Cum prope stans immota, Deum, Gnatumque videres
 Inter tormenta, atque inter ludibria, clavis
 Infami affixum palo, & jam morte natantes 45
 Defigentem oculos in te, & suspiria dantem
 Postrema, & tandem claudentem lumina morte?
 Ultra etiam mortem transfossum cuspide pectus.
- (e) Stabat. Perque genas mutæ lacrimæ, atque silentes
 Ibant

- (a) *A planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas.* Isa. 1. v. 6.
 (b) *Dispersa sunt omnia ossa mea.* Pl. 21. v. 15. *Dinumeraverunt omnia ossa mea.* Ibid. v. 18.
 (c) *Foderunt manus meas, & pedes meos.* Ibid.
 (d) *Unus militum lancea latus ejus aperuit.* Joan. 19. v. 34.
 (e) *Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus.* Ibid. v. 25.

Ibant. Nec planctu, nec femineo ululatu
 Obstrepit. Infandum, diram, immensumque dolorem 50
 Pectore conclusum, laniantem viscera; totum
 Sustinuit, Materque, eademque tenerrima Virgo
 Stabat, cum totus rueret, pectus iret & orbis.
 Mira, ingens, & digna Dei constantia Matre!

O bene, quod video geminos & sanguine claros, 55
 Et pietate Viros accinctos tollere corpus

De cruce! Jam scalas ambo subiere, crucemque.
 Evellunt spinas primum, sævamque coronam:
 Stillat adhuc multus renovato e vulnere sanguis.
 Percrepat, & gemitu, & repetitis ictibus instat 60

Malleus, & crebra forceps vi annexa laborat
 Eruere intortos retrorsum a cuspide clavos:
 Hos jam tandem exemere, amplexuque cadaver
 Divinum stringunt, mœstissimaque oscula figunt.
 Fortunati ambo nimium! Qui sustinet orbem 65
 Sustentant. Ipsorum humeris, colloque recumbit.

Heu! major, Virgo, major te pœna manebat!
 Illa quidem Gnati lacerum, & miserabile corpus
 Virgineo excepit gremio, complexaque, & hærens,
 Materno vultum vultu, atque os ore premebat, 70
 Pallida, & attonita ubertim, & sine murmure fufis
 Vulnere tergebat lacrimis, lacrimisque lavabat.

Agnoscisne hos, Virgo, oculos, hæc ora, manusque?
 Filius hicne tuus, sobolesque æterna Parentis,
 Divini, & cum Patre Deo Omnipotens Deus ipse: 75

(*) Heu! quam dissimilis, quantum mutatus ab illo,
 Cujus in aspectu noctesque, diesque trahebas!
 Cujus ad imperium Manes, & paruit ipsa
 Improba Mors: surda actutum patuere sepulchra,
 Redditaque amissæ viguere cadavera vitæ? 80

P 4

Hoc -

[a] Non est species ei, neque decur, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum. Isa. 53. v. 2.

Hoc amor, hoc [mirum] potuit, mortemque Deumque
Miscuit. En utrumque tibi! Ecce Deum! Ecce cadaver!
[a] Mortuus est nostra infanda ut commissa piaret.

Mortuus, ut nostra ablueret peccata cruore;
Ne nos, qui meriti, nos qui peccavimus ipsi 85
Morte immortalis, æterno lueremus & igne.

Flere libet. Pro me extincto, extinctoque latronum
Supplicio; lacrimis saltem exsequialia solvam.

Ergone tu ferro ad palum? Et quis ego, ut morerere
Tu pro me sic?.... 90

[b] Audebo, & dicam: Mente excessisse videris,
Cum nos, cum me adeo ingratum tam perditæ amasti,
Prodigus, ut velles divinam effundere vitam,
Et tam ignominiosa, & acerba occumbere morte. 95
Hic erat excessus *Solymis* complendus amoris,
Quem *Moses*, quemque *Elias* in vertice tecum
Mortis, mussabant, mirabanturque vieissim.
Excessit Deus: excessum complevit: amavit
Ad mortem, atque ultra. Spirant hæc vulnera amorem!

Hæret, & attonitum Carmen fileat, ac fileat orbis: 100
[c] Vos lacrymæ, & gemitus succedite....

S O P O R E X C U S S U S :

Ego dormivi, & soporatus sum, & exsurrexi. Pl. 3. v. 5.

C A R M E N X X X V I I.

I Te procul gemitus, procul hinc abssistite luctus:
Nam sopor ille fuit; non mors. Dormivit, & alte
Sponte soporatus; mox jam surrexit Jesus.

Magda-

[a] Mortuus est pro peccatis nostris. 1. ad Cor. 15. v. 4.

[b] Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. 1. ad Cor. 1. v. 23.

[c] Plangent eum planctu quasi super unigenitum. Zacch. 12. v. 10.

Magdala, quid tumulto tu inconsolabilis hæres,
Lugendo, & vix non moreris consumpta dolore?

Quidve unguenta paras, interque cadavera demens
(a) Quæris viventem? Nulla hic jam funera. Nullum
Stringere quod possis flendo inter brachia corpus,
Atque aloe, & mixta lacrimis perfundere myrrha.
Spargere cui violas possis, & lilia circum, 10
Et mœrentem hyacinthum, immortalesque amaranthos.
Huc ades o! Vacuum sine corpore cerne sepulchrum.
Crede oculis tu te ipsa tuis. Quem perdita luges
Tantum, quem tantum suspiras, *Magdala*, vivit.
Vivit, & ille tuus non est hic *Magdala*, Jesus. 15
Rupit, si nescis, perrupit vincula mortis,
Ceu posset facilem, placidumque abrumpere somnum.
Nil vigilum excubiæ, miles nihil obstitit illi,
Nec lapidem immanem superimposuisse sepulchro,
Quem nulli vestes, posset vis nulla movere. 20
Et poterat solo nutu ille revolvere saxum;
Noluit: intacto juvat illum exire sepulchro,
Integra ut exivit quondam de Virginis alvo.

Olim erat afficis Morti sopor; illa sopori
Fastu se extollens affinem se esse negabat. 25
Quippe recensabat crebros sine fine triumphos:
Tot populos, urbesque, & regna sepulta ruinis.
Tot, tantos, tamque excelsos, Regesque, Ducesque;
Qui fuerant quondam populorum terror, & Orbis;
Nunc cinis exiguus sunt, exiguaeque favillæ: 30
Hic Jacet, hoc illis superest de Regibus unum.
Non ita Rex Regum. Morti concessit, obivit
Ille, sed illius super hæc sunt scripta sepulchro:

[b] *Surrexit jam, Non est hic, surrexit Jesus.*

Nunc

Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Jo. 20. v. 11.

(a) *Quid queritis viventem cum mortuis. Luc. 24. v. 5.*

(b) *Surrexit, non est hic. Marc. 16. v. 6.*

- Nunc primum affinis placidoque similima somno 35
 Mors fuit. Illa alios jam dedignata triumphos;
 Immortalem etiam tandem vicisse canebat.
 Vulnere vulneribus, tanto diffusa triumpho,
 Congessit post mortem etiam, obstruxitque sepulchrum.
 Jamque videbatur sibi met secura triumphi: 40
 Et currus, & equos, atque aspernata quadrigas;
 Alta triumphales, nigras superinduit alas,
 Tentabatque superba ipsum conscendere cælum,
 Atque ipsi, ut terris, cælo dominarier atrox.
 Vah! Insanisti. Nescis, temeraria, nescis 45
 Contra quem steteris. Nescis vicisse volentem
 (a) Sponte sua vinci. Tua te victoria perdet.
 (b) Tu quoque, *Mors*, moriere, crucique affixa trophæum
 Augebis. Cælus dum *Mors* meditatur, & astra;
 (c) De cruce descendit Deus ille ad regna profunda, 50
 Ad manes, *Erebumque*, potestatesque tremendas
 Aerias, quæ devictum, fessumque premebant
 Crudeli imperio, & sceleratis legibus Orbem.
 [d] Tunc autem trépídare metu, penitusque repositis
 Abscondi tenebris. Conantibus edere contra 55
 Cum clamore horrendum ululatum; faucibus hæsit
 Vox retro, inceptus clamor frustratur hiantes.
 (e) In genua, in vultus pronæ curvantur, adorant
 Omnes Victorem attonitæ, totoque profundo
 Contremuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ. 60
 At Rex æthereas iterum subiturus ad auras,

Pal-

-
- (a) Oblatus est, quia ipse voluit. Isa. 63. v. 7.
 (b) Ero mors tua, o mors. Ose. 13. v. 14. Absorpta est mors
 in victoria. Ubi est mors victoria tua? 1. ad Cor. 15. v. 54. & 56.
 (c) Descendit primum, ad inferiores partes terra. Ad Eph. 4. v. 9.
 (d) Infernus subter te conturbatus est in occursum adventus tu
 Isa. 14. v. 9.
 (e) Mibi flectetur omne genu. Ad Rom. 13. A. 11. Cælestium,
 terrestrium, & infernorum. Ad Philip. 2. v. 10.

Pallidaque imperio effringens, tenebrosaue claustra,
Et spolia, & tanto dignam Victore reducens
Prædam, captivas dudum, dudumque gementes

(a) Exemit vinclis animas, cæsusque verendos 65

Patrum, laurigerosque choros, piaque agmina Vatum,
Carmina qui, distante Deo, divina loquuti,
Venturum cecinere Orbi. Quin corpora multa

(b) Sanctorum, in mutos cineres, per sæcla, redacta
Stare iterum secum iussit, secumque venire, 70

Confessumque sibi, & pulchros glomerare triumphos.

Nec mora: quæ nuper cineres; jam plena vigoris,

Plenaque jam vitæ, circumdata & undique luce

Corpora erant. Ingens, vivum de Morte trophæum!

Mortem ipsam Victor pavitantem, & multa gementem 75

Ire catenatam ad currum, & post terga revinctam

Jusserat, inque rotas, longa cervice reflexa

Retrosum, scabros, avidosque inlidere dentes.

Panduntur portæ: tenebrosa sub axe tonanti

Congemuit tellus, matutinisque volucrum 80

Cantibus affurgens Aurora, & roseidus unda

Lucifer Aurora antevolans comitantur euntem

Hinc, atque hinc: liquidum prorumpit in æthera Victor.

Victor io! Bellator io! Tu vincere solus

Mortem: tuque Erebi solus perrumpere claustra 85

(c) Ferrea, & umbrarum æternos contundere vinctes.

Solus tu Assertor, Vindexque es. Tu genus ultus

Humanum, tu captivis, tu vincula collo

(d) Eximis, & pigro, & tenebroso carcere vinctos In

(a) *Eduxit eos de tenebris, & umbra mortis, & vincula eorum dirupit.* Pl. 106. v. 15. *Expolians principatus, & potestates.* Ad Coloss. 2. v. 15.

(b) *Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Matth. 27. v. 52:

(c) *Contrivit portas areas, & vinctes ferreos confregit.* Pl. 106. v. 16.

(d) *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu.* Zach. 9. v. 12.

In diam lucem, in libertatem asseris almam: 90
 Vicisti; at te vicit Amor. Redivivus ab umbris
 Quæ tibi fecit Amor charissima vulnera servas.
 Vulneraque in corde; in manibus, revehisque, tenesque;
 Vicit Amor: Victor Mortis nam victus Amore est.

R E X G L O R I Æ.

*Attolite portas, principes vestras, & elevamini portæ
 æternales, & introibit Rex Gloriæ. Pl. 23. v. 7.*

C A R M E N XXXVIII.

IMmortalis erat: dignos jam nactus honores,
 Deque triumphata repetitum Morte triumphum
 Acturus Jesus, Rex debebatur Olympo.
 Et tamen ille moras terris nectitque, trahitque;
 Tanquam esset mortalis adhuc. Neque tædet amoris, 5
 Nec meminisse piget, pro nobis vulnera, mortem,
 Quidquid & infame est unquam, & crudele tulisse.
 (a) Sæpe suis coram se sistit, seque videndum
 (b) Exhibet, & palpanda manu sua vulnera porgit:
 Atque manum in latus insinuandi, introque ferendi 10
 (c) In plagas digitos (quanta indulgentia!) *Thomæ*
 Quam temere imprudens optarat, facta potestas.
 Deinde aliis, peregrini habitu, dubitantibus ultro
 Occurrens; percunctatur: Quæ causa quietos
 Exagitet? Quanam sic tristes cura remordet? 15
 Audit narrantes de se, quæ passus iniqua
 Nuper erat: fieri, & sic evenisse, necesse

Cuncta

[a] *Per dies quadraginta apparens eis. Act. 1. v. 3.*

(b) *Videte manus meas, & pedes palpare, & videte.*
 Luc. 24. v. 39.

(c) *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer
 manum tuam, & mitte in latus meum. Joa. 20. vers. 27.*

Cuncta fuisse ait. Et simulans se longius ire;

Ire videbatur. Retinent, maneatque præcantur,

(a) Coguntque. Agnoscunt dum panem frangit utrisque 20

De more; ac sese ex oculis subducit, abitque.

Mentita specie Agricolæ tibi, *Magdala*, coram

(b) Adstitit, & Mulier, quid fles? quem quæris? Ut ille

Diffimulat percunctando! Tu perdita luctu,

Amensque, ignotum censebas esse olitorem: 25

Urgebasque prece, & lacrimis, num forte tulisset

Illum? Tuque tuis humeris afferre parabas.

Quæ tantæ vires? Num tu asportare cadaver?

Ne dubita: tulit hic olitor quem quæris, habetque

Omnino secum, Jesumque abscondit, & ille 30

Ipfemet est. Audi, nam te vocat ille: *Maria*.

Jamque quater decies revoluto præpete cælum

Axe, diem nocti alternans iteraverat ortus,

Et fulgore novo, & solito formosior ibat

Aureus, & medium Sol jam pulsabat Olympum, 35

(c) Cum montem, prope *Bethaniam* (radicibus illa

Hærebat) densæ dederant cui nomen olivæ,

Conscendit jamjam in cælum ascensurus Jesus.

Non fragor hic, aut horrifico stridore rotarum

Flammigeræ e cælo lapsæ, aerisve quadrigæ. 40

Nullum vult circum se ire horroremve, metumve.

Nulli hic quos victos ad currum duceret hostes.

(d) Ipse sua innoxius virtute (videntibus illis;

Qui

(a) Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum. Luc. 24. v. 31.

(b) Dicit ei Jesus: Mulier quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hertulannus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, ut & ego eum tollam. Dicit ei Jesus: *Maria*. Joa. 20. v. 15. & 16.

(c) A monte qui vocatur Oliveti. Act. 1. v. 12.

(d) Videntibus illis elevatus est. Act. 1. v. 9. Amictus lumine, sicut vestimento. PL 103. v. 2.

Qui fidi adstant comites cum Virgine Matre)

Sese magnifice sublimis in aera tollens,

45

Dulcique, ac placido circum undique lumine, cinctus

Provehitur sursum. Qualis vada nota *Caystri*

Linquens; se pedetentim effert, atque ardua blande

Nubila tranat *Olor*, niveas neque commovet alas.

I decus, i. nostrum: excelsi ad fastigia cæli

50

(a) Exaltare: sede a dextris Patris Omnipotentis.

Filius, atque hæres voluisti tu quoque bello

vincere; vicisti. I Victor, conscende, triumphas,

(b) Quæque manu meruisti etiam cape debita regna.

Ibat jam; sed enim cui postremo institit ille

55

(c) Tunc sensit, nunc servat adhuc vestigia saxum.

Fortunata flix! ergo tua tuta manebunt

Munera, nec geminanda olim pia furta nocebunt:

Nec cælo prohiberi unquam, nec fornice tecti

60

Includi patiere: quasi & consurgere velles,

Molirique viam sursum, quaque ivit, & ire

Tu quoque, & usque sequi quæ fers vestigia Jesu.

Surgenti collesque cavi, montesque profundi

Demisere caput, pictosque repente tapetas

65

Explicuere, boant plausu, fremituque resultant.

Acr ut venientem aspexit, sternitur ultro,

Alternansque vices, subtus refluitque, fluitque

Pancheis madidas periusus odoribus alas.

Tum nubem jubet ire, thronumque effingere Regi 70

Umbriferum: præpes volat illa, & candida pennas

Ex-

(a) *Exaltare Domine in virtute tua*. Ps. 10. v. ult. *Sede a dextris meis*. Ps. 109. v. 1. & ad Hebr. 1. 13.

(b) *Quis est iste Rex gloria? Dominus fortis, & potens: Dominus potens in prælio... Dominus virtutum ipse est Rex gloria*. Ps. 23. v. 8. & 10.

(c) Vide Bened. XIV. in festo Ascen.

- (a) Expandens, varietque interlita murice, & auro,
Provocat Auroram, formosam despicit Irim,
Ardentem magni aspernatur lampada Solis.
Interea pandi, totumque occurrere cælum 75
- (b) Obviam, & altifono Aligeri clangore tubarum
Victorem excipere, & cantu, fidibusque canoris
Acclamare. Illum mox ut videre propinquum;
(c) Procumbunt humiles coram, Regemque fatentur
Esse suum, Regem magno clamore salutant, 80
Pronique in vultus omnes illum Angeli adorant.
Tum Patrum veneranda manus, sanctusque senatus
In libertatem, divino vindice, ab umbris
Infernis nuper superas adductus in auras,
Immensos rumpunt plausus, & carmina cantant, 85
Quæ sceptro insignis Vates, citharaque præbat.
Vos o cælorum vigiles, Custodia sancta,
Hæstenus obstructas aperite, & pandite portas.
Ecce triumphalis Rex vester, millia secum
(d) Haud pridem captiva, magis captiva reducens. 90
(e) Ipse suo ascendit conspersus sanguine Victor.
(f) Sanguine qui Regem tenebrarum, & regna profunda
Debellavit, & æternas, arctasque catenas
Comminuit, victisq; viam patefecit Olympi:
Pandite jam, vestrasque attollite cardine portas.
Hunc iterant illi præana, aliosque subinde, 95
Hu-

- (a) *Nubes suscepit eum. Act. 1. v. 9. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. Pl. 103. v. 3.*
 (b) *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ. Pl. 46.*
 (c) *Profectus in cælum subiectis sibi Angelis, & Potestatibus, & virtutibus. 1. Petr. 3. v. ult. Adorent eum omnes Angeli ejus. Pl. 96. v. 8. & ad Hebr. 2. v. 6.*
 (d) *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem. Ad Eph. 4. v. 8.*
 (e) *Vestitus erat veste aspersa sanguine. Apoc. 19. vers. 13.*
 (f) *Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis sue. Ad Coloss. 1. v. 13.*

- Humano includi nequeunt qui carmine cantus;
 Qui Pater humani generis, nos perdidit omnes;
 Ibat Adam, attonito similis, genibusque volutus
 Vulneribus pedum inhærebat: non inde moveri,
 Non inde avelli poterat; sed flebat inhærens 100
 Osculo, & effuso crescebant gaudia fletu:
 Et quamquam meminit morsu uno, seque, suosque,
 Et genus horrenda humanum involvisse ruina;
 Audet; & O, inquit, felix, o culpa beata,
 Quæ tam divino mæruit sic vindice tolli! 105
- (a) Meme en qui feci. Quorsum tu vulnera portas?
 Adsum qui merui: tua tu in me vulnera transfer.
 Sed quis ego? Pretiosa tibi tua vulnera serva:
 (b) Esse necesse tua est, tanta ut mea crimina tollant.
 Hæc ille: & longo processerat ordine pompa 110
 Augusta, & cælum jam tandem intraverat agmen:
 Illam nempe urbem sanctam, quo tendere nisu
 (c) Non vox, non oculi, non ipsa silentia possunt.

S A C E R D O S.

Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.
 Ps. 109. v. 4. Ad Hebr. 6. v. 6. & 7. v. 17.

C A R M E N X X X I X.

- [d] **C**onstabilita salus nostra est: confedit, habemus
 Pontificem cælo excelsa, a dextrisque sedentem
 Pa-

-
- (a) *Quid sunt plage istæ in medio manuum tuarum?* Zach. 13. v. 6.
 (b) *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* 1. ad Cor. 15. v. 25.
 (c) *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus his qui diligunt illum.* 1. ad Cor. 2. v. 6.
 [d] *Talem habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis;* ad Hebr. 8. v. 1. *Introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* ad Hebr. 9. v. 12.

Patris. Discissum velum est, quo *Sancta* latebant

Sanctorum, patuitque adytum: nobisque prævit,

(a) Explicuitque viam, sedemque, locumque paravit, 5

Qui prior intravit magnus, summusque Sacerdos.

Restituit postliminio, qui nuper eramus

Nativa generis macula, pœnaque Parentum,

Perpetuo exilio ejecti, cæloque repulsi.

Et si est ille Deus, Divini & Patris imago; 10

Submitti tamen, atque humano corpore tectus

(b) Patre minor dici voluit, Patrique subesse.

Sin minus hand poterat pro nobis munere fungi

Pontificis, supplexque Deum implorare precando.

Consimilis nobis factus, tanquam nihil esset 15

Præquam nos: nihil erubuit (dignatio mira!)

(c) Dicere nos *Fratres*, & quod plus, dicere *Amicos*:

Atque ample officium, nomenque hoc implet utrumque:

Vult adeo tanquam *Sponsor*, fratrumque *Sacerdos*

(d) Ante Patrem sisti, causamque orare, palamque 20

Pro nobis medius Patris interponier iræ.

Sanctorum exemplar cum sit, Sanctusque perinde

(e) Ac Deus (horresco reputans) sibi crimina nostra

(f) Adscribi est passus, neque detrectavit haberi 25

Q

Ut

[a] *Præcursor pro nobis introiit Jesus.* ad Hebr. 6. v. ult.

Vado parare vobis locum. Joa. 14. v. 2.

(b) *Pater major me est.* Ibid. v. 28.

(c) *Non confunditur fratres eos vocare.* ad Hebr. 2. v. 11.

Vos autem dixi Amicos Joa. 15. v. 15.

(d) *Ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* ad Hebr. 9. v. 24.

Mediator Dei & hominum Christus Jesus. 1. ad Tim. 2. v. 5.

Interpellat pro nobis. ad Rom. 8. v. 34. & Jer. 18. v. 20.

(e) *Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* ad Col. 2. v. 7.

(f) *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Isa. 53. v. 6.

Longe a salute mea verba delictorum meorum. Ps. 21. v. 1.

- Ut sua. Peccatum qui nullum noverat, ultro
Fit reus. & scelerum nostrorum pondere onustus,
(a) Angitur, obruitur, consternaturque pudore.
Hinc Pater, & medium hinc homines urgentque premuntq.
(b) Vindictam exposcit justam Pater, ac sibi reddi
Quos defraudavit, quos crimen ademit honores. 30
Contra homines planctu mœsti, gemituque precantes,
Ignosci tandem poscunt sibi: seque tuentur
(c) Sponsore, objiciuntque illum, solumque relinquunt.
Quid faciat? nunquid ritus, moresque sacrorum
Antiquos repetens, profuso sanguine adoret 35
Agnorum Dominum? taurosve, aut imolet hircos
Ante aras? Quorsum vero hæc? Num mandere carnes
(d) Taurorum Dominus? Caprorum aut sanguine pasci?
(e) Infirma hæc fuerant, & egena elementa, figura,
Umbra futurorum. De se, nihil illa juvabant, 40
(f) Nec poterant placuisse Deo, aut mortalibus ægris
(g) Porgero opem, nostrisque malis, morbisque mederi.
Sed tamen hic opus est aliquam intercedere mortem.
Sanguine placandus Pater est. Hoc illa monebant
Quæ dedit *Hebræis* solemnia legisfer Heros. 45
Omnino huc respectabat quantacunque cadebat
Victima, & effuso tingebat sanguine cultros:

Huc

-
- [a] *Anxiatus est super me spiritus meus.* Pl. 142. v. 4. *Ope-*
ravit confusio faciem meam. Pl. 68. v. 8.
[b] *Ait Dominus...* *Vindicaabar de inimicis meis.* Isa. 1. v. 24.
Ubi est honor meus? Malach. 1. v. 6.
[c] *Respice in faciem Christi tui.* Pl. 83. v. 10. *Torsular cal-*
cari solus. Isa. 63. v. 3.
[d] *Nunquid marducabo carnes taurorum; aut sanguinem hircorum potabo?* Pl. 33. v. 9.
[e] *Infirma, & egena elementa.* ad Gal. 4. v. 9. *Umbra ha-*
bens lex futurorum bonorum. ad Hebr. 10. v. 1.
[f] *Nec placida sunt tibi quæ secundum legem offeruntur.* Ib. v. 8.
[g] *Impossibile enim est sanguine taurorum, & hircorum auferri*
peccata. Ibid. v. 4.

Huc etiam quod & aspergi, infundique cruore

[a] Cuncta jubeantur: neque sine sanguine tergi
Utcunque admissas maculas lex illa sinebat. 50

Esto hoc. At quænam satis aut succurrere lapsis
Humanis? Aut quæ tandem, quæ victima tanta,
Propitiare Deum, & parque exæquare valore,
Ac reparare queat Divini Patris honores?

Filius. Hoc equidem præsignificaverat olim 55

(b) Qui primus Pater *Isacidum* præ se sibi carum
Unigenitum, strue lignorum alti in vertice montis

(c) Subtus composita, ipse sua jugulare tremante
Dextera, & ut jussus, Domino mactare parabat.

Isac vero ultro gladium, mortemque subibat, 60

[d] Lignaue fert humeris, mera rursus imago futuri.

Sie nos dilexit Pater, ut qui scelus iniret,

(e) Unigenam daret, ac mortem tolerare juberet.

Una salus miseris erat hæc, & reddere vitam
Mors sola hæc poterat: demta hac, spes nulla manebat. 65

Filius interea, qui victima, quique Sacerdos

Idem, mire ardet Divini jussa Parentis

Exsequi, & ultra etiam ferri, pretiumque salutem

[f] Humanam exundans dare, & exsuperare medendo.

Nonvult propterea facili, neque simplice fungi 70

Morte, & inhumanam magis, atrocemque præoptans;

Vult inimicorum invidiam, rabiemque furentum

Q 2

Ex.

(a) *Omnia peccata in Sanguine secundum legem mundantur, & sine Sanguinis effusione non fit remissio.* ad Hebr. 9. v. 21 & 22.

(b) *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum, vivit, & gavisus est.* Joa. 8. v. 56.

(c) *Gen. 22. v. 9. & 10.*

(d) *Tulit quoque ligna holocausti, & impulsit super Isaac filium suum.* Ib. d. v. 6.

(e) *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* ad Rom. 8. v. 32. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Joa. 14. v. ult.

(f) *Copiosa apud eum redemptio.* Ps. 129. v. 7.

Excipere, atque suo large exsaturare cruore:
Carnificumque rapi manibus, truncoque cruentus
Pendens, exspirare animam, exhalareque vitam. 75

- Hoc inter Patrem divino, interque gementes
[a] Mortales, pacis sancitum est sanguine fœdus,
[b] Extinctæque inimicitia, prorsusque peremta.
Et neque vult harum posthac meminisse: profunda,
[c] Grataque placatum subiere oblivia Patrem.
[d] Nosque cohæredes moriens, proprioque cruore
Filius instituit, testamentoque reliquit.

Anteit ipse, suæque volens proludere morti,
Qua tradendus erat nocte ipsa, antistat, & ultro
Semet sacrificat, quo ritu, atque ordine rerum, 85

- [e] Aspiciens huc, pane Deo, vinoque litabat
Melchisedech, Rex idem hominum, excelsique Sacerdos.
[f] Dicitur hic (quod mirandum) sine matre fuisse,
Ac sine patre: illum sic jam clarissime adumbrans,
Qui sine matre fuit soboles altissima Patris, 90
Et sine patre fuit Soboles castissima Matris.

En cur Thariades magnus Pater ipse, minorem
[g] Se tamen agnorit, decimasque pependerit ultro

Mel-

-
- (a) Pacificans per Sanguinem crucis ejus five qua in terris, si-
ve qua in calis sunt. ad Coloss. 1. v. 20.
(b) Interficiens inimicitias in semetipso. ad Ephes. 2. v. 16.
(c) Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordaber
amplius. ad Hebr. 10. v. 17.
(d) Melioris testamenti sponzor factus est Jesus. ad Heb. 7. v.
12. Ut justificati gratia ipsius, hæredes simus. ad Tit. 3. v. 7.
(e) Melchisedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat
enim Sacerdos Dei altissimi. Gen. 14. v. 18.
(f) Sine patre, sine matre, sine genealogia... assimilatus antem
Filio Dei. ad Heb. 7. v. 3.
(g) Intuemini autem quantum sit hic, cui & decimas dedit
præcipuis Abraham Patriarcha. Ibid. v. 4. Benedixit ei.
Gen. 14. v. 19. Sine ulla autem contradictione quod minus
est a meliore benedicatur. ad Heb. 7. v. 7.

*Melchisedech*o, illum venerans, credensque daturum,
Se super extenta, cœlestia munera dextra.

95

Quippe agnoscebat vel tunc in imagine Christum
Pontificem magnum, qui nunc sub imagine panis,
Hostia digna Deo est, & sacrificatur ad aras,

- (a) Quacunque exoriens, moriensq., & utrosque recurrens
Antiquumque, novumque alium Sol aspicit Orbes. 100
Absunt carnifices hinc, flagitiumque, nefasque
Omne, cruentataque manus, at victima prorsus
Est eadem, libanda Deo, absumendaque, quodam
Nunc etiam interitu, quodamque imitamine mortis
Pro nobis obitæ. Nam verba ab Sanguine corpus 105
Abjungunt; dirimuntque sono quæ sunt simul una,
Ut mortem memorent. Immo qui adstabat, eratque
Sub panis specie præsens; ibi vivere cessat,
Cum consumpta fuit, superest neque panis imago.
Sic mortis meminisse suæ delectat Amantem, 110
Sæpeque pro nobis fieri hostia; sit licet usque
(b) Vivens, ac summus cœlo, æternusque Sacerdos,

S P O N S U S.

Venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se.
Apoc. 19. v. 7.

C A R M E N X L.

Nunc ego cœlitibus vellem inferi, & ore profari
Non humano equidem; sed quo sublime canentes
Aligeri, Sponsum citharis, Agnumque sequuntur.
Argumentum ingens, & inenarrabile mentem,

Q 3

Omnia-

- (a) *Ab oriū enim Solis usque ad occasum... & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Malach. 1. v. 11.
(b) *Semper vivens ad interpellandum pro nobis.* ad Hebr. 7. v. 25. *sempiternum habes Sacerdotium.* Ibid. v. 24.

- Omniaque humana exsuperat, cœlestia poscit. 5
 Non tamen interea tu, divinissime Sponse,
 Despicias, aut humanæ aspernabere vocis
 Munera, qui non cœlituum, sed fœdera mavis
 (a) Nostra, neque Aligerum stirpem, sobolemque beatam;
 Sed nostram thalamo placuit tibi jungere gentem. 10
 Balbutire igitur sine me hæc, patienter & audi
 Si minus apta tibi, si te non digna loquamur;
 Quando hæc culpa tua est, qui nos sine limite amasti:
 Atque ea fecisti divino impulsus amore,
 Quæ neque præpetibus quæ gens super æthera senis 15
 Tendit iter pennis queat unquam æquare canendo,
 Aut tacite rapida vi alarum æquare volando.
 Quid nos? quæ dictavit Amor [dabis id quoque Amori]
 Qualiacumque feres, quoniam nil possumus ultra:
 Vel præi, & ipse mihi quæ cantem suggere ad aurem. 20
 Ægra erat, & mœsta, & moribunda jacebat Adami
 Progenies. Pater ipse manu, quo tristior esset
 Mors, mortem excivit, lethaleque vulnus ad ima
 Intulit. Extemplo illa almo spoliata decore,
 Quem Deus indiderat, quo, cælo pulchrior ibat: 25
 Viribus attenuata etiam, & caligine multa
 Circumfusa oculis, intestinoque tumultu
 (b) Turbida, diffociata sibi, atque ignara quietis;
 Anxiaque, & mire macilenta, & squalida vultu;
 Nil nisi funus erat, nisi victima debita morti. 30
 Et tamen hanc sic affictam miseratus ab alto
 Progeniem Æterni Genitus, summoque Parenti
 Par, sibi delegit Sposam, aspexitque benigne:
 Et quam pertulerat magnam reparare ruinam,
 Multa

(a) Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit: Ad Hebr. 2. v. 26.

(b) Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Ad Rom. 7. v. 23.

(a) (Multæ opus impensæ, & multum, ingentemq. laborem 35
Sponso allaturum) moribundam & reddere vitæ,

(b) Absumptumque instaurare, atque augere decorem,
Connubiiq. arcto voluit sibi sociere jungi.

Fama est: id simul ac Superis innotuit; omnes
Attonitorum instar, primo obstupuisse silentes. 40

Mox autem plerosque genu, vultuque profunde

Supplice adorasse, ac solvisse libenter honores

Divinos jam tum Sponsæ, plausumque dedisse

Immensum, quem vix cæli capere atria possent.

Dissenasse alios tamen, obsequiumque negasse 45

Pennator forma juvenes, fastuque superbos,

Conclamasseque ad arma, atque auctorasse maniplos

Seditiosorum, ac bellum attentasse nefandum

In Patris Unigenam Sponsum, Sponsamque futuram.

Sed fama est etiam famæ huic contraria: nulli 50

Cælicolum arcanum hoc ingens patuisse, nec ulli

Compertum dum, cum cælo miscere tumultus

Conjuratæ ausæ, profligatæque phalanges.

Et fama hæc propior vero est, cui nescia falli

(c) Adstipulantur enim divina oracula, faventque: 55

Arcanum siquidem hoc ajunt multumque diuque

Delituisse, Dei procul alta mente repositum.

Sed tamen ipsi illi miseram qui vulnere prolem

Q 4

Stras-

(a) *Empti enim estis pretio magno. 1. ad Cor. 6. v. ult. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis: . . sed pretioso Sanguine quasi agni immaculati. 1. Pet. 1. v. 18. & 19. Sub arbore malo suscitavi te. Cant. 8. v. 25.*

(b) *Concupiscet Rex decorem tuum. Pl. 44. v. 12.*

(c) *Dispensatio Sacramenti absconditi a seculis in Deo . . . ut innatescat Principatibus, & Potestatibus in celestibus per Ecclesiam multiformis Sapientie Dei. Ad Ephes. 3. v. 9. & 10. Mysterium, quod absconditum fuit a seculis, & generationibus. Ad Coloss. 1. v. 26.*

- (a) Straverat, obscure spes hæc est magna Parenti
 Indita, cum scelus horrescens; quæ fecerat ipse 60
 Imprudens, flebat mœrens mox funera Natæ.
 Ast ut tanta capi poterat vix pectore; sæpe
 Confirmanda fuit, spesque hæc iteranda salutis.
 Propterea hanc uno vates concorditer ore
 [b] Omnes, hanc itidem tantum spem magna fovebant 65
 Portenta, & variæ, varioque colore figuræ.
 Quæ longo post intervallo deinde futura;
 Non secus ac transacta forent, Oracla canebant.
 Ergo ut facta fides, vulgataque fama per orbem;
 Pronubus æthereæ celer est tum missus ab arce 70
 Nuntius, & mora nulla, simul delapsus ab alto
 (c) Sponsus, & egressus summi de vertice cæli,
 Virgineo exceptus thalamo est: inibique recumbens,
 Virgineoque iterum, sanctæque, & cælibe nexu,
 Atque infinito Spontam obligat, arctat amore. 75
 (d) Subjicit & lævam capiti, dextraque volentem
 Adstringit, nunquam solvendo postea vinclo:
 Milleque blanditias meditatur, & ingerit auri.
 Quidquid in humanis dulce est, & suave, & amoris
 Plenius, ingeminat, resonatque uxorius, ore 80
 Arcano includit Salomon quæ carmina cantu.
 (e) Quam tum pulchra es amica mea & tota undiq., pulchra,
 Et

- [a] *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsa contret caput tuum.* Gen. 3. v. 15. *Hæc illum, qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum... custodivit, & eduxit illum a delicto suo.* Sap. 10. v. 1. & 2.
 [b] *Et incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant.* Luc. 24. v. 27. *Omnia in figura contingebant illis.* 1. ad Cor. 10. v. 11.
 (c) *A summo calo egressio ejus.* Ps. 18. v. 7.
 (d) *Leva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Cant. 8. v. 3.
 (e) *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es!* Cant. 4. v. 1.

Et speciosa! in deliciis charissima tu mi!

- [a] Labra tua instar coccineæ, instar murice tinctæ
Vittæ: instarque ovium, nuper quæ fonte lavabant, 85
Sunt tibi candiduli, densique æquo ordine dentes.
- (b) Nectare apum gratum magis, *Hybleoque* liquore
Mel tibi distillat labiis, lac ore redundat.
Quacumque ingrederis, tactu quos vestibus indis,
Ambrosiæ circum, spiras & thuris odores. 90
Nil tam suave sinu quidquam gestaverit hortus.
- (c) Statura ut palma assurgis: collum eminet alte,
Turritumque imitatur ebur candore, nitore.
- (d) Uno oculorum equidem, uno & rursus crine tuorum
Non medicanda meo fixisti vulnera cordi. 95
- (e) Ah! diverte oculos a me jam, alioque revolve:
Namque coegerunt illi me excedere mente.
Talia voce refert, humano & more loquutus,
Sic Sponsæ Sponsus blanditur: terque, quaterque
- (f) Et Sponsam vocat, & rursus vocat ille Sororem. 100
Usque adeo Sponsæ est, nostri que per omnia factus
- (g) Consimilis! Sic ille oculos, sic ora, manusque,

Sic

1. Tota pulchra es amica mea. Ib. v. 7. Quam pulchra es: & quam decora charissima in deliciis. Cant. 7. v. 6.

(a) Sicut vitta coccinea labia tua. Ibid. v. 3. Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro. Ibid. v. 2.

(b) Favus distillans labia tua, mel, & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Hortus conclusus soror mea sponsa. Cant. 4. v. 11. & 12.

[c] Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. v. 7. Collum tuum sicut turris eburnea. Ibid. v. 4.

(d) Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Cant. 4. v. 9.

(e) Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Cant. 6. v. 4.

(f) Soror mea sponsa. Cant. 4. v. 9. & 10. & 12.

(g) In similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo. Ad Philip. 2. v. 7.

Sic Immortalis mortalia cuncta ferebat

- (a) Præ se! Invisibilis potuit jam deinde videri,
Tractarique manu; tangique & frigore, & æstu, 109
- (b) Atque fatigari, sitiensque exposcere lymphas:
Et cibi egere, instar nostri, atque accumbere mensis:
Moreque nostro, oculos etiam submittere somno
Divinos. Tandem, nequid mortale deesset;
- (c) Mortuus est: Animam, Corpus divisit utrinque 110
Falce sua Mors. At Sponsi connubia sancta,
Vinculaque, & nexus, & foedera rumpere amoris
- (d) Haud potuit Mors ipsa quidem: mansere, perinde
Ac fuerant, innexa arcte, Sponsamque nec ipsa
Morte ab se est dirimi passus, neque morte revelli. 115
Nec vero æthereas iterum ascensurus ad arces,
Intervallo aliquo Sponsam abstrahit, aut jubet ire
- (e) Post se. Majestate pari conscendit, & ultra
Culmina, stellantisque ultra fastigia Olympi
Sublimis, suffulta humeris, pennisque Cherubin, 120
Ad Patris affidit dextram, regnatque Supremo
Cum Sponso imperio, solioque recumbit eodem,
Regifico superinduta, ac circumdata cultu.
Tu quoque, Sancta Sion, tibi Sponsæ accinge paratus;
Tu

-
- (a) *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Bar. 3. v. ult. *Quod prospeximus, & manus nostra contraxerunt de verbo vita.* 1. Joa. 1. v. 1.
- (b) *Fatigatus... Sedebat... Da mihi bibere.* Joa. 4. v. 6. & 7. *Verit Filius hominis manducans, & bibens.* Luc. 7. v. 34. *Ipse vero dormiebat.* Matth. 8. v. 24.
- (c) *Christus mortuus est.* 1. ad Cor. 15. v. 3. *Emisit spiritum.* Matth. 27. v. 50.
- (d) *Fasciulus myrrha dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Cant. 1. v. 12.
- (e) *Qua est ista, qua ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum.* Cant. 8. v. 5. *Afflitit Regina a de-
xtris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* Pl. 44. v. 1.

- (a) Tu quoque Sponsa fide Sponso es: protul abjice luctus: 125
 (b) Excute jam tandem mœrorem, exporrigere fr̄ntem:
 Solveque captivo pendentia vincula collo.
 (c) Surge age, neu mœstis te tu jam deinde tenebris
 Occule. Lux Domini super in te effusa refulsit.
 Proripe te, præferque manu, portendeque lumen, 130
 Quod Populi, Gentisque omnes, Regesque sequantur.
 (d) Volve, revolve tuos oculos circum undique quantus
 Undique concursus fiat, circumspice. At isti
 Venerunt omnes ultro tibi: & en tua proles
 Sunt hi, tuque Parentes, Genitrixque eris omnibus una. 135
 (e) Lætare o! sterilis quondam, infœcundaque, & orba
 Sola domo mœrens vacua; nunc jam pia Mater
 Confertam sobolem, Sanctorumque agmina ducens.
 Haud totidem illuni surgunt radiantia nocte
 (f) Sidera, quot video excelsa procedere pompa 140
 Millia Sanctorum. Qui sunt hi, qui agmina ducunt
 Bis seni numero? Pedibus talaria nectunt,
 (g) Vincuntque & nubes, zephyrosque, & fulmina cursu,
 Et

- (a) *Elegit Dominus Sion. Pl. 131. v. 23. Sponsabo te mihi in fide: Osee 2. v. 20.*
 (b) *Excute de pulvere, consurge: sede Jerusalem, solve vincula colli tui captiva filia Sion. Isa. 53. v. 2.*
 (c) *Surge illuminare Jerusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui:*
 (d) *Lena in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt venerunt tibi: filii tui de longe venient, & filia tua de laiere surgent. Isa. 60. v. 1. & 3. & 4.*
 (e) *Lætare sterilis... erumpe, & clama... quia multi filii deserte magis quam ejus quæ habet virum. Ad Gal. 4. v. 47. & Isa. 54. v. 1.*
 (f) *Suspice calum, & numera stellas si potes... sic eris semen tuum. Gen. 15. v. 5.*
 (g) *Qui sunt hi, qui ut nubes volant? Isa. 6. v. 8. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum. Pl. 18. v. 5. & ad Rom. 10. v. 18.*

Et refona vincunt, superantque tonitrua voce.
 Aspice dein, neque enim fas est numerare, sequentes 145
 Heroas, immortalis qui tempora cingunt
 Lauro, quique suo alte imbutas sanguine palmas
 Præcellas manibus gestant, eaque arma cruenta,
 Quois laceri, angusto mortem occubuerunt triumpho.
 Succedunt his innumeri, quibus aurea pendens 150
 Vertice, per canos dimittitur infula crines.
 Hi sunt Pastores magni; virtuteque fulti
 Præcedunt, ducuntque gregem, pascuntque, reguntque.
 Deinde Sacerdotum sequitur chorus almus: & ipsi
 Pastorum vice funguntur, partemque laboris 155
 Sortiti; erudiunt Populos, & milica Sponsi
 Dona ferunt, ac thura adolent, & carmina cantant.
 His intermixti incedunt qui lampada dextris
 Desuper immisso fulgentem lumine monstrant,
 Et sparsas circum tenebras terrentque, fugantque: 160
 Ostenduntque viam ignaris, quæ ducit ad astra
 Angustam, & clamant alte, errantesque reducunt.
 Ecce autem major, majorque frequentia circum
 Sanctorum! cælo hos credas, non ducere vitam
 Mortalem terris: adeo mortalia cuncta 165
 Despiciunt, ac mente Deum, cælumque reposcunt.
 Mire disparilis vita est: spelæa ferarum,
 Speluncasque habitant illi, nemorumque recessus
 Sepositos magis: hi communi tramite, vitam
 Urbibus in medijs degunt, portantque coronam 170
 Interdum, sceptrumque manu; sed corde, perinde
 [a] Ac illi, hæc aspernantur, seseque coercent
 Assidue, pariterque crucem amplectuntur, amantque:
 Crux illis, quoniam Sponsi est, est sola voluptas.
 En

(a) *Omnia detrimentum feci, & arbitror ut coram, sper ut Christi-
 stum lucrifaciam. Ad Philip. 3. v. 8.*

- (a) En quot eunt forma egregiæ, innuptæque puellæ. 175
 Virgineique chori! Bellum cum carne gerendum
 Suscipiunt, bello & vincunt, commixtaque palmis
 Prætendunt manibus, nectuntque & lilia fronti:
 Et quem divinum de vertice fundit odorem
 Sponsus adorantes, properant, avidæque sequuntur. 180
 Adjungunt sese his comites gravitate verendæ
 Matronæ, quæ sancte olim socialia jura,
 Sanctius & vidui servant divortia lecti.
 Defixæ cælo cælestia pabula mente
 Volvunt, & densa miserorum, inopumque corona 185
 Stipatæ, cunctis Matres se munere præstant.
 Accedunt itidem, quas cæcus, & improbus olim
 Illaqueavit Amor; sed enim fregere catenas
 Indignabundæ, atque infandam pectore pestem
 Amolitæ; ab sese ipsæ exegere cruentas 190
 Peccati pœnas, longoque cupidinis æstus
 [b] Fletu extinxerunt. Mirum est quam castus adurat
 Fervor! divinus quantus successerit ardor!
 His vero, his tandem tu Mater es omnibus una:
 Nec tu jam poteris prolem enumerare tuorum. 195
 Concipe quam poteris spem magnam; spem tamen ultra
 Advenient inopina tibi, insperataque surgent
 Implebuntque tuum Matris nova gaudia pectus.
 Namque mari & spatio immenso procul usque remotas,
 Et longe orbe alio positas, ubi posse negabant 200
 Mortales habitare, ubi cuncta ardere putabant,
 Torrida propterea male credita, distaque zona

Illinc ;

(a) *Adolescentule dilexerunt te curremus in odorem unguentorum tuorum*. Cant. 1. v. 2. & 3.

(b) *Mulier in civitate peccatrix . . . Lacrimis cepit rigare pedes ejus*. Luc. 7. v. 37. & 38. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Ibid. v. 47.

- [a] Illinc omnino innumeras mirabere gentes
 Accelerare gradum, concurrereque undique, & aurum
 Argentum, tibi calcandum, cumulare libenter, 205
 Teque unam expetere, & certatim exquirere Matrem.
 Jam quicumque Dei, tuus hic quoque filius idem
 Semper erit, semperque tuum, ceu parvulus infans,
 Lac bibet, atque tuo pendebit ab ubere semper:
 Aspernans, horrensque etiam quod adultera porget 210
 Æmula, clam furtum, clamque abs te abducere tentans
 Natos. Quos autem meretrix hæc subdola fraude
 Involvet, gremioque tuo divellet; eisdem
 (b) Exitio dabit, & morti. Velut Arca Noemi
 Perfugium nobis sola es tu; cætera pontus 215
 Occupat, indubiamque intentant omnia mortem.
 [c] Cælestis claves Regni tibi Sponsus habendas
 Obtulit: obstruetaque olim, nullique patentes
 Aut referare palam, aut iterum præcludere portas,
 Et prohibere aditu, tibi soli est facta potestas. 210
 Gaude, sancta Sion, divina, & Sponsa, Parenisque.
 (d) Sponsus erit semper tecum, neque deinde relinquet,
 Te neque destituet, donec labentia cælo
 Ibunt, & neque dum sistent vaga sidera cursum.

VIR.

-
- (a) Mirabitur, & dilatabitur cor tuum quando conversa fuerit
 ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Me
 enim insula expectant, & naves maris, in principio, ut ad-
 ducam filios tuos de longe: argentum eorum, & aurum eorum
 cum eis nomini Dei tui. Isa. 60. v. 5. & 9.
 (b) 1. Petri 3. v. 10.
 (c) Tibi dabo claves regni calorum. Matth. 16. v. 19.
 (d) Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.
 Matth. c. ult. v. ult.

HEROICA. 255
VIRTUS EX ALTO.

Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.
Lucæ 24. v. 49.

CARMEN XLI.

Postquam ab olivarum extollens se monte, volucti
Nube sedens, debellata de Morte triumphum
Victor agens, super astra redux conscendit Jclus:
Cum jam frustra oculis illum sequerentur euntem
Discipuli, opposita invidiosa nube, & ab alto 5
[a] Nuntius ulterius vetuisset stare tuendo
In cælum; incessu tardi, invitique reversi
Ad *Solymam*, flebant. Ceu cum trans nubila longe
Alituum Regina abiit, quos forte reliquit
Implumes nido pulli pipiuntque, gemuntque 10
Irrequieti, unaque alte capita exsertantes,
Qua possunt, oculis Matrem, gemituque sequuntur.
Omnibus idem animus: secreto, & paupere tecto
Inclusi, procul humanarum turbine rerum,
Quæ jam discedens dederat, promissa Magistri 15
Volvebant memores, expectabantque beata
(b) Munera: & unanimes geminabant vota, precesque:
Sancte veni, *Dia* Aura veni; *Dia*, altaque Virtus
Influe. Et interea bis quinque exegerat orbes
Lux, & tunc ibat placido nitidissima vultu 20
Per sudum. Ecce autem ruere omnia visa repente,
[c] Vastusque audiri fragor, Ut cum, turbine rupto,
Fron-

-
- (a) Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri
adstiterunt juxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri
Galilei quid statim aspicientes in cælum? Act. 1. v. 1.
(b) Erant perseverantes unanimiter in oratione. Ibid. v. 14.
[c] Factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis spiri-
tus vehementis, & replevit totam domum ubi erant seden-
tes. Act. 2. v. 2.

Frontibus adversis *Boreasque*, *Notusque* protervi
Confligunt, imisque ruunt radicibus ornos.

Contremuere domus sanctæ penetralia, totum 25
Axe suo abruptum credas descendere cælum.

Sed majus quid erat: nam descendebat Olympo

(a) *Aura potens*, *Amor Omnipotens*, *Vigor omnia complens*,
Ipse *Deus*, *Deus ipse*, *Deus*, *Genitoque*, *Patrique*
Compar, & amborum communis mutuus ardor, 30

Majestate unus, septemplete munere dives

Spiritus. *Æthereo* simul una vertice visus

Cum sonitu irrumpens descendere flammeus imber,

(b) Et superincubuisse: in linguas deditus aureas,
Multifidusque illis supra caput adstitit ignis: 35

Lambebatque comas blanda, atque innoxia tactu

Flamma; alte tamen immiscens se, imisque medullis

Insinuans, afflansque animis, membrisque vigorem

Arcanum, insolitum, divinum. Quos modo segnes

Omnes terrebant auræ, pavidique tremebant 40

Unius ad vocem ancillæ; jam Numine tacti

In gladios, mortemque ruunt: mortalia cuncta

Spernunt: extinctumque Ducem, atque a morte reductum

Magnifico ore tonant, regeruntque e pectore flammæ

Ardentes, ignem spirant, incendia vibrant, 45

Nec mortale sonant, Deus insidet, ignis, anhelat.

Annua tum *Solymis* aderant solemnia, & ingens

Undique visendi studio concursus ad urbem

Sanctam diversis acciti ab sedibus orbis,

(c) Qua qua stelliferum premit, ambit & omnia cælum. 50

Illac & gens *Isacidum* confluxerat omnis,

Li-

(a) *Spiritus Domini replevit orbem terrarum: Sap. 1. v. 7.*

(b) Et apparuerunt dispersitque lingue tanquam ignis, seditque
supra singulos eorum. Act. 2. v. 3. *Spiritus Sanctus dabat
eloqui illis. v. 4.*

(c) Ex omni natione, qua sub calo est. Act. 2. v. 5.

Litorē ab extremo maris, & *Jordanis* utraque
Ripa, abque excelsis *Libano*, *Hermonioque*, *Thaborque*.
Illac & clari bello, celeresque sagitta

[a] *Parthi*: Orbisque olim imperio, & virtute feroces 55
Et *Medi*, & *Persæ*, hi *Cyro*, illi *Arbace* superbi.

Qui *Tigrim*, *Euphratemque* bibunt, lateque patentēs
Inter utrumque colunt campos, ubi barbara moles
Tollere in astra caput, cælumque laceßere fronte
Ausâ; peregrinas improvîso intulit Orbi 60

Linguas, & linguæ unanimis consortia secum
Obruit, & secum tulit, afflixitque ruina.

Et quos *Thermodon*, tumidusque interluit *Iris*:

Quos & *Sangarius*, rigat & quos amne *Caycus*:

Et quos tortilibus *Meander* circumit undis, 65

Retro etiam auscultans quos margine pascit olores.

Quique tuas tondent felix *Pamphylia* silvas,

Unde iter ingrediens immensum maximus Orbi

Mons, alte incedit protendens brachia *Taurus*.

Et quibus ignotus venientis ab æthere teli 70

Terror, & horrifico, saxosoque agmine grando,

Elisusque ruens torvis e nubibus imber,

Uno contenti *Nilo*, semperque sereno

Czelo: & qui terram jam tum scindebat aratro,

Qua steterant olim victæ *Carthaginis* arces; 75

Vix jam stramineis habitata mapalia tectis.

Et quos ubere alit læto celeberrima centum

Urbibus, immitti & *Rhadamanto* *Gnossia* tellus:

Terrarumque Orbis domini, rerumque potentes,

Romani, & *Cyrenenses*, piæque *Sabæi*, 80

Diversi linguis, habituque, & moribus omnes.

R

Et

(a) *Parthi*, & *Medi*, *Ælamita*, & qui habitant *Mesopotamiam*,
Judæam, & *Cappodociam*, *Pontum*, & *Asiam*, *Phrigiam*,
& *Pamphiliam*, *Ægyptum*, & partes *Libyæ*, qua est circa
Cyrenensium, & advena *Romani*... *Cretes*, & *Arabes* audivi-
mus eos lequentes nostris linguis magnalia Dei. Ib. v. 9. &c.

- Et tamen ut cœpere loqui, & magno ore tonare
 Bis seni illi homines; eadem vox, & sonus idem
 Jam non idem, alias (mirum!) totidemque sonabat
- (a) Linguas, quot varias allabebatur ad aures. 85
 Ut solet in templis quæ centum surgit ahenis
 Machina arundinibus, variaque, & dispare canna,
 Tot variare sonos, dulces tot rumpere voces,
 Quot stant, quot circum sunt spiramenta, tubique,
 Qua possit veniens prorumpere desuper aura. 90
- (b) Quisque videbatur patrio sermone loquentes
 Audire, & magna circumcingente corona,
 Attoniti auscultabant, attonitique fidebant
 Alte, & adorabant jam tum longo ordine gentes
 Omnes ad palum confixum nuper Jesum: 95
- (c) Quocum, bis seni hæc, nos manducavimus ipsi,
 Et bibimus, postquam devicta morte trophæum
 Extulit, infernis rediens redivivus ab umbris
- (d) Magni instar tonitru, vox hæc audita per omnes
 Qua sese extremos in fines porrigit Orbis. 100
 Exin Relligio, te, Spiritus alme, sovente
 Intus, & afflante ex alto, omnipotentibus auris
 Advecta invaluit, totoque increbuit Orbe.
 Teque ideo plena passim veneramur acerra,
 Teque Sacerdotes casti, populique frequentes 105
 Assiduo cantu celebramus, & ore ciemus.
 Nunc quoque Sancte veni, sanctisque ardoribus Orbem
 Usque senescentem, lapidosaque, & algida corda
 Ure: opus ipse tuum instaura, & tua numina firma.

En

-
- (a) *Experunt loqui variis linguis. Act. 2. v. 3.*
 (b) *Audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur. Act. 2. v. 6. & 7.*
 (c) *Nobis, qui manducabimus, & bibimus cum illo post quam resurrexit a mortuis. Act. 10. v. 41.*
 (d) *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ps. 18. v. 6.*

En contempta jacet, digitoque notata protervo

110

Religio! Descende, veni, compesce furentes,

Insanosque ausus, tonitruque, & fulmine vindex

(a) Irrue. Vel potius (neque enim vis perdere tu nos)

Exsere divinum, blandum jubar, exsere lumen

Vitale, & ritu roris descende, benignusque

115

(b) Ad meliora voca, & tacitus fera pectora molli.

Me quoque, quando adeo pius es, nil tale merentem

Desuper irroras. Quin totum concute pectus

Ignem tuo, atque tuis imple præcordia flammis.

RELIGIO VICTRIX.

Portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Matth. 16. v. 18.

CARMEN XLII.

Vix orta, interitum, & tragicam subitura ruinam;

Nec dominatura, aut unquam vulganda per Orbem

Esse videbatur, Christus quam sanxit Jesus,

Religio. Nova vult credi Mysteria, necdum

Hactenus audita, & prætergradientia longe

Quamlibet excelsæ humanæ fastigia mentis.

5

Edicit Patrem, & Genitum, & quem spirat uterque

Tres esse; & tamen hos tres unum, ac prorsus eundem

Esse Deum. Huncmet, qui Patri est par Filius, alte

Prædicat esse Hominem factum, nulloque virili

10

Complexu, intacta, & sancta de Virgine natum:

Sponteque pro nobis; qua non deformior ulla,

Aut odiosa magis voluisse occumbere morte.

Mox autem everlorem Erebi, Mortisque, triumpho

R 2

Su.

(a) Non enim delectaris in perditionibus nostris. Tob. 3. v. 22.

(b) Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferem cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Ezech. 36. v. 26.

Sublimi inuestum redivivum ad luminis auras: 13
 Cælique excelsa ascendisse, thronoque sedere,
 Divino æqualem Patri, & stipante corona
 Sanctorum, rediturum iterum: ut dijudicet Orbem:
 Præmiaque & pœnas, utraque sine fine futura
 In luce, inque oculis hominum quocunque fuerunt, 20
 Sunt, & erunt, statuatur justus, Judexque supremus.
 Quippe tubæ clangore, imis commota sepulchris
 Ossa animabuntur rursus, cineresque coibunt
 Pristina quæ fuerant reparati in corpora. Qualis 25
 Aridus, enectus glaciali frigore truncus,
 Fronde iterum novus exsurgit, rursusque virefcit.
 Adjicit his arcana magis, magis invia nostris
 Sensibus, & credit: simul ac rata verba Sacerdos
 Murmurat; orbiculum Cereris, vitisque liquorem.
 Quem manibus tenuit perimi, ad nihilumque revolvī: 30
 Nec superesse aliud, nisi quæ nos ludit imago
 Panis: & hoc velo, ac specie, vinique latere
 Verum Hominem, verumque Deum, qui crimina lavit
 Sanguine nostra suo: atque hæc exemplaria mortis
 Pro nobis obitæ, divinaque fercula, robur 35
 Vitæ hujus miseræ eximium, pignusque beatæ
 Semper, & angorum ignaræ, mortisque futuræ,
 Immensique sui monumenta reliquit amoris.
 Quantumcunque hæc excellant superedita sensus
 Omnes, & nostræ captum, & conamina mentis; 40
 Ast Auctori illi, dictis qui immobilis unus,
 Unus & est, qui nec falli, neque fallere norit,
 (a) Ionituntur, habent immobile firmamentum.
 Talis nostra Fides. Quid Lex? contraria rursus.
 Sensibus, austera aspectu, assidueque coercens 45
 Assuitus animi, morbosque propagine nobis

In-

(a) Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri
 Deum, fortissimum solatium habeamus. Ad Hebr. 6. v. 16.

- Ingenitos, queis ignavi succumbimus ultro.
 Scalpturit, atque animum rapit, illaqueatque volentem
 Terrigenis geniale malum insidiosa *Voluptas*,
 Et dulci mixtum propinat melle venenum. 50
- [a] Tabida depascit sensim, absumitque medullas
 Successu alterius mœstissima, nubila fronte,
 Torva supercilio semper, rabiemque colorans
 Falso obtentu aliquo *Invidia*. Impatientior *Ira*
 Horrendum tonat ore: oculis quoque fulminat, ardet: 55
 Vindictamque atrox, & eadem spirat: anhelat
 Carnificinam. Addit germana *Superbia* utrisque
 Vires, & stimulat magis, impellitque furentes.
 Pigror, atque aleo diuturnior incubat, uncus
 Dissimulans unguis, ignominiamque nefandam, 60
 Quam nunc vulgo homines detestanturque, foventque.
 Auri sacra fames, sitis haud exemptilis auri.
 His nihil indulget morbis sanctissima Christi
 Lex. Oculos etiam, si forte libidinis æstu
 Inflammati, alium qui nunquam extinguitur ignem, 65
 Jugesque æterno accensuri fomite flammæ
 Sunt (hunc omnino ut sceleratum averteret usum,
 Utitur hoc verbo asperiore) & luminis orbes
- (b) Funditus extrudi, opportunum ait esse, jubetque.
 Qua se quisque amat; hac mensura, legeque amoris 70
 Vult & amari alios: instatque hoc, terque, quaterque
 Mandatum hoc urget: jugulatque hostilia monstra
 Lege hac, *Invidiam*, atque *Odium*, nutrita venenis
 Crimina, amaroris plenissima, noxia cordi.
 Si quando erupit; non vult occumbere Solem 75
- (c) Quia deserbuerit, pacataque cesserit ira.

R 3

Im.

(a) *Putredo ossium Invidia*. Prov. 14 v. 30.

(b) *Si osculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te*: Matth. 5. v. 29.

(c) *Sol non occidat super iracundiam vestram*. Ad Ephes. 4. v. 26.

Imperfecta etiam jubet, interruptaque linqui
Vota Deo; si quis cum vota imponeret aris,
Inferretque pius, meminit fortasse repente
Diffidii necdum sopiti. Huic vertere terga

82

(a) Mandat, & ire prius ruptam componere pacem.

Qui sibi grandescit tumidus, fierique recusat
Parvulus, atque infans tanquam si parvulus esset,
Submitti; cæli hunc aditu, portisque repellit.

(b) Angusta est, altum quæ porta adducit Olympum: 85

Nec capit inflatos, capit hæc neque porta superbos.

(c) Rursum divitibus cælum ægre, vixque patere,
Scanfile vix cælum fore nuntiat. Aggravat aurum,
Pondereque ad terram prosternit. Pœnius esse

Inquit; gibbosum angustari, perque meatum, 90

(d) Perque foramen acus adigi, & transire *Camelum*.

Ponit & ante oculos documentum horrore tremendum,
Immersi, ac barathro flammæ ardentes, aquai,

(e) Extremo digiti quæ pendet acumine guttam

Exiguam effluctim sine spe sitientis *Avari*. 95

(f) Lurco hic dum vixit fuerat, foribusque jacentem

Ulceribus miserandum aspernabatur egenum:

Et quæ de mensa exciderant, canibusque dabantur,

Reliquias panis misero, micæque negabat,

Auget terrorem, & generaliter occidit illis

100

Va

(a) Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Matth. 5. v. 24.

(b) Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam! Matth. 7. v. 14. Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum. Matth. 18. v. 3.

(c) Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. Luc. 18. v. 24.

(d) Ibid. v. 25.

(e) Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam. Luc. 16. v. 23.

- (a) *Vae*, qui divitias, irritamenta malorum
 Maxima, magnaque habent hujus solatia vitæ.
 Intima præterea Lex hæc penetralia cordis
 Ingreditur, desideriumque impune vagari
 Haud finit: hoc etiam domat; infringitque severa. 105
- (b) Alte illos damnat, quorum damnabile factum
 Apparet nullum, atque extrinsecus omnia munda
 Cum sint; obscenas abscondunt pectore fordes.
 Non secus, atque horrore intus, scetoreque mortis
 Plena, atque erosio, saniem stillantibus atram 110
 Ossibus; extra autem albata, & speciosa sepulchra.
 Ergone *Lex* adeo injucunda, inimicaque carni,
 Hæcine *Lex*, hæc *Religio* contendere cursu
 Cum Sole? Ultra etiam Solis, metasque diei
 Ire, & terrarum totum regnare per Orbem? 115
 Nulla humana quidem capere, aut præsumere posset
 Spes hoc. Hoc autem *Fidei* Auctor Christus Jesus
 Nil dubitans præsignificat, faturque perinde,
 [c] Ac si præterita de re jam, neque peracta
 Colloqueretur. Erant sic jam perspecta, priusquam 120
 Essent, sic & erant olim jam certa futura.
 Undique consurgunt denso agmine, & undique diri
 Conjurant *Solymis* hostes obistere contra:
 Nascentem & vix Religionem extinguere cunis.
 Christi Præcones illos, qui prima ferebant 125
 Vexilla, & gentes Christi sub signa vocabant,

R 4

Pro-

- (a) *Vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.*
 Luc. 6. v. 24.
- (b) *Vae vobis scribe, & Pharisei hypocrite, quia similes estis
 sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus sæciosa;
 intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia:*
 Matth. 23. v. 27.
- (c) *Ubiunque predicatum fuerit hoc Evangelium in toto Mun-
 do. Matth. 26. v. 13.*

- (a) Propositis terrent pœnis; ne deinde docere
 Pergant, neve ausint laudando extollere nomen
 Jesu: & verberibus, vinclisque, & carcere multant:
 Despiciunt illi mortem, & tormenta, minasque: 130
 Altius & vocem extollunt: & verbera, vincla
 [b] Multa pati Jesu caussa, sibi gaudia ducunt.
 Utque fidem faciant: se, quæ Myſteria narrant,
 Quæ pandunt oracula, Deo aspirante profari;
 Perpetuas rerum leges, stabilemque tenorem 135
 (c) Naturæ ad libitum rumpunt, formidineque implent
 Obtreſtatores, portentisque omnia complent.
 Adſtabat coram quem *Petrus*, nomine Jesu,
 Crure, & utroque pede intercluſum Matris ab alvo,
 Fecerat arrectum ſtare, & conſiſtere plantis, 140
 Et properare gradum, celereſque extendere curſus.
 (d) Vellent; non poterant hæc tam manifeſta negare
 Signa, utcunque eſſent perſcripta fronte nefandi
 Pontifices. Ut fulgentem mœſta, improbaque odit;
 Sed tamen agnoſcit vel nolens *Noctua* lucem. 145
 In medio *Solymorum* urbis, freudentibus ipsis,
 Millia ter primum, mox & dein millia quinque
 Turmatim Chriſti ſunt caſtra, & ſigna ſequuti.
 (e) Plures inde alii, atque alii, quos magna trahebant

- (a) *Comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Act. 4. v. 17.*
 (b) *Ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habitis ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Omni autem die non ceſſabant . . evangelizantes Chriſtum Jeſum. Act. 5. v. 41. & 42.*
 (c) *Multa quoque prodigia, & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis. Act. 2. v. 43.*
 (d) *Hominem quoque videntes ſtantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Act. 4. v. 14.*
 (e) *Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum, ita ut in plateas eſcicerent infirmos, & ponerent in lectulis, ac grabatis, ut veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis. Act. 5. v. 14. & 15.*

Prodigia : Umbra etiam [quo nil neque fingere fas est 150
 Magnificumve magis, magis aut mirabile] euntis
 Qua vult cunque *Petri* dabat ægris umbra salutem.
 Asportabantur milleni. Si modo quemquam
 Sospita inumbrabat, siquem *Petri* umbra tegebat;
 Hoc satis, hoc morbos omnes, mortemque fugabat. 155
 Quo nullus fuerat Christo ante ardentior hostis

- (a) De cælo *Saulus* vehementi luminis ictu
 Tactus, & *Hebrææ* subito caligine mentis
 Pulsa, quæ tantas accenderat hæcenus iras;
 Antiquum infinito odium mutavit amore. 160
 Continuoque inter Procures, Fideique Magistros]
 Primores *Duodenorum* numero additus; instar
 Fulminis, hæc, illac rapidissimus ambiit Orbem,
 Undique collectas ardens adsciscere Christo
 Gentes. Plurique ipsis *Duodenis* omnibus, unus 165
 (b) Nomen ob hoc ultro tulit, exhaustique laborum:
 (c) Hi *Petrus*, *Paulus* Romanis arcibus, Orbem
 Calcatum superinstructis, tumideque superbis
 Alte elata Crucis, Christi que insignia primi
 Impavidi invexere; hostilibus undique cincti 170
 Turmis, ac valide oblustantibus undique ventis.
 Non prece, non genibus, neque dein jam thure colendus;
 Quin *Capitolinis* procul exturbandus ab aris
 Tandem erat, ac vulgi vulgo ludibrio habendus
Juppiter Imperii Deus optimus, & Superum Rex 175
 Creditus, atque Urbis Tutor, Servator, & Auctor.
 Cum

- (a) Per illuminationem Salvatoris nostri J. C. . . . postus sum
 ego Prædicator, & Apostolus, & Magister Gentium. 2. ad
 Tim. 1. v. 10. & 11.
 [h] Abundantius illis omnibus laboravi, 1. ad Cor. 15. v. 10.
 (c) Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Jerusalem,
 sic te oportet & Roma testificari. Act. 23. v. 11.

- (a) Cum Jove quotquot erant simulachra, Dique, Deoque
Imperii averruncanda: & capitale futurum,
Siquis adoraret, vel plures crederet uno
Esse deos: abolenda etiam meretricia sacra: 180
Nec fas jam Veneri, Bacchoque litare, sequive,
Aut imitari hæc propudiosa exempla deorum.
Præterea plebejorum quia pœna latronum
Crux erat, & majus qua nullum dedecus; atrum
(b) Romanis horrorem oculis, probrumque ferebat. 185
Prælata est tamen, ac *Roma* exaltata, domumque
(c) *Cæsaris* ingressa: & curvato poplite, & aris,
Et thure, & sancto Crux est investa triumpho.
[d] Et *Romana* fides Christo data, gloria *Petri*
Præcipua, atque ingens comitis quoque gloria *Pauli*, 190
Fama jam fuerat vel tum vulgata per Orbem.
Ultra etiam Imperium *Romanum*, & ad usque repostas
Cælo alio Gentes: trans utraque litora *Gangis*,
Ad *Coromandelos*, ubi primos exferit ortus,
Qua vigil Eois *Aurora* resurgit ab undis. 195
Usque & ad *Æthiopas*, nascenti conscia *Nilo*
Regna, & *Sauromatas* ultra, *Scythiamque* nivalem,
Qua septem super impendent, præsumtque *Triones*:
Qua *Romana* Aquilæ, nec *pila* minantia *pilis*
Cognita dum fuerant; quo vix languentia, & istu 200
Obliquo, & fracta jam vi, Sol spicula vibrat,
Ad *Gangem Thoma*, ad *Scythiam* ductore *Philippo*,
Usque & ad *Æthiopas Levi*, & *Simone*, & *Juda*,
Prolatum imperium Crucis est, & nomen *Jesu*.

Tu

-
- (a) *Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut eua pars fi-*
deli, cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cum ido-
lis? 2. ad Cor. 6. v. 14. & 15.
(b) *Improprium ejus portantes.* ad Hebr. 13. v. 13.
(c) *Salutant vos omnes sancti, maxime qui de Cæsaris domo sunt.*
Ad Philip. 4. v. 22.
(d) *Fides vestra annuntiantur in universo mundo,* ad Rom. 1. v. 8.

Tu quoque, tu major *Jacobo* [*veterrima fama* 205
Patrum sic est ad *feros* perlata *nepotes*]

Cesar ad *Augustum Fidei* tu altissima sanctæ
Dogmata, tuque *Crucis* primus *vexilla* tulisti
Gentis ad *Hesperia Tartesia* litora, & usque
Herculis ad *metas*, ubi *Sol* postquam ambiit *Orbem*, 210
Sistit anhelantes, *recreatque*, *lavatque* *jugales*.

(a) *Occidit Herodis gladio* hic, primusque *Magistrum*
De Duodenorum numero, sanctoque *Senatu*,
Quem fuerat *vita*, sic est & *morte* sequutus.
Romani Herodis jussu, rigidique *Neronis* 215
Imperio, diro distentus *corpora trunco*
Petrus, & exsecta *capite* a *cervice* revulso
Paulus, *Christiadum* duo *maxima lumina*, *Roma*

(b) *Occubuere*, *pares caussa*, et si *dispare morte*.
Ultra etiam *mortem* *socios*, *comitesque* *futuros* 220
Abstulit una *dies*, & *funere* *mersit* *utrosque*.
Consimili ac *prorsus* *fraterna* *morte* *peremptus*
Andreas, *decussatis*, *nexisque* *vicissim*
Ad medium *geminis* *suffixus* *brachia* *truncis*.
A latere *oblongis*, *valide* *facto* *impete* *utrinque*, 225
Hastis *confossus* *Thomas*: *dejectus* & *alter*
Jacobus *summi* *præcept* *de culmine* *templi*,
Exceptusque *sude*, & *violento* *stipitis* *ictu*.
Tu *vero* *absumptus* *nec*, *Bartholomæ*, *cruenta*,
Crudelique *magis*. *Nam* (*carnificina* *ferarum* 230
Quæ *sola* *est*) *cute* *direpta*, *pendenteque* *circum*,
Vivo *etiam* *tibi* *dum* *patulæ*, *trepidæque* *micabant*
Venæ, *ac* *totus* *eras* *crur* *undique*, & *undique* *vulnus*.

Ver.

-
- (a) *Misit Herodes rex manus*, ut affligeret quosdam de Ecclesia:
occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Act. 12. v. 1.
 (b) *Hæc*, & *historica* dehinc ad finem omnia, ab *Auctoribus*,
non quidem Hagiographis, qui nulli jam sunt; sed tamen *pro-*
batissimis, & *severiore Critica* *instructissimis* *excerptis* sunt.

Verbo, quotquot erant *Fidei*, morumque Magistri

A Christo primi, varie & crudeliter una 235

Omnes carnificum manibus laniati, & acerba
Vi, ferro, excelsas animas posuere, caputque.

Morte tua solus tu, quem dilexit amore
Præcipuo, Matrem, cui commendavit Jesus
Commoriens, & postrema jam voce vocavit, 240

Ac dedit esse tuam, testamentoque reliquit,
Morte tua extinctus solus tu. Sub Cruce namque

Tu solus fueras. Nullum hoc atrocius ullum
Supplicium: coram expirantem cernere Jesum:
Ultima & exceperis sinu suspiria vitæ. 245

Sanguine quia etiam aspergi morientis. Amoris
Sic tu *Martyr* eras, gladio trajectus eodem
Cum Matre. Ille tibi, rupit qui pectora Matri
Ensis; plus oleo, quo dein fervente natasti,
Attulit infandi, ac diri præ morte doloris. 250

Instar erant *Duodeni* ovium: illos undique sævi

(a) Mactabant hostes rabidorum more luporum.

Hoc semel, hoc iterum prædixerat ante Magister

(b) Discipulis: odia horrenda, & tristissima quæque
Omnia passuros, nil unquam tale merentes; 255

Hac una tandem de causa, ob nomen Jesu.

Hæc Sanctis, hæc ille suis patrimonia liquit,

Carne quidem meritis oculis, oculisque profanis

(c) Tristitia; Discipulis autem charissima, Regni
Cælestis cuncto pignus pretiosius auro. 260

Qui fuit *Hyrcana* facta *Nero Tigryde* multo

Sævior, arctatos loris, valideque revinctos,

Incensaque pice, atque ardente bitumine tinctos

Chri-

(a) Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matt. 10. v. 16.

(b) Eritis odio omnibus propter nomen meum. Ibid. v. 22. &
Marc. 13. v. 13. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.
Joan. 15. v. 20.

(c) Si sustinebimus, & contregabimus. 2. ad Tim. 2. v. 12.

Christicolas, passim per compita, perque plateas
Rome, accendebat nocturni in luminis usum. 265

Et quid non egit *Decii* furor impius? Ille
 Barbara, inhumana, atque exquisitissima quæque
 Supplicia exhaustit, laniandoque obtudit enses,
 Confregitque rotas, delassavitque secures.

Tunc & Virginibus veterum de stirpe creatis 270

Heroum, & virtute magis quam sanguine claris,
 Vulnere, quo nullum fortasse immanius, alto
 Impete, dejectæ ferro, absumptæque papillæ.

(a) Quid sub Principibus, quorum vel Carmen abhorret
 Nomina? Vix talem recipit te, sêve *Diocles*, 275

(b) Qualis eras plebeja ortus de gente, priusquam
 Cingeret indignos diademate Purpura crines.

Exsecrabilior *Decio*, asperiorque *Nerone*

Hic, non ut *Nero* singillatim in lumina noctis;
 Sed coarcervatos uno dabat impete flammis 280

Millenos, & millenos. Processit & ultra
 Christi odio, & *Phrygiam* infandis totam ignibus urbem

Absumsit, nigro involvens Matresque Viroisque
 Turbine flammarum, lactentesque ubere Matrum

Infantes, nullo ætatis discrimine, nullo 285

Sexus, in cineres ferri dedit omnia ventis:

Hos sic: ignitaque alios sartagine, subtus

Applicito, & lento paullatim torruit igne:

Ne *Siculi* pejora ulla essent facta tyranni.

Nec flammis solum: innumeros etiam obruit undis 290

Christi cultores. Manicis, & compede vinctos,

Lintribus impositos ruptis, lacerisque phaselis,

Et super hos alios, quasi muta, & inania sensu

Cor.

(a) *Intellige Domitianum, Maximinum, Valerianum, Aurelianum, Diocletianum Christianorum insectatores atrocissimos, quorum syllabæ carmini repugnant.*

(b) *Diocletianus ante adeptum imperium Diocles dicebatur.*

Corpora congereret, turmatim pondere iniquo
 Agglomerans; vasto pessumdari, & æquore mergi, 295
 Et dabat adjectis una cum lintribus omnes
 Fluctibus hauriri, spargique, rapique procellis.
 Urforum exuvias alios, pellesque ferarum
 Indutos, & compulsos incedere ritu
 Quadrupedum, sic deceptis, avidisque *Molossis* 300
 Objecit discerpandos. Sed parcere Sanctis
 Addidicere *Canes* tum, carnificesque vorarunt
 Desuper impulsu, ac pœnas sumplere merentum.
 Sed quos non ausi indomiti lacerare *Molossi*;
 Hos, aut dejecto ex humeris capite hauriit ensis: 305
 Aut ruida attrito prostravit clava cerebro:
 Aut spissus lapidum tumulavit grandine nimbus.
 Sed quid ago? Nemo pœnarum nomina, nemo
 Voce queat (vox etsi alicui indefessa sonaret,
 Ferreaque) aut totidem scelerum comprehendere formas, 310
 Aut totidem, quot dilaniandi exercuit artes.
 Demens! qui quod opus rexit Deus ipse, Deique
 Filius, eruere, & se profligare putavit
 Posse, & sanguineis tegere, & tumulare ruinis.
 Imbecillæ oculis hominum, & laniatæ, & inermi 315
 Armatæ dumtaxat *Oves* patientia, & ipsa
 Morte obita, vicere *Lupos*, vicere *Nerones*,
 Ac *Decios*, teque his truciorem, sæve *Diocles*.
 Sic vicisse opus *Excelsi* est, divinaque prorsus
 Hæc est, non opibus, non vi, non impete, & armis 320
 Proveniens; tota & cedens victoria victis.
 Sanguine inundata, ac pene obruta sanguine; crevit
 Uberior, magis aucta, ac propagata per Orbem
 Relligio. Caput alte elata, Palatia Regum
 Conscendit victrix! Et qui diadema gerebant 325
Augusti, quorum vel nutus audiit Orbis,
 Submisere Cruci caput: hoc & fronte tulerunt
 Non jam ignominia, ut quondam; sed gloria, honoris
 Ac

Ac Regis Regum monumentum, insigneque signum.

Horum tu, cujus laudi præconia nulla 330

Digna satis, ductor tu *Constantine* fuisti,

Ac Princeps. Tibi nam sublimis in ære visa

Crux, medio ardentis cælo tum, lampade Solis

Pulchrior. Inde tuis præcedens edita castris,

Vexillisque tuis prælata; exterruit hostem, 335

Et gelida super injecta formidine; turpem,

Præcipitemque optare fugam ac dare terga coegit.

Ponte quoque indignante hosti, abruptoque repente,

Tibridis exhaustus periit *Maxentius* ille

Undis, qui *Dioclis* rabidæ feritatis, & iræ 340

Æmulus; innocuum Christi vastabat ovile.

Nec mora, jussisti: quæ *Romæ* plena cruoris

Ibant Christiadam, siccari, & flumina sisti

Impia: & edicto Præconis voce per Urbem

Vulgato, requiem Sanctis, pacemque dedisti. 345

Donec sancta *Fides*, donec *Romana* vigeat

Religio, æternis quæ sustentata columnis

Est; honor hic tuus; eximii hæc & gloria facti

Semper erunt, ferisque ætatibus usque manebunt.

Viderat ab stygiis, semperque gementibus antris 350

Noctipotens scelerum inventor, quod moverat atrox

Hæstenuis effuso large undique sanguine bellum

Successisse parum; quin & firmamina Christi

Regno accessisse: & tantis, tot testibus usque

Ad mortem, atque ultra immotis, quam vertere fundo 355

Religionem attentabat; nova germina passim

Emisisse, nova & nactam incrementa per Orbem,

Qualiter in silvis lacerata bipennibus illex

Per cædes, per damna, per & fera vulnera, ab ipso

Ducit opes ferro, atque animos; & fronde superbit

Lætior, ac cælum versus caput altius effert.

Dat gemitum tonitru similem. Ad fraudesque, dolosque,

Perfidizque veneniferas revolutus ad artes;

In-

Intestinum aliud bellum, graviusque periclo
Tentare instituit: neque jam solo ense cruento; 360
Sed calamis magis, ingenioque, & mente gerendum
Imbutis obfirmata discordia, & astu
Vipereo, & pravo insanæ novitatis amore.

Aspidis in speciem exigui collectus; in ima 365
Viscera stertenti clam se insinuavit *Ario*.

Sacrorum hic fieri *Antistes* cui fecerat urbi
Nomen *Alexander*, præcella & sede præesse
Ambitione furens ardebat. At inde repulsus,
Speque hac dejectus, turbatus mente, feroxque, 370
Vindictam in somnis etiam spirabat, & iras.

Aspidis attactu, illapsuque ferocior; ipsum
Impetere est ausus Cælum: æqualemque Parenti
Esse negare Patri Unigenam, qui corpore tuces
Nostro, illibata voluit de Virgine nasci. 375

Carminе pestifero (vocat istud & ille *Tbaliam*)
Quod male tornatas peiores redderet aures;
Obtulit incauto lethalia toxica vulgo.

Seditione potens plures capita alta ferentes

(a) Pastores gregis infecit, tinxitque venenis, 380
In partesque suas traxit, pepulitque volentes.

Constantino etiam imposuit. Tristissima Regum

(b) Sors hæc: larvato, & mendaci illudier astu:
Nec sceleratorum falsos bene noscere vultus:
Quippe sibi ignotos, qui nescia pectora fraudis, 385
Regia corda gerunt. Fraudum ædificator *Arius*
Eximius, vocem, faciem mentitos ovillam;

Abdc.

[a] Arius anathemate ab Alexandro Episcopo Alexandrino percussus; ad Eusebium Cesarea Episcopum confugit, quem habetis suæ socium, & factorem nactus est, cum aliis Episcopis, inter quos erat Eusebius Nicomedia, cujus magna erat apud Constantinum gratia, & auctoritas.

(b) Aures Principum simplices, & ex natura sua alios æstimantes, callida fraude decipiunt. Eth. 16. v. 6.

Abdebat rictus, dentesque, unguesque lupinos.
Huic fregere caput monstro celeberrima centum
Ter *Nicanorum*, Sanctorumque agmina Patrum. 390

Et tamen audebat calcatus livida colla
Arrigere, obliquasque in Cælum tollere cristas.
Qualis quem pressit cantho rota forte jacentem,
Obtritumque, ac seminecem, lacerumque reliquit;
Prorepens tamen insurgit, tumidumque veneno 395
Attollit caput, & furialia pectora *Serpens*.

Tandem insperata præreptus funeris hora,
Viscera diruptus (diuturnum ubi fecerat *Aspis*
Nidum) sic etiam movit civilia bella.
Usque adeo multos fraudum, heredesque furoris 400
Linquens: excessit fontes fremebundus ad umbras,

Harum quotquot erant turmarum *Athanasius* unus
Terrar erat. Quadraginta, atque his amplius annos,
Urbis *Alexandri* defendit mœnia, denso

Aggere, & objectu clypei impenetrabilis; etsi 405
Sede sua, & patria extorris: vivusque sepultus
Interdum, profugusque errans, ac lustra ferarum
Confugio querens. Soboles tamen impia *Arii*
Hunc sic extorrem, & profugum, & timuere sepultum.

Nec minus interea (magno quem *Gallia* partu, 410
Gallia nunc, olim, semper fecunda Virorum,
Eduxit) Christi terrebat *Hilarius* hostes.

Facundus, vehemens sobolem illam cinxit, adegit
Fossa: & prærapido effuso, exundanteque aquarum
Agmine demersit, totis *Rhodani* obruit undis. 415

Par Athleta his, insanos *Hieronymus* ausus
Contudit *Helvidii*, qui sanctæ aspergere Matri
Dedecus, impuro, sceleratoque ore volebat.

(a) Omnigenum monstrorum alia, horrendæque rudentum

S

Dal-

(a) Intellige Jovinianum, Montanum, Vigilantium, quorum
hæreses Hieronymus prostravit.

Dalmata bellipotens colla, & capita abscidit ense. 420

Arma etiam tractare rudes munivit, & armis

Induit: instruxitque novas Aciesque, Ducesque.

Quippe Arma, & sanctos Armamentaria Libros

Vulgavit *Latio*, facilesque aptavit in usus.

Nec jam *Graja* opus est, peregrinaque litora adire: 425

Quandoquidem tuta & sunt propugnacula bello,

Sunt quoque & Arma domi; quæ versatissimus illis

Attulit huc victor rediens *Hieronymus* oris.

Tu quoque Dux bello invictus, tu cujus in ore

Examen confedit apum, cui melle fluebant 430

Labra: *Augustinum* tu, melle, & nomine præstans,

Vicisti: & fuerat qui formidabilis olim

Hostis; fecisti Defensoremque, Ducemque.

Ecce autem, ecce alias, alios miscere tumultus,

Umbrarum pater instaurat, stimulatque phalanges. 435

Nestorianorum, annitentum tollere Matri

Divinæ totum hoc quantum est nomenque, decusque

Immortale, Deique omnes Genitricis honores.

Eutychianorum, qui dum in contraria tendunt;

In Christo esse hominem absorptum, exaustumq. volebant.

Turbaruntque, & confudere Hominemque Deumque. 440

Hos tamen horribiles, armisque, æstuque potentes

Prostravere hostes, ac deduxere triumpho

Captivos collecti *Ephesi*, & *Chalcedone* Patres:

Postremi hi hortatu acciti, Magnique *Leonis* 445

Rugitu. Qui surgentem ut contunderet hydram;

Suprema de sede *Petri* tonitralia verba,

Concussura hostes, signavit epistola: & ipsa,

Ignea tela etiam, & victricia fulmina misit.

Parte alia, toto divisis orbe *Britannis*, 450

Hostica prorupit secum focia agmina jungens

Pelagius. Nobis aspersam ab origine labem

Inficiabatur tumidus, stolidæque superbus,

Vires de cælo, auxiliariaque arma negabat

Esse

HEROICA

275

Esse necesse, ut lucifugum, qui perdere tentat 455

Undique nos, profligemus, superemus & hostem.

Nil opus auxilio, aiebat, precibusque; salutem

Viribus unumquemque suis sperare jubebat.

Demens! qui neque se tandem, neque noverit hostem.

Nec saltem expertus potuit cognoscere, quantis 460

Debilitata malis sit nostra hæc vita, salusque.

Sic & febre jacens, oculos ubi denique preffit

Sera quies; rapidos, agilesque extendere cursus

Posse videtur. At in mediis conatibus impar

Deficit, & robur nullum illi est: somniat æger. 465

Hunc *Augustinus* calamo jugulavit: & omnes

Captantem latebras pavide, & caligine multa

Involventem astute aditus, varioque reflexu

Abdentem sese, & fumam, tenebrasque vomentem;

Per vestigia cæca, per intricata sequutus

Aurelius fugientem hostem protrivit: & atras,

Lumina magna ferens, dimovit, dispulit umbras.

Tu decus *Italiae*, *Gregori*. Te patria *Roma*

Nolentem, invitumque excelsa sede sedere

Petri, cælesti indicio, signoque coegit. 475

Tu præcellentes *Romanæ* Sedis honores,

Quos suffurari, sibi que usurpare volebat

Urbs fastu turgens, *Constantinique* superba

Nomine; servasti, assuetus jam vincere in illa

Urbe. Ibi Pastorem errantem, ac revocata sepulchris 480

Corpora nostra, iterum ad vitam reditura negantem,

Tristi hoc, immanique crepto errore; libenter

Victum, fecisti, victum se, & vera fateri.

Hæc duo semper erunt tibi, Magne, erecta trophæa

Illuc, angustis ubi faucibus usque coactum 485

Frendentem stringunt *Byzantia* litora pontum.

Sed rupere fidem tandem, rupereque pacem,

Majoresque iterum *Byzantia* litora turbas,

Vastificasque magis, tristesque dedere ruinas.

S 2

Bellum

Bellum ingens ense, & scepro *Leo* movit *Isaurus* 490

Undique *Imaginibus* sanctis, vetuitque precari

Coram: dejectas passim exturbavit ab aris:

Diripuitque, & sacrilegos coniecit in ignes.

Hoc truculento adeo generatus Patre *Leone*;

Excessit tamen impietate *Copronymus*: inde 495

Dictus sic, infans quia, dum de more, sacrato

Fonte lavabatur; scedavit stercore fontem,

Augurio infando. Nihil hic aut liquit inausum,

Aut intentatum in Superos: monumentaque Divum.

Quæ Pietas, quæ Relligio penetralibus imis 500

Abdiderat; conquistata exquisitius, alte

Proruta, & infandis sunt omnia tradita flammis.

(a) Plus sexaginta furor hic caput extulit annos

Constantinopoli. Sed enim facto agmine, rursus

Convenere Patres *Nicææ*: mœstaque tandem 505

Relligio recreata est, exaltataque ad aras.

Singula per censere nefas quæ bella furentes

Seditioforum turbæ, pugnasque ciebant.

Qua tu cunque oculorum orbes per sæcula volvas;

Perfidioforum, Desertorumque maniplos, 510

Tartareasque acies videas, nigrasque catervas.

Sed quotquot fuerant tot jam per sæcula, cunctos

Provocat, atque hostes vocat in certamine, & omnes

(Tantus erat!) calamo invicto debellat *Aquinas*.

Angele, viventi dedit hoc tibi *Gallia* nomen, 515

Et merito: neque enim posses, nisi & *Angelus* esses,

Quadraginta, atque octo annis, quo tempore vitam

(b) Clausisti exiguo, tam magna volumina, tamque

Egregia usque adeo felici reddere partu.

Summa tua una hostes satis est frænare: silebunt 520

Si capient: muti rabiosa silentia rodent,

Pu-

(a) Ab anno 725. ad 787.

(b) Natus anno 1227. obiit 1274. 7. Martii.

Pugnantum te Acies pro Relligione sequuta
Sunt, ceu Ductorem magnum, semperque sequentur :

Sævius in Cælum, terrasque *Acheronte* refuso,
Tum demum solito tructulentior, intima ructans 525
Viscera lucifugus nigri *Draco* Legifer *Orci*;

Tisiphonem geminam, geminamque efflavit *Erinnym*
Lutherum, & *Calvinum*. Istis mage tristia monstra
Aut furibanda magis nulla ante efflaverat *Orcus*.

Ad mala cuncta etiam invitos, quasi compede vinctos, 530
Raptari misere nos, omninoque peremptum

Arbitrium jam tunc esse, affirmabat uterque,
Insita cum nobis prima est ab origine labes.

Et quid erat tandem hoc aliud, nisi fræna pudoris
Tollere? & efficere, ut vel quam scædissima quæque 535
Flagitia, & quotquot sunt crimina cuncta licerent?

Addunt: impulsu divini luminis actos

Nos, vel ut exanimum quid, compellique, rapique;
Quin obnitendi sit jam contra ulla potestas.

Atque adeo nihil omnino unquam posse mereri 540
Nos. Hæc Doctores illi solatia nobis

Portabant. Sed *mercedem*, meritamque *coronam*

(a) Divini passim Libri, & certaminis hujus

Palmas esse ajunt dandas victoribus, illic
Vita ubi semper erit felix, semperque beata. 445

At sanctos audax Libros minuebat uterque
Ad libitum. Quos de numero hoc abradere visum;

Radebant, scriptosque Deo aspirante negabant:

Omnia quæ non jam scriptis, sed tradita verbo,

Perpetuoque inde a Christo ad nos ordine, semper 450
S 3 Relli-

(a) *Mercēs vestra copiosa est in cælis. Matth. 5. v. 12. Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. 2. ad Timor. 4. v. 8. Et palma in manibus eorum. Apoc. 7. v. 9. Venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas in sanguine Agni... ideo sunt ante thronum Dei. Ibid. v. 14. & 15.*

- Relligione pari, tot jam volventibus annis;
 Demisso accepta obsequio, ac servata fuere;
 Stirpitus, atque imo tentabant vellere fundo.
 Desuper externa quadam quasi veste, volebant
 Justitia Christi indutos, quæ cuncta tegebat 555
 Crimina, conatu nullo, nulloque labore,
 Aut merito, subitos fieri, & consistere Sanctos.
 Ambo pudicitiaæ hostes, Virginitatis acerbi
 Ofores; castos nolebant esse Ministros
 Sacrorum. Sanctis abducta Virgine claustris, 560
 Sacrilega infandum perfriëtus fronte triumphum
 Egît *Lutherus*. Per & ipsum facta potestas
 Vincula rumpendi, Christus quæ posse negavit
 [a] Rumpi, & scædandi socialia jura marito.
 Obtentu, & specie panis, vinique latere 565
 Verum Hominem, verumque Deum, voluisse negare;
 Nec potuisse tamen, nolens, victusque fatetur.
 Quid faceret? Rabidus vinum, panemque redactum
 Ad nihilum, vult integrum, incolumemque manere,
 Quâlis erat, neque dum tonuit cum verba Sacerdos. 570
 Effugem hanc *Erebi furiam* superare nefandus
 Ausus *Calvinus*, Christum quoque sustulit: audens
 Hoc etiam sceleris, quod tantum expaverat unum
Lutherus: quem terruerant clarissima Christi
 (b) Verba, quibus potum vere se ait esse, cibumque. 575
 Crudelem; immanemque Deum depingere gaudens,
 Ajebat: cæca; horribilique lubidine ductum,
 Haud culpa prævisa ulla; præcludere cælum
 Pluribus, æternisque illos addicere flammis.

Hæc

-
- (a) Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Marci 10. v. 11. *Lutherus tamen indulget etiam hoc Philippo, Hassiæ, ut ajunt, Landgravo.*
 (b) Caro exim mea vere est cibus: & sanguis meus vere est potus. Jo: 6. v. 56.

Hæc infrunito ille ore; etsi Oracula sancta, 580
Sponte sua suavem esse Deum, ingenioque benignum
Erga nos Patrem, passim clamantque, monentque:

(a) Æternæque negant morti ultro addicere quemquam.
Adjecit portenta alia, exsecrandaque. Plura
Jam calamus meminisse horret, lugensque recusat. 585

Centenis aliis monstra hæc vallata colubris,

(b) Accitisque aliis socialibus undique monstris;
Heu! quot, quamque graves coacervavere ruinas!
Quantaque *Tænariis* Regna involvere tenebris!
Quatuor ætutum vestras, *Helvetii*, opacæ 590
Involvere plagas umbræ? involvere Trionum
Proxima sideribus quæ sunt duæ maxima Regna,
Dania te, & rursus te bellica *Suecia*, totam:
Compluresque tuos ingens *Germania* tractus:
Indomitosque, & concordēs, fortēsque *Batavos*. 595
Tu quoque Sanctorum nutrix, fecundaque Mater
Quondam; obscurata es tandem. Te semper amaro,
Semper te magno lugebimus, *Anglia*, luctu.

Sed vero tunc, tunc, inquam [mirabile dictu]
Tanta videbatur cum detrimenta subire 600
Relligio; crevit magis, ultra & longius ivit:
Ignotosque, novosque est dilatata per Orbes.
Europæ parte excedentem *America* recepit
Utraque, & utralibet longe *Europa* undique tota
Major: cui præerat tunc *Mottezuma* supremo 605
Imperio: & quam postremus tunc *Inca* regebat.

(a) *Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in calis est, ut pereat unus de pusillis istis.* Matth. 18. v. 14. *Nolens aliquos perire.* 2. Pet. 3. v. 9.

(b) *Intelligite Melanchtonem, Osiandrum, Carlostadium, Zuñgillum; Æcolampadium, Bucerum, Muncerum caput Arabapristarum, Flaccum Illyricum, Bernardinum Ochinum, Theodorum Bezam, & tot alios illius ætatis hereticos, qui omnes aut Lutherum, aut Calvinum duces habuerunt.*

Extremo Orbe alio positi, longeque remoti
Tunc dederunt (quod vaticinus prædixerat ante
(a) *Esaías*) sobolem sanctam *Septentrio*, & *Auster*.

Cum *Fide* adorandum, & magnum tibi, *Mexico*, signum
Exhibitum, lapsa & meliora ancilia cælo: 610

Præsidium æternum tibi tutamenque futura.

Namque Dei coram adstante, & sic Matre jubente;
Saxoso, sterilique solo, medioque *Decembri*

Erupere rosæ. Quas asperiore, rudique 615

Palliolo implicitas, simul atque *Antislite* coram

(Infula cui sacros umbrabat pendula crines)

Indigena explicuit [mirum!] ecce impressa repente

Palliolo est quam pulchra Dei Genitricis Imago,

Aligero innixa, & sinuosæ cornua Lunæ 620

(b) *Calcans*: cæruleo fert didita plurima peplo

Sidera; propendens capiti radiata corona

Eminet, a tergo circumdatur undique Sole:

Illius omnino ad normam, speciemque, sereno

[c] Cælo tranquillus quam *Patbmo* viderat exul: 625

Qua neque amabilius quidquam est, neque pulchrius Orbe.

Ut memini! Ut videor, te nunc quoque, Virgo, videre!

Quod fas, hoc facio. Memor hinc, & cernuus ore,

Quæ sola ire queunt, ad te, pulcherrima Virgo,

Erebra, & itura quidem citius suspiria mitto. 630

Ardua tunc etiam relegens vestigia *Thomæ*,

Ad

(a) *Dicam Aquiloni: Da: & Austro: Noliprohibete: offer filios: meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.* Il. 43. v. 6.

(b) *Immaginem hanc miraculorum frequentia celesterrimam Mexicani vocant de Guadalupe. Colitur prope Urbem magnificentissimo templo, & Regio, ac præclarissimo Sacerdotum Collegio, cui & templi, & cultus procuratio mandata est. Rite, atque ordine Patronam Regnorum illorum principem proclamatum esse Bened. XIV. Auctor. Apost. declaravit: & Officio, ut ajunt proprio illam decoravit die 24. Aprilis 1754.*

(c) *Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus.* Apoc. 12. v. 1.

Ad *Coromandelos* longe processit, & ultra
Xaverius, qua vix ortam *Japonia* cunis
 Excipit Auroram, tenebrisque, undisque renatam.
 Christus ubi necdum, neque vox audita salutis 635
 Ulla unquam fuerat, Regionibus hætenus umbris
 Immerlis; lucem invexit: linguasque loquutus
 Ignotas, signoque Crucis faciens Maris undas
 Dulces: ad vitamque, olidis excita sepulchris,
 Corpora sæpe vocans, quot perfida sustulit isthac 640
Lutheri impietas; illac tot millia centum
 Restituit, Regna adducens ingentia Christo.
 Tandem *Tisiphonem* geminam elifere *Tridenti*
 Patres, deinceps alii calamis victricibus omnes
 Undique Doctores acciti in prælia tanta. 645
 Hos inter *Bellarminus* caput extulit alte,
 Romano, excelsoque ornatus murice frontem.
 Formidabilior nemo hoc fuit hostibus hostis.
 Contra unum hunc omnes conspiravere, & in unum
 Irrita jecerunt densissima tela sine ictu. 650

Et quas non turbas, quos non movere tumultus?

Qui se *Augustini* genuinos esse, merosque
 Discipulos jactabundi, tumidique volebant.
 Nec veriti hunc tam præclarum affectare Parentem;
 Cum *Lutheri* essent, *Calvinique* ibrida proles. 655
 Quandoquidem Auxilio interiori (utcumque tenebris
 Omnia inumbrarent) re, oblisti posse negabant,
 Non secus atque illi quondam fecere: fuitque
 Gratia, ut his, illis quoque delectatio victrix.
 Sicui non sancta hæc victrix, potiorque voluptas 660
 Desuper immissa est; præcepta facessere posse
 Hunc divina negant. Quidquid conetur; iturum
 Ajunt, quo major, vasto quasi pondere, deorsum
 Frustra obluçantem rapiet male sana voluptas.
 Inficiatur item, pro nobis omnibus esse 665
 Perpeffum, & vitam Christum, aut fuisse cruorem.

Quæ *Calvini* etiam deliramenta fuerunt.

O bene! quod manifeste adeo exturbabit utrosque;

- (a) Et totidem docuit verbis contraria *Paulus*!
 Quo vix nascentem, vix ortam fulmine *Roma* 670
- (b) Contudit hanc pestem; poterat fortasse videri
 Profligata. At enim infirmo discrimine *Juris*,
 Et facti, veteratores audacius illi
 Pergebant perturbare, & confundere pacem.
 Donec ab excelsa *Clemens* hoc nomine dictus 675
- (c) Undecimus majora aliis duo fulmina misit:
- (d) Quæ *Ludovici* etiam Petas, & Regia prorsus
 Majestas in seditiosos inque rebelles
 Impulit, & tandem afflixit delevit & hostes.
 Nec vero potuit vel tum consistere tuta 680
 Pax. Namque ex horum scitentibus offibus, agmen
Philosophorum, hoc se titulo, hoc se nomine donant
 Ipsi, *Philosophorum*, inquam, furiosius agmen
 Prorupit. Qualem *Græci* finxere Poetæ
 De serpentinis, quasi semine, dentibus ortam 685
 Improvisam aciem, clypeataque sæva virorum
 Agmina. *Viperæ*, magna vi, vulnera genti
 Victor *Agenorides*, mortemque inferre parabat.
 Ipsi autem horrendis se consecere vicissim
 Ictibus *anguigena* per mutua vulnera fratres. 690
 Sic hi, se jugulant ipsi: pugnancia passim
 Secummet mire obliiti, immemoresque loquuntur.
 Non *Scripturarum*, aut armamentaria *Patrum*

Træ.

-
- (a) *Pro omnibus mortuus est Christus*. 2. ad Cor. 5. v. 15.
 (b) *Constit. Innocent. X.* Cum occasione edita die 31. Maji 1653.
 (c) *Duas Constit. Vineam Domini Sabaoth edit. d. 20. Oct.*
1705. & celebriorem aliam Unigenitus Dei Filius, emanatam
die 8. Sept. 1713.
 [d] *Intellige XIV. & XV. Uterque enim Constit. Unigenitus fa-*
vit religiosissime. Et tandem Ludovici XV. Edicto Constitutio,
illa, tanquam Regni Lex, reborata est, anno 1756.

Traſtant: quippe horum indocti, ignarique, rudelque
 Armorum. Sola armati petulantia, & auſu, 695
 Certamen, pugnamque cient: ſalibuſque, jocisque
 Aſperſa, & ſuco inſidioſo, atque illita melle
 Mortifero, nova tanquam eſſent, & magna reperta;
 Rancida divendunt *Epicuri* inſomnia vulgo.
 An quia *Philoſophi* iſtius ſunt caſtra ſequuti; 700
Philoſophorum etiam placet hiſi ſibi ſumere nomen?
 Quidquid erit, vetera hi noſtri, & mera ſomnia vendunt
Philoſophi: atque ideo ſibi pugnant, nec ſibi conſtant.
Religionem aliquam *naturalem* eſſe, docebant
 Nuper, & eſſe Deum nonnullum, cui ſuper Orbe 705
 Cura foret. Satis, aiebant, hoc eſſe, negabant
 Cætera, & eſſe anuum male facta inventa volebant.
 Nunc etiam hoc rupere jugum; tentantque vel ipſum
 Siderea de ſede, thronoque, a vertice Olympi
 Regnatorem Orbis deturbare Omnipotentem. 710
 En quos collaudat, noſtra admiratur & ætas
Philoſophos! At ego memini, audiviſſe rudentes
 Hæc eadem turpes *Epicuri* de grege porcos.
 Nec bene congruere, aut ſociari poſſe putabam
Philoſophi grande, & venerabile nomen, haramque. 715
 Hui ſtultum me! Quæ fieri tum poſſe negabam;
Philoſophi hi noſtri faciunt, factoque triumphant.
 Antiquum revocare chaos nituntur: & eſſe
 Inſtar brutorum, perituros nos quoque morte
 Totos, perſuaſum ſibi habent, gaudentque ruina: 720
 Horrentque, ac deteſtantur ſine fine futuram,
 Et nunquam morituram Animam: tuaque illa, *Lucreti*
 (*) Cantant: *Difſolvi* quoque *convenit omnem animæ*
Naturam, ceu ſumus in altæ aeris auras.
 Et metus ille foras præceps *Acheruntis* agendus 725
 Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo,
 S 6 Omnia

(*) Lib. 3. v. 456. & v. 37. &c.

*Omnia suffundens mortis nigrore; neque ullam
Esse voluptatem liquidam, puramque relinquit.
Accumulant alia, atque alia his affinia: & ipsis
Nil dubitant sanctis maculas aspergere Libris:
Quos aperire quidem necdum didicere. Sigillis
Clausi sunt septem. Neque tot dissolvere nodos
Hi, neque divinas possunt contingere claves.*

730

- (a) Sed quid ego? Jam Nonnotus, Bergerius, ambo
Belligeri excelsi, invicti fregero superbos
Philosophos istos, irridendosque dedere.

735

Perpetuum hoc fuit: hostili tentata tumultu;
Clara magis facta, ac dilucida dogmata sancta
Sunt: & dissidio hac illac, certamine ipso
Reddita lux major; stygias procul expulit umbras. 740
Hactenus & nobis invitae profuit hostia.

Nec deerunt posthac alia, & nova praelia. Nunquam
Aut cessus Phlegeton, aut Styx saturata quiescent.
Quidquid agent, Furias omnes, monstra omnia contra,
Religio exstabit victrix, semperque manebit. 745

Quam solet, aptatis varie pro tempore remis,
Tota gubernaculo firmo, Rectoreque Navis
Assueto ventos, tempestatesque domare;

- (b) Vincere ventorum furias, calcare procellas,
Pergeretque infensas fulco victore per undas. 750
Aut veluti solet in cælum ire, expositaque Ponto,
Multa trophæa altis ostentans undique pinis,

- (c) Surgere; & immenso scopulo Arx fundata, tumentes
Frangere, & illisos immota retundere fluctus.

Hæc ego, ad Eridani umbrosas, Vatumque canori 755
Agmi-

(a) Hi duo præcipue Gallicani Scriptores præstantissimi a Philosophorum incurfibus Religionem vindicant, & vindicare porro pergunt.

(b) Imperavit ventis, & mari. Matth. 8. v. 26.

[c] Fundata enim erat super petram, Luc. 6. v. 48.

Agminis assiduo resonantes carmine ripas,
Tum cecini [exilio quærens solatia cantu]

[a] Cum PIUS, & re præcipue, & cognomine SEXTUS;

Quas Sexti attulerant alii sarcire ruinas

Natus, tergeminumque sua Pietate Tiaram 760

Nactus, ad excelsam, Petri dignissimus hæres,

Conscendit Cathedram, clavesque accepit utrasque,

Magnifica, ingenti spe Relligionis, & Orbis.

Hanc Navem, hanc Arcem e cælo Deus ipse tuetur.

(b) Proptereaque tibi, PIE, dat, mandatque regendam. 765

Vive diu felix. Votorum hæc summa meorum.

Cætera præstabis spes tu ultra, ac vota Piorum.

Siqua fides oculis, primo auscultare libenter

Visa est, ac mœstam paullatim exporgere frontem:

Indeque respirare, manuumque abducere vultu: 770

Ac tandem luctus posuisse, & dulciter ore,

Blandius atque etiam mihi subrîssisse Poesis.

J U D E X

*Consurgant, & ascendant gentes in vallem Josaphat: quia
ibi sedabo, ut judicem omnes gentes.*

C A R M E N XLIII.

EN fuit, & jam supremos consedit in ignes,

Et nihil est, & vix ardet, vix fumigat orbis!

Tot Regna, excelsæque urbes, monumentaque Regum,

Eximiazque artis portenta, hominumque labores,

Et queis fidebant auri, argenticque superbi 5

The-

(a) Electus die 15. Feb. 1775. Vivat feliciter.

(b) Quia diligit Deus Israel, & vult servare eum in æternum,
ideirco posuit se super eum Regem, ut facias judicia, at-
que justitiam: 2. Paral. 9. v. 8.

- (a) Thesauri, & quidquid nuper spectabile toto
Orbe fuit; tristes cineres, putresque favillæ
Sunt! Jubare extincto lugubribus obrutus umbris;
(b) Et nunquam jam oriturus posthac occubuit Sol:
Luna cruentatos, moribundosque horrida vultus 10
Extulit; obscuris siluere sepulta tenebris
Sidera, & ardentes Terram oppressere Cometæ!
(c) Magna, & amara dies Domini hæc est. Hactenus orbem
[d] Abjecisse hominum arbitrio, peregreque profectus
Esse videbatur; nos audacissima quæque, 15
Tamquam si nunquam dein jam rediturus abisset,
Egimus interea. Sed majestate tremendus
Nunc redit. Ecce vocat, fremitumque imitata tubarum
[e] Vox Domini, immenso terras, cælum, æthera complens
Clangore; imperio jubet omnipotente sepulchris 20
Erigi, & ad solium excelsum, ad sublime tribunal
Sistî Mortales quot sunt; quot & orbe fuere
Omnes. Ecce adsum, & carne, & circumtegor ipsa
(f) Rursus pelle mea: meaue arida, putridaque ossa
(g) Audivere tubæ sonitum, Dominique vocantis 25

Vo-

-
- (a) *Argentum eorum, & aurum eorum non poteris liberare eos in die iræ Domini: in igne zeli ejus devorabitur omnis terra.* Saphon. 1. v. 18.
(b) *Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem.* Joel. 2. v. 31. *Stellæ calæ... non expandent lumen suum.* Isa. 13. v. 10. *Stellæ cadent de calo.* Matth. 24. v. 29.
(c) *Magnus enim dies Domini, & terribilis valde.* Joel. 2. v. 11.
(d) *Sicut homo qui peregre profectus, reliquit domum suam, & dedit servis suis potestatem cujusque operis.* Mar. 13. v. 34.
[e] *In voce Archangeli, & in tuba Dei.* 1. ad Thessal. v. 4. *Omnes, qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei.* Joan. 5. v. 28.
(f) *Rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.* Job. 19. v. 26.
(g) *Ossa arida audite verbum Domini.* Ezech. 37. v. 4. *Et accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad juncturam suam.* Ibid. v. 7. *Et vixerunt, steteruntque super pedes ejus.* Ibid. v. 10.

Vocem: juncturisque suis aptata, suisque
 Nexibus, accipere iterum lucemque, diemque.
 Quæ subter me condiderat, pressitque jacentem
 Tellus, restituit salvum. Ut quæ vasta vorarat
 Evomuit Pistrix, posuitque in litore *Jonam* 30
 Incolumen. Aut veluti granum tellure repositum,
 Et moriens, gemmat rursus, rursusque resurgens
 E tumulo, longo post tempore, alacrius alte
 Extollit caput, atque erumpens vertice rursus,
 Vitales iterum carpit frondosior auras. 35

Quæ fortuna olim invexit discrimina iniqua
 Inter mortales, sublata hic omnia: nil jam
 [a] Profunt divitiæ, neque refert sanguine cretum
 Augusto, aut Atavis Orbis domitoribus ortum.
 Nec juvat ingenio excelso, mentisque vigore 40
 Eminuisse, omnesque avide excurrisse per artes.
 En quot felices quondam dum vita fluebat
 Mortalis, quos vix genitos jam purpura cunis.
 Excepit, quorum siluit conterritus orbis
 Aspectu: quique ingenio, qui mente valebant, 45
 Majus & imperium nacti, ultra funera, & ultra
 Mortem regnarunt; nunc mæsti, & lumina vultu
 [b] Dejecti incedunt, incurvanturque pudore.
 Heu sero agnoscunt, per devia, perque tenebras
 (c) Errasse. At contra multi neque laude decori 50
 Ingenii, neque doctrina, neque origine clari,
 (d) Qui genus indecores, qui despectissima turba
 [e] Esse putabantur; rapiuntur in aera Regi Ob-.)

(a) Non proderunt divitiæ in die ultionis. Prov. 11. v. 4.

(b) Oculi sublimis hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum... in die illa. Isa. 2. v. 11.

(c) Ergo erravimus a via veritatis. Sap. 5. v. 6.

(d) Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improprij. Sap. 5. v. 3.

(e) Rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera. 1. ad Thess. 4. v. 16.

Obviam, & Augusto diademate tempora cingunt.

- Sed vero quatitur tonitru, ac totum undique cælum 59
Panditur. Agmen agit, Regem & præcedit euntem
(a) Præfulgens, & adhuc divino sanguine rorans
Crux. Planctum terrarum omnes populique, tribusque
Dant: amor has Sanctis lacrimas expressit; at horror,
Et pavor his Jesum qui contemserunt, crucemque 60
Detrectaverunt humeris portare, voluptas
Quæ semper fuit, & tumefacta superbia cordi.
(b) Quem confixerunt, legionibus undique cinctus
Innumerabilium Aligerum, pompæque, quadrigis
(c) Fulmineis, rapidos late spirantibus ignes, 65
Descendit cælo, omnipotentemque explicat iram
[d] Rex: quam multa illa diademata tempora cingunt:
Ex oculis flammæ erumpunt, ore eminet ensis:
Et femori inscriptum descriptumque undique veste
(e) Hoc illi est nomen, *Rex Regum*: interlita multo 70
Quem large effudit, chlamys est, & rubra cruore.
Inæssum miseri colles, montesque precantur,
(f) Ut super incumbant sese: penetralibus abdi

Ter-

-
- (a) Tunc parebit signum filij hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ. Matth. 24. v. 30.
(b) Aspicient ad me quem confixerunt. Zach. 12. v. 10. Exercitus qui sunt in cælo sequebantur eum. Apoc. 19. v. 14.
(c) Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga ejus. Isaia 66. v. 15.
(d) Oculi autem ejus sicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa. Apoc. 19. v. 12. Et de ore ejus procedit gladius. Ibid. v. 15.
(e) Et habet in vestimento suo, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. Ibid. v. 16. vestitus erat veste aspersa sanguine. Ibid. v. 13.
(f) Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos, & collibus operite nos. Lucæ 23. v. 30. Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus. Job. 14. v. 13.

Terræ, ipsisque Erebi sepeliri immitibus umbris

(a) Optant. Sic agni, sic est & Judicis ira 75

Terribilis! Fuga præclusa est, perstantque, manentque,
Quas fugere optabant lacrimas, pœnasque daturi.

Jam Superum pennata cohors, celeresque manipuli
Explicitis pompa pennis inito undique gyro,

[b] Sontibus insontes abjungunt: crimine vitæ 80

Intactos, & qui lacrimis commissa piarunt,
Judicis ad dextram; secleratos parte sinistra,
Sanctorum medio avulsos raptantque locantque.

Audin qui gemitus? Qui luctus? Amicus Amico,
Et socius socio assiduus, fraterque sorore, 85

(c) Gnato etiam Pater, & quam dulci a conjuge conjux

Nunquam iterum se visuri, æternoque futuro
Diffidio, immensum proh! divelluntur, utrinque.

[d] Haud longe *Solymis*, crudeli ubi morte peremptus; 90

Nostram morte sua quæsliverat ipse salutem;
Nunc folio fidit Rex: argumentaque amoris
Indignabundus majores vertit in iras.

[e] Compellatque reos ipsos, quæ vulnera gestat

Ostentans: Nunquidnam aliud sibi poscere, nunquid
Plus optare sibi potuissent? Hiscere contra 95

Nemo. At qui justi quondam gemuere silentes;
Nunc alte extollunt vocem: & quæ pessima passæ

Nil

(a) *Abcondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira Agni. Apoc. 6. v. 16.*

(b) *Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum. Matth. 13. v. 49. Et statuet oves quidem a dextris; hædos autem a sinistris. Matth. 25. v. 33.*

(c) *Erunt duo in lecto uno: unus assumetur, & alter relinquetur. Lucæ 17. v. 34.*

[d] *In vallem Josaphat . . . ibi sedebo.*

[e] *Habitatores Jerusalem, & viri Juda judicate inter me, & vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineam meam, & non feci ei? Isa. 5. v. 3. & 4.*

- (a) Nil meriti, lamentantur: cassosque labores
 Qui fecere suos, magnamque dedere ruinam
 Constanter digito ostendunt; pœnasque reposcunt. 100
 Quo gemitu, flent inviti, damnantque nocentes
- (b) Ipsi se, & mire anguntur, trepidantque suorum
 Aspectu scelerum, quæ confiderent, & ore
 Impavido, abjectoque olim admisere pudore;
 Nunc rubor ora subit, domuitque infamia frontem. 105
 Contra ac debuerant, perversoque ordine rerum
 Omnia agebantur mortalis tempore vitæ.
 Immerito plerumque scelus fulgebat honore,
 Vertice conspicuo incedebant crimina; virtus,
 Relligio, Pietas conculcabantur inique. 110
- (c) Et quicumque sequi optabant vestigia Christi,
 Hos peracerba odia, atque atrocia cuncta manebant.
- (d) Si nihil ultra esset mortem, si nulla fuisset
 Sors alia; injustus Deus, atque indignus amari,
 Et fautor scelerum foret, assimilisque Tyranno, 115
 Præmia qui largus sceleri manu utraque libenter,
- (e) Et solas lacrimas tanquam patrimonia Sanctis
 Impartiretur. Sic porro nexa vicissim
 Una, eademque Dei causa est, & causa Piorum.
 En cur magna dies, toto spectante theatro 120
 Orbis terrarum, dicta hæc est: nequis inultus
 Sanctorum, nequemve in Christo habuisse repostam
 Spem

- (a) Tunc stabunt Iusti in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Sap. 5. v. 1.
 [b] Inimicos ejus induam confusione. Pl. 131. v. ult.
 (c) Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patientur. 2. ad Thimot. 3. v. 12.
 (d) Si in hac vita tantum in Christum sperantes sumus, miserrabiliores sumus omnibus hominibus. 1. ad Cor. 15. v. 19.
 [e] Plorabitis, & flebitis vos; Mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini. Joa. 16. v. 2.

(a) Spem pudeat. Dum Mundus erat, dum vita manebat;
Fabula agebatur; nunc acta est: scena remotis

(b) Aulæis, finem nacta est jam, quamque gerebat 125
Quisque, olim dum vita fuit, persona recessit.

Orbis erat dominus Nero quondam; carcere *Petrus*,
*Paulus*que ignoti, abjecti, vincitque jacebant.

Quam mira, atque ingens nunc est conversio rerum!

Aspice quid tandem Nero nunc? sæx ultima, fundo 130

Carceris igniti, piceæque voraginis igne.

Aspice quid *Petrus*? quid *Paulus*? fidera cæli

Fulgidiora duo: duo prima sedilia Regi

Proxima utrinde tenent, hic ense, & clavibus ille 135

Insignes: Mundi Heroum, Regumque futuri

(c) Arbitri adorandi, regnaturique perennes

Inter delicias, longe ultra vota beati.

En paupercula anus quæ despectissima Mundo

(d) Stercoris instar erat; sed erat gratissima Divis, 140

Et Christo; cujus morientis imagine, vitam

Angustam, & duros didicit tolerare labores.

(e) Pœnarum comitem, comitem quoque gloria Christi

Subsequitur, sceptrumque gerit, fulgetque corona.

Plaudite qui Jesum vita, qui morte sequuti: 145

Quæ mala passi estis brevis, & rapidissima vexit

Hora, eademque iterum nunquam turbanda deinceps

(f) Ponderis immensi, infinitaque gaudia vexit:

Et

(a) Etenim universi qui sustinent te non confundentur. Pl. 24. v. 3.

(b) Præterit enim figura hujus mundi. 1. ad Cor. 7. v. 31.

(c) Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ sedebitis
& vos super sedes duodecim judicantes. Matth. 19. v. 28.

(d) Tanquam purgamenta hujus Mundi. 1. ad Cor. 4. v. 13.

(e) Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos appare-
bitis cum ipso in gloria. Ad Coloss. 3. v. 4.

(f) Quod in præsentem est momentaneum, & leve tribulationis no-
stræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus ope-
ratur in nobis. 2. ad Cor. 4. v. 17.

- Et quos invidit, quos olim Mundus ademit
 (a) Nunc venerabundus cum scœnore reddit honores: 150
 Dum peragebatur perituri fabula Mundi,
 [b] Larva ibant homines tecti: quid quisque fuisset
 Ignotum, nequedum veros tum cernere vultus
 Concessum: fallax oculos ludebat imago;
 Perfidiosaque erant mendacia proxima veris. 155
 Hæc erat exspectanda dies, qua fraude subacta;
 Nulli fas animo contraria verba sonare,
 Nulli jam vultus discordes mente liceret
 Fingere: & unicuique suus color, & sua cuique,
 Veraque jam facies, fucò, larvisque remotis, 160
 Assignaretur. Quidquid *Venus* improba, quidquid
 Impulit ut faceres sitis ardens, & rabida auri,
 Quæ tibi tu tacitus, quæ secretissima cæco
 Pectoris arcano, intimioreque condita mente
 Servasti; in medio posita, ac nudata retexit, 165
 [c] Vulgavitque Deus: lucem impartitus ab alto
 Divinam, sinuosa tui penetralia cordis
 Diffidit, ac toto nemo est quin viderit orbe.
 Omnia cum fuerint sic jam patefacta, librique
 Clausi, & inaccessi mundanæ tempore vitæ 170
 (d) Ante oculos positi, & coram omnibus undique aperti,
 Propatulique, audi quæ sit sententia: Judex
 Quos habet ad dextram aspectans placidissimus ore:
 (e) O mihi vos, Patrique meo charissimi, adeste,
 Et

- (a) *Nimis honorificati sunt amici tui, Deus.* Pl. 138. v. 17.
 (b) *Mundus totus in maligno positus est.* 1. Joa. 5. v. 19.
 (c) *Nihil enim est opertum quod non revelabitur, & occultum, quod non sciatur.* Matth. 10. v. 26.
 (d) *Et libri aperti sunt . . . & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum.* Apoc. 20. v. 12.
 (e) *Tunc dicet Rex his, qui a dextris sunt: Venite benedicti Patris mei: possidete paratum vobis regnum . . . esurivi enim,*
 &

Et regnaturi mecum mea scepra tenete.

175

Sic porro meriti, namque esuriemque sitimque

Expertus, memini, vos occurristis utrique.

Nudus eram; mihi vos tegumen, vestemque dedistis:

Hospes eram; tecto vos me excepistis amico:

Æger eram; vos me vestro recreastis amore. 180

Carcere victus eram; venistis visere vos me.

Hæc vero Sancti haud capiunt, dubitantque, rogantque.

(a) Quando hæc? & Judex: cum subvenistis egenis,

Cum miserati inopes estis, minimosque meorum;

Tum vos, tum mihi opem, & solatia cuncta tulistis 185

Ad lævam deia terribilis, vultuque revolvens

(b) Immensam irarum molem: Discedite in ignes

Æternos, inquit: quoniam vidistis acerba

Me fame confectum, ac nudum, victumque catenis,

Atque ægrum, & despexistis: neque porgere panem, 190

Auxilioque venire inopi, nudumve fovere,

Aut misereri ægro, aut victo didicistis. At illi

Attoniti: quando ah! nos te despeximus? Et Rex:

(c) Cum renuistis opem miseris, cum terga dedistis,

Tum me vos inopem, tum despexistis egentem. 195

(d) Nec mora: præcipitant hi, involvunturque profundis

Ignibus, & scandunt illi sublimia regna. CON-

Et dedistis mihi manducare: sitiivi, Et dedistis mihi bibere: hospes eram, Et collegistis me. Nudus, Et cooperuistis me: infirmus, Et visitastis me: in carcere eram, Et venistis ad me. Matth. 25. a v. 34. ad 36.

(a) Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. v. 40.

(b) Tunc dicet Et his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum... esurivi enim, Et non dedistis mihi manducare... nudus eram, Et non cooperuistis me: infirmus, Et in carcere, Et non visitastis me. v. 41. & 43.

(c) Amen dico vobis: quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. v. 45.

(d) Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam. v. ult.

CONCLUSIO.

Hætenus, alme Deus, potui, exiguique laboris
 Pro te suscepti, quoniam tu parva rependis
 More tuo magnis, magna hæc mihi præmia posco : 200
 Ut cum corporeis vinculis me, et carcere solves;
 Quæ puer hispano recitaban carmine, vate
Xaverio dictante, mea hæc sint ultima verba,
 Intima et hæc postrema meæ suspiria vitæ :

Ut flagtem, Deus alme, tuique inflammæ amore, 205
 Haud equidem promissa movent me munera cæli;
 Nec me adeo impellunt horrendæ ad Tartara pœnæ,
 Quominus in te ausim quidquam tentare protervus.

Hoc moveor, quia te Jesu charissime, cerno
 Tergemino infami confixum vulnere trunco, 210
 Ora cruentatum, & lacerum crudeliter, inter
 Opprobria, inter tormenta expirare, morique.

Aspectu hoc uror, sic & mihi pectora fervent,
 Ut si nec pœnæ, nec gaudia me ulla manerent;
 Sponte vererer adhuc, & adhuc te semper amarem. 215

Deme, licebit enim per me, quæ magna parasti
 Præmia: nam quamvis tua tu mihi præmia demas;
 Non secus atque ultro te amo nunc, ardentèr amabo.

F I N I S.

INDEX

CARMINUM

PARTIS PRIMÆ.

I. U nus est Deus.	pag. 45
II. Sanctus.	49
III. Incomprehensibilis.	54
IV. Æternitas.	59
V. Præsentia.	63
VI. Beneficentia.	67
VII. Benignitas.	73
VIII. Omnipotentia.	78
IX. Sapientia.	83
X. Providentia.	88
XI. Custos.	94
XII. Patientia.	98
XIII. Justitia.	103
XIV. Pulchritudo.	108
XV. Cæli Dominus.	112
XVI. Refugium.	117
XVII. Dominus Exercituum.	121
XVIII. Deus Scientiarum.	126
XIX. Scrutans Cor.	138
XX. Qui fecit mirabilia solus.	142
XXI. Annuntians futura.	149

XXII. Deus Homo .	159
XXIII. Princeps pacis .	164
XXXIV. Super omne Nomen .	170
XXV. Rex Gentium .	174
XXVI. Signum , cui contradicetur .	178
XXVII. Subditus illis .	182
XXVIII. Lux Mundi .	186
XXIX. Rex Mansuetus .	194
XXX. Bonus Pastor .	199
XXXI. Triumphus .	203
XXXII. Deus absconditus .	208
XXXIII. Mœror .	212
XXXIV. Opprobrium Hominum .	216
XXXV. Dominus Mortis .	225
XXXVI. Excessus .	229
XXXVII. Sopor excessus .	232
XXXVIII. Rex Gloriæ .	236
XXXIX. Sacerdos .	240
XL. Sponsus .	245
XLI. Virtus ex alto .	255
XLII. Religio Victrix .	259
XLIII. Judex .	285

ERRATA

CORRIGE.

Pag. 10	lin. 33	Neposii	Nepotis.
13	lin. 4	Scripturam	Scripturarum.
	lin. 16	exultarium	exultantium.
	lin. 37	falsique	falsisque.
16	lin. 22	decerptum	decerptam.
	lin. 24	lectione	lectionem.
17	lin. 22	prælaudato	prælaudati.
19	lin. 7	que	quæ.
28	lin. 4	Sicuti	Sicui.
46	v. 81	bacula	bucula.
62	v. 1	tancisper fumus	tancisper fumus.
Ibid.	v. 76	rubera	rudera.
66	v. 85	alterutrum = adde =	alterutrumque coercens.
69	v. 51	si licet	sic licet.
78	v. 4	in os	in hos.
89	v. 34	fixoque	fixisque.
94	<i>Carminc</i> XI. v. 4.	solium	soliumque.
95	v. 19	ibi obambulat	tibi obambulat.
97	v. 88	palma	parma.
127	v. 25	auden'	audin'.
Ibid.	v. 49	confundimus	confodimus.
149	v. 5	bovumque	boumque.
Ibid.	v. 12	Nomen	Numen.
159	v. 16	Sed	Sol.
162	v. 98	clauſtro	clauſtra.
166	v. 59	<i>lege sic</i> : Pax: hinc vomerem, in falcem	
170	v. 17	manentem	manantem.
171	v. 45	ſentientibus	ſitientibus.
175	v. 40	audir	audire.
185	v. 72	famofa	fumofa.
186	<i>Carminc</i> XXVIII. v. 4	ſed	ſe abſit.
196	v. 70	hac ora	hac hora.
209	v. 2	vox	vos.
211	v. 99	fundo	fando.
212	v. 10	vox	vos.
213	v. 42	inſtiganda	inſtigenda.
230	v. 2	ha!	ah!
Ibid.	v. 4	aspices	aspice.
232	v. 98	Mortis	Monris.
236	v. 15	Quanam	Quenam.
240	v. 105	merui	merui.
243	v. 2	neque ſine	neque enim ſine.
Ibid.	v. 63	Unigenitum	Unigenam.
248	v. 82	Quam tum	Quam tu.
263	v. 119	neque	reque.
272	v. 373	tuctes	tectus.
284	v. 739	certamine	certamineque.

ADP 1464689

IX
E
23

